www.e-rara.ch

[Sententiarum libri IV]

Petrus

[Basel], [23. Mai 1487]

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-14237

Incipit liber quartus de sacramentis et signis sacramentalibus

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Visual Library

Distinctionum

Di. XLII. De spūali cognatiōe
Qui sint filij spūales.
De copula spiritualium vel adoptiuo/
rum ⁊ naturalium filioꝝ.
De copula filiorum qui ante cōpaterni
tatem vel post nati sunt.
Si cui liceat duas cōmatres ducere v-
nam post aliam.
Si vir et vxor simul tenere valeant pu-
erum.
De secundis et tertijs et deinceps nup-
tijs.
Di. XLIII De resurrectione ⁊ iudi
cij cōditione.
De voce tube.
De nocte media.
De libris qui tunc aperientur.
De memoria electorum si tunc p̄terita
mala teneat.
Quomodo intelligitur christus iudex
viuorum ⁊ mortuorum.
De his qui viui reperient̄.
Di. XLIIII De etate ⁊ statura re
surgentium.
Q̄ resurget quicquid fuit de substantia
⁊ naturā corporis ⁊ si nō in eadem par
te corporis.
Q̄ sine omni deformitate resurgent
Utr̄ reproborꝝ corpora cū deformitati-
bus resurgant quas hic habuerūt.
Q̄ non consument̄ malorꝝ corpora que
tunc ardebunt.
Si demones corpali igne cremabunt̄
Si anime sine corporibus sentiūt ignez
materialem.
De abortiuis fetibus ⁊ monstris.
Di. XLV De diuersis animaꝝ
receptaculis post mortem.
De suffragijs defunctorꝝ.
De officijs sepulture.
De duobus eque bonis quorum alter
post mortem plura habet auxilia.
Quibus suffragijs iuuabuntur in fine
reperti.
Qūo sancti ⁊ glorificati ⁊ angeli audiūt
p̄ces supplicantū ⁊ intercedunt p̄ eis.
Di. XLVI Si valde malis p̄sta
tur mitigatio pene.
De occulto iudicio dei.
De iusticia ⁊ misericordia dei.
Quare quedā opa dicunt̄ iustitie que/
dā misericordie vel bonitatis dei.
Quomodo vniuerse vie domini dicun
tur misericordia ⁊ veritas.
Di. XLVII De sentētia iudicij.
Q̄ sancti iudicabunt ⁊ qūo.
De ordinibus eorꝝ qui erunt in iudicio
De ordine iudicij ⁊ misterio angelorꝝ.
Si post iudiciū demones p̄erunt homi
nibus ad puniendum.
Di. XLVIII De forma iudicis.
Qualis apparebit forma serui.
Quare scōm formam serui dicitur chri-
stus suscitaturus corpora.
De loco iudicij.
De qualitate luminarium et temporis
post iudicium.
Di. XLIX De differentia man/
sionū in celo ⁊ in inferno.
Si quid ibi cognoscit̄ ab aliquo qō nō
intelligant omnes.
De parilitate gaudij.
Si maior sit beatitudo sanctorum post
iudicium.
Di. L Si mali in inferno pecca-
bunt.
Quare dicuntur tenebre exteriores
Si damnatorum anime noticiam habe
ant eorum qui hic fiunt.
De lazaro ⁊ diuite.
Si boni ⁊ mali inuicem se videant
De chaos inter bonos ⁊ malos.
Utrum visa impiorū pena minuat vel
augeat gloriam bonorum.

Incipit liber quartus de sacra
mētis ⁊ signis sacramētalibus.

DI. I a

Samaritanus em̃ vulnerato appropians curatõni eius sac̃ mẽtor alligamẽta adhibuit q: cõtra originalis peccati ⁊ actual' vulnera. sacramentor remedia deus instituit. De quibus quatuor primo cõsideranda occurrũt. Quid sit sacramentũ. Quare institutũ. In quibus cõsistat et cõficiat. Et que sit distantia inter sacramenta veteris ⁊ noue legis.

De sacramẽtis vbi quatuor cõsiderãda sunt.

Quid sit sacramentũ. b

Sacramẽtum est sacre rei signum. Dicit tamen sacramẽtum etiam sacr secretum. sicut sacramẽtum diuinitatis. vt sacramentũ sit sacr signans. ⁊ sacr signatum. sed nunc agitur de sacramẽto ꝑm q̃ est signũ. Item sacramentũ est inuisibilis gratie visibilis forma. Signum vero est res ꝓter speciem quã ingerit sensibus aliquid aliud ex se faciens in cognitiõem venire. Signor ꝙo alia sunt naturalia. vt fumus significans ignẽ. alia data. Et eor que data sunt. quedã sunt sacramẽta quedã nõ. Omne enim sacramentũ est signum sed nõ ecõuerso. sacramentũ eius rei similitudinem gerit cuius signum est. Si em̃ sacramenta nõ haberent similitudinem rerũ quar sacramenta sunt: ꝓprie sacramenta nõ dicerent. Sacramentũ em̃ ꝓprie dicit quod ita signum est gr̃e dei. ⁊ inuisibilis gratie forma. vt ipsius imaginem gerat et causa existat. Nõ ergo significandi tm̃ gratia sacramẽta instituta sunt. sed etiã sanctificandi. quee em̃ significandi gratia tm̃ instituta sunt solũ signa sunt. ⁊ nõ sacramẽta. sicut fuerunt sacrificia carnalia. ⁊ obseruãtie cerimoniales veteris legis. que nunc̃ poterant iustos facere offerẽtes. Quia vt ait apl's. Sanguis hircor ⁊ thauror et cinis vitule aspersus. inquinatos sanctificabat ad emũdatõez carnis. nõ anime. Nam inquinatio illa erat cõtactus mortui. Vñ Aug. Nihil aliud intelligo inq̃natiõem quã lex mũdat nisi cõtactũ mortui hois. quem qui tetigerat immũdus erat septẽ diebus. sed purificabat ſm legẽ die tertio ⁊ septimo ⁊ ita mundus erat vt iam intraret in tẽplũ. Mũdabant etiã interdũ a corpali lepra illa legalia. Sed nunc̃ ex opibus legis aliquis iustificatus est. vt ait apl's. etiaz si in fide ⁊ in charitate fierẽt. Querit q̃re. q: imposuit ea deus in seruitutẽ. nõ in iustificatõez ⁊ vt figura futuri essent. volẽs ergo sibi ipsi potius offerri ea q̃ idolis. illa ergo signa erãt. sed tm̃ ⁊ sacramẽta. licet minus ꝓprie in scripturis sepe vocent. q: signa erant rei sacre quã vti q̃ nõ ꝓstabant. Illa aũt apl's opa legis dicit que tm̃ significãdi gr̃a vel in onus instituta sunt.

Aug. in li. x. de ci. dei.

Aug. in li. de doctrina chr̃istiana. q̃d sit signum.

Quodifferãt signũ ⁊ sacramentũ.

Quid ꝓprie dr sacramẽtũ

Q̃ legaliamenta dicunt signa q̃ sacr̃a.

Aug⁹. super epistolam ad hebr̃eos.

Que dicãtur opa legis.

De causa institutõis sacr̃or c

Triplici autez de causa sacramenta instituta sunt. ꝓpter humiliatõem. eruditõem. exercitatõez. Propter humiliatõem quidẽ vt dũ homo insensibilibus rebus q̃ natura infra ipsum sunt ex p̃cepto creatoris se reuerẽdo sbijcit. vt ex hac humilitate ⁊ obediẽtia deo magis placeat. ⁊ vt apud eũ mereat cuius impio salutẽ querit in inferioribꝰ se. ⁊ si nõ ab illis sed ꝑ illa a dõ

Prima causa

Propter eruditõem etiã instituta sunt. vt ꝑ id q̃d foris in spẽ visibili cernit ad inuisibilẽ vtutẽ que intus est agnoscendã mẽs erudiat. Hõ em̃ qui ante pctm̃ sine medio deũ videbat ꝑ pctm̃ adã habuit vt nequaq̃ diuina neq̃at capere nisi hũanis exercitatꝰ. Propt exercitatõez sit instituta sunt. q: cũ hõ ociosus eẽ nõ possit. ꝓponit ei vtilis ⁊ salubris exercitatio in sacramẽtis q̃ vanã ⁊ noxiã declinet occupatõem. nõ em̃ facile capit a tẽptatore q̃ bono vacat exercitio. Vñ hic Hiero. monet. Semp aliq̃d boni opis facito vt te occupatũ diabolꝰ inueniat.

Secũda.

Tertia.

De triplici genere exercitatõis. d

Sunt autẽ exercitationũ tres species. vna ad edificatõez anime ptinet. alia ad corpis fomentũ. alia ad vtriusq̃ subuersionem. Cũ igit

absq; sacramentis quibus nō allegauit potentiā suā deus homini grām donare posset. Predictis de causis sacramēta instituit. Duo aūt sunt in q̄bus sacramentū cōsistit. scz verba. ⁊ res. ꝟba vt inuocatio trinitatis. res vt aqua oleum et huiusmodi.

In q̄bus cōsistit sacramentum.

De differentia sacramentoꝝ veterum ⁊ nouoꝝ. e

Jaz videre restat differentiā sacramētoꝝ veteꝝ ⁊ nouoꝝ vt sacramēta vocemus que antiquitus res sacras signabant. vt sacrificia ⁊ oblatiões ⁊ huiusmodi. Eoꝝ aūt differentiam breuiter Aug. assignat diceus. q̄ illa p̄mittebant tantū ⁊ significabant. hec aūt dant salutem.

Aug⁹. ad valeriū cōtra iulianum.

De circumcisione. f

Fuit tamen inter illa sacramenta sacramētū q̄dā. scz circūcisionis idem cōferēs remediū cōtra peccatū q̄ nūc baptismus. vnde aug⁹. Ex quo instituta est circumcisio in populo dei que erat tūc signaculū iusticie fidei ad purgatiōem valebat magnis et puulis originalis veterisq; peccati. sic baptism⁹ ex illo valere cepit ad innouatōem hominis. ex quo institut⁹ est. Jtē Beda. Jdē salutifere curatiōis auxiliū circūcisio in lege cōtra originalis peccati vulnus agebat. q̄ baptismus agere reuelate gr̄e tpe cō sueuit. excepto q̄ regni celestis ianuā nōdū intrare poterāt Tñ in sinu abrae post mortē requie beata cōsolati supne pacis ingressum spe felici expectabāt. His apte tradit̄ p circūcisionē exquo instituta fuit scz remissionem peccati originalis ⁊ actualis paruulis ⁊ maioribus a deo p̄stitam. sicut nunc p baptismū datur.

Beda super euangelium

De viris qui fuerūt ante circūcisionē ⁊ de feminis que fuerūt ante ⁊ post. g

Querit̄ aūt de viris qui fuerūt ante circūcisionē. ⁊ de seminis qui fuerūt ante ⁊ post. q̄ remedium cōtra peccatū habuerint. Quidā dicūt sacrificia ⁊ oblatiões eis valuisse ad remissionē peccati. Sed melius est dicere illos qui de abraam p̄dierunt p circumcisionē iustificatos. mulieres vo p fidez et opatōez bonā. vel suam si adulte erāt vel pentum si puule. Eos vero qui fuerūt ante circūcisionē puulos in fide pentum. pentes vo p vtutē sacrificioꝝ. scz quā intelligebant spūaliter in illis sacrificijs iustificatos Añ Grego. Ad apud nos valz aqua baptismi. hoc egit apud veteres. vel p puulis sola fides. vel p maioribus virtus sacrificij. vel p his q̄ ex abrae stirpe p̄dierunt misterium circumcisionis.

Greg. in moralibus.

De institutiōe ⁊ cā circūcisiōis. h

Hic dicendū est in quo instituta fuerit circūcisio Et quare ⁊ cur mutata p baptismū. Abrāā p̄mus mādatū circūcisionis habuit ad p̄bationem obedientie. nec ei soli p̄cepta fuit circūcisio sed ⁊ semini eius. i. oibus hebreis. que fiebat ẏm legē octauo die lapideo cultro in carne p̄pucij. Data aūt fuit circūcisio pluribus de causis. scz vt p obedientiā mandati abraam placeret deo. cui p p̄uaricatōem adam displicuerat. data etiā fuit in signū magne fidei abrae qui credidit se habituꝝ filiū in q̄ fieret benedictio oim. deinde vt ꝟ signo a ceteris natiōibus discerneret̄ pp̄s ille. Jn carne vero p̄pucij ideo iussa est fieri circūcisio. q̄ in remediū instituta est originalis peccati q̄ a pentibus trahimus p cōcupiscentiā. que in pte illa magis dominat̄. ⁊ q̄ in pte illa culpā inobedientie p̄mus homo sensit. decuit vt ibi signū obedientie acciperet.

Quare data fuit circumcisio

Quare i carne p̄pucij.

Quare die. viij. ⁊ petrio cultro i

Fiebat aūt octaua die ⁊ petrino cultro. q̄ ⁊ i r̄surrectōe cōi octaua die etate futura p petrā christū ois ab electis abscidet̄ corruptio. et p christi resurrectiōem octaua die factā circūcidit̄ a peccatis aīa cuiusq; in eum credētis. due ḡres sunt illi⁹ sacramēti.

Quare in baptismū mutata sit circumcisio. k

Ideo autē mutata est circumcisio p baptismum. quia sacramentū baptismi cōmunius est ⁊ pfectius. quia pleniori gratia accumulatū. Ibi enim peccata solum dimittebantur sed nec gratia ad bene operandum adiutrix. nec virtutum possessio vel augmentum ibi pstabatur vt in baptismo vbi non tantūmodo abolentur peccata sed etiam gratia adiutrix confertur. et virtutes augentur. Unde aqua refectionis vel regenerationis dicit. quia aridos fecundat. etiam fructificantes ampliori vbertate donat. qz quātumcunqz p fidem ⁊ charitatem ante habitam aliquis iustus ad baptismū accedit. vberiorem ibi recipit gratiam. sed non ita in circumcisione. Unde abrae p fidem iaz iustificato signaculū tantū fuit. nihil ei intus obtulit.

De paruulis defunctis ante diē octauum. l

Bi vo queritur de paruulis qui ante diem octauuz moriebātur anteqz fiebat circumcisio ex lege. Utr saluarentur vel non. Idem potest respōderi quod sentit de paruulis ante baptismū defunctis. quos pire cōstat. Unde Beda Qui nunc p euāgelium suū terribiliter ⁊ salubriter clamat. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spū sancto nō intrabit in regnū dei. ipse dudum clamat p suam legē. anima cuius ppucij caro circumcisa non fuerit pibit de populo suo. quia pactū meum irritum fecit. forte tamen sub lege ingruēte necessitate mortis ante octauū diem circumcidebāt sine peccato filios. sicut mō fit in ecclesia de baptismo.

Beda

In pcedentibus libris magister determinauit de rebus. Hic vero in hoc ḡrto det erminat de signis sacramētalibus. Et diuidit iste liber in duas ptes principaliter. Primo enim determinat de sacramētis. Secūdo de resurrectione ⁊ de gloria resurgentiū. ⁊ hoc in pncipio. xliij distinctōis que incipit ibi. Postremo de cōditiōe resurrectōis. Prima pars adhuc diuidit in duas In prima determinat de sacramētis in generali. Secundo psequit de sacramentis in speciali. et hoc in principio secunde distinctiōis. ibi. Jam ad sacramēta. In prima igitur parte que est prima distinctio huius quarti libri magister tria facit. Nam primo ponit sacramenti diffinitōem. Secūdo insinuat sacramentoz causam ⁊ necessitatē et eoz integritatem. Tertio declarat quomodo circumcisio inter sacramenta veteris legis maiorez inter alia cū sacramentis noue legis habeat assimilationem. Primū facit a principio distinctiōis vsqz ibi. Triplici aūt de causa. Secundū ab inde vsqz ibi. Fuit tamen inter illa. Tertiū vsqz ad finē distinctionis. In speciali sentētia magistri stat in tribus ppositionibus quaz prima est hec. Sacramentū est gratie inuisibilis forma visibilis eiqz similitudinē gerens cuius est signuz causaqz existens. Hanc magister pbans ponit primo sub parabola sauciati. qz saluator humano generi per incarnationem appropinquans sacramentalem medicinā adhibuit. ⁊ cōtra peccatoz vulnera instituit sacramentoz remedia. Circa que sacramēta quatuor cōsiderare intendit. scz sacramēti diffinitionem institutōem integritatem ⁊ distinctōem Postea diffinit sacramentū dicens. qz est sacre rei signum. quānis etiam possit dici sacramentū sacrum secretum vel sacz signans seu signatū. Intendit autē magister de eo nunc scōm quod est signum. Diffinit etiam aliter. Dicēs. Qz est inuisibilis gratie visibilis forma. Ad declarationem autem prime diffinitionis. Ostendit quid sit signum quia est res pter speciem quā sensibus ingerit faciens aliud ex se in cognitōem venire. Ad cōplemētum autē diffinitōis sacramenti. diuidit signū qr quoddam est naturale naturaliter significans. vt fumus respectu ignis. quoddā vero est datum ex institutōe repsentans. ⁊ tale signū est sacramētum. Item signū datū. quoddam vero non gerit sui signati similitudinē. quoddā vero rei cuius est signū gerit similitudinē. ⁊ tale est sacramentum. Item signū gerens sui signati similitudinē. quoddam est signū tm. quoddā vero est signū ⁊ causa. et tale signū est sacramentū. Ex quibus habet pfecta sacramēti diffinitio. s. inuisibilis gratie visibilis forma. ita vt imaginē gerat ⁊ causa existat ⁊ ideo sacramēta veteris legis que solum significabant nō sunt nec dicunt ppie sacramēta. Scda ppositio est hec. Sacramēta triplici de causa promulgata exist̄t ⁊ in rebus ⁊ in vbis pncipaliter cōsistunt. Hanc mgr insinuans ponit qz triplex fuit causa seu ratio institutōis sacramentoz. Prima quidem fuit humiliatio hominis. quia per sacramēta rebus corporalibus que natura ipso homine inferiora sunt subditur. Secunda est eruditio. qr homo de visibilibus p ea eruditur. Tertia vero exercitatio vt ociositas ⁊ occupatio noxia vitaret. vbi subdit qz quedam exercitationes ad bonum corpis sunt. quedam ad bonū anime. quedam vero ad vtriusqz detrimētum ordinant. Addit etiam qz deus sine sacramētis potuit hominē iustificare seu saluare. quia eis suam potentiam non allegauit. Tamen ex dictis causis sacramenta instituit. Postea ponit sacramentorum integritatem dicens qz sacramenta ex duobus constant. scilicet ex rebus ⁊ verbis. Ultimo diuidit sacramenta dicens. qz quedam sunt sacramenta vetera que significant ⁊ pmittunt solū. quedam

vero sunt noua que significāt ⁊ causant salutem. Tertia ꝓpositio est hec Inter sacramēta veteris legis sola circūcisio originalē culpā delebat. ⁊ tñ celestis regni ianuā nō apiebat. Hāc mgr ponēs ꝓponit ꝑmo q sacramentū circūcisionis quāuis sit idē cū sacramētis veteribus. tñ antiqs idez remediū cōferebat ⁊tra pctm qđ mō baptismus. ñ tñ apiebat ianuā regni celestis qđ auctoritatibus ꝓfirmat. Postea querit qđ remediū habebāt viri cōtra pctm ante circūcisionē ⁊ femine añ ⁊ post. Et rñdet q hi qui de stirpe Ade descēderūt p circūcisionē iustificabañ. qui aūt añ circūcisionē fuerūt puuli in fide pentū iustificabañ. Parentes vero virtute sacrificioꝝ. Mulieres aūt añ circūcisionē ⁊ post p fidē ⁊ opatōem bonā. p suā si erant adulte. vel p fidē pentū si erāt puule. qđ cōfirmat auctoritate be. Greg. Postea determinat de institutōe circūsiōis q̄ntū ad quatuor. oñdēs cui data sit q abrae ⁊ ꝓsequēter semini suo. Scđo quare data est. q ꝓpter tria .s. in meritū obedietie. in signū fidei magne. ⁊ in distinctiōem ꝑsōr iudaici a ceteris gētibus. Tertio in q̄ ꝑte fiebat. certe in carne ꝓpucij. Et duplici rōe ꝑmo q ꝓcupiscētia p quā pctm originale cōtrabit a pentibus in cui⁹ remediū instituta ē circūcisio. i illa ꝑte magis dominat. Scđo vt in illa hō signū obedietie accipet in q̄ ꝑm⁹ hō culpā inobedietie ꝑmo sensit. Quarto oñdit quo tpe ⁊ quo instrumēto certo. dicēs q octauo die ⁊ lapideo cultello. ⁊ hoc ad designandū duo. Primo resurrectiōem carnis cōmunē in octaua etate finiendā p petrā christū. in quo ois corruptio ab electis tollet. Scđo octaua die facta est p quā oīa cuiuslibet in ipsum credētis circūcidit a peccatis. Ex q̄bus cōcludit q sunt due res huius sacri. Postea dicit q ideo circūcisio p baptismū mutata est q sacrm baptismatis est cōmunius ⁊ pfectius. in circūcisiōe solūmō pctā dimittebañ nihil ñ cōferebat. In baptismo nō olū pctā abolenť sed etiā gra ad opandū bonū. ⁊ bene adiuuās ⁊ virtutū possessio ⁊ augmentū cōfertur Ultimo querit vtr puuli q̄ moriebañ sine circūcisione añ octauū diē saluabañ. Et rñdet q nō sicut nec mō sine baptismo. ex quo ptz necessitas circūcisionis. Subdit tñ q forte ꝓpter necessitatē licebat ante octauū diem circumcidi. igit ⁊ē. Et tantū in speciali.

De sacramētis noue legis.

DI. II a

Tam ad sacramēta noue legis accedamus que sunt baptismus. cōfirmatio panis benedictōis. i. eucharistia. penitentia. vnctio extrema. ordo. cōiugiū quoꝝ alia remedium cōtra peccatum ꝑbent ⁊ gratiam adiutricem cōferunt. vt baptismus. alia in remediū tantū sunt. vt cōiugium. alia gratia ⁊ vtute nos fulciunt vt eucharistia ⁊ ordo.

Quare mox post hominis casuꝝ nō fuerunt instituta. b

Si vero queritur quare non fuerint hec sacramenta instituta mox post hominis lapsum. cum in his sit iusticia ⁊ salus. dicimus q nō ante aduentum christi qui gratiam attulit gratie sacramēta fuisse dāda. que ex ip/sius morte et passione virtutem sortita sunt. Christus aūt venire noluit anteqū homo de lege naturali ⁊ scripta cōuincerēť. qđ neutra iuare posset.

Q sacramentum cōiugij fuit ante peccatum. c

Fuit tamen cōiugium ante peccatū institutum. nō vtiq; p remediū. sed ad sacramentū ⁊ ad officium. post peccatū vero fuit ad remedium cōtra carnalis cōcupiscentie corruptelā. de quo suo loco tractabimus.

De baptismo. d

Nunc vero de baptismi sacramento videamus qđ inter noue gratie sacramenta ꝑmū est. Baptismū christi Johannes suo baptismo ꝑnunciauit. qui ꝑmus baptisasse legit. sed in aqua. nō in spiritu. sicut ipse ait. Ego baptiso vos in aqua. i. in penitentiā Sola em̄ corpa abluebat. a peccatis vero non mundabat. Baptismus Johannis erat in penitentiā non in remissionem. baptismus vo christi in remissionem. Quia Johānes baptisans homines ad penitētiā vocabat. ⁊ quos baptisabat penitere docebat. ꝑm illud. Exibant ad Johannē in iordanem cōfitentes peccata sua. Sed i baptismo Johānis nō dabať peccatoꝝ remissio que data est in christi baptismo.

De baptismo Johannis. De differētia baptismi christi ⁊ iohānis.

Quid vtilitatis habebat baptismus Johannis. e

Ad quid ergo vtilis erat baptismus Johannis. quia homines vsu baptisandi ꝑparabat ad baptismum christi. Sed querit quare dictus est baptismus Johannis. sicut ve-

Quare dict⁹ est baptism⁹ Johānis

ritas dicit. baptismus Johannis vnde est. qz ibi Johānis opatio tm̄ visibilis erat exterius lauātis nō inuisibilis gratia dei xtutis operantis interius. Sed tamē z illa Johānis operatio a deo erat et baptismus ille a deo erat nō ab homine sed hominis dictus est. qz nil gerebatur quod nō ageret homo. Si vero queritur an sacramentum fuerit. satis potest cōcedi ex eo sensu quo legalia signa dicuntur sacramēta. Significabat enim baptismus Johannis esse rem sacramēti scilicet baptismū christi. qui nō tm̄ est penitentie sed z remissionis peccatorum.

Si fuerit sacramentū baptismus ille

De forma baptismi Johānis. et de baptisatis ab eo. f

Hic cōsiderandū est si baptisati a Johanne itez baptisati sunt baptismo christi. z qua forma v̄borum vsus sit Johannes. Illi qui baptisati sunt a Johanne nescientes spiritumsanctum esse ac spem ponentes in illius baptismo. postea baptisati sunt baptismo christi. baptismus autem Johānis in nomine venturi tradebatur. Unde Hiero. sup iohelē Qui dicit se i christum credere. z nō credit in spiritumsanctum. nōdum habet claros oculos. Unde baptisati a Johanne in nomine venturi. id est domini iesu. qz dixerūt. Sed neq; si spiritussanctus est audiuimus. itez baptisabantur. imo verum baptisma accipiebant. illi vero qui spem nō posuerunt in baptismo Johannis. z patrem z filium z spiritumsanctum credebant. non baptisati fuerunt. sed impositione manuum ab apostolis sup eos facta spiritumsanctum receperunt. Alij vero qui nō ita credebant. baptisati sūt baptismo christi vt p̄dictum est. Unde Hieronimus. Qui spiritumsanctū nesciebant cum baptismum a Johanne acceperunt. iterum baptisati sunt baptismo christi vt p̄dictum est. ne quis ex iudeis vel gentibus putaret aquam sine spiritusancto ad salutem posse sufficere De hoc etiaz Ambrosius in. j. li. de spiritusancto ait. Quidam negauerunt se scire spiritumsanctū cum baptisatos se dicerent baptismo Johānis. qui aduenientis iesu nō in suo baptisauit nomine. Isti ergo quia nec in christi nomine. nec cum fide spiritussancti baptisati fuerant. nō potuerunt accipere baptismi sacramētum. baptisati sunt ergo in nomine christi. nec iteratum est in his baptisma sed nouatum.

Hieroni.

Hic nō tenet magister

Hiero. i epistola de vnio vxoris viro

Ambro. i li. de spūsancto

Ista est distinctio secunda huius quarti libri. In qua mgr̄ post̄ determinauit de sacramētis in cōmuni tā veteris q̄ noue legis Nic agit oe sacramētis noue legis in spāli. Circa qō tria facit. Primo em̄ numerz sacramentorz noue legis z eorz efficaciā oīdit Scdo qñ z ad quid cōiugiū institutū sit. subdit Tertio q̄ baptismus iohānis p̄nunciauit baptismū christi. Primū facē a p̄ncipio distinctōis vsq; ibi. Seruit tm̄ cōiugiū. Scdm vsq; ibi. Nūc vero de baptismi sacramēto videamus. Tertiū vsq; ad finē dis. In speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarz prima est hec. Septē sunt noue legis sacramēta. quoz aliqua dimittunt peccata. z gratiā adiutricem cōferunt. aliqua in remediū tm̄ sunt. aliqua gratia z virtute nos fulciūt. Hāc magister insinuans ꝓponit primo septē esse sacramenta noue legis z ea enumerat. quoz quedā in remediū dicit fore instituta vt cōiugiū. Aliqua vero in remediū cōtra peccatū. vt. s. gr̄am adiutricem ꝓferant. vt baptismus. Aliqua vero gr̄a z virtute nos fulciunt. vt eucaristia. alia v̄o ad vtrunq;. Postea dicit q̄ ḡa ista sacr̄ta salutis collatiua nō debuerūt ante tps salutis. i. ante tps christi institui. a cui⁹ passione z morte x̄tutē sortita sunt. Subdit aūt q̄ christus venire distulit donec hō ō insufficiētia legis vere z legis scripte ꝙinceret. qz neutra earū adiuuare posset. Scda ꝓpositio est hec. Cōiugiū ante peccatū fuit institutū ad generatōis officiū. postea vero fuit datū in remediū. Hanc mgr̄ insinuās dicit q̄ cōiugiū fuit ante peccatū institutū in officiū z sacramentū. postea v̄o in remediū. Tertia ꝓpositio est hec. Baptismus iohānis exterius corp⁹ lauabat. sed interi⁹ gr̄am nō cōferebat. Hāc mgr̄ insinuans dicit q̄ baptismus iohānis p̄nunciabat baptismū christi. a quo tm̄ differebat. qz baptismus iohānis fuit in aqua solū. z ad christi baptismū p̄parās z disponēs. nō aūt remissionē pctōz dabat. Sed baptismus christi fuit in aqua z spūsancto z in ipso ꝙferebaē remissio peccatorz. Postea ꝓponit hui⁹ baptismi ꝙditōes. et p̄mo q̄ntū ad vtilitatē Utilitas em̄ fuit p̄patio ad baptismū christi. Scdo q̄ntū ad nolatōz qz dict⁹ est baptism⁹ iohānis eo q̄ nihil ibi gerebaē. qō iohānes nō faceret. Tertio q̄ntū ad gen⁹. qz p̄t large dici sacr̄m eo q̄ rē sacrāmti. i. christi baptismū significabat. Ultimo q̄rit. Utz baptisati a beato iohāne itez sunt baptisandi baptismo x̄pi. z subdit q̄ forma v̄boz baptisabat iohānes. Et rūdet q̄ illi qui spem ponebāt in baptismo iohānis z pfectā fidem de diuinis psonis habebāt nō sunt. s. itez baptisandi. sed cōfirmati p apl̄oz manuū impositōem recepcrūt spūmsanctū. Illi v̄o q̄ spem nō ponebāt in baptismo iohānis z pfectā fidē diuinaz psonaz nō habebāt. tales fuerūt itez baptisati baptismo christi. Ad scdm rūdet q̄ iohannes baptisabat in noie futuri. Et tm̄ in spāli.

DI. III

Quid sit baptismus.

DI. III a

DIst hoc vi-
dendū est quid sit baptismus et que sit forma. ⁊ quando institutus. ⁊ causa institutionis. Baptismus dicit intinctio. i. ablutio corpis ex terior facta sub forma verboꝝ ꝑscripta Si eñ ablutio fiet sine verbo. nō est ibi sacramentū. Sed accedēte verbo ad elementum. fit sacramentū. nō vtiqꝫ ipsum elementū fit sacramētum. sed ablutio facta in elemēto. Unde Aug. verbo baptisma cōsecrat. detrahe verbum ⁊ quid est aqua nisi aqua. accedit verbum ad elementum. ⁊ fit sacramentum. Uñ est hec tāta virtus aque. vt corpus tangat et corabluat. nisi faciente verbo. nō qr dicitur. sed quia credit. Nam ⁊ in ipso verbo aliud est sonus transiens. aliud est virtus intus manens. In duobus ergo cōsistit sacramentum baptismi. scilicet in verbo ⁊ elemento. ergo ⁊ si alia desunt que ad decorem sacramēti instituta sunt. nō ideo minus est verum sacramentum ⁊ sanctum. si verbum sit ibi et elemētum. Nam ⁊ in hoc sacramēto et in alijs quedā solent fieri ad decorem et honestatē sacramenti. quedā ad substantiam ⁊ causam sacramēti ptinentia De substantia huius sacramēti sunt verbum ⁊ elemētum. cetera ad solennitatē eius ptinent.

Aug. sup io.

Q in hoc et in alijs sacramētis quedā fiunt ad decorem. quedaz ad necessitatē ad sacramentū ⁊ causa sacramenti ptinentia.

De forma baptismi. b

Sed quod ē illud
verbum quo accedente ad elemētum. fit sacramētum. Vitas te docet que huius sacramēti formam tradēs ait discipulis Ite docete oēs gentes baptisantes eas in nomine patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. Inuocatio igit trinitatis verbū dicit quo baptisma cōsecrat. ⁊ hec est forma verborum sub qua tradit baptismus. Unde bonifacio episcopo zacharias papa ait. Firmissime ꝑceptum est in sinodo angloꝝ. vt quicunqꝫ sine inuocatiōe trinitatis mersus fuisset. q sacramentū regeneratiōis nō haberet. quod omnino vex est q si mersus in fontem baptismi quis fuerit sine inuocatiōe trinitatis. p fectus christianus nō est nisi in noie patris ⁊ filij ⁊ spūssancti fuerit baptisatus Legit tñ in actibus apl̄oꝝ apl̄os baptisasse in noie christi. sed in hoc noie vt exponit Amb. tota trinitas intelligit. Intelligit eñ cum christū dicis. ⁊ pater a quo vnctus est ⁊ ipse qui vnctus est. et spūssanctus q quē vnctus est. Uñ Nicolaus papa ad cōsulta bulgaroꝝ. A q dā iudeo multos baptisatos asseritis et quid inde agendū sit cōsulitis. Hi ꝑfecto si in noie sācte trinitatis. vel in noie christi sicut in actibus apl̄oꝝ legimus baptisenī baptisati sunt. vnū eñ idem/q est vt exponit Amb.

Q apostoli i christi nomine baptisauerunt.

Nicolaus papa ad cōsulta bulgaroꝝ

Si in noie patris tantū vel spūssancti possit tradi baptism? c

Hic querit an ba
ptismus esset verus si diceret in nomie patris tantū. vel spūssancti tantū. vt cū dicit in noie christi. Amb. videt dicere q si fide misterium trinitatis teneat et vna ꝑsona tantū nominet. plenū est sacramentū ⁊ ecōuerso. Si tres nominentur ⁊ nō recte de aliquo illoꝝ sentiatur. vacuū fieret misteriū trinitatis. Ait eñ sic. Ubi nō est plenū baptismi sacramētum. nec principiū nec spēs aliqua baptismi estimat. Plenum autē est si patrē et filiū ⁊ spūmsanctū fatearis. Si vnuz neges totū subrues. ⁊ si vnū in sermōe cōprehēdas. vel patrem vel filiū vel spiritūsanctū. fide aūt nec patrem nec filiū nec spmsanctū abneges. plenū est fidei sacramentū. ita etiam licet patrem ⁊ filium ⁊ spūmsanctū dicas. ⁊ patris ⁊ filij et spūssancti minuas potestatē. vacuū est omne misteriū. Cuz eñ dicit in noie christi. q virtutem nominis impletū est misteriū nec a christi baptismate spūs separat. qr christus baptisauit in spū.

Amb. in li. de spūsancto

Questio Ambrosij. d

Nūconsiderem'
vtrū sicut in christi nomine legimus baptismi plenū esse sacramentū. ita etiam spiritusancto nūcupato. nihil desit ad misterij plenitudinē. Rationem sequimur qui vnū dixerit. trinitatem significauit. Si christū dicas: et patrem a quo

Ambro.

Solutio

vnctus est filius. ⁊ ipsuz qui vnctus est scz filiũ. ⁊ spũmsanctũ a quo vnctus est designasti. Scriptũ est em̃ hunc esse iesum a nazareth quẽ vnxit deus spũsancto. ⁊ si patrẽ dicas. filium eius et spũm oris eius pariter indicas. tñ id etiaz coz de cõprehẽdas. si spũmsanctũ dicas deum patrẽ a quo ꝓcedit. ⁊ filium eius cuius est spũs nuncupasti. Unde vt rationi copulet autoritas dñs dicit. Uos autem bapsabimini in spũsancto. ex quo indicat nos recte posse baptisari in spiritusancto.

Perstringit p̃missoꝝ intelligentiã cũ determinatione cuiusdam dicti. e

Ex his aperte intellexisti in nomine christi verum baptisma tradi. Uñ nihilominus insinuari videtur vez baptisma dari posse in nomine patris tantũ vel spũssancti. Si tñ ille qui baptisat fidem trinitatis teneat que trinitas in quolibet hoz nominũ intelligitur. Si aũt aliquis querse credẽs et errozem inducere intẽdens vnũ de tribus tm̃ nuncupet. nõ impleuit misteriũ Ex vo ait nominatis tribus vacuũ esse misteriũ si baptisans minuat potestatẽ patris vel filij vel spũssancti. id est male sentiat de potentia alicuius hoz. nõ credens vnam potentiã triũ. intelligendũ est hoc sup eum qui nõ intendit nec credit baptisare qui nõ tantũ caret fide sed etiam intentiõem baptisandi nõ habet. Qui ergo baptisat in noĩe christi. baptisat in nomine trinitatis quãdo ibi intelligit. tutius est tamẽ tres psonas ibi nominare. vt dicat in nomine patris ⁊ filij et spũssancti. nõ in nominibus sed in nomine. i. in inuocatõne. vel in cõfessione patris ⁊ filij ⁊ spũssancti. Inuocat enim ibi tota trinitas vt inuisibiliter ibi operet ꝑ se sicut extra visibiliter ꝑ ministerium. Si aũt dicatur in nominibus. nõ est ibi sacramentũ. quia non seruat forma baptismi.

Ecce q̃d opter determinari.

Ambz. in li. de trinita. qõ est in noĩe patris et filij et spũssancti.

De institutione baptismi f

De institutiõe ba

ptismi quãdo ceperit. varie sunt estimationes. alij dicũt tunc esse institutũ cum Nichodemo christus ait. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spiritusancto ⁊c̃. Alij dicunt institutionem baptismi factam cũ apostolis dixit. Ite docete oẽs gentes baptisantes eos in noĩe patris ⁊ filij ⁊ spũssancti. Sed hoc dixit eis post resurrectõem. p̃cipiens eis de vocatiõe gentiũ quos ante passionem binos ⁊ binos miserat ad p̃dicandũ in iudea ⁊ ad baptisandũ dicens. In viam gentiũ ne abieritis. Jam ergo institutus erat baptismus. quia baptisabant simul ⁊ predicabant.

De forma in qua baptisauerunt apli ante passionẽ christi g

Di vo querit in in qua forma tũc baptisauerũt. sane dici põt in nomine trinitatis. scz in ea forma in qua baptisauerunt postea gentes que ante passionem põt intelligi fuisse tradita. licet nõ sit scriptum. Non ergo tunc illã formaz christus prius tradidit cũ ad euangelisandũ gẽtibus misit. Sz quã ante tradiderat mittens eos in iudeam. postiterauit cũ ad gentes misit. Commodius ergo dicit institutio facta qñ christus a Johãne baptisatus est in iordane qõ dispẽsauit. nõ quia munda/ri voluit cũ sine peccato fuerit. sed qz cõtactus munde carnis sue vim regenerantiuã cõtulit aquis. vt qui postea immergeret inuocato noĩe trinitatis a peccatis purgaret. tũc ergo institutus est baptismus christi i quo trinitas cuius misterium ibi innotuit interius hominem baptisat.

Quare in aqua tantũ fiat h

Celebratur autez hoc sacramẽtũ tantũ in aqua nõ in alio liquoze vt ait christus. Nisi quis renatus fuerit ⁊c̃. Jdeo vniformiter id fieri in aqua p̃cipit vt intelligat. ꝙ sicut aq̃ sordes corpis ac vestes abluit. ita baptismus maculas anime. sordesq; viciozuz emundando abstergit. Uel ideo vt nullum inopia excusaret. quod põt fieri si

Ambzo. sup epl̃az ad ro.

in vino vel oleo fieret. ⁊ vt cōmunis materia baptisandi inueniret apud oēs. qđ aqua signauit q̄ de latere christi manauit. sicut sanguis alterius sacramēti signū fuit. Nō ergo in alio liquore pōt ꝓsecrari baptismus nisi in aqua.

De immersione quotiens fieri debeat. i

De immersiōe vero si quer

Greg. de andro epo

it qūo fieri debeat p̄cise rñdemus vel semel vel tertio ꝓ vario more ecclesie. Vñ Grego. De trina immersione baptismi nil verius respōderi pōt q̄ qđ vosipsi sensistis. qr in vna fide nihil officit ecclesie sancte cōsuetudo diuersa qr em̄ in tribus subsistentijs vna substātia est. reprehensibile esse nullatenus pōt infantē in baptismo ter vel semel mergere. qr ⁊ in tribus mersionibus psonarū trinitas. ⁊ in vna pōt diuinitatis singularitas designari. Nos vo qui tertio immergimus etiā triduane sepulture sacramentū signamus. Scōm hoc licz nō modo ter sed etiā semel mergere tantū Ibi tñ duntaxat mergere semel licz. vbi cōsuetudo ecclesie talis existit. Si quis vero id facere incipiat vbi ꝓsuetudo talis nō est vel semel tm̄ mergēdū asserat. reprehensibilem se esse cōstituit. Vñ haymo. In suo sensu abundabat Lipanus cū semel mergebat in baptismo puulos qui qđ intelligebat studiose iplebat bonis opibus abundando. licet in hoc nescius delinqueret. sed qr bonis operibus abundabat postea correctus a deo abundauit altiori sensu. ter illos mergēdo. Ecce habemus qr delinquit qui semel mersit. Sed hoc ideo. qr aliter se habebat cōsuetudo illius ecclesie. vel ꝙa vnam tm̄ faciēdam mersionē asserebat.

haimo super epl̄az ad ro.

Aug. in quā dā omelia

De trina mersione Augus. ait. Postq̄ nos credere ꝓmisimus. tertio capita nostra i sacro fonte dimersimus qui ordo baptisandi duplici misteriꝝ significatōe celebrat. Recte em̄ tertio immersi estis qr accepistis baptismū i noie trinitatis. Recte em̄ tertio immersi estis. qr accepistis baptismū in nomine christi. qui die tertia resurrexit a mortuis. Illa em̄ tertia repetita immersio tipū dominice exprimit sepulture. Constat ergo baptisandos tertio debere immergi. et tamē si semel tantum immergantur. verū baptismum accipiunt. ⁊ qui semel immergit tantum. non peccat. nisi cōsuetudo ecclesie obsistat. vel hoc modo tantū debere fieri asserat.

Quando circumcisio amisit vim suam. k

Volet etiaz queri

si circumcisio amisit statum ab institutione baptismi. Ad quod dicimus in christi morte terminata esse legalia omnia. Ex tunc ergo circumcisio perdidit vim suam ita q̄ postea nō profecerit. sed potius obfuit obseruatoribus suis. Sed vsq̄ ad oblatiōem vere hostie potuit ꝓ desse. Si em̄ ante passionem legalia finē habuissent nō ea imminēte vetus pasca cū discipulis manducasset.

De causa institutōis. l

Causa vero insti

tutionis baptismi est innouatio mentis vt homo qui ꝓ peccatū vetus fuerat p gratiā baptismi renouetur. quod fit depositione viciorum et collatione virtutum. sic enim fit quisq̄ nouus homo. cū abolitis peccatis ornatur virtutibus. et abolitio peccatorum pellit feditatem Appositio virtutum affert decorem. et hec est res huius sacramenti scilicet interior mundicia.

Queritur an baptismus aperuit celum quod non aperuit circumcisio. m

Si queritur vtz

baptismus aperuit celum quod nō aperuit circumcisio dicimus. quia nec baptismus nec circumcisio regni nobis aditum aperuit sed hostia saluatoris. que si tempore circumcisionis oblata fuisset illius temporis homines in regnum intrassent. Res ergo huius sacramenti iustificatio est.

lb

Jsta est distinctio tertia hui⁹ quarti libri. In qua mgr̃ post̃q̃ determinauit de quibusdã pambulis ad sacramẽta. In hac tertia distinctõe incipit determinare de sacramẽtis. Et ꝓmo de sacramẽto baptismi. Circa qõ tria facit. Primo eñ quiditatẽ. formã ⁊ institutõem baptismi exꝓmit. Scõo eius materiã ⁊ modũ subdit. Tertio eius efficatiã ⁊ effectũ adijcit. Primũ vsq; ibi Celebrãt aũt hoc sacramentũ. Scõm vero ab inde vsq; ibi. Causa vero institutiõis. Tertiũ vero vsq; ad finẽ dis. In speciali sententia mgri stat in tribus ꝓpositõibus quaꝝ prima est hec. Baptismus est exterior ablutio corꝑis sub debita forma verboꝝ. i. cũ exꝑssa inuocatiõe sanctissime trinitatis. Hãc magister insinuãs diffinit baptismũ dicẽs q̃ baptismus est exterior ablutio corꝑis cũ forma ꝑscripta verboꝝ. Accessus eñ verbi ad elementũ facit sacramentũ vt ait be. Augu. Cetera vero ad decorẽ ⁊ honestatẽ ꝑtinent. Postea dicit q̃ forma verboꝝ est inuocatio trinitatis. quã formã tradidit christus in euãgelio Mathei cũ dixit Jte docete oẽs gentes baptisantes eos i noĩe patris ⁊ filij ⁊ spũssancti. Tñ in actibus apl̃oꝝ legitur quosdã baptisatos in noĩe christi tñ fuisse. et bene ꝓm Ambr. qr in noĩe christi qõ est vnctus tota trinitas intelligit. qr ⁊ pater vngens ⁊ filiꝰ vnctus ⁊ spũssanctus vnctio. Unde hmõi occasione querit si vna ꝑsona tñ noĩet ⁊ fides trinitatis in corde teneat sit verus baptismꝰ. Rñdet ꝓm Ambro. q̃ sic. ꝓpter qõ scriptura dicit quosdã baptisatos i noĩe christi ⁊ in spũsancto qr tota trinitas in quolibet illoꝝ nominũ intelligit. Si vero fides desit ⁊ intẽtio faciendi. qõ facit ecclesia irritũ est sacramentũ. Subdit tũ ꝓm Ambro. q̃ tutius sit tres ꝑsonas noĩare dicendo. In noĩe patris ⁊ filij ⁊ spũssancti. Jnuocãt eñ tota trinitas vt ibi visibiliter operet. Non aũt debet dici in nobis. qr nõ seruat debita forma baptismi. ⁊ hoc est ideo. qr vna est inuocatio ⁊ cõfessio trium ꝑsonaꝝ. Postea querit qñ institutus sit baptismus. Circa qõ sunt varie opiniones. Quidã eñ dicũt q̃ sit institutus cũ dñs dixit Nicodemo. nisi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ spũsancto. Alij dicũt q̃ post resurrectõem cũ dñs dixit. Jte ⁊ baptisate oẽs gentes. Sed hoc nõ videt ver. qr etiã ante resurrectõez baptisauit. Et ideo dicit mgr̃ q̃ saluator suo baptismo baptismũ instituit in quo trinitas innotuit. que interius baptisat. qr pater in voce. filiꝰ in carne. spũssanctus in specie columbe apparuerunt. Tunc eñ cõtactu sue munde carnis christus vim regeneratiuã cõtulit aq̃s. vt qui postea in ea mergerent. inuocato noĩe trinitatis a pctõ purgarentur. Dicit etiã q̃ apl̃i in eadẽ forma baptisauerũt ante christi passionẽ. ⁊ post passionẽ eius que añ passionẽ põ. intelligi est tradita. quãuis ñ sit scriptum. Scõa ꝓpositio est hec. Materia baptismatis debet esse aqua pura. ⁊ vtile est pueꝝ mergi sub triplici mensura Hãc mgr̃ insinuãs dicit q̃ aq̃ est materia huius sacramẽti. qõ ostẽdit factũ christi qr ipsemet i aqua baptisatus est. ⁊ verbũ christi qõ dixit. nisi qs renatus fuerit ⁊c. ⁊ passio christi. qr de latere eius manauit aqua que significauit baptismũ. ⁊ sanguis qui significauit eucharistiam. Est eñ aqua ꝓueniens materia huius sacramẽti ꝓpter sui copiam ⁊ cõmunitatẽ. qr hoc sacramentũ cõmune est. tñ etiam ꝓpter ꝓuenientiam ignis ad signatũ. qr sicut aqua abluit exteri⁹ sordes corꝑis. sic baptismus interius mũdat sordes ale. Postea querit an vna vel trina immersio fieri debeat. Et rñdet q̃ ꝑt fieri vna vel trina ꝓm diuersas locoꝝ cõsuetudines qr vna ĩmersio vnitatẽ trinitatis. trina vero trinitatem ꝑsonaꝝ designat ⁊ triduana christi sepultura exꝓmit. Subdit aũt q̃ nõ peccat semel immergens nisi vel cõsuetudo ecclesie obstat. vel semel esse tñ mergendũ doceat ⁊ asserat. ⁊ omnia autoritatibus cõfirmat. Postea querit an circũcisio amisit vim suã. Et rñdet q̃ in morte christi sicut ⁊ tũc omnia legalia terminata sunt ⁊ nõ ante. Tertia ꝓpositio est hec. Causa institutiõis huius sacramẽti est expiatio a macula peccati. Hanc mgr̃ insinuans dicit. q̃ causa institutiõis baptismi. est innouatio hoĩs qui ꝑ peccatũ vetus fuerat. Et hec mũdatio interior est res sacramẽti huius. Ultimo dicit q̃ nec baptismus nec circũcisio regni celestis ianuã aperuit sed hostia saluatoris que si oblata fuisset tpe circũcisionis illius tpis hoĩes regnũ celoꝝ intrassent. Et ꝓcludit q̃ res sacramẽti baptismi est iustificatio a peccatis. Et tñ in ꝓsẽti.

Q̃ alij suscipiunt sacramentũ et rem. Alij sacramentum ⁊ nõ rez Alij rem ⁊ nõ sacramentũ.

DI. IIII a

Jc dicendũ est aliquos suscipe sacramentũ ⁊ rem sacramenti. aliquos sacramentũ ⁊ nõ rem. aliquos rem ⁊ nõ sacramentũ. Sacramentũ ⁊ rem simul suscipiũt omnes ꝓuli qui in baptismo ab originali mũdant peccato. Quãuis q̃dã diffiteant illis q̃ perituri sũt ꝓulis in baptismo dimitti pctã. innitentes illi verbo Aug. Sacramenta in solis electis efficiunt. qõ figurant nõ intelligentes illud ita esse accipiẽdũ. qr cũ in alijs efficiant sacramenta remissionẽ nõ hoc eis faciunt ad salutem. sed solis electis. Nam q̃ oibus ꝓulis i baptismo remittatur peccatũ ꝑ baptismũ. Ambro. euidẽter dicit. A ꝓulo inq̃t recenter nato vsq; ad decrepitũ senem. sicut nullus ꝓhibet a baptismo. ita nullus est qui nõ peccato moriat in baptismo. sed ꝓuli tantũ originali. maiores ꝓo etiã oibus que male viuendo addiderũt ad illud. nisi enormitas vite ꝑpediat id est fictio. adulti vero qui cũ fide baptisant. sacramentũ ⁊ rem suscipiũt.

De erroꝛe quoꝛundam.

Aug. in li. ꝺ baptismo.

Be ficte accedentibus. b

Qui vo sine fide vel ficte accedũt. sacramentũ nõ rem suscipiunt. Vñ Hiero. Sunt lauacra gentilium hereticoꝝ. sed nõ lauant ad salutem. in ecclesia etiã qui nõ plena fide accipiunt baptismũ. nõ spiritum sed aquã suscipiunt. Aug. etiã ait. Judeis omnibus cõmunia erant sacramenta. sed nõ cõmunis omibus erat gratia que est ỹtus sacramentoꝝ. Jta ꝛ nunc cõmunis est baptismus omnibus baptisatis. sed nõ virtus baptismi. id est ipsa gratia. Jtem omnis qui iam sue volũtatis arbiter cõstitutus est cũ accedit ad sacramẽtum fideliũ nisi peniteat eum veteris vite nouam nõ põt inchoare. ab hac penitentia cũ baptisanꝫ soli puuli immunes sunt. His aliisq; testimoniis apte ostendit adultis sine fide ꝛ penitentia ỹa in baptismo nõ cõferri gratiam remissiõis qz nec puulis sine fide aliena qui ꝓpriã habere nequeunt. dat in baptismo remissio. Si quis ergo ficte accedit nõ habens verã cordis cõtritõem. sacramentũ sine re accipit. Videt tñ Aug. dicere q etiã ficte accedenti qui etiã habet odium fraternũ in ipso momẽto quo baptisat omnia cõdonent. ꝛ post baptismuz mox redeant. sed nõ hoc asserendo dicit imo hanc opinionẽ ꝛ pmissam sententiã cõferendo. Ait em̃ sic. His qui in ficto corde baptisant aut peccata nullatenus dimittunt. qz spũssanctus discipline effugiet fictum. aut in ipso tpis puncto p vim sacramenti dimissa. itez p fictiõem replicant. vt etiam illud vez sit. Quotquot in christo baptisati estis ꝛc. Etiaz illud. Spũssanctus discipline effugiet fictuz. vt induat eũ christũ sanctitas baptismi. exuat eum christũ pernicies fictionis. Nam redire dimissa peccata vbi fraterna charitas nõ est. apte dñs docz etiã in illo seruo a quo dñs dimissum debitum petijt. qz ille ꝯseruo dimittere noluit. Sic nõ impedit baptismi gra quo minus omnia peccata dimittant. etiam si fraternũ odium in eius cui dimittant animo pseuerat. Solut em̃ hesternus dies ꝛ quicquid supest. ꝛ solut etiam ipsa hora. momentũq; ante baptismũ. ꝛ in baptismo. Beinceps aũt cõtinuo reus incipit esse nõ solum cõsequentiũ sed etiam ꝓteritoꝝ dierum. horaꝝ. momentoꝝ. redeũtibus oibus que dimissa sunt Hoc aũt vt ꝓdiximus. nõ sub assertiõe dixit qõ ostendit ex eo qõ ait in eodem libro sic. Si ad baptismũ fictus accedit dimissa sunt ei pcta. aut nõ sunt dimissa eligant qõ voluerint. Ecce apte cernis si tñ intendis id dixisse Aug. nõ asserendo sed querendo ꝛ alioꝝ opinionem referẽdo. Idem em̃ ait. Tunc valere incipit ad salutẽ baptismus cũ illa fictio veraci cõfessione recesserit. que corde i malicia pseuerante peccatoꝝ ablutõem nõ sinebat fieri. nõ ergo ficte accedenti peccata dimittunt.

Aug. in eos

Aug. ipsal. lxxviij.

Aug. de penitẽtia.

In libro de baptismo.

Quomodo intelligat illud. qt= quot i christo baptisati estis christum induistis. c

Querit ergo quo modo illud accipiat. Quotquot in christo baptisati estis christũ induistis. põt dici q qui in christo. i. in christi cõformitate baptisant scz vt moriant vetustati peccati. sicut christus vetustati pene. induunt christũ quẽ p gratiã inhabitantẽ habent. põt ꝛ aliter solui. Duobus em̃ modis christũ induere dicimur. vel assumptõne sacramenti. vel rei ꝓceptiõe. Vñ Aug. Induũt homines christũ aliqñ vsq; ad sacramenti ꝓceptõem. aliqñ vsq; ad vite sanctificatõem. atq; illud põ mũ bonis ꝛ malis põt esse cõmune. hoc aũt est ꝓprium bonoꝝ ꝛ pioꝝ. Omnes ergo qui i christi nomine baptisant christum induũt vel fm sacramenti ꝓceptionem. vel fm vite sanctificatõem.

Aug. inli. 8 baptismo.

De illis qui suscipiũt rem ꝛ non sacramentũ. d

Sunt ꝛ alij vt supra posuimus qui suscipiũt rem ꝛ nõ sacramentũ. qui em̃ effundunt sanguinez p nomine iesu. ꝛ si nõ sacramentũ. rem tñ accipiunt. Vñ Aug. Quicunq; non ꝓcepto regeneratõis lauacro p cõfessionem christi moriunt. tantũ eis valet ad dimittenda peccata. quantũ si ablueretur sacro fonte baptismi. Audistis q passio p christi nomine suscepta supplet vicem baptismi.

Q passio implet vicem baptismi.

Aug. li. xiij. de ciu. dei.

Q nō modo passio sed fides ⁊ cō tritio implet vicē baptismi e

Nec tantū passio vicem baptismi implet sed etiā fides et cōtritio vbi necessitas excludit sacrm. sicut apte docet Aug⁹. dicens. baptismi vicem aliqñ implere passionē. De latrone illo cui nō baptisato dictū est. hodie mecum eris in paradiso. beatus Cipr̄ian⁹ in li. iij. de baptismo nō leue documentū assumit Qđ etiam ego atq; etiā ꝓsiderans inuenio. nō tm̄ passionem ꝑ nomine christi id qđ baptismo deerat posse supplere. sed etiā fidem cōuersionemq; cordis. si forte ad celebrandū misteriuz baptismi in angustijs tempoꝝ succurri nō pōt. Neq; em̄ ille latro ꝑ noie christi crucifixus est. sed ꝑ meritis facinoꝝ suoꝝ. nec qz credidit passus est. sed dū patitur credit. Quantū ergo valeat sine visibili baptismi sacramento qđ Apl's ait Corde creditꝝ ad iusticiā. ore aūt ꝓfessio fit ad salutē. illo latrone declaratū est. sed tunc implet inuisibiliter. cū misterium baptismi nō cōtemptus religionis. sed articulus necessitatis excludit. ⁊ baptismus quidē pōt esse vbi cōuersio cordis defuerit. cōuersio aūt cordi pōt quidē inesse nō ꝑcepto baptismo. sed ꝓtempto baptismo nō pōt nec vllo modo dicenda est cōuersio cordis ad deū. cū dei sacramentum cōtennit. Ecce hic habes nō solū passionem. sed etiā fidem ⁊ cōtritōem cōferre remissionē vbi nō cōtemnit sacramentū. vt in latrone illo oñdit

Aug. in li. ij. retra ctio.

qui nō ꝑ passionē sed ꝑ fidē saluatus est sine baptismo. Sed dicūt quidā hoc argumentū retractasse augustinū. Retractauit quidē exēplū. sed sentētiā nō Ait em̄ in quarto libro ō baptismo Cū dicerem vicē baptismi posse habere passionem. nō satis idoneū posui illius latronis exemplū. qz vtr̄ vel nō fuerit baptisat⁹ incertū est. Cōstat ergo sine baptismo aliquos iustificari ⁊ saluari. Ūñ

Ambrosi⁹

Ambro. de valentiniano. Uentrē meū doleo vt ꝓphetico vtar eloquio. quia quē regeneraturus erā amisi. veruntñ grām ille quā poposcit nō amisit.

Que vident obuiare ꝑdictis.

His autē videtur obuiare qđ dñs dicit. Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ spūsancto nō pōt intrare in regnū celoꝝ. qđ si generaliter verū est nō vident esse vera supius posita. ꝛ illud intelligendū est ō illis qui possunt et cōtemnunt baptisari: vel ita intelligē dū est. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spūsancto. i. ex ea regeneratiōe que fit ꝑ aquā ⁊ spūmsanctū nō saluabit. Illa aūt regeneratio sit nō tm̄ ꝑ baptismū. sed etiā ꝑ pniam ⁊ sanguinē. Ūñ auctoritas dicit. ideo apl's pluraliter dixisse fundamentū baptismatū. qz est baptismus in aqua. in sanguine. in pnīa. Hoc aūt nō ideo dicit q̄ sacramentū baptismi fiat nisi in aqua. sed qz ipsius vtus ⁊ sanctificatio dat nō tantūmō ꝑ aquā ꝛ ꝑ sanguinē ⁊ pniam. Ratio em̄ id suadz si em̄ nō valētib⁹ credere puul' suffic̄ baptism⁹ multomagis suffic̄ fidēs adultis volētib⁹ ⁊ nō valētib⁹ baptisari. Ūñ aug. q̄ris q̄d sit mai⁹. fides an aq̄. ñ dubito q̄n rīdeā fides. Si ergo qđ min⁹ est sanctificare pōt nōne qđ maius est. id est fides de qua christus ait. Qui crediderit i me etiā si mortuus fuerit viuet. Sed dicūt aliqui nullū adultum in christū credere vel charitatē habere sine baptismo nisi sanguinem fundat ꝑ dño. subdita introducentes testimonia. Aug⁹. ait. Ex illo tpe quo saluator dixit. nisi q̄s renatus fuerit ⁊c. absq; sacramento baptismi p̄ter eos qui in ecclesia sanguinē fundunt aliquis vitā eternam accipe nō potest. Item nullū catheciminū q̄uis in bonis opibus defunctū vitam eternā habere credimus. excepto martirio vbi tota sacramēta baptismi cōplent. Item baptisatis iter tm̄ salutis esse credimus. Sed qđ in his minus dixit in alijs capitulis supra positis suppleuit. Et ideo hec sic intelligenda sunt. vt illi soli habentes tēpus baptisandi excipiant. si em̄ aliquis habens fidē ⁊ charitatē voluerit baptisari ⁊ nō valet necessitate p̄nentus. suplet omnipotētis dignitas qđ sacramēto defuerat. Dum em̄ soluere p̄t nisi soluat tenet. sed cum iam nō pōt. ⁊ tm̄ vult nō imputat ei deus qui suā potentiā sacramentis nō alligauit. Q̄ vero inuisibilis sanctificatio sine visibili sacramento quibusdā insit. apte Aug. tradit dicens

Determinatio.

Sup epistolam ad be.

Aug. de vnico baptismo.

Opinio quorundā q̄ nullus sine baptismo possit saluari nisi pariēs ꝑ christo.

In ecclesiasticis dogmatibus ex ẋbis Aug.

Responsio.

sup leuiticū. inuisibilem sanctificatōem quibusdā affuisse ⁊ pfuisse sine visibilibus sacramētis. Visibilem ꝯo sanctificatōem que fit sacramēto visibili sine inuisibili posse adesse. nō posse pdesse. nec tñ visibile sacramētū ideo cōtemnendū est. qz ꝓtemptoz eius inuisibiliter sanctificari nō pōt Hinc cornelius ⁊ qui cū eo erant iam spū sanctificati baptisati sunt nec supflua iudicāda est sanctificatio visibilis. qz inuisibilis p̄cessit. Sine visibili ergo inuisibilis sanctificatio esse pōt ⁊ pdesse. visibilis aūt que fit sacramento tenus sine inuisibili pdesse nō pōt. cū illa sit omnis illius veritas. Simoni mago visibilis baptismus nō pfuit. qz inuisibiliter nō affuit. Sed quibus inuisibilis affuit pfuit. nec tñ valet fides aliena puulo quantū ppria adulto. Paruulis em̄ nō sufficit fides ecclesie sine sacramēto. qui si absq; baptismo fuerint defuncti etiam cū deferunt ad baptismū damnabunt. sicut multis sanctoz autoritatibus cōprobat. Ad qđ hoc vnum sufficiat Augu⁹. ait. Firmissime tene qui vel in vteris matz viuere incipiūt ⁊ ibi moriunt. vel ō matribus nati sine sacramēto baptismi de hoc seculo transeūt. eterno supplicio puniēdos. qz ⁊ si ppzie actionis peccata nō habuerūt. originale tñ peccatū traxerūt carnali cōceptiōe. ⁊ sicut puuli qui sine baptismo moriunt in fideliū ascribunt numero. ita qui baptisant fideles dicunt. Qui a fideliū cōsortio nō separant. cū orat ecclesia ꝓ fidelib⁹ defunctis. fideles ergo sunt nō ppter ꝯtutē. sed fidei sacramentū. Vñ Augus. Paruulū ⁊ si nōdum fides illa que etiā in credentiū voluntate cōsistit. iam tñ fidei ipsius sacramētū. i. baptismus. fidelē facit. sicut credere respondet. ita etiā fidelis vocat. nō rem ipsaz mēte annuēdo. sed ipsius rei ꝓcipiendo sacrm.

Aug. in l. ō fide ad petz

Aug. ad bonifacum.

Quid ꝓsit baptismus his q̄ cum fide accedūt. ſ

Bolet etiaz queri de illis qui iam sanctificati spū cū fide ⁊ charitate ad baptismum accedūt. quid eis cōferat baptismus. Nihil em̄ eis videt p̄stare. cū p fidem ⁊ cōtritōem iaz remissis peccatis iustificati sunt Ad qđ sane dici pōt eos quidem ꝓ fidē ⁊ cōtritionem iustificatos. i. a macula peccati purgatos. ⁊ a debito eterne pene absolutos tñ adhuc teneri satisfactōe tpali qua penitentes ligant in ecclesia. Cum aūt baptismū ꝓcipiunt ⁊ a peccatis si qua interim post cōuersionē cōtraxerūt mundātur. ⁊ ab exteriori satisfactōe absoluunt et adiutrix gratia. oīsq; virtus in eo auget. vt vere nouus homo tūc dici possit fomes quoq; peccati in eo amplius debilitat. Ideo Hiero. dicit q̄ fides que fideles facit. i aquis baptismi dat vel nutrit. qz nō habenti aliq̄ ibi dat. ⁊ iam habenti vt plenius habeat dat. Sicet de alijs intelligendū est. qui ergo mundus accedit ibi sit mūdioz. ⁊ omni habēti ibi amplius dat.

Hieroni.

Q exterioz satisfactio dimittit. h

Q ꝯo omnis exterioz satisfactio ibi relaxet. Amb. ostēdit sup illum locū. Sine penitētia sunt dona dei ⁊ vocatio dicēs. Gratia dei in baptismo nō requirit gemitū ⁊ planctū vel aliquod opus. ⁊ omnia gratis cōdonat qđ quidē ō exterioz gemitu vel plāctu accipiendū est. Nā sine interioze nemo adultus renouat. sed exteriozes satisfactiones ⁊ afflictiōes. ſ. sozdes penitentium ibi dimittunt. Adultū ergo cō f rt baptismus etiā iam ꝓ fidez iustificato. qz accedens ad baptismū q̄si ramus a columba portat in arcam. ante intus erat iudicio dei. sed nunc etiā iudicio ecclesie intus est. Cum vero in baptismo peccatū deleat ⁊ satisfactio exterioz nō imputet. quer̄t cur penalitas cui ꝓ peccato addicti sumus nō tollat. Hoc ideo tradūt fieri sancti. qz si a pena homines ꝓ baptismū liberarent ipsam putarent baptismi prcium. non eternum regnū. Ideo soluto reatu peccati. tpalis pena tñ manet vt illa vita studiosius querat que erit a penis oībus aliena. Ideo etiā manet vt sit fideli ⁊ certandi materia et vincendi occasio. qui nō vinceret si non pugnaret. nec pugnaret si in baptismo fieret immortalis.

Ambrosi⁹

Cuius rei baptismus qui dat iā iusto sit sacramentū. i

Si queritꝫ cuius rei baptismus ille sit sacramētū qui datꝫ iam iusto. Dicimus sacramentū esse et rei que p̄cessit. i. remissionis ante p fidē date ⁊ remissionis tpalis pene siue peccati si qō interim cōmittitꝫ. Habeꝫ etiaz sacramētū ⁊ nouitatis ac omnis gr̄e ibi p̄stite. omnis etem rei signū est cuius cā est. nec mireris rem aliqñ p̄cedere sacramentū. cū aliqñ etiaz longe post sequatꝫ vt in illis qui ficte accedūt quibus cum post penituerint incipiet baptismus p/desse i quibus fuit baptismus sacramē=tum huius sanctificatōis quā penitēdo habēt. sed si nūqz peniterēt nec a figmē=to recederēt. cuius rei ſsacramentū esset baptismus ab illis susceptꝰ. potest dici rei que ibi fieret. si nō illoz̄ enormitas impediret.

Si puulis datꝫ in baptismo gr̄a qua p̄nt in maiori etate ꝓficere.

k

Bolet etiaz queri si puulis in baptismo datꝫ gratia qua cū tps habuerint vtēdi libero arbitrio pos sint velle ⁊ currere. De adultis em̄ qui digne recipiūt sacramentū nō ambigitꝫ quin gr̄am opātem ⁊ coopantem p̄cepe rint. que in vacuū eis cedit si p libez̄ ar bitriū post mortaliter deliquerunt. qui merito peccati gr̄am appositam pdunt. Vñ dicunꝫ cōtumeliā spūisancto face re ⁊ ipsum a se fugare. De puulis vo q̄ nōdum rōne vtunꝫ. questio est an in ba ptismo recepint gr̄am qua ad maiorem veniētes etatē possint velle ⁊ opari bo num. Videꝫ q̄ nō receperint q̄ gr̄a illa charitas est. ⁊ fides que voluntatē p̄pa rat ⁊ adiuuat. Sed q̄s dixerit eos acce pisse fidē ⁊ charitatē. si vo gratiā nō re ceperint qua bene opari possint cū fue rint adulti. Nō ergo sufficit eis in ꝺ sta tu gr̄a in baptismo data nec p illam pos sunt mō boni esse nisi alia addatꝫ. que si nō additꝫ nō est ex eoz̄ culpa. q̄z iustifica ti sunt a peccato. Quidā putant gr̄am opantem ⁊ coopantem cūctis puulis in baptismo dari in munere nō in vsu. vt cū ad maiorē venerint etatē ex munere sortianꝫ vsum nisi p libez̄ arbitriū vsuz muneris extinguant peccando. ⁊ ita ex culpa eoz̄ est non ex defectu gr̄e q̄ mali fuerint qui ex dei munere valētes habe re vsum bonū. p libez̄ arbitriū rennue/rūt ⁊ vsum p̄auū elegerunt.

Ista est distinctio quarta hui? q̄rti libri. In q̄ mgr̄ postq̄ supius determinauit ꝺ baptismo quātū ad ea que cōuenint ei fm se. Nic vo determinat de effectu baptismi quātū ad susci piētes. Et circa hoc tria facit p̄ncipaliter. Primo em̄ ostendit qūo quidā suscipiūt sacramentū ⁊ rē. vel sacramentū ⁊ nō rem. aut rem ⁊ nō sacramē tū. Scōo excludit errorē quorundā dicētiū q̄ ba ptismus sanguinis cū fide adultis nō ꝓficit absq̄ baptismo fluminis. Tertio adiūgit qūo baptismꝰ gr̄am cōferat puulis. Primū facit a p̄ncipio dis. vsq̄ ibi. Sūt ⁊ alij vt supra. Scōm vsq̄ ibi. Solz etiā queri. Tertiū vsq̄ ad finē dis. In spāli sentē tia magistri stat i tribus ꝓpositōibus quaꝝ p̄ma est hec. Quc sit inter susciꝑe sacramētū baptis mi et rē sacramēti. vel sacramentū ⁊ nō rem. aut ecō tra. differētia. hic declaratꝫ certa euidētia. Hanc magister insinuās dicit. q̄ quidā suscipiūt rē ⁊ sa cramentū. quidā aūt rē ⁊ nō sacramentū. quidaz aūt sacramentū ⁊ nō rē. determinat primū. rē em̄ et sacramentū recipiūt adulti q̄ cū fide baptisanꝫ et etiā puuli qui in baptismo ab originali mūdanꝫ Quāuis dicūt aliqui q̄ puulis qui nō sunt electi ⁊ p̄destinati in baptismo peccata nō dimittanꝫ. qō nō est vez̄. qō autoritate beati Augustini ostēdit Postea dicit q̄ illi qui sine fide ficte accedūt ad sa cramentū. sacramentū ⁊ nō rem sacramēti recipi unt. qō autoritatibus ꝓfirmat. Postea obiicit cō trariū fm beatū Aug. qui dicere videꝫ q̄ ficte ac cedentes in ipso momento quo baptisanꝫ remissi onem peccatoz̄ recipiūt. licet post peccatū ꝓpter fictōem remissio ipsa frustrarꝫ ⁊ peccata redcāt. Et idē videꝫ dicere aplus in epla ad Gal. Quot quot in christo baptisati estis christū induistis. Et rñdet ad hoc. q̄ Augustinus loquiꝫ hoc cōferen do ⁊ inquirēdo ⁊ nō determinando neq̄ asserendo. Apls loquiꝫ de his qui in suo baptismo chri sto cōformanꝫ. qui scz moriunꝫ vetustati peccati. sicut christus vetustati pene Isti em̄ christū indu unt q̄ inhabitatōis ipsius gr̄am. Vel dicunꝫ chri stum oēs induere quātū ad sacramēti ipsius chri sti p̄ceptōem. ⁊ si nō quantū ad interiorē sanctifi catōem. Postea dicit q̄ aliqui recipiūt rem sacra mēti ⁊ nō sacramentū. sicut illi q̄ p christi fide san guinē fundunt. ⁊ sicut illi qui cū fide bona ⁊ cōtri tōe moriunꝫ. ⁊ nō habent copiam recipiēdi sacra mentū sicut latro in cruce. de quo tū nō asserit be atus Augustinus vtꝝ baptisatus fuerit vel non. Ex quo cōcludit q̄ sine aqua baptismi aliqui iu stificanꝫ ⁊ saluanꝫ. ⁊ post obiicit p plures autori tates. q̄ tales saluari nō possunt. Et rñdet q̄ au toritates intelliguntꝫ. vbi hō habuit oportunitatē et copiā recipiendi sacramentū. ⁊ cōtempsit sacra mentū recipe. Scōa ꝓpositio. Baptismus effusi sanguinis valet in casu sine baptismo fluminis. Hāc ꝓpositōem mgr̄ insinuās remouet errorem quorundā. dicentiū nullū adultū p fidē ⁊ charita tē posse iustificari sine baptismo nisi sanguinē p christo fundat. qō ptz autoritatibus beati Aug. Et rñdet mgr̄ q̄ autoritates intelligende sunt si assit tps ⁊ cōtemptus baptismi. Si aūt fidem ha beant ⁊ cōtritōem ⁊ baptisari voluerint ⁊ nō p̄nt

morte ꝑuenti. oīpotentis benignitas supplet qđ sacrām̃to ōfucrat. Q aūt inuisibilis sanctificatio quibusdā insit sine visibili sacrām̃to ostendit qui busdā autoꝛitatibus beati Aug. Subdit tm̃ q ꝓ pter hoc nō est visibile sacrām̃tū cōtemnendū qꝛ sacrām̃ti cōtemptoꝛ inuisibiliter sanctificari nō pōt. De puulis aūt quibus fides aliena subuenit dicit secus esse q̄ in adultis. nō em̃ tm̃ valet fides aliena in puulo quantum ꝓpria in adulto. puulis em̃ nō sufficit fides ecclesie sine sacrām̃to. Ām̃ si fuerint absq; sacrām̃to defuncti etiā cū deferunt ad baptismū damnant. ꝛ numero infidelū ascri bunt Si aūt baptisant fideles vocant ꝓpter fidei sacramentū que oīa autoꝛitatibus cōfirmat. Po stea querit q̄d vtilitatis subsequēs receptio sacra m̃ti cōferat ꝓius ꝓ fidē ꝛ charitatē sanctificatis videt cm̃ esse supflua cum nihil ꝑstare videat. Et rm̃det q nō est supflua. ūmo eis multū valet q̄ em̃ ꝓ fidem ꝛ cōtritiōem iustificant. purgant quidē a peccati macula. ꝛa debito pene eterne absoluunt tenent tm̃ ad satisfactiōem ad quā penitētes in ec clesia obligant. ꝓ susceptiōe aūt baptismi hec ob ligatio seu satisfactio remittit ꝛa peccatis scz que itez post cōuersionem attraxerūt mundant ꝛ gra tia ꝛ oīs xp̄us in eis auget. ꝛ fomes in eis magis debilitat. ꝛ intra ecclesiā numero ꝛ iuditio eccle sie collocant. Postea querit. cū in baptismo remit tant peccata ꝛ reatus pene soluat. quare penali tates ex peccato cōsecute nō tollant. Et rm̃det q penalitates remanēt post baptismū duplici rōne. Primo ne talis ablutio penalitatū putaret ꝑmū esse finale baptismi ꝛ nō regnū eternū vt ergo stu diose illa vita querat que erit a penis oībus alie na remanent penalitates. Secda causa est vt det baptisatis materia pugnādi. ꝛ p cōsequens vince di. Nō em̃ aliquis vinceret nisi pugnaret. nec pu gnaret si in baptismo oēs penalitates tollerent. Postea querit cū ꝓius iustificati postea baptisan tur cuius rei baptismus ille sit sacrām̃tū ꝛ signū Et rm̃det q iustificatōis ꝓius habite sicut ꝛ imp fectis est signū iustificatōis faciende. nisi impedi m̃tū adesset. Ām̃ nō est icōueniens q res p̄cedat qm̃q; sacramentū ꝛ qm̃q; sequit longe post. vt in fi ctis qui postea penitēt. Tertia ꝓpositio est hec. Non tm̃ ꝓdest fides aliena puulis. quantū fides ꝓpria adultis ꝛ ꝓritis. Hanc magister insinuās querit. vtꝛ puuli in baptismo recipiunt gr̄am. de adultis aūt qui digne recipiunt nō est dubiū. Et videt q nō. qꝛ gratia illa ad ꝑparatōem voluntatis dat. puuli actu voluntatis vti nō possunt igit r̄. In cōtrariū est q nō saluarent nisi reciperent gr̄am. Et rm̃det q recipiūt gr̄am in via nature et nō in vsu. vsum aūt habent cū ꝓueniunt ad ꝑfectā etatē. nisi ꝓ libeꝛ arbitriū vsum huius muneris extinguant peccando. Et tm̃ in spāli.

Q baptismus eque sanctus est a bono ꝛ a malo datus bono vel malo

DI. V a

Dist hoc sciē dum ē sacramentū baptismi a bonis ꝛ a malis mistris dari. sicut a bonis ꝛ a malis sumit. nec me lioꝛ est baptismus qui ꝓ melioꝛem dat. nec minus bonus qui ꝓ minus bonū da tur. nec malus qui ꝓ malū dat. nec ma ius munus dat in baptismo dato a bo no. nec minus in baptismo dato a malo. sed equale. qꝛ nō est munꝰ hominis. sed dei. quod totū subditis declarat testi monijs. Augꝰ. ait. Baptismus talis est qualis est ille in cuius potestate dat nō qualis est ille ꝓ cuius ministeriū datur. Item. Pꝛorsus fieri pōt vt aliqui veꝛ habeant baptisma ꝛ nō habeant veram fidem. Item Si inter bonos ministros cuꝛ sit alius alio melioꝛ nō est melioꝛ bap tismus qui ꝓ melioꝛem dat. nullo mo do malus est qui etiam ꝓ malum datur qꝛidem baptismus. ꝛ ideo ꝓ ministros dispares dei munus est equale qꝛ nō il loꝛ sed eius est. Idem. Cum baptisat malus illud quod datū est. vnuꝛ est. nō impar. propter impares ministros. sed par ꝛ equale ꝓpter hoc. hic est qui bap tisat. Itez Ego dico ꝛ nos dicimus om nes. qꝛ iustos oportet esse. ꝓ quos bap tisatur. iustos oportet esse tanti iudicis ministros. sint ministri iusti si volunt. si autē noluerint esse iusti qui sedent in ca thedꝛa moysi securuꝛ me fecit magister meus scz christus. de quo spiritussanctꝰ dicit. Hic est qui baptisat. Item quos baptisauit iudas christus baptisauit. Si quos ergo baptisauit ebꝛiosus. ho micida. adulter. si christi erat baptismꝰ. christus baptisauit. Non timeo adulte rum nec ebꝛiosum nec homicidā. quia columbam attendo ꝓ quam mihi dicit. Hic est qui baptisat. Itez homicida de dit baptismū christi quod sacramentuꝛ tam sanctum est vt nec homicida mini strante polluat. Itē Si in hereſi qua/ cunq; vel scismate quisq; in nomine patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti baptismi sa cramentum acceperit. integrum sacra mētum accepit. sed salutem que virtus est sacramenti nō habebit. si extra eccle siam catholicam ipsum sacramentū ha buerit. Debet ergo ad ecclesiam redire nō vt sacramentum baptismi iterum ac cipiat quod nemo debet in aliquo repe tere. sed vt in societate catholicam vitā accipiat. baptismus em̃ extra ecclesiam nequit ꝓdesse. Ibi eniꝛ cuiq; ꝓdesse po test baptismus vbi pōt ꝓdesse elemosi na. s. in ecclesia. Item Isidoꝛus Roma

Aug. sup to.

Augu. ꝓtra crescentium grāmaticū.

Aug. in li. d fide ad petꝛ.

nus pontifex nō hominem iudicat qui baptisat. sed spiritū dei submīstrare gratiā baptismi licet paganus sit qui baptisat. In his pspicue cernis baptismū vez bonis ⁊ malis dari. a bonis ⁊ a malis ⁊ ipsum tñ eque sanctum esse. ⁊ munus eius equale in bonis siue a bonis siue a malis baptisenť.

De ptāte baptismi ⁊ mīsterio.

b

Quia mīsteriū

tñ habent nō potestatē baptismi. Potestatē eñ sibi retinuit. Qđ nouit iohes cū vidit columbā descendentē sup christum Añ Aug. Quid nouerat iohānes baptista dominū quid nouerat potestatem dñici baptismi in nullū hoiem a domino transiturā. sed mīsterium plane transituz. potestatem a dño in neminē. sed mīsteriū in bonos ⁊ in malos. Nō exhorreat columba mīsteriū maloz. respiciat potestatem dñi. Quid faciat tibi mīster malus. vbi bonus est dñs. Neq; qui plantat neq; qui rigat est aliquid. sed qui incrementū dat deus est. Si supbus fuerit mīster cuz diabolo cōputať. sed nō ꝓtaminať donū christi quod p illum fluit puz est. p lapideum canalē transit aqua ad areolas in canali lapideo nil generať sed ortus fructus plurimos affert. habent ergo nō modo boni sed etiam mali mīsteriū baptisandi sed neutri potestatē baptismi. Mīsteriū eñ dedit christus seruis. sed potestatez sibi retinuit. quā si vellet poterat seruis dare. vt seruus daret baptismuz suum tanq̄ vice sua. ⁊ potestatem suam cōstituere poterat in aliquo vel i aliquibus seruis suis vt tanta vis esset in baptismo serui quāta est in baptismo domini. sed noluit ne seruus in seruo spem poneret. baptisat seruus vt mīster. baptisat dñs tanq̄ potestatem habēs. quā si daret seruis. vt scz ipsoz esset quod dñi erat. tot essent baptismi quot serui. vt sicut dictus est baptismus iohānis. sic diceret baptismus petri vel pauli qđ ne fieret retinuit sibi dñs potestatem baptismi. seruis autē mīsteriū dedit. Si rego seruus dicit se baptisare recte dicit sed tanq̄ mīster baptisat. ⁊ ideo non differt siue bonus siue malus baptiset.

Inde etiā nemo dicit baptismus meus. cū tamen dicat euangeliū meū ꝓudentia mea licet hec sint a dño in q̄bus differentia est. Alius eñ alio melius operať in euangelisando. ⁊ alius alio prudentioz est. alius alio aūt magis minusue baptisatus siue ab inferiori siue a maiori baptiseť dici nō pōt.

Que fuit ptās baptismi quā potuit christus dare seruis

c

Hic queritur q̄ sit

illa potestas baptismi quā christus sibi retinuit ⁊ potuit dare seruis. hec est vt plurimi volūt potestas dimittendi peccata in baptismo. sed potestas dimittendi peccata que in deo est deus est. Ideo alij dicunt hanc potestatem nō potuisse dare alicui seruoz. qz nulli potuit dare vt esset qđ ipse est. vel vt haberet essentiam quā ipse hz. cui hoc est eē qđ posse Dicunt eñ si hanc potentiā alicui dare potuit. potuit eis dare creaturas creare qz nō est hoc maioris potentie q̄ illud. Ad quod dici pōt qz potuit eis dare potentiā dimittēdi peccata. ⁊ nō ipsam eādem qua ipse potēs est. sed potentiam creatā qua seruus posset dimittere peccata. nō tamen vt autoz remissionis. sed vt mīster. nec tñ sine deo autore. vt sicut in mīsterio habet exterius sanctificare ita in mīsterio haberet interius mundare. ⁊ sicut illud facit deo autore qui cū eo ⁊ in eo operať illud exterius ita interius mūdaret deo autore q̄ eius verbo velut quodā mīsterio vtereť. Ita etiaz posset deus p aliquem creare aliqua. nō p eum tanq̄ autorem sed mīstrū cū quo ⁊ in quo operareť sicut in bonis opibus nr̄is ipse opať ⁊ nos. nec ipse tñ nec nos tñ sed ipse nobiscū ⁊ in nobis. ⁊ tñ in illis agēdis mīstri eius sumus nō autores. Ita ergo potuit dare seruo potestatē dimittendi peccata in baptismo. i. vt in mundatione interiori seruus cū domino operareť. nō seruus sine domino nec dñs sine seruo. sed dominus cū seruo ⁊ in seruo. sicut in exteriori mīsterio dominus operať cum seruo ⁊ in seruo. Unde ⁊ dominus dicitur sanctificare ⁊ seruus. sed dominus inuisibili gratia. seruus visibili sacramēto.

DI. VI

Augusti. Unde Aug. sup leuiticum. Dominus ait. Ego dñs qui sanctifico. Et de moyse etiam dictum est. ꝛ sanctificabis eum Sz moyses sanctificat visibilibus sacramentis ꝑ ministeriū. dominus aūt inuisibili gratia ꝑ spūm vbi est totus fructꝰ visibiliū sacramentoꝝ. Sine hac sanctificatione visibilia sacramēta nil ꝓsunt. si quis hoc melius aperire poterat non inuideo.

¶ Jsta est distinctio quinta huiꝰ quarti libri. In qua magister postꝙ determinauit de baptismo ꝑm se. ꝛ ꝑ cōparatiōem ad suscipientes. Hic vero determinat de eodem ꝑ cōparatōem quo ad ministros cōferentes. Et tria circa hoc facit Determinat eīm primo de q̄bus possit dari baptismus. Secūdo subdit qūo sortiē efficatiam sacramenti. cū sacramentum suscipit hereticus vel scismaticus. Tertio subiungit que potestas sit collata hoībus. Primū vsqꝫ ibi. Jtem si in heresi quacunqꝫ. Secundū vsqꝫ ibi. Quia misterium tñ. Tertium vsqꝫ ad finē distinctōis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quaꝝ prima est hec. Unus verus baptismus a bonis ꝛ a malis datur ꝛ essentiale munus iuste cōfertur siue a puerso ministro baptisantur Hanc magister insinuans ꝓponit primo q̄ baptismus a bonis ꝛ a malis ministris dari potest. ꝛ eque sanctum est datum ab vtroqꝫ. Non eīm peior baptismus datur a malo q̄ a bono. nec melior a bono q̄ a malo. nec maius nec minus. sed equale datur in baptismo. dato a bono aut a malo. quia non est hominis munus sed est dei. quod pluribꝰ autoritatibus cōfirmat. Postea dicit q̄ huius tota causa est quia baptismus nō est eorum qz baptisantium. sed christi. Christi enim in baptismo ministerium habent. potestatem autē sibi christus retinuit. Unde non dicitur baptismus petri vel pauli sed christi. potuit tñ potestatem baptisandi dare hominibus sed noluit. ne tot essent baptismi quot homines ꝛ ne homo in hominē spem poneret. quod diuersis autoritatibus cōfirmat. Secūda ꝓpositio est hec. Quāuis hereticus siue scismaticus recipiat solum sacramentū. non tamen accipit virtutē illius ꝛ incrementum. Hanc magister insinuans dicit. si hereticus seu scismaticus baptismi sacramentū accipit integrū sacramentū accipit sed salutem que est virtus sacramenti nō habebit. si. s. extra catholicā ecclesiam ipsius sacramentū habuit. debet ergo ad ecclesiam redire nō vt sacramentum baptismi iterū accipiat. quod nemo debet in aliquo repetere sed vt in societate catholica accipiat vitam. baptismus eīm extra ecclesiam ꝓdesse nō potest sicut nec elemosina. Tertia ꝓpositio est hec. Juxta sententiā magistri deus potuit nobis cōferre potestatem baptisandi sicut ꝛ creature potentiā creandi. Hanc magister insinuans querit. que sit illa potestas quā christꝰ potuit dare hominibus ꝛ nō dedit. Et respondet magister ꝑm quosdā q̄ potestas dimittendi peccata. Cōtra quod objcit sic. q̄ potestas qua deꝰ dimittit peccata est idem qđ deus. ergo nō potuit creature dare hanc potestatē. Jtem si potestas dimittendi potuit ꝛ pōt cōmunicari creature. ergo ꝛ potestas creandi. Et respondet magister ad primū sic. q̄ potestas dimittendi peccata que creature possit dari esset potestas creata. ꝛ esset potestas cuiusdā cooperationis. vt sicut creatura cooperat deo in exteriori mundatione ꝑ modū ministerij. Jta posset cooperari interiori mundatione. hic magister cōmuniter nō tenetur a doctoribus. Ad scdm respondet q̄ potestas creandi potest creature cōmunicari. nō ita q̄ creat ꝑ autoritatem. sed ꝑ ministeriū. Et tantū in speciali de sententia huius distinctiōis.

Quibus liceat baptisare

DI. VI a

In hunc quibus liceat baptisare addam⁹. Be hoc Jsidorus ait. Cōstat baptismū solis sacerdotibus esse traditus eiusqꝫ ministerium nec ipsis dyaconis implere est licitū absqꝫ epō vel pbytero nisi his ꝓcul absentibus vltima lāguoris cogat necessitas. qđ etiam laicis fidelibus ꝓmittitur. Jsido. in li. 6 offi.

Ex cōcilio carthaginēsi quinto.

b

Jtem mulier quā uis sancta baptisare nō ꝓsumat. nisi necessitate cogente.

Utꝫ rebaptisandi sint q̄ ab hereticis baptisati sunt.

c

De illis vero qui ab hereticis baptisant vtrum baptisandi sint queri solet. Ad qđ breuiter dicimus quia quicūqꝫ sit qui baptiset si seruatur forma a christo tradita vez baptismum dat. ꝛ ideo qui illum sumit non debet rebaptisari. Unde Beda. Siue hereticus siue scismaticus siue facinorosus quisqꝫ in confessione sancte trinitatis baptiset. non valet ille qui baptisatus est a bonis catholicis rebaptisari. ne ꝓfessio et trinitatis inuocatio videat annihilari. Jtem Aug. Quāuis vnū sit baptisma ꝛ hereticoꝝ. s. eorum qui in nomine patris ꝛ filij ꝛ spūssancti baptisant et ecclesie catholice. tñ qui foris ecclesiā Beda

Aug. ad q̄sti ones horosij

baptisanť. nõ sumunt ad salutẽ baptismũ. sed ad ꝓniciem habentes formã sacramenti. virtutẽ aũt eius abnegantes. et ideo ecclesia nõ eos rebaptisat. qz in noie trinitatis baptisati sunt. ⁊ ipsa est forma sacramenti. Itẽ. Rebaptisare hereticũ qui hec sanctificationis signa ꝑceperit. oino peccatũ est. catholicũ ꝟo immanissimũ scelus est. Ex his apte colligiť ꝙ qui etiam ab hereticis baptisati sunt ꝟuato caractere christi. rebaptisandi nõ sunt. sed tm̃ impositiõe manus recõciliandi vt spũmsanctũ accipiãt. ⁊ insignũ detestationis hereticoꝝ.

Aug. ad maximianum.

Oppinio quorundã. d

Bunt tamen non nulli doctoꝝ vt ciprianus ⁊ alij quidaz qui dicere videnť ab hereticis nõ posse tradi baptismũ. ⁊ eos eẽ rebaptisandos cũ veniunt ad ecclesiã qui ab illis dicuntur baptisati. sed hoc ꝺ illis vez est qui extra formã ecclesie baptisare ꝓsumunt Ciprianus tm̃ ibi a veritate deuiasse videť qui ait de heretico. qũo sanctificare aquã potest cũ ipse immũdus est. ⁊ apꝺ quẽ spũssanctꝰ nõ est. cũ dñs dicat in lege. Quecũqz tetigerit imũdus immũda erũt. quis põt dare qꝺ ipse nõ hz. Hoc ergo ex ignorãtia eũ dixisse Aug. innuit dicens. Martirẽ ciprianũ gloriosum q̃ apud hereticos vl̃ scismaticos datũ baptismũ nolebat cognoscere dum eos nimis detestareť tãta eius merita vsqz ad triumphũ martirij secuta sunt. vt ⁊ charitatis qua excellebat luce obumbratio illa fugareť. sed si quid purgandũ erat passionis falce tolleret. Nec nos qui baptismi veritate ⁊ hereticoꝝ iniquitatez agnoscimus. ideo ciprianο meliores sumus. sicut nec petro. qz gentes iudeisare nõ cogimus.

Aug. de vnico baptismo.

Hiero. sup epl̃am ad romanos. e

Hoc etiã sciẽdum est ꝙ licz ter imergaťꝓpter misteriũ trinitatis. tm̃ vnum baptisma reputať.

Q̃ nullus in materno vtero baptisatur. f

Illud etiã ignorãdũ nõ est ꝙ in materno vtero nullus baptisari ꝑt etiaz si mater baptiseť. Unde Isidorus. Qui in maternis vteris sunt baptisari nõ possunt. qz q̃ natus adhuc scõm adam nõ est. scõm christũ nõ põt renasci neqz regeneratio in eũ dici põt. in quẽ generatio nõ ꝑcessit. Itẽm Aug. Nõ põt quisqz renasci anteqz natus sit. Si ꝟo opponiť de hieremia ⁊ de iohã/ne baptista q̃ ab vtero sanctificati legũtur. qꝺ etiã de iacob quidã putãt. Dicimus si sanctificatio ibi accipiť interioꝝ emũdatio i miraculis diuine potẽtie eẽ habendũ. Ut aug. ait ambigue sup hoc loquẽs. Si vsqz adeo inquit in illo puero acceleratus est vsus rõnis ⁊ volũta/tis. vt intra materna viscera iam posset agnoscere ⁊ credere qꝺ i alijs puulis expectat etas vt possint. i miraculis habẽdum esse diuine potẽtie. nõ ad humane trahendũ exemplũ nature. Nam q̃n voluit deus etiã iumentũ locutũ est. Ideo de hieremia legiť. Priusqz exires de vẽtre sanctificaui te. illa tm̃ sanctificatio qua efficimur templũ dei nõ nisi renatorũ est Nisi eñ quis renatus fuerit ex aq̃ et spũsancto nõ põt intrare in regnũ dei nemo aũt renasciť. nisi ꝑius nasciť. Uñ illa sanctificatio põt scõm ꝑdestinatõez accipi. Ecce videť dubitãter loqui qui etiã in eodẽ dicit. Non dictũ est qz credidit infans in vtero. sed exultauit. nec elizabeth dicit exultauit in fide sed exultauit in vtero meo. ⁊ potuit esse hec sanctificatio tãte rei a maiori cognoscẽte indiciũ nõ a puulo cognite ab sqz assertiõe De hac sanctificatiõe loquiť. nõ diffiniens q̃liter intelligẽda sit illa sanctificatõ an sit signũ future rei. an vitas iustificatõis ꝑ spũm facte. sed melius est vt dicamus illos ꝑter cõmunem legẽ in vteris iustificatos ⁊ gr̃a ꝑuentos. dimissis oi/bus peccatis. quod etiã multis sanctoꝝ testimonijs edoceť.

Si baptismus sit verbis corrupte, platis. g

Queri etiaz solet si corrupte ꝓferanť verba illa an bap/tismus sit. De hoc Zacharias Bonifacio scribit. Retulerunt mihi nuncij tui

Aug. ad danũ de iohãne baptista.

DI.

q̄ fuerit ſacerdos in eadē ꝓuincia q̄ latinam linguā penitus ignorabat ⁊ dū baptiſaret neſcius latini eloquij infringēs linguā diceret. baptiſo te in noīe patria et filia ⁊ ſpūſancta. ⁊ ꝓpter hoc cōſiderasti rebaptiſare. ſed ſi ille q̄ baptiſauit nō errorē inducens vel hereſim, ſed ꝓ ſola ignorātia romane locutiōis infringendo linguā baptiſans dixiſſet. nō poſſumus cōſentire vt denuo baptiſet.

Preterea ſciendū eſt q̄ illi de quibus nulla extāt iudicia inter ꝓpinquos vel domeſticos vel vicinos a quibus baptiſati fuiſſe doceant agendū eſt vt renaſcātur ne peant. in quibus q̄ nō oſtendit geſtū. rō nō ſinit vt videat iteratū. cōferendū eis videt q̄ collatū eſſe neſcit. q̄ nō temeritas interuenit p̄ſumptiōis vbi eſt diligētia pietatis.

De illo qui ꝓ ludo immergit b

Bolet etiaz q̄rí de illo qui iocans ſicut mimus cōmemoratiōe tr̄ trinitatis immergit vt̄ baptiſatus ſit. Hoc autē Aug. nō diffinit ita inquiens. Si totū ludicre ⁊ mimice. ⁊ ioculariter ageret. vt̄ approbādus eſſet baptiſmus qui ſic daret. diuinū iudiciū ꝓ alicuius reuelatōis miraculū oratiōe implorandū eſſe cenſere. Videt tr̄ ſapientibus nō fuiſſe baptiſma. vt cū aliqui in balneū vel in flumen mergunt in nomine trinitatis nō eſt baptiſmus. q̄ nō intentiōe baptiſandi illud gerit. Nā in hoc ⁊ in alijs ſacramētis ſicut forma eſt ſeruāda. ita ⁊ intētio illud celebrādi eſt habēda. Illud etiā nō te moueat q̄ quidam nō ea fide puulos ad baptiſmū ferunt. vt ꝓ ſpūm ad vitā regenerent eternam. ſed eos putāt hoc remedio tpalem accipere ſanitatē. nō em̄ ꝓpterea illi nō regenerant. quia nec ab illis hac intentione offerunt. Agnoſcendū eſt etiaz in baptiſandis electis duo tpa eſſe ſeruanda. i. paſca ⁊ pentecoſten. vt in ſabbato paſce vel penthecoſtes. baptiſmi ſacramentū celebret qui ꝑo neceſſitate mortis vel piculi vrgentur. omni tpe debēt baptiſari.

Aug. in li. j. de baptiſmo

Aug⁹. ad bonifacium.

Leo papa.

De reſponſione patrinoꝝ i

VI

Porro cuncti ad

baptiſmū veniētes fidem ſuā ꝓfiteri debēt ⁊ exponere quid petendū venerint ad eccleſiā Unde etiā a baptiſando quer̄it. quid veniſti ad eccleſiā petere qui ſi adultus eſt ꝓ ſe rñdet. fidem. i. ſacramētum fidei ⁊ doctrinā. Ita etiā ꝓ ſingula interrogatus reſpōdet ſe credere in patrem ⁊ filiū ⁊ ſpūmſanctū. Si autē puulus eſt nō valens credere vel loqui. aliꝰ ꝓ eo reſpōdet. Uñ Iſido. Paruuli alio ꝓfitente baptiſant̄ qui adhuc loqui vel credere neſciūt ſicut etiam ꝓ egris. mutis vel ſurdis alius ꝓfitet dum baptiſant̄. ſic ⁊ de penitentibus agendū eſt Si vero ꝓ eo qui rñdere pōt alius rñdeat. nō itiden valet ſicut dictū eſt. Etatē habet ꝓ ſe loquat̄.

Iſidorus.

De ſenſu illoꝝ verboꝝ. k

Bi ꝙo querit̄ ex

quo ſenſu ꝓ puulo dicat̄ credo vel fidē peto. Dicimus de ſacramēto fidei id eſſe intelligendū. quod rñdet̄ petere cum deferet̄ ad eccleſiā et habere cū baptiſat̄ vt ſit ſenſus cum dicit̄. fidem peto. i. ſacramentū fidei p̄ſto ſum recipere. credo id eſt ſacramētū fidei ſuſcipio. quod eſt hic puulus p̄ſto eſt ſacramentū fidei accipere. Unde Aug. Nihil eſt aliud credere q̄ fidem habere. ⁊ ideo cū reſpondet̄ credere puulus qui fidei nōdum effectum habet. reſpondet̄ fidem habere ꝓpter fidei ſacramētū. ⁊ cōuertere ſe ad deum ꝓpter cōuerſionis ſacramentū.

Itē de ſenſu illoꝝ verborū l

Sed adhuc q̄rit̄

ex quo ſenſu ꝓ puulo rñdeat̄ credo in deū patrē. ⁊ in ieſum chriſtū ⁊ in ſpūmſanctū. Nunquid de ſacramēto fidei an de fidei mentis ibi agit̄. Si d̄ ſacramēto cur noīatim diſtinguunt̄ ꝑſone. Si ꝙo de fidei affectu. qūo vex̄ eſt cū eo puul⁹ careat rñdet̄. An illd̄ facturus puulus ſpondet̄ cū creuerit. ſicut ⁊ oībus pompis diaboli ſpondetur abrenunciare. quod ſi non ſeruauerit factus adultus tenebit̄ ipſe vel ſponſor. Sane etiam dici poteſt ibi ſponderi ꝓ paruulo. q̄ ad

maiorē etatem si venerit. ⁊ pompis diaboli renunciabit. ⁊ sanā fidem tenebit cuius tunc sacramentū recipit. hac aūt sponsione puulus ꝑ quo fit tenebiſ nō sponsor. si tñ vt cautio impleaſ. ꝯtum in se est et opam dederit. qz exigiſ a patrino vt sit diligens circa eū ꝑ quo spondet sollicitudo. De hoc Augº. Certissimā emisistis cautōem qua renuncia re pompis diaboli spopondistis.

De cathecismo ⁊ exorcismo m

Illa autē interrogatio ⁊ respōsio fidei fit in cathecumino cui addiſ exorcismus. ante baptismum em̄ fit cathecismus ⁊ exorcismus. post cathecismū sequiſ exorcismus. vt ab eo qui iam fide instructus est aduersaria ꝓtus pellaſ. Exorcismus de greco dicit in latinū adiuratio Cathecismus instructio. Catheciſare est instruere. vt ō simbolo ac rudimētis fidei. Exorciſare est adiurare. vt exi ab eo spūs immunde. Simbolū est signū vel collatio. Signū qz eo fideles ab infidelibus discernunt. Collatio qz ibi totius fidei sufficientia ⁊ integritas est collata. Cathecismus et exorcismus neophitoꝝ sunt magiſq; sacramentalia q̄ sacramenta dici debent. Neophitus nouitius interp̄taſ vel rudis ⁊ dicit neophitus nup ad fidem cōuersus vel in disciplina religiose cōuersationis rudis. Hec ergo p̄cedunt baptismum nō q̄ sine istis nō possit esse baptismus verus. sed vt baptisandus de fide instruaſ ⁊ sciat cui debitor fiat deinceps. ⁊ vt diaboli potestas in eo minuatur. Unde rabanus. Ante baptismū cathecisandi debebet in homine p̄uenire officiū vt fidei cathecuminus accipiat rudimētum ⁊ sciat cui debitor fiat deinceps. Item Aug. Paruuli exufflanſ ⁊ exorciſantur vt ab eis pellaſ potestas diaboli ne iam cōtendat eos subuerterere ne baptismum cōsequantur. nō ergo in infantibus creatura dei exufflaſ vel exorciſatur. sed diabolus vt recedat ab homine.

Rabanus de instructōe clericoꝝ.

Augº. in li. ō simbolo.

Ista est distinctio sexta huius quarti libri. In qua magister postq̄ determinauit de baptismo ꝑ cōparatōem eius ad ministros baptisantes ⁊ etiā ad baptisatos. Hic cōsequenter determinat de eius vsu ⁊ solēnitate Et tria facit. Primo em̄ ostendit quibus liceat baptisare. Scdo docet qūo ꝑ ignorantiam cōgrue locutionis possit sacramentū hoc annihilari. Tertio docet qūo ille cui deest cōgruum testimoniū sue regenerationis possit baptisari. Primū vsq; ibi. Queri etiam solet. Scdm vsq; ibi. Preterea sciendū est. Tertiū vsq; ad finē distinctionis. In spāli sētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quaꝝ prima est hec. Quāuis solis sacerdotibus cōueniat adextra baptismo sacramēti ministrare tñ renati ab hereticis in forma ecclesie nō debent itez baptisari. Hanc magister insinuās ꝓponit p̄mo q̄ solis sacerdotibus nō cōpetit nisi necessitate cogente in quo casu laicis ⁊ mulieribus etiā p̄mittiſ Subdit etiā q̄ baptisati ab hereticis fm formam ecclesie baptisati sunt ⁊ itez baptisandi nō sunt. qz vez receperunt sacramentū. licet nō sacramēti effectum quod cōfirmat autoritatibus. Postea obijcit magister in cōtrarium autoritate Cypriani dicentis q̄ ab hereticis nō possit tradi baptismus. ⁊ ab eis baptisatos r̄baptisandos esse. Magister aūt determinat hoc vez esse de his qui p̄ter formā ecclesie baptisanſ ab eis. Et dicit Cyp̄anum hoc qō dicit ex ignorātia dixisse. ⁊ nō bene hoc sensisse. Tamē fm beatū Aug. eius ignorantia fuit martirio purgata in eo. Et ne ex trina dimersiōe triplex baptismus videaſ esse subdit fm beatum Gregoriū q̄ trina immersio fit ꝓpter misteriū trinitatis. Nam vnū tñ baptisma facit. Postea inquirit an aliquis ī vtero materno possit baptisari ex hoc q̄ mater baptisaſ. Et respondet q̄ nō. quia nō potest aliquis renasci anteq̄ sit natꝰ. Postea obijcit in cōtrarium de Johanne baptista et Hieremia qui fuerūt in vtero sanctificati Et respondet q̄ ista sanctificatio p̄ter legem fuit cōmunem. Et inducit beatū Augustinū ambigue loq̄ntem. qualis fuit sanctificatio Johannis. ⁊ vtr̄ in ea acceleratus fuit vsus rōnis vel nō. Secunda ꝓpositio est hec. Sola ignorantia cōgrue locutionis nō destruit sacramentum pfecte regenerationis. Hanc magister insinuās querit. si corrupte et incōgrue ꝓferaſ verba que sunt forma baptismi. Utr̄ sit baptismus. Et respondet q̄ corruptio ꝓueniens ex ignorantia ꝓferentis sacramētum nō viciat. quod autoritatibus sanctorum cōfirmat. Tertia ꝓpositio est hec. Cui deest ꝓpinquorum vt clericoꝝ ꝓbabile testimonium cōgruum est vt sibi cōferatur baptismi sacramentum. Hanc magister insinuans querit. Utrū baptisandi sunt illi de quibus ignoraſ an sint baptisati. Et determinat q̄ sic. quia nō videtur iteratū qō collatum esse nescitur. Postea querit vtrū sit baptisatus vel non baptisatus qui ioculando immergitur in nomine trinitatis. Et respondet q̄ si intentio fuerit ioculandi ⁊ non baptisandi non est baptisatus. In baptismo enim ⁊ aliꝭ sacramentis sicut debita forma est seruanda. ita ⁊ intentio illud celebrandi est habenda. Postea dicit q̄ paruuli qui ad baptismum deferuntur spe cōmodi tē porales verum baptismū recipiunt. Postea dicit q̄ in pasca ⁊ penthecosten. i. sabbato vtriusq; solennitatis debet baptismi sacramētum celebrari necessitate tamen vrgente vel periculo omni tempore potest dari baptismus. Postea dicit q̄ venientes ad baptismū si sunt adulti debent ꝑ seipsos fidem suam ꝓfiteri ⁊ exprimere. puuli autez qui

nesciũt ꝑ se loqui possunt baptisari alijs ꝑ ipsis loquẽtibus ⁊ ꝓfitentib⁹. Querit aũt ex quo sensu dicaĩ ꝑ puulũ credo vel fidẽ peto. Et rñdet q̃ rñdeĩ puulũ credere. i. fidẽ habere vel fidẽ petere ꝓpter fidei sacramẽtũ qđ suscipe ꝑsto est. Queriĩ ex quo sensu ꝑ puulo rñdeaĩ. Credo in deum patrẽ oĩpotentẽ. Si⁹ qũo ꝑ ipso spondeaĩ oĩb⁹ diaboli pompis abrenũciare. Et rñdet q̃ in suscepcõe baptismi spõdeĩ ꝑ puulo q̃ cũ ad maiorẽ. i. legitimã etatẽ puenerit põpis diaboli renũciabit et fidẽ sanã tenebit. Et subdit q̃ hac sponsione teneĩ puulus ꝑ quo fit spõsio. nõ ipse q̃ spõdet si tñ diligẽter ⁊ sollicite se habuerit circa cũ q̃ a patre nõ exigiĩ diligẽs sollicitudo. Ultimo dicit q̃ ante baptismũ fit cathecismus. i. instructio ꝑ quã baptisandus instruiĩ de symbolo ⁊ fidei rudimentis. Exorcismus vo adiuratio est ꝑ quã adiuraĩ diabolus vt ab eo expellaĩ. Vñ in exorcismo dr. exi nõ mũde spũs. Subdit q̃ cathecismus ⁊ exorcismus sunt neophitoꝝ. i. ad fidẽ nup cõuersoꝝ Cathezizare est in disciplinis christiane fidei vl rudimẽtis religiõis christiane instruere. ⁊ cathecismꝰ ⁊ exorcismus magis debẽt dici sacramẽtalia q̃ sacramẽta. ⁊ ꝑcedũt baptismũ sed nõ de necessitate q̃ etiã sine istis esse põt sed ideo fiunt vt baptisandus ꝑ cathecismũ de fide instruaĩ. ⁊ ꝑ exorcismũ diaboli potestas minuaĩ. quod cõfirmat auctoritatibus. Et tñ in speciali.

De cõfirmatione.

DI. VII a

Hunc dꝫ sacramẽto cõfirmatiõis addendũ est dꝫ cuius ꝟtute queri solet Forma eĩ apta est. s. ꝟba que dicit epͣs cũ baptisatos in frontibus sacro signat crismate. Hoc sacr̃m ab alijs pfici nõ põt nisi a summis sacerdotib⁹. nec tpe apl̃oꝝ ab alijs q̃ ab ipsis apl̃is legiĩ pactũ nec ab alijs q̃ ab illis qui locũ eoꝝ tenent pfici põt aut dꝫ. nã si aliter ꝓsumptũ fuerit irritũ habeĩ ⁊ vacuũ. nec inter eccl̃iastica reputabiĩ sacr̃a. licet aũt p̃sbyteris baptisatos tãgere in pectore. sed nõ crismate signare in fronte. Virtus aũt huius sacramẽti est donatio spũssancti. ad robur q̃ in baptismo daĩ est ad remissionẽ Vñ rabanus. A summo sacerdote ꝑ impositõem manus pacitus tradiĩ baptisato vt roboreĩ ꝑ spũmsanctũ ad pdicandũ alijs illud qđ ipse in baptismo ꝓsecutus est. Item oĩs fideles ꝑ manus impositi onẽ epoꝝ post baptismũ accipe debent spm̃sanctũ vt pleni christiani inueniantur. Scitote vtrũq̃ esse magnũ sacr̃m sed vnũ maiori veneratiõe tenẽdũ sicut a maioribus daĩ. Ecce maiꝰ dicit sacr̃m ꝓfirmatiõis sed forte nõ ob maiorẽ ꝟtutẽ vl̃ vtilitatẽ quã ꝓferat. sed q̃ a dignioribus daĩ ⁊ in digniori ꝑte corꝑis fit. i. in fronte. vel forte q̃ maius augmentũ ꝟtutũ põstat. licet baptismus plus ad remissionẽ valeat. Qđ videĩ innuere rabanus dicẽs. in vnctõe baptismi spũmsanctũ descẽdere ad habitatõem deo cõsecrandã. In hac vo eiusdẽ septiformẽ gr̃am cũ oĩ plenitudine sanctitatis ⁊ ꝟtutis venire in hoiem. Hoc sacr̃m tñ a ieiunis accipi ⁊ ieiunis tradi dꝫ sicut et baptismus nisi aliter cogat necessitas. Nec dꝫ iterari sic̃ nec baptismꝰ vl ordo. Nulli eĩ sacr̃o facienda est iniuria. qđ fieri putaĩ q̃n nõ iterandũ iteraĩ. Sed vtr̃q̃ aliq̃ vel nulla iterari possint qõ est. Nã de baptismo ⁊ ordine q̃ nõ debeãt iterari apte. Aug. dicit. Utrunq̃ sacr̃m est ⁊ quadã cõsecratione daĩ. illud quidem cũ baptisaĩ. illud vero cũ ordinaĩ Ideoq̃ in eccl̃ia catholica vtrũq̃ nõ licet iterari. q̃ neutri faciẽda est iniuria qđ indubitanter etiã de cõfirmatõne tenendũ est. De alijs vero vtr̃q̃ iterari valeãt vel debeãt postea disseremus.

Augusti.

Euse. pa.

Brego. tñ ita scribit Januario episcopo Peruenit ad nos quosdaꝫ scãdalisatos fuisse q̃ ꝑ p̃bitos crisma te tãgere eos qui baptisati sunt ꝓhibuimus ⁊ nos q̃dem ꝑm veterez vsum nostre eccl̃iefecimus sed si oĩno de hac re aliqui contristaĩ vbi episcopi defũt vt p̃sbyteri etiã in frõtib⁹ baptisatos crismate tangere debeãt

cõcedim⁹ sed istud ꝓ scandalo sedãdo semel tñ concessum esse estimaĩ.

Ista est distinctio septima huius quarti libri. In qua mgr̃ post̃q̃ determinauit de sacramẽtis intrãtiũ. s. de baptismo. Hic cõsequẽter intẽdit determinare de sacramẽto ꝓgredientium in via. scz de sacramẽto cõfirmatiõis. Et tria facit. Primo eĩ ꝓponit virtutẽ ⁊ formã cõfirmatiõis. Scõo subiungit qũo ꝓfirmatio dãda sit ad epͣs. Tertio annectit qũo accipiẽda sit a ieiunis. Primũ facit vsq̃ ibi. Vñ rabanus. Scõm vsq̃ ibi. Hoc sacr̃m a ieiunis. Tertiũ vsq̃ ad finẽ dis. In spãli sentẽtia magistri stat in tribus ꝓpositiõibus quaꝝ prima est hec. Que sit ꝟtus ⁊ forma cõfirmatiõis declaratiua huius dis. Hãc mgr̃ insinuãs ꝓponit primo agendũ de sacramẽto cõfirmatiõis. cuius formam apte dicit esse ipsa verba que dicit epͣs cũ baptisatos crismate vngit in frõtibus. in quo etiã tangit materiã eius que est crisma cõsecratũ. Ista eĩ est forma cõsecratiõis. Signo te signo crucis. cõfirmo te crismate salutis in noĩe patris ⁊ filij ⁊ spũssancti. Hec Eusebius. et transumiĩ ex canone dis. v. Scõa ꝓpositio est hec Hoc sacramentũ cõferi a solis epͣs. ⁊ dicit maiꝰ baptismo veneratiõe. licet baptismus plus valeat in peccatoꝝ remissione. Hanc mgr̃ insinuãs dicit q̃ sicut apl̃oꝝ tpibus nõ potuit ab alijs nisi ab epͣs esse pactum. sic nec postea põt nisi ab illis q̃ locũ eoꝝ in eccl̃ia teneant. s. ab ipsis epͣs cõferri qđ si ab alijs cõferaĩ irritũ ⁊ vacuum habeaĩ. Unde p̃sbyter quãuis baptisatos vngere vel tangere in pectore possit. nõ tñ eos crismate signare in fronte. Postea dicit q̃ efficatia huius sacramẽti est. q̃ in eo daĩ spũssanctus ad robur ad nomẽ xp̃i publice ꝓfitẽdũ. ⁊ vtipsi ꝓfirmati pleni xp̃iani inueniaĩ vt dicẽ vrban⁹ pa. Obijcꝫ ꝓtra hoc q̃ dixerit hoc sacr̃z tñ ab epͣs posse pfici ꝑ gre. scribẽs

Januario epo q̄ tradidit q̄ p̄sbyteri baptisatos tāgere in frōte debeāt vbi epi desunt. sed mḡr dic̄ q̄ illud estimāt tm̄ semel esse ꝓcessum ꝑ scandalo sedādo. Subdit etiā q̄ hoc sacr̄m videt esse maꝰ baptismo. qz a dignioribꝰ dat. z qz i dignioꝛi pte corpis sit. s. in frōte. z qz forte p ipsum maius ꝟtutū augmētū p̄stat. Sz baptismus plꝰ valet ad pctōꝝ remissionē. Tertia ꝓpositio est hec. Cōfirmatio ieiunis z a ieiunis det. nec semel data vlterius itereť. Hāc mḡr insinuās dicit. q̄ hoc sacr̄m dz ieiuno z a ieiunis tradi. sic̄ z baptismꝰ nisi alter cogat necessitas. s. infirmitas vel moꝛs. nec dz iterari sicut nec baptismus. nec ordo ne fiat iniuria sacrāmēto. qō tūc fit qn̄ sacr̄m nō iterandū iterať. Et subdit q̄ indubitāter tenendū ē q̄ baptismus. ꝯfirmatio z sacer ordo iterari nō debēt. De alijs sacrāmētis vtꝝ debeāt vel possint iterari dicit inferiꝰ esse determinandū. Et tm̄ in spāli.

De sacro altaris z eucharistie.

DI. VIII a

POst sacramē tū baptismi z cōfirmatiōis sequit eucharistie sacramentū ꝑ baptismū mūdamur. p eucharistiam in bono ꝓsumamur. baptismꝰ estus vicioꝝ extinguit. eucharistia spūaliter reficit. Vñ excellenter eucharistia dr. i. bona gr̄a q̄ in hoc sacrāmēto nō modo est augmentū ꝟtutis z gratie. sed illetus sumit. qui est fons z origo totius g̃tie. Cuius figura p̄cessit qn̄ manna pluit deus patribus in deserto. q̄ quotidiano celi pascebant alimēto. Vñ panē angeloꝝ manducauit hō. Sed tūc qui panē illū manducauerūt mortui sunt. Iste ꝟo panis viuus q̄ de celo descēdit vitā mūdo tribuit. Māna illud de celo. hoc sup celū. Illud scaturiebat in diē alterꝝ reseruatū. h̄ ab omni coꝛruptione alienū quicunq̄ religiose gustauerit coꝛruptōem nō videbit. Illud datū fuit antiq̄s post transitū maris rubri. vbi sūmersis egiptijs liberati sunt hebrei. Ita hoc celeste māna. nō nisi renatis p̄stari dēt. Panis ille coꝛpalis pplm antiquū ad terrā p̄missionis p desertū eduxit. Hec esca celestis fideles huiꝰ seculi desertuz trāseūtes in celū subuehit. Vñ recte viaticū appellat. qz i via nos reficiēs vsq̄ i patriā deducit. Sicut g̃ in mari rubro figura baptismi p̄cessit. Ita in māna significatio dñici coꝛpis. hec duo sacr̄a demonstrata sunt vbi de latere christi sanguis z aq̄ pfluxerūt. qz p sanginē redemptōis z aquā ablutōis nos redimere venit a diabolo z a pctō. sicut israelitas p sanguinē agni paschalis ab exterminatoꝛe. z p aquā maris rubri ab egiptijs liberauit. Huius etiā sacrāmēti ritū melchisedech oñdit vbi panē z vinū abrae obtulit. Vñ vt ait amb̄. intelligi dat añ rioꝛa esse sacr̄a christianoꝝ q̄z iudeoꝝ.

De institutione sacramēti b

HIc etiam alia cō sideranda occurrunt quatuoꝛ. s. sacramentū. institutio. forma. z res. Sacr̄m dñs instituit qn̄ post tipicum agnū coꝛpus z sanguinem suū discipulis in cena poꝛrexit. Vñ eusebius emisenus. Quia coꝛpꝰ assumptū abluturus erat ab oculis. z illaturus sideribus. necesse erat vt die cene sacr̄m nobis coꝛpis z sanguis ꝓsecraret. vt colereť iugiter p misteriū qō semel offerebat in p̄cium. Forma veꝛo est quā ipse ibidem edidit dicēs. hoc est coꝛpus meū. z post. h̄ est sanguis meus. Cū em̄ hec verba ꝓferunt cōuersio fit panis z vini in substantiam coꝛpis et sanguinis christi. Reliqua ad laudē dei dicunt. Vñ Ambro. Sermone christi hoc cōficit sacramentū. qz sermo christi creaturā mutat z sic ex pane fit coꝛpus christi. z vinū cū aqua in calicē missum fit sanguis ꝓsecratōe verbi celestis. Cō secratio quibus fit ꝟbis. Attende que sunt ꝟba. Accipite z comedite ex eo oēs hoc est coꝛpus meū. z itez Accipite z bibite ex hoc oēs h̄ est sanguis meus. Per reliqua oia que dicunt laus deo refert oratio p̄mittit ꝓ populo. pregibꝰ. Itē Aug. Credendū est q̄ in illis ꝟbis christi sacramenta cōficiunt. reliq̄ oia nihil aliud sunt q̄z laudes vel obsecratōes fideliū z petitiōes. Ecce q̄ sit institutio et forma huius sacr̄i. Ubi ꝓsideratiōe dignū est. q̄re illud sacr̄m post cenā dedit discipl'is. Dñs igit̄ iesus ad inuisibilia p̄ne maiestatis migturus celebrato cū discipl'is tipico pasca. qd̄am memoꝛiale eis cōmendare volēs. sub spē panis z vini. coꝛpus et sanguinē suū ita eis tradidit. vt oñderet legis veteris sacr̄a. inter que p̄cipuū erat agni paschalis sacri/ficiū in moꝛte sua terminari. ac legis noue sacrēmēta substitui in quibus excellit misteriū eucharistie. Ideo etiā post alia dedit vt hoc vnū artiꝰ memoꝛie discipuloꝝ infigereť. z ab eccl'ia deinceps

Euseb⁹ emisenus.

Ambro. ili. de sacrāmētis

Quare post aliuz cibū dedit coꝛpus et sanguinez discipulis

frequẽtaret. Sed nõ extinde disciplinã sanxit in posterũ. vt post alios cibos sumat. potius a ieiunis sumi optet. sicut apl's docet vt singulari reuerẽtia dijudicet. i. discernatur ab alijs cibis. qõ dñs apl'is disponendũ reliquit. Uñ Augu. Apparet cũ primo acceperũt discipuli eucharistiam nõ eos accepisse ieiunos. Non ideo tñ calumniandũ est vniuersa ecclesie q̃ a ieiunis sumit semp. Placuit em̃ spũisancto vt in honore tanti sacri prius in os christiani dñicum corpus intraret q̃ alij cibi. ideo vbiq̃ mos iste seruat. Non em̃ q̃ post cibos dedit dñs. ideo prandi vel cenati illud accipe debẽt vt illi faciebant quos apl's redarguit. Nã saluator quo vehementius cõmendaret misterij illius altitudinẽ. vltimus hoc voluit infigere cordibus ⁊ memorie discipulor a q̃bus ad passionẽ digressurus erat. Quo aũt ordine deinceps sumeret. apl'is p quos ecclesias dispositurus erat reseruauit docendũ.

De sacramento ⁊ re. c

Nunc quid ibi sa

Aug⁹. de sacramentis fidelium.

Aug. de blasphemia spũi sancti.

Augus. de ciuitate dei

cramentũ sit ⁊ quid res videamus. Sacramentũ est inuisibilis gr̃e visibilis forma. Forma g̃ panis ⁊ vini q̃ ibi videt ẽ sacr̃m. i. signũ sacre rei. q̃ p̃ter spẽz quã ingerit sensibus aliq̃d aliud facit in cogitõem venire. Tenẽt ergo spẽs vocabula rer̃ que ante fuerunt. s. panis ⁊ vini. Huius aũt sacramẽti gemina est res vna. s. cõtenta ⁊ significata. altera significata ⁊ nõ cõtenta. Res cõtenta ⁊ significata est caro christi quã d̃ v̈gine traxit et sanguis quẽ p nobis fudit. Res aũt significata ⁊ nõ cõtenta est vnitas ecclesie in p̃destinatis vocatis. iustificatis et glorificatis. Hec est duplex caro christi Uñ hiero. Dupliciter inq̃t intelligit̃ caro christi ⁊ sanguis. vt illa que crucifixa est ⁊ sepulta ⁊ sanguis q̃ militis lancea effusus est. vel illa spũalis ac diuina de q̃ ipse ait. Caro mea v̈e est cibus. ⁊ sanguis meus v̈e est potus. ⁊ nisi mãducaueritis carnẽ meam ⁊ biberitis meũ sanguinẽ nõ habetis vitã in vobis. Sunt g̃ hic tria distinguẽda. Unũ qõ tm̃ est sacramentũ. alterꝝ qõ est sacr̃m ⁊ res. ⁊ tertiũ qõ est res ⁊ nõ sacr̃m. Sacr̃m ⁊ nõ res est spẽs visibilis panis ⁊ vini. Sacramentũ ⁊ res caro christi p̃pria ⁊ sanguis. Res ⁊ nõ sacr̃m mistica eius caro Porro illa spẽs visibilis sacr̃m est gemine rei. q̃ vtranq̃ rem significat. ⁊ vtriusq̃ rei similitudinẽ gerit exp̃ssam. Nã sicut p̃nis p̃ ceteris cibis corpus reficit et sustentat. ⁊ vinũ hoiem letificat atq̃ inebriat. Sic caro christi interiorẽ hominẽ plus ceteris gratijs spũaliter refi/cit ⁊ saginat. Uñ calix tuus inebriãs q̃ p̃clarus est. Habet etiã similitudinẽ cũ re mistica que est vnitas fideliũ. q̃ sicut ex multis granis cõficit vnus panis. et ex pluribus acinis vinũ in vnũ cõfluit. sic ex multis fideliũ p̃sonis vnitas ecclesiastica ꝓstat. Uñ apl's. Unus panis et vnũ corpus multi sumus ⁊c. Uñ Aug. Unus panis ⁊ vnũ corp⁹ ecclesia dr. p eo q̃ sicut vnus panis ex multis granis et vnũ corpus ex multis mẽbris cõponitur. sic eccl'ia ex multis fidelibus charitate copulãte cõnectit Hoc misteriũ pacis ⁊ vnitatis nr̃e christus in sua mensa ꝓsecrauit q̃ accipit hoc misteriũ vnitat⁊ et nõ tenet vinculũ pacis. nõ accepit h̃ misteriũ p̃ se sed cõtra se. Cuius etiã sacramentũ est corpus christi p̃priũ de v̈gine sumptũ. q̃ vt corp⁹ christi ex multis mẽbris purissimis ⁊ imaculatis constat. ita societas eccl'iastica ex multis p̃sonis a criminali macula liberis cõsistit In cuius rei tipo facta est arca dñi de lignis sethim. que sunt iputribilia ⁊ albe spine similia.

Greg. i omelia paschali.

Hiero. super epistolam ad ephesios

De trib⁹ que hic possunt distingui.

Jsta est distinctio octaua huiꝰ quarti li. In q̃ mgr̃ post q̃ determinauit de sacr̃is baptismi ⁊ ꝓfirmatõis. Incipit hic determinare de sacro eucharistie. Et tria facit. Primo cm̃ determinat qũo sumẽtes ipsum sacr̃m reficit. Secõ qm̃ christ⁹ ipsum instituit. Tertio q̃d in eucharistia sit sacr̃m ⁊ q̃d res distinguit. Primũ vsq̃ ibi. Hic etiã añ alia. Secõm vsq̃ ibi. Nunc q̃d in sacro sit. Tertiũ vsq̃ ad finẽ di. In spe. sen. ⁊c. Sicut baptismus vicia extinguit ita eucharistia spũaliter reficit Hãc mgr̃ insinuãs ꝓponit p̃mo q̃ post sacr̃m baptismi ⁊ ꝓfirmatõis. agendũ est de sacro eucharistie. p qõ spũaliter reficiamur ⁊ in ipso ꝓficiamur. In ipso em̃ nõ solũ ꝓficimur gr̃e ⁊ virtutis augmẽta. sed etiã ille totus sumit̃ q̃ est totius gr̃e fons ⁊ origo. Fuit aũt hoc sacr̃m figuratũ tpe legis p mãna. sed ⁊ sacr̃m baptismi i mari rubro tpe aũt christi p sanguinẽ q̃ de latere ei⁹ fluxit. sic baptismus p aquã q̃ etiã inde manauit. Uñ legẽ vero p oblatõez panis ⁊ vini factã a Melchisedech. Mgr̃ etiam ponit alias cõuenientias huius sacramẽti a mãna. Et oñdit magister qũo illo est excellentior. sic̃ ptz in lr̃a. Secũda ꝓpositio est hec. Sacramentũ eucharistie ch'ist⁹ instituit qm̃ suũ corp⁹ ⁊ sanguinẽ suis discipl'is i cena porrexit Hãc mgr̃ insinuãs.

dicit. q hoc sacrm institutū est a christo in cena pō esuz agni paschalis tpe quo christus pntiā corpalē erat discipulis subtracturus. Postea diē q forma huius sacramēti talis est quā ipse christ⁹ met edidit. s. Hoc est corpus meū t hic est sanguis meus. Jta q cū hec verba pferunt fit cōuersio panis t vini in substantiā corpis t sanguinis christi Cetera xo que in missa dicunt ad laudē dei dicūtur. t p ea fit oro p populo t pncipibus. Ea non sunt nisi laudes. obsecratōes t petitiōes fideliū. qō autoritatibus confirmat. Postea reddit cām qre dns hoc sacramentū quasi qōdā memoriale sue passionis post cenā instituit celebrato typico cū discipulis suis pasca. vt. s. oīderet sacramēta veteris legis. inter que pcipuū erat quantū ad significatōez agni paschalis sacrificiū in morte sua terminari. t noue legis sacra substituit inter que excellit eucharistie sacramentū. post xo alia dedit refectōem agni paschalis. sic t hoc sacrm vt arti⁹ discipulorz memorie infigeret Et quāuis hoc sacramentū a christo fuit post cenā datū. tn qualiter de cetero sumendū esset discipulis reliqt ille a quo institutū fuit. vt. s. ppter huius sacramēti reuerentiā iste cibus priusq alij cibi in os intret. Tertia ppositio est hec. In isto sacramēto sunt tria cōsideranda que etiā inter se sunt prudēter distinguēda. Hanc mgr intendens oīdit qd in eucharistia sit sacramentū. t quid res sit dicēs. Q sacramentuz est spēs visibilis sub forma panis t vini. Res xo huius sacramēti est gemina natura cōtenta t signata. vt corpus christi vez qō ō virgine traxit et sanguis quē p nobis fudit. Alia xo signata t nō cōtenta. vt corpus christi misticū qō est vnitas ecclesie. Ex qbus vlterius cōcludit q i hoc sacramēto sunt tria dicēda. vnū quod est tm sacramentū vt spēs visibilis vt vinū t panis. Aliud est qō est sacramentū t res. vt caro christi vera t sanguis verus. Tertiū vero est qō est res t nō sacramentū. vt corpus christi misticū. Primū est sacramentū gemine rei. s. corpis christi veri t mistici. qz vtranqz rem significat t vtriusqz rei exp̄ssam similitudinē gerit. sicut magister oīdit. vt pz in lra Scōm vero. s. corpus christi vez est res gemini sacramenti. s. speciei panis t vini t corpis christi veri. sicut pz in lra. Tertiū vero est res vnius sacramēti t sacrm vnius rei. Et tm in spāli.

De duobus modis māducandi

DI. IX a

ET sicut due sunt res illius sacramenti. ita etiā duo modi manducandi. Unus sacramētalis. s. quo boni t mali edunt. Alter spūalis quo soli boni manducant. Ea Aug. Quid est christū māducare. nō est hoc solū in sacramēto corpus eius accipe. multi em indigne accipiūt. sed i ipso manere t habere ipsuz in se manentē. Spūaliter em manducat qui i vnitate christi t ecclesie quā sacramentū significat manet. Nā qui discordat a christo nec carnē christi māducat. nec sanguinē bibit. t si tāte rei sacrm ad iudiciū sui quotidie accipiat. Spūalem manducatōem Aug. distinguēs a sacramētali ait. Ut quid paras ventrē t dentem. crede t māducasti. Credere em in eū hoc est comedere panem t vinū qui credit in eū māducat eū. Jtem qūo māducandus est christus. i. qūo ipse dicit qui manducat carnē meā t bibit sanguinem meū in me manet t ego in eo. Si in me manet t ego in eo. tūc bibit. qui xo in me nō manet nec ego in illo. t si accipit sacramentū acquirit magnū tormentum. Jtem. Nulli ambigendū est tunc quenqz corpis t sanguinis dni pticipez fieri qn christi membz efficit. nec alienari ab illius panis caliciscqz cōsortio. etiā si anteqz illum panē edat. t calicē bibat de hoc seculo in vnitate corporis cōstitutus abscedat qz illius sacramenti beneficio nō priuat. qn ille in hoc qō illud sacramentū signat inuenit. In illo em sacramento corpus t sanguinē suū nobis cōmēdauit qō t fecit nosipsos. Nā et nos corpus ipsius facti sumus. Jtem Qui discordat a christo n māducat carnem eius nec sanguinē. t sic tante rei sacramentū ad iudicium sibi quotidie accipit.

Augus. in sniaz. pspe

Aug. in li. remedio penitentie.

Aug⁹. de sacramentis.

De errore quorundā qui dicūt a bonis tantū corpus christi sumi

b

HEc verba et alia hmōi vbi de spūali manducatione agit quidā obtuso corde legētes erroris caligine inuoluti sunt adeo vt pumpserint dicere corpus t sanguinē christi. a bonis tm sumi t nō a malis. sed indubitāter tenendū est a bonis sumi. nō mō sacramentaliter. sed t spūaliter. A malis vero tm sacramētaliter. i. sub sacramento. s. sub spē visibili carnē christi de virgine sumptā t sanguinē p nobis fusum sumi. sed nō misticā que tm bonoz est. Quod subditis pbat testimonijs. Ea Gregō. Est quidē i peccatoribus t indigne sumētibus vera christi caro t ver⁹ sanguis. s. essentia. nō salubri efficiētia. Jtē Aug⁹. Multi indigne accipiūt corpus

Ang. de verbis euāgelij.

Grego. in li. dialogo. iiij.

Aug. de verbis euāgelij.

dñi de quibus apl'us ait. Qui mãducat et bibit calicem dñi indigne iudiciũ sibi manducat et bibit. Per qđ docemur q̃z sit cauendũ male accipe bonũ. Ecce enī factũ est maluz. dum male accipiť bonũ sicut ccontra apl'o factum est bonũ. cum bene accipiť malum. s. dũ stimulus sathane patienter portať. ergo ꝛ mala ꝓsunt bonis. sicut angel' sathane paulo, et sancta obsunt malis. bonis sunt ad salutem. malis ad iudiciũ. Unde qui manducat ꝛ bibit indigne iudiciũ sibi manducat ꝛ bibit. nõ qz res illa mala est. sed qz malus male accipit qđ bonũ est. Idē Indigne q̃s sumēs corp' christi nõ efficit vt qz malus est. maluz sit qđ accipit. vel qz nõ ad salutem accipit nil accipiat Corpus eñ ꝛ sanguis dñi nihilominus erat in illis quibus ait apl's. qui manducat indigne ꝛc. His alijsq̃ pluribus apte ostendiť q ꝛ etiaz a malis vez corpus christi ꝛ sanguis sumiť. sed sacramentaliter nõ spũaliter.

De intelligentia quorundam verborum. c

Secundum hos

Augusti.

duos modos sumẽdi intelligẽtia quorundam verborum ambgue dictorũ distinguenda est. Ait eñ aug. Bonus accipit sacramentũ et rem sacrameti. malus vero sacramentũ et nõ rem. Sacrametũ h̃ dicit corpus christi ꝓpriũ de virgine natũ. Rem vero spũalem christi carnem. Bonus ergo vtranq̃ christi carnem accipit. Malus vero tm̃ sacramentum. i. corpus christi sub sacramẽto ꝛ nõ rem spũalem. Item Nõ manducans mãducat. ꝛ manducans nõ manducat. qz nõ manducans sacramẽtaliter aliq̃n manducat spũaliter ꝛ ecõuerso. Et qui manducant spũaliter veritatẽ carnis ꝛ sanguinis dicunť sumere. qz ipsam efficientiã habẽt. i. remissionẽ peccatorz ꝓ qua videť ozari. cum dicit. Perficiat in nobis dñe quesumus tua sacramẽta qđ cõtinẽt vt qđ nunc specie gerimus rez veritate capiamus. Rez veritatẽ dicit ipsam efficientiã qnasi ꝓ hec sacramenta ꝓsta. vt sicut sacramentaliter carnẽ christi sumim'. ita spũaliter sumamus. Uel petit sacerdos vt christus qui nunc sub specie panis ꝛ vini sumiť manifesta visione sicut in essentia diuinitatis est q̃nq̃ capiať. Constat ergo a bonis ꝛ a malis sumi corp' christi. sed a bonis ad salutẽ. a malis ad ꝓniciem.

Ista est distinctio nona huiꝰ quarti libri. In qua mgr̃ postq̃ egit de esse huiꝰ sacramẽti ꝑm se. Hic vero determinat de eo quãtũ ad vsum eius. Et tria facit. Primo suũ intentũ ꝓponit. Scõo quosdã errores excludit. Tertio quasdã autoritates dubias exponit. Primũ vsq̃ ibi. Hec verba ꝛ alia. Scõm vsq̃ ibi. ꝑm hos duos modos. Tertiũ vsq̃ ad finẽ dis. In spãli sentẽtia magistri stat in hac ꝓpõe. Corpus christi qui dã mãducãt sacramẽtaliter. quidã spũaliter. q̃dã vtroq̃ mõ realiter. Hãc mgr̃ insinuãs ꝓponit ꝓmo q ꝑm duas res huius sacramẽti duo sunt modi mãducandi. vnus sacramentalis q̃ ꝙsistit in susceptõe ipsius sub visibili sacro. s. sub spẽ panis ꝛ vini. Alius spũalis q̃ ꝙsistit in vnione ad christũ in sacro cõtentũ. Uñ ille spũaliter mãducat qui in vnitate christi ꝛ ecclesie quã sacrm̃ significat manet. ꝛ iõ soli boni mãducant spũaliter. Sacramẽtaliter mãducare pñt tam boni q̃ mali. tũ mali ad suũ iudiciũ sumũt. qđ autoritatibus ꝙfirmat. Postea dicit q ꝛõne q̃rundã autoritatũ q̃dã posuerť q a malis corp' christi nõ sumiť. qđ oñdit esse falsum multis autoritatib'. q̃ dicunt hoc sacrm̃ sumi et a bonis ꝛ a malis. sed a bonis sacramẽtaliter ꝛ spũaliter. sed a malis tm̃ sacramẽtaliter. Ultimo dat intellectũ ꝙrarũ quarundã autoritatũ. que sunt dubie vbi oñdit. q nõ spẽs panis ꝛ vini. sed etiã ipsum corp' christi vez põt dici vez sacrm̃. Et ex hoc ꝓcedit ad expositõez illaz duaz autoritatũ. in fine ꝙcludens intentũ. s. q hoc sacrm̃ tã a bonis q̃ a malis sumiť. Et tm̃ in spãli.

De hereſi aliorum qui dicunt corpus christi non esse in altari nisi in signo.

DI. X a

Sunt itẽ alij ꝓcedentiũ insaniam transcendentes qui dei virtutẽ iuxta modũ naturaliũ rez metiẽtes audatius ac piculosius ꝓvitati cõtradicũt. asserentes in altari nõ esse corpus christi. vl' sanguinẽ. nec sbam panis vel vini in sbam carnis ꝛ sanguis cõuerti. sed ita christũ dixisse h̃ est corpus meũ. sicut apl's dicit petra aũt erat christ'. Dicũt eñ ibi esse corpus christi tm̃ i sacramẽto. i. in signo et tm̃ in signo mãducari a nobis. qui errandi occasionẽ sumũt a verbis veritatis. Uñ ꝓma hereſis facta est in discipulis christi. Cũ eñ diceret. Nisi quis mãducauerit carnẽ meã ꝛ biberit sanguinẽ

Augus. sup psal. liiij.

meū nō habet vitā eternā. Illi nō intelligētes dixerūt. durus est hic sermo. ꝙs pōt eū audire. ⁊ abierunt retro. Illis discedētibus instruxit duodecim q̄ remāserāt. Spūs est inq̄t qui viuificat. caro nihil ꝓdest. v̄ba que locutus ſuꝫ vobis ſpūs ⁊ vita ſunt. Intellexiſti ſpūaliter ſpūs ⁊ vita ſūt. Intellexiſti carnaliter. etiā ſic ſpūs ⁊ vita ſunt ſed tibi nō ſunt. Spūaliter intellige q̄ locutus ſuꝫ Nō b̄ corpus qđ videtis māducaturi eſtis. et bibituri illū ſanguinē quē fuſuri ſunt qui me crucifigent. Sacramentū aliqđ vobis cōmendaui ſpūaliter intellectū. viuificabit vos. caro aūt nō ꝓdeſt quic q̄. Sunt etiā ⁊ alia illoꝝ inſanie fomitē miniſtrātia. Ait em̄ aug. Bonec ſeculū finiat ſurſum eſt deus. ſed tm̄ etiā hic nobiſcū eſt v̄itas dn̄i. Corpus em̄ in quo reſurrexit in vno loco eſſe optet. v̄itas aūt eius vbiq̄ diffuſa eſt. Itē vna ꝑſona deus ⁊ hō. vbiq̄ ꝑ id qđ eſt deus. in celo ꝑ id qđ hō eſt. Chriſtus etiaꝫ dicit Ecce vobiſcū ſum vſq̄ ad conſummationē ſeculi. Paupes ſp habebitis vobiſcū. me aūt nō ſemp habebitis. His alijſq̄ vtunt̄ p̄ fati heretici in aſſertiōe ſui erroris.

Augu. ſup pſal. liij.

Determinatio p̄miſſoꝝ. b

Que ex eadem ratiōe oia accipiēda ſunt. nō em̄ hic negat vez corpus chriſti a fidelibus ſumi vel in altari eſſe. ſed hic veritas apl̄os ⁊ in eis nos inſtruxit. Q̄ ipſius corpus nō in ꝑtes direptū. vt putauerūt illi diſcipuli qui retrorſum abierūt. ſz integꝝ. nec viſibiliter in forma humana. ſed inuiſibil̄r ſub forma panis ⁊ vini corpus ⁊ ſanguinē nobis traderet. Que ſenſum Auguſ. cōfirmat dicēs. Ipſum quidē ⁊ nō ipſum corpus qđ videbat māducat ipſum inuiſibil̄r. nō ipſum viſibiliter. Itē ⁊ ſi neceſſe eſt illd viſibiliter celebrari neceſſe eſt tm̄ inuiſibiliter intelligi. Ita etiā intelligendū eſt corpus chriſti eſſe in vno loco. ſ. viſibiliter in forma humana. veritas tm̄ eius. i. diuinitas vbiq̄ eſt. Veritas etiā eius. i. vez corpus in oi altari eſt vbicūq̄ celebrat. Sic etiā illud intelligendum̄ ē. Paupes ſemp habebitis vobiſcū. me aūt nō ſp habebitis ſcđm corpalē p̄ſentiaz. ſ. qua cū eis cōuerſabat. Sil̄r p illd Qđ homo ē in celo eſt viſibil̄r. inuiſibil̄r aūt eſt in altari. q̄ nō in forma humana appet. ſed forma panis ⁊ vini opit. Un̄ et inuiſibilis caro eius dr̄ que vere eſt in altari. Sed q̄ in ſpē ſua nō appet inuiſibilis dr̄. Ait em̄ aug. hoc eſt qđ dicim⁹ qđ modis oibus approbare cōtendim⁹ ſacrificiū eccleſie duobus cōſtare viſibili elemēto ſpē. ⁊ inuiſibili dn̄i noſtri ieſu chriſti carne ⁊ ſanguine ſacramēto ⁊ re ſacramēti. i. corpe chriſti ſicut chriſti ꝓſona ꝓſtat ⁊ cōficit ex deo et hoīe. cū chriſtus ſit verus deus ⁊ hō. q̄ omnis res illaꝝ rex naturā ⁊ veritatē in ſe cōtinet ex quibus cōficit. Conficit aūt ſacrificiū eccleſie duobus. ſacramēto ⁊ re ſacramēti. i. corpe chriſti. Eſt g̃ ſacramentū ⁊ res ſacramenti idē corpus chriſti. Ecce inuiſibilē dixit carnez chriſti. q̄ forma panis opta ſumit ⁊ tractat. idemq̄ corpus chriſti dixit eſſe ſacramentū ⁊ rem. ex q̄ cōfirmat qđ ſupra diximus. Deinde addit qđ magis mouet lectorē Caro inq̄t eius eſt. quā ſb forma panis optam in ſacro accipimus. et ſanguinis eius quē ſub vini ſpē ac ſapore potamus. caro vicz carnis. ⁊ ſanguis ſacr̄m eſt ſanguis. carne ⁊ ſanguie vtroq̄ inuiſibili. intelligibili ⁊ ſpūali ſignificat corpus chriſti viſibile ⁊ palpabile. plenū gratia ⁊ diuina maieſtate.

Idē in eodez

Que ſit intelligentia p̄miſſoꝝ c

Attendite his diligēter q̄ tropo quodā vtit̄ b̄ aug. quo ſolēt res ſignificātes rez ſortiri vocabula q̄s ſignificāt. Hic em̄ viſibilis ſpēs panis vocat noīe carnis. ⁊ viſibilis ſpēs vini noīe ſanguis. Inuiſibilis v̄o et intelligibil̄r dr̄ caro chriſti. q̄ r̄m illā ſpēm nō videt caro ſz intelligit. ita ⁊ ſanguis Caro g̃ inuiſibilis dr̄ eſſe ſacr̄m carnis viſibilis. q̄ ſpēs panis r̄m quā nō illa videt caro. eſt ſacr̄m carnis viſibilis. q̄ carne inuiſibili. i. ſpē r̄m quā caro chriſti nō videt caro ſignificat corpus chriſti qđ eſt viſibile ⁊ palpabile. vbi in ſua forma appet. ita ⁊ de ſanguine accipi dz Que ſenſum ꝓfirmat aug. apiens q̄liter p̄dicta intelligēda ſint. q̄ obſcure dixerat ꝓſequēter dicēs ita panē vocari corpus chriſti cū v̄e ſit ſacr̄m corpis chriſti qđ in cruce poſitū eſt ſicut ipſa imolatio

Jta eſſe intelligendū aliꝫs v̄bis aug. cōfirmat.

que fit manibus sacerdotis vocat̃ christi passio nō rei ꝟitate sed significādi misterio. ⁊ sicut sacr̃m fidei ꝺr fides. Satisfactum est hereticis ⁊ obiectiōibus coꝛ q̄ negāt veꝝ coꝛpus christi in altari esse et panē in coꝛpus vel vinū in sanguinē mistica ꝓsecratōe ꝙuerti dicētes. Quis audeat māducare dn̄m suū quis etiā audeat dicere q̄tidie formare coꝛpꝰ christi de materia vel substātia que nō fuit caro virginis.

Autoꝛitatibus ꝓbat veꝝ coꝛpus christi esse in altari ⁊ ī id panem cōuerti.

Hec et his similia

obꝺ obꝺiciunt illi in diuino misterio legē nature secrātes. quoꝝ ꝓfidiam subdita cōuincūt testimonia. Ait em̄ ꝟitas. Accipite hoc est coꝛpus meū. Itē Amb. Si tm̄ valuit sermo helie vt ignē de celo deponeret. nō valebit tm̄ sermo christi vt s̄bas mutet. De totius mundi opibus legit̃. q: ipse dixit ⁊ facta sunt ⁊c̄. Sermo igit̃. i. filius qui potuit ex nihilo facere qꝺ nō erat. nō pōt ea que sunt in id mutare qꝺ nō erant. Non em̄ minus est causare q̄ mutare nouas naturas reb⁹. Itē si oꝛdinē querimus. viro mixta femina generare ꝓsueuerat. liquet g̃ q ꝑter nature oꝛdinē virgo generauit. ⁊ ꝟ qꝺ cōficimus coꝛpꝰ. ex ꝟgine est. Quid g̃ hic queris nature oꝛdinē in christi coꝛpe cum ꝑter naturā sit ipse ꝓtus ex ꝟgine. Itē ante benedictōez alia spēs nōiatur. post ꝓsecratiōem coꝛpus significat ante cōsecratōem aliud ꝺr. post cōsecratōem sanguis nuncupat̃. Tu dicis amē i. veꝝ est. qꝺ sermo sonat. affectus sentiat. Item Aug. In spē panis ⁊ vini quā videmus. res inuisibiles i. carnē ⁊ sanguinem honoꝛamus nec silr̃ pendimus has duas spēs sicut ante cōsecratōnem pēdebamus. cū fideliter fateamur aī cōsecratōnem panē esse ⁊ vinū. qꝺ natura formauit. Post ꝓsecratōem ꝟo carnem christi ⁊ sanguinē qꝺ benedictio ꝓsecrauit. Item Amb. Panis est in altari vsitatus ante ꝟba sacra vbi accessit ꝓsecratio. de pane fit christi caro. Quō aūt potest qꝺ panis est esse coꝛpus christi. ꝓsecratione que fit sermone christi. Itē Si tanta vis est in sermone dn̄i vt incipiāt esse que nō erant. quātomagis opatoꝛius est. vt sint que erant ⁊ in aliud cōmutent̃. ⁊ sic qꝺ erat panis ante cōsecratōz iam coꝛpus christi est post ꝓsecratiōem. qꝛ sermo christi creaturā mutat. ⁊ sic ex pane fit coꝛpꝰ christi ⁊ vinū cū aqua in calice missum fit sanguinis ꝓsecratiōe ꝟbi celestis. Item Augu. Sicut ꝙ spūm sanctū ꝟa christi caro sine coitu creat̃. ita ꝙ eundē ex substātia panis ⁊ vini idē coꝛpus christi ⁊ sanguis ꝓsecrat̃. Coꝛpus christi ⁊ ꝟitas est ⁊ figura Veritas dū coꝛpus christi ⁊ sanguinis ꝟtute spiritus ex panis vinicꝫ substantia efficit̃. Figura ꝟo est id qꝺ exterius sentit̃ Itē eusebi⁹ emisenus. Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiā coꝛpis et sanguinis sui ꝟbo suo secreta potestate cōmutat. Ex his alijsqꝫ pluribus cō/stat veꝝ coꝛpus christi ⁊ sanguinē in altari esse. imo integꝫ christū ibi sub vtraq; specie ⁊ s̄bam panis in coꝛpꝰ. vinicꝫ s̄bam in sangninē cōuerti.

Aug. in sermone quodā de ꝟbis euā.

Eusebius emisenus.

Aud. in li de sacrāmētis.

Ambroſi⁹

Augus. in li. inīaꝫ ꝓspe.

Ambro. i li. ꝺ sacrāmētis

Ista est distinctio decima huius quarti libri. In qua magister postꝫ egit de sacramēto in se ⁊ de vsu eius quantū ad suscipientē Hic aūt determinat de esse eius quantū ad spēm in altari cōtentam. Et tria facit. Primo errorem quoꝛundā ꝓponit. Scōo quarundā autoꝛitatuz solutōem subdit. Tertio quarundā autoꝛitatū ex planatōem annectit. ꝓtes patent intuenti textum huius distinctōnis. In speciali sentēcia magistri stat in ista ꝓpositōne. Ex fide cōstat veꝝ coꝛpus esse in altari imo integꝫ christuz sub vtraq; specie cōtineri. Hanc magister ꝓtendens ꝓponit quosdam intantū errasse. ꝙ dicerēt veꝝ coꝛpus christi nō esse in altari. sed solū sic ibi esse sicut signatū in signo. ⁊ hoc dicunt dn̄m notasse in cuāgelio Joh. cū dixit sumptionem huius nō coꝛpaliter sed spū aliter esse intelligendā. vbi de hoc loquēs ait. ꝟba que ego loquoꝛ vobis spūs ⁊ vita sunt. hoc iō cōfirmat autoꝛitate beati Aug. Et vlterius ꝓ idē quod dn̄s dixit in matheo. paupes semp habebitis vobiscū. me aūt nō semp habebitis. semp em̄ ipsum haberemus si esset semp in altari. Postea respondet ꝙ dn̄s ꝓ illa verba nō intendit negare coꝛpis sui veritatem esse in sacramēto. sed significare ꝙ nō visibiliter in forma humana. sed inuisibiliter sub forma panis ⁊ vini coꝛpus suum traderet sumendū. ⁊ ita non sub specie coꝛpali sed sub specie sacramētali. Et hanc opinionem magister sanctoꝝ autoꝛitatibus cōfirmat. Postea dicit ꝙ Aug. dicit in quadā autoꝛitate ꝙ sumat̃ coꝛpus christi visibile. quod sic intelligendū est. i. sumit̃ coꝛpus quod de sui natura est visibile. Ultimo ponit multas autoꝛitates in quibus habet̃ ꝙ panis et vinū ꝓ virtutem verbi dn̄ici transsubstanciatur in veꝝ coꝛpus christi ⁊ sanguinē ꝙ totus christus integer sub vtraq; spē existit. Et tm̄ in spāli.

De modo cõuersionis.

DI. XI a

Jautẽ queritur qualis sit illa cõuersio. an formalis an substãtialis. vel alteri⁹ generis diffinire nõ sufficio. Formalẽ tñ nõ esse cognosco. qz species rez que ante fuerãt remanẽt ⁊ sapor ⁊ pondus. Quibusdã esse videt sbalis dicẽtibus sic sbam cõuerti in sbam. vt hec essentialiter fiat illa. Cui sensui ꝑmisse auctoritates ꝓsentire vident. Sed huic snie sic opponit ab alijs. Si sba panis inquiũt vel vini cõuertit sbaliter in corpus vel sanguinẽ christi quotidie fit aliqua sba corpus vel sanguis christi. que ante nõ erat. ⁊ hodie est aliqd corp⁹ christi qđ heri nõ erat. ⁊ quotidie auget corpus christi atq; formaꝫ de materia. deq; in ꝓceptiõe non fuit factũ Quibus hoc modo respõderi potest. qz non ea ratione dicitur corp⁹ xp̃i ꝓfici verbo celesti q; ipm corp⁹ in ꝓceptu virginis formatũ deiceps formet. sed qz substantia panis vel vini q̃ ante nõ fuerat corp⁹ christi vl sanguis verbo celesti fit corpus et sanguis. Et iõ sacerdotes dicunt ꝓficere corp⁹ christi ⁊ sanguinẽ. qz eoz ministerio substãtia panis fit caro. ⁊ substantia vini fit sanguis xp̃i. nec tñ aliqd addit corpi vel sanguini nec auget corp⁹ christi vel sanguis. Si vero q̃ris modum q̃d fieri possit breuiter rñdeo misteriũ fidei credi salubriter potest. inuestigari salubriter nõ põt. Dz ergo corp⁹ christi panis mutatiõe in id nõ augmentat. nec sanguis ex vini ꝓuersiõe ei⁹ voluntati et potẽtie ascribat q̃ idẽ corp⁹ de ỽgine eduxit. fit ergo substãtia illa ista sine ei⁹ augmẽto. Nec tñ ꝓcedũt q̃dam q substãtia pãis aliqñ fit caro xp̃i. ⁊ si fiat caro xp̃i sicut farina facta est pãis et aq̃ facta est vinũ. nec tñ dicit farina est panis ⁊ aqua est vinũ. Alij vero ꝓcedunt illud qđ erat panis vel vinũ. post consecratione esse corp⁹ ⁊ sanguinẽ. nõ tñ sequitur panis est caro xp̃i vel vinum est sanguis. qz substãtia panis vel vini postq̃ facta est caro christi vel sanguis. nõ est substãtia panis vel vini. sed caro et sanguis. Ideo distinguendũ videtur. cum

Augu⁹. in libro sentẽtiaꝝ ꝓsperi.

dicitur substantia panis. vel id qđ erat panis modo est corp⁹ christi. Manens eni panis nõ est corp⁹ christi. sed mutata. i. id qđ facta est. est corpus xp̃i. Nec dicim⁹ substãtiã panis vel vini materiã esse corpis vel sanguis. qz non de ea vt de materia formaꝫ corp⁹. sed ipa formatur in illud ⁊ efficit illud. Unde Augu. Corp⁹ xp̃i dicimus illud qđ ex fructib⁹ terre acceptũ ⁊ ꝓece mistica consecratũ summim⁹ in memoriã dominice passionis. Qđ cum per manus hois ad illam visibilẽ spẽm ꝓducat. nõ sanctificat vt sit tam dignum sacramentum nisi operante inuisibiliter spiritu dei.

Amb. in li. ꝺ trinitate.

Asserunt dictũ panẽ trãsire in corp⁹ xp̃i

b

Quidaz ỽo sic dicunt ꝓuersionẽ illam esse itelligendã vt sub illis accidẽtibus sub quib⁹ erat ꝑus substãtia panis et vini post ꝓsecrationẽ sit substãtia corpis ⁊ sanguis sic tamen vt nõ eis afficiat. ⁊ sic asserũt dictuz panem transire i corp⁹ christi. qz vbi erat panis nũc est corp⁹ christi. Qđ si est. q̃d ergo fit de substãtia pãis ⁊ vini. Illi dicunt vel in ꝓiacentẽ materiã resolui vel in nihilũ redigi. Alij vero putauerũt ibi substantiã panis ⁊ vini remanere. et ibidẽ corp⁹ christi esse ⁊ sanguinẽ. ⁊ hac ratiõe dici illã substãtiã fieri istam. quia vbi est hec. est ⁊ illa. Qđ mirum est ⁊ ipsam substantiã panis vel vini dicũt esse sacrm Sed q nõ sit ibi substãtia nisi corpus xp̃i ⁊ sanguis. ex ꝓdictis ⁊ subditis apte ostendit. Ait eni Ambro. Panem istum quẽ sumim⁹ i misterio illũ itelligo vtiq; qui manu sct ispũs formatus est in vtero ỽginis. ⁊ igne passiõis decoctus in ara crucis. Panis eni angeloz fact⁹ est cib⁹ hoim. Uñ ait Ego sum pãis viuus qui de celo descẽdi. et iterũ Panis quẽ ego dabo caro mea est ꝓ mũdi vita. Ex his nãq; duab⁹ sentẽtijs apte datur itelligi. qz panis ille ⁊ iste. nõ duo sz vnus pãis. ⁊ vna caro. ꝑculdubio vnũ efficit corp⁹. Illud vere. illud sane. qđ sumptũ est de ỽgine. qđ resurrexit. ⁊ in celũ ascẽdit. Itẽ Grego. Quis fidelium habere dubiũ possit in ipa imolationis hora ad sacerdotis vocez celos apiri in illo xp̃i misterio angl̃oz chozos adesse

Amb. in li. ꝺ sacramentis

Gregoꝛi⁹ in omelia pascali.

ſumma ⁊ ima ſociari. vnū quid ex inui-
ſibilibus atq; viſibilibus fieri. Idez Eo
dem mometo ⁊ in celū rapiť miniſterio
angelo⁊ cōſociandū co⁊pi chriſti ⁊ añ
oculos ſacerdotis i altari videť. ſicut di
uinitas ꝟbi totū implet mundū. ita mul
tis locis illud co⁊pus cōſecrať. nec ſunt
tñ multa co⁊pa chriſti. ſed vnū co⁊pus
et vnus ſanguis. Ideoq; ſiue plus ſiue
minꝰ q̄s inde ꝓcipiat. oēs equaliter co⁊-
pus chriſti integerrime ſumūt. Poſt cō
ſecratōem ergo nō eſt ibi ſubſtantia pa-
nis vel vini licet ſpēs remaneāt. Eſt em̄
ibi ſpēs panis ⁊ vini ſicut ⁊ ſapo⁊. Añ
aliud videť. aliud intelligiť.

Quare ſub alia ſpecie. c

Sub alia aūt ſpē

tribus de cauſis carnē ⁊ ſanguinē tradi
dit chriſtus. ⁊ deinceps ſumendū inſti-
tuit vt fides. ſ. haberet meritū que eſt ō
bis que nō videnť. q⁊ fides nō h3 meri-
tū cui humana ratio ꝑbet expimentum
Et ido etiā ne abho⁊reret aimus qđ cer
n ret oculus. q⁊ nō habemus in vſu car
nem crudā ⁊ ſanguinē comedere. Quia
ergo chriſtū vo⁊ari dentibus fas nō eſt.
in miſterio carnē ⁊ ſanguinē nobis cō-
mēdauit. Et etiā ideo ne ab incredulis
religiōi chriſtiane inſultaret. Añ aug.
Nihil rōnabilius q̄ vt ſanguinis ſimi-
litudinē ſumamus. vt ita ⁊ ꝟitas nō de
ſit. ⁊ ridiculū nullū fiat a pagāis. q⁊ cru
o⁊ē occiſi boſ⁹ bibam⁹. Ne ḡ hoc fieret
⁊ neveluti quidā ho⁊ro⁊ eſſet cruo⁊is in
ſilitudinē accipimus ſacramentū. Ex p̄
miſſis iā liquet quare ſub alia ſpē ⁊ q̄re
ſub iſta hoc ſacr̄m dñs celebrauerit. et
celebrari a nobis inſtituerit.

Gregoriꝰ in omelia paſcali.

Auguſti.

Quare ſub duplici ſpecie. d

Bz quare ſub du-

plici ſpecie ſumiť cū ſub alterutra totus
ſit chriſtus. vt oſtenderet totā humanā
naturā aſſumpſiſſe. vt totaz redimeret.
Panis em̄ ad carnē referť. vinū ad ani
mā. q⁊ vinū opať ſanguinē i quo ſedes
aie a pᵹiſicis eſſe dⁱ⁊. Ideo ergo in dua-
bus ſpēbus celebrať. vt aie ⁊ carnis ſu-
ſceptio in chriſto ⁊ vtriuſq; liberatio in
nobis ſignificet. Valet em̄ vt Amb. ait
ad tuitōnem co⁊pis ⁊ aie qđ ꝓcipimus.
q⁊ caro chriſti ꝓ ſalute co⁊pis. ſanguis
vo ꝓ aia noſtra offert Sicut p̄figurauit
moyſes. caro inquit ꝓ co⁊pe vr̄o offert.
ſanguis ꝓ aia. ſed tñ ſub vtraq; ſpē ſu-
miť qđ ad vtranq; valet. q⁊ ſub vtraq;
ſumiť ipſe totus chriſtus Sed ſi in alte
ra tm̄ ſumereť. ad alterius tm̄. i. aie vel
co⁊pis nō vtriuſq; ꝓfer tuitōem valere
ſignificať. Sub vtraq; ſpē tñ tot⁹ ſumiť
chriſtus. nec plus ſub vtraq;. nec minꝰ
ſub altera tm̄ ſumiť. Eadē em̄ rō eſt vt
ait Hilarius in co⁊pe chriſti q̄ in manna
p̄ceſſit. de quo dⁱ⁊. Qui plus collegerat
nō habuit amplius nec q̄minus paue-
rat habuit minꝰ. Et licet ſub vtraq; ſpē
ſumať totus chriſtus. tñ nō fit cōuerſio
panis niſi in carnē. nec vini niſi i ſangui
nē. Nec debēt dici duo ſacr̄a ſed vnū
q⁊ ſub vtraq; ſpē idē ſumiť. Neq; dⁱ⁊ ite
rari ſacr̄m. q⁊ benedictio nō repetiť ſup
ſpēm eandē. Neq; alie ſubſtātie in ſacri
ficiū ꝟitatis offerri dñt q⁊ de alijs nō ꝓt
cōſecrari co⁊pus chriſti vel ſanguis.

Hilarius.

Amb. ſuper epiſtolam ad co⁊inth.

Quare aqua admiſceať. c

Aqua vero admi

ſcenda eſt vino. q⁊ aqua ꝓpl'm ſignat q̄
p chriſti paſſionē redēptus eſt Calix ḡ
dñicus iuxta canonū p̄ceptū aqua ⁊ vi
no mixtus dⁱ⁊ offerri. q⁊ videmus in aq̄
ꝓpl'm intelligi. in vino oñdi ſanguinem
chriſti. Cū ergo in calice vino aq̄ miſceť
chriſto ꝓpl's adunať. ⁊ credentiū plebs
ei in quē credit copulať. q̄ copulatio aq̄
et vini ſic miſceť i calice chriſti vt mixtō
illa nō poſſit ſepari. Nā ſi vinū quis tm̄
offerat. ſanguis chriſti incipit eē ſine no
bis. Si vo querit an irritū ſit qđ ge-
riť ſi aqua p̄termittať. Audi qđ ſequit
in eodē canone. Nō pōt inquit calix dñi
eſſe aqua ſola aut vinū ſolū niſi vtrunq;
miſceať Itē ciꝑianus. Calix dñi nō eſt
aqua ſola aut vinū ſolū niſi vtrunq; mi
ſceať. ſicut nec co⁊pus dñi pōt eſſe fari-
na ſola nec aqua ſola. niſi vtrūq; fuerit
adunatū. ⁊ panis vni⁹ cōpage ſolidatū
Si quis tm̄ nō intendēs introducere he-
reſim obliuiōe vel ignorātia aquā p̄ter-
miſerit nō videť eſſe irritū ſacr̄m. ſed il-
le ḡuiter eſt co⁊ripiēdus. Nā et greco⁊

Julius pa.

Ciꝑianus

ecclesia nō apponere aquam dicit. Ō etiam ex dictis cipriani videt posse colligi. ait em Si quis ō antecessoribus nostris vel ignoranter vel simpliciter nō hoc seruauit quod nos dñs facere t exemplo t magisterio docuit. pōt simplicitati eius indulgētia domini venia cōcedi. Nobis vero nō potest ignosci. qui nunca dño instructi sumus vt calicem domini cū vino mixtum scōm q dominus obtulit offeramus. Ex hoc videt q si quis simpliciter vel ignorāter vinū offerat sine aqua sacramentum cōficiat. Aqua vero nullatenus sine vino potest offerri in sacrificiū. nec panis nisi de frumento. nec granū frumenti nisi redactū fuerit in panē. quia christus t panem se dicit t grano frumenti se cōparat. Ō ergo supra dictum est nō posse vinum solū offerri. determinari oportet. recipit enim exceptionez Nō potest nisi simpliciter vel ignoranter fiat. vel nō pōt. id est nō debet. Quibusdam tamen videtur hoc generaliter verum. Colligitur etiam ex p̄dictis q christus vinum aqua mixtum dedit discipulis. Corpus vero tale dedit quale tunc habuit. id est mortale et passibile. Nunc vero sumit a nobis immortale t impassibile. nec tamen maiorem habet efficientiam. Eu charistia quoq intincta nō debet dari populo pro supplemento cōmunionis. quia nō legitur christus alicui discipulorum p̄buisse panem intinctum nisi iude Tunc ꝯo non accepit iudas corpus christi sed tm̄ panem. corpus vero t sanguinem christi ante cum alijs discipulis perceperat.

Determinatio p̄missoꝝ.

Q intincta nō debz dari bostia populo.

Ista est distinctio .xj. huius quarti libri. In qua magister post q egit de sacramento eucharistie quantū ad suum esse. Hic vero determinat de eo quantū ad eius fieri. Et tria facit. Primo cm̄ ostendit qūo substantia panis t vini in vez corpus christi transsubstantiat. Secūdo qūo ipsum sub aliena specie occultatū fidelibus sub vtraq specie ministrat. Tertio qūo discipulis in cena christi corpus passibile t mortale dabatur. Primū vsq ibi. Sub alia autē specie. Secūdum vsq ibi. Corpus vero tale dedit. Tertiū vsq ad finem distinctōis. In speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quaꝝ prima est hec. Conuersio panis in corpus christi nō est formalis sed quibusdā videt esse substantialis. Hāc magister insinuās querit. qualis sit ista cōuersio panis t vini in corpus christi. vtz .s. sit cōuersio substantialis vel formalis vel alterius modi. Et dicit q nō est formalis eo q species que p̄us erāt p̄manent. s. sapor. pondus. figura. albedo. Dicit autē postea q quibusdam videt q sit cōuersio fm substantiam vel substantialis. eo q substantia panis t vini essentialiter fit substantia corpis t sanguinis christi. Postea ponit circa hoc quorundā obiectionem. si cm̄ sic intelligatur cōuersio tunc quotidie aliqua substantia fit corpus christi t sanguis que ante nō fuerat t sic quotidie corpus christi auget. t de materia aliqua formatur. de qua in cōceptione nō fuerit factum. Et dicit magister sic ad hoc responderi posse q cōfectio corporis christi nō sit fm nouam corporis formatōem. aut p̄ ipsius corpis formati augmentationem. sed per quandā transsubstātiationē virtute diuina factā siue noua formatione aut augmēto. Postea dicit q fm opinionem istam cōceditur q panis fit corpus christi sicut farina fit panis. t si panis fiat caro christi sicut farina facta est panis. t aqua facta est vinum. nec tamē dicit farina est panis t aqua est vinum. Alij vero cōcedunt illud quod erat panis vel vinum post cōsecrationem esse corpus et sanguinem. nō tamen manens panis sed mutatum. Subdit autem q panis nō habet se vt materia respectu corporis christi. Postea dicit q aliorum opinio est. hanc cōuersionem sic esse intelligendam. q sub accidentibus sub quibus p̄ius erat substantia panis t vini post cōsecrationem est substantia corpis t sanguinis christi. nō tamē vt in illis afficiatur. Substantiam aūt panis t vini dicunt vel in p̄acentem materiam resolui. aut in nihilum redigi. Dicit etiā magister q alij dicūt s. q substantia panis t vini remaneant cū substantia scz corporis t sanguinis christi. quā substantiam panis t vini dicunt esse sacramentū. t ex hac ratōne hec substantia dicit fieri illa. qz vbi est hec est t illa Cōtra quod obiecit p autoritates quibus dicit nihil ibi aliud esse q substantiam corporis et sanguinis. t species panis t vini. Secunda ꝓpositio est. Sub aliena specie corpus christi tribus de causis tradit. sed sub vtraq specie christus sumitur. Hanc magister ponens assignat triplicem ratōnem quare corpus christi sub aliena specie occultatur. seu sumitur. Prima est ad augendum fidei meritum que est de his que nō videntur. Secūda ad vitandum horrorem. quia nō habemus n cōmuni vsu carnem crudam t sanguinē manducare. Tertia ne detur infidelibus irridendi occasio. Postea dicit q illud sacramentum sumitur sub duplici specie. ideo vt anime t carnis susceptio in christo t vtriusq liberatio in nobis significaretur. ordinatur cm̄ hoc sacramentum ad salutē corporis t anime. Addit etiam q sub vtraq specie totus christus sumitur. nec tamen panis conuertitur nisi in corpus. t vinum nisi in sanguinē. Subdit etiam q in hoc duplex species vnitatem sacramenti nō tollit. quia sub eadem specie idem sumitur. nec benedictio super eandem speciem debet iterari. nec de alijs substantijs q de substantia panis t vini confici t cōsecrari debet corpus christi t sanguis. Postea dicit q aqua vino admiscenda est. ad significandū vnionem populi cum capite christo que nullo modo sciēter debet omitti. quia dominus eam apposuit. Si quis autē ex obliuione vel ignorantia omittat offerens vinum sine aqua cōficit quidem sacramentum. quia etiā fm cōsuetudinem aliquarum ecclesiarum dimittitur aqua. tamen grauiter corripiēdus est. Subdit autem q aqua sine vino nullatenus offerri po

test in sacramēto. nec panis nisi de frumento. nec granū fruměti nisi redactum fuerit in panem. qz ipse christus z grano frumenti se cōparat z panē se dicit. Tertia ꝓpositio est hec. Quāuis christꝰ in cena dedit corpus passibile z mortale. tamen nūc sumit impassibile z immortale. Hāc magister insinuat dicēs q christus dedit discipulis suis tale corpus quale tūc habuit. s. passibile z mortale. Addit etiam q eucharistia intincta nō debet populo dari in supplemētum cōmunionis. nam christus panem intinctum nō dedit nisi iude qui nō accepit corpus christi tunc sed tantū panem. Ante tamē cū ceteris discipulis ꝓceperat corpus et sanguinē christi. Et tñ in spāli.

Vbi illa accidentia fundent.

DI. XII a

Jautez queꝝ nit de accidētibus que remanent. id est de speciebus z sapore z pondere in quo sbiecto fundent potius mihi videt fatendū existere sine subiecto q̄ esse in subiecto. qz ibi nō est substantia nisi corpis z sanguinis dñici que nō afficit illis accidētibus. Nō em corpus christi talē habet in se formā sed qualis in iudicio apparebit. Remanēt ergo illa accidentia ꝑ se subsistentia ad misterij ritū. ad gustus fideiq; suffragiū quibus corpus christi habens formam et naturā suam tegitur.

De fractione z ptibus. b

Bolet etiaz q̄rі de fractōe z ptitiōe que ibi videt fieri vtz vera fit. z si va fractio est cuius rei sit vl in qua re fiat. Cunq; nō sit ibi alia sba q̄ christi. si in aliqua sba est illa fractio in corpe christi videt esse. Sed ecōtra cuz ipsum corpus incorruptibile sit. qz imortale z impassibile in ipso nō posse esse videt. Nam z christus redarguit carnalē sensum discipulorꝝ qui putabant carnē christi sicut aliā in ptes diuidēdā z morsibus dilacerandā. Jdeo quibusdā placet q nō sit ibi fractio sicut videt sed ꝺr frangi qz videt frangi. Quibus obijcit qđ ait Amb. Nihil falsi putandū est in sacrificio veritatis. vel sicut fit in magoꝝ pstigijs vbi delusiōe quadā fallunt oculi. vt videant esse qđ nō est. Ad hoc illi dicunt nō fallit nos visus nec fallit. qđ esset si crederet ita frangi vt videt Nec illusio est. qz ad vtilitatē fidei. nō ad deceptōem. ita fit. sicut z christus se oñdit duobus discipulis in via in spē pegrini nec i eo tñ talis forma erat. sed oculi eoꝝ tenebant ne eum agnoscerent.

Alioꝝ opinio. c

Alij vero dicunt q̄ sicut ibi spēs panis est z nō est ibi res cuius vel i qua sit illa spēs. ita est ibi fractio que nō fit i aliqua re. qz nihil ibi frāgit qđ mirabiliter dei potentia fieri dicūt. vt ibi fiat fractio vbi nihil frangit.

Alioꝝ opinio. d

Alij tradūt corpꝰ christi essentialiter frāgi z diuidi. z tñ integꝝ z incorruptibile existere Qđ se colligere asserūt ex cōfessione berengarij q̄ cōfessus est corā Nicolao papa z pluribus epis panē z vinū que in altari ponunt post cōsecratōem nō solū sacramētū sed etiā veꝝ corpus z sanguinē christi esse. z sensualiter nō solū sacramēto. sed in vitate. manibus sacerdotū tractari z frangi. z fideliū dētibus atteri.

Confessio berengarij.

Sententia ꝓbabilioꝝ. e

Bed qz corpꝰ christi incorruptibile est. sane dici ꝑt fractio illa z ptitio nō in sbstātia corpis. sed in ipsa forma panis sacramētalis fieri. vt va fractio z ptitio sit ibi q̄ fit non in sba corpis sed in sacramēto. i. in spē. Ne au tē mireris vel insultes si accidētia videant frangi cū ibi sint sine subiecto. licet quidā asserant ea fundari in aere. est ibi vera fractio z ptitio que fit in pane. i. in forma panis. Añ apls ait. Panis quē frāgimus. qz forma panis ibi frangit et in ptes diuidit. christus vo integer manet z totus est in singulis. Añ aug. Añ christus manducat vita māducat. sed q̄s audeat māducare dñm suū. z tñ veritas inuitans nos ad manducandū ait. Qui māducat me viuet ꝓpter me. Nec occidit christus vt māducet sed mortu

quozundam opinio

Augu. in sermone de verbis euāgelij.

os viuificat qñ mãducaꝫ. reficit. nõ defi cit viuit mãducatus qz surrexit occisus nec qñ mãducamus ptes de illo facim⁹ et quidẽ in sacro sic fit. Itẽ Nouunt fide les qũo mãducẽt carnẽ christi vnusq̃sq accipit ptez suã. Uñ ⁊ ipsa gr̃a ptes vo canꝫ. p partes manducaꝫ ⁊ manet integer totus. per partes mãducaꝫ in sacro et manet integer totus in celo. manet in teger totus in corde tuo. Jõ ista dicunꝫ sacr̃a qz in eis aliud videꝫ ⁊ aliud intelligiꝫ. videꝫ panis ⁊ calix qõ ⁊ oculi renũciãt. qõ aũt fides instruẽda postulat panis est corp⁹ christi. calix est sanguis. Ex his daꝫ intelligi q̃ fractio ⁊ ptes q̃ ibi videnꝫ fieri in sacro fiunt. i. in spẽ vi sibili. Jdeoq̃ illa berengarij ẏba ita di stinguẽda sunt vt sensualr nõ mõ sacro sed in ẏritate dicaꝫ corpus christi tracta ri manibus sacerdotũ. frãgi ẏo ⁊ atteri dẽtibus ẏe quidẽ sed in sacro tm̃. Uera q̃ est ibi attritio ⁊ ptitio. sed in singlis p tibus totus est christus. Uñ hiero. Sin guli accipiũt christũ dñm ⁊ i singul' por tionibus totus est. nec p singlos minuiꝫ sed integr̃ se p̃bet in singulis. Jtem hy la. Ubi ps est corpis est ⁊ totũ.

Hiero. in ser mone quodã.

Quid illeptes significent. f

Quid aũt partes

ille significẽt. Sergius papa tradit inq̃/ ens. Triforme est corpus christi. ps ob late in calicẽ missa. corpus christi qõ iaz surrexit. mõstrat. ps comesta ambulãs adhuc sup terrã. ps in altari vsq̃ ad fi nẽ misse remanẽs corpus iacẽs in sepul chro significat. qz vsq̃ i finẽ seculi corpa sanctor̃ in sepulchris erũt. ⁊ sicut ptes ille misticã tenent significatõem. ita etiã et fractio passiõis christi ⁊ mortis est re p̃sentatio. Uñ ipse ait. Hoc facite in me am cõmemoratõem. i. in memoriã passi onis ⁊ mortis mee. Nã vt ait Ambro. Quia si morte christi liberati sum⁹. bui⁹ in edendo et bibendo carnẽ ⁊ sanguinẽ memores esse debemus. Sed caueat quisq̃ ne indigne pcipiat qz iudiciũ mã ducat. Non est em̃ iste panis q̃ vadit in corpus sed panis vite eterne qui aie nr̃e ſbam fulcit. Sic ergo viue vt quotidie merearis accipe. nec accedas indignus Jndignus est q̃ aliter celebrat misteriũ

Ambrosi⁹

q̃ christus tradidit. vel q̃ hñs mortale pctm̃ accedit. g̃ ⁊ si sint pctã quotidiana vel nõ sint mortifera. añq̃ accedatis di mittite debitoribus vr̃is. si dimittis di mittet tibi. ⁊ sic secur⁹ accede. panis em̃ salutaris ẽ ⁊ nõ venenũ. Si ita accedis spũal'r mãducas. Spũaliter em̃ mãduc cat qui innocentiã ad altare portat.

Si quis indi gnus sumat.

Si illud sit sacrificiũ ⁊ si sepius imolet christus §

Post hoc querit

si qõ gerit sacerdos ppr̃ie dicaꝫ sacrifi ciũ vel imolatio ⁊ si christ⁹ quotidie im moleꝫ vel semel tm̃ imolatus sit. Ad h̃ breuiter dici põt illud qõ offerꝫ ⁊ cõse craꝫ a sacerdote vocari sacrificiũ ⁊ obla tõez. qz memoria est ⁊ rep̃sentatio ẏi sa crificij. ⁊ sancte imolationis facte in ara crucis. Et semel christus mortuus i cru ce est. ibiq̃ imolatus est in semetipso. q̃- tidie aũt immolaꝫ in sacramẽto. qz in sa cramẽto recordatio fit illius qõ factum est semel. Uñ Aug. Certũ habemus. qz christ⁹ resurgẽs ex mortuis iã nõ moriꝫ ⁊c. tm̃ ne obliuiscamur qõ semel factũ ẽ in memoria nr̃a oi anno fit. s. quotiẽs pa sca celebraꝫ. nunq̃d totiens christus oc cidiꝫ. sed tm̃ anniuersaria recordatio re p̃sentat qõ olim factũ est. ⁊ sic nos facit moueri tanq̃ videamus dñm in cruce. Itẽ Semel imolatus est christus in se metipso ⁊ tm̃ quotidie imolaꝫ in sacro. qõ sic intelligẽdũ est. qz in manifestatõe corpis ⁊ distinctõe mẽbrorz semel tm̃ in cruce pepẽdit. offerẽs se dõ patri hostiã redẽptionis efficacẽ. eoz. s. quos p̃destinauit Itẽ amb. Jn christo semel oblata est hostia ad salutẽ potẽs. quid g̃ nos. nõne p singulos dies offerimus. ⁊ si q̃tidie offeramus. ad recordatiõem mortis eius fit. ⁊ vna est hostia. nõ multe. Quo vna ⁊ nõ multe qz semel imolatus ẽ chri stus. Hoc aũt sacrificiũ exemplũ est illi us. idipsum semp. idipsum offerꝫ. pin de hoc est sacrificiũ. alioquin qm̃ in mul tis locis offerꝫ multi sunt christi. nõ. sed vnus vbiq̃ est christus. ⁊ hic plenus ex istẽs. ⁊ illic plenus. sicut qõ vbiq̃ offerꝫ vnũ est corpus ita ⁊ vnũ sacrificiũ. chri stus hostiã obtulit. ipsam offerimus et nunc. sed qõ nos agimus recordatio est

Aug. in sen tẽtijs ꝓsperi

Ambro. sup epistolam ad Hebreos.

Augus. sup psal. xx.

sacrificij. Nec causa sue infirmitatis repetit. qz pficit hoiem. sed nře. qz quotidie peccamus. Ex his colligit esse sacrificiū z dici qđ agit in altari. z christū semel oblatū. z quotidie offerri. sed aliter tūc aliter nūc. Et etiā que sit ỹtus huiꝰ sacramēti ostendit. remissio scz peccatorum venialiū. z pfectio virtutis.

De virtute sacramenti.

De causa institutionis. h

Institutū est enīz hoc sacramentū duabus de causis. In augmentū ỹtutis. s. charitatis. z in medicinā quotidiane infirmitatis. Unā ambro. Si qtiens effundit sanguis christi. in remissionē pctōz effundit. debeo sp accipe. qui semp pecco debeo semp hře medicinā. Item augu. Iterat quotidie hec oblatio licet christꝰ semel sit passus. qz qtidie peccamus peccatis sine qbus mortalis infirmitas viuere nō pōt. Et qz quotidie labimur. qtidie christus mistice immolat p nobis Dedit em̄ nobis hoc sacramentū salutis. vt qz nos quotidie peccamus z ille iam mori nō pōt. p hoc sacramentū remissionē ꝓsequamur quotidie comedit ipse z bibit in vitate sed integer z viuus manet. Itē Histeriū fidei dicit. qz credere debes q ibi salus nřa cōsistit. Si aūt querat vtz qtidie cōmunicandū sit. audi qđ inde tradit aug. Quotidie inquit eucharistiā accipe nec laudo nec vitupo. oibus tñ dñicis diebus cōmunicandū hortor. Si tñ mens in affectu peccandi est. guari magis dico eucharistie pceptōne q̄ purificari. Et licz qs pctō mordeat si peccādi tñ de cetero nō habeat voluntatē z satisfaciat lachrimis z oŕonibus. accedat securꝰ. sed hꝰ illo dico quē mortalia pctā nō grauāt. Si nō frequētius saltē ter in anno hoies cōmunicēt. nisi forte qs criminalibus ipediat. in pasca. s. z pēteoste z in natali. Oēs ergo cōmunicēt qui noluerint carere eccliasticis liminib⁹.

Ambrosiꝰ

Augusti. ad ianuariū.

Fabianus papa.

Jsta est distinctio. xij. huius ārti li. In qua mgr̄ postq̄ egit de cōfectōe huius sacri. Hic ỹo agit de cōsequētibus cōfectionem Et tria facit. Primo em̄ inquirit modū essendi accidentiū in hoc sacramēto. Scōo querit an ibi sit vt apparet fractio. Tertio agit de hmōi sacramēti effectu. Primū facit vsq; ibi. Solet etiā queri. Scōm vsq; ibi. De causa institutōis. Tertiū vsq; ad finē distinctiōis. In spāli sentētia magistri stat in tribus ꝓpositōibus quaz pma est hec. In hoc celesti sacramēto species seu accidentia remanēt sine subiecto. Hanc mgr̄ insinuans ꝓponit pmo inquirendo q in hoc sacramēto accidētia remanent actu sine subiecto. qz ibi nō est nisi substantia corpis z sanguinis dñici que talibus accidētibus affici nō pōt. remanent tñ accidentia ad misterij ritum z ad fidei suffragiū. z etiā ꝓpter gustū. Secūda ꝓpositio est hec. Spēs visibilis in hoc sacramento frangit sine christi nocumento. Hanc mgr̄ ponens querit vtz in hoc sacramēto sit vera fractio. Et dicit q nō. qz corpus christi frangi nō pōt et alia substantia sui nō est. Et respondet mgr̄ q quibusdam videt q ibi nō sit vera fractio sicut vidēt sed dicit frangi qz videt frangi nec tñ ibi est illusio qz nō ostendit ibi fractio ad illusionē sed potius ad fidei vtilitatē. Alij vero dicūt q vere frāgit corpus christi z nō integz manet. z hoc cōfirmat p cōfessionem Berengarij qui cōfessus est coram Nicolao papa z pluribus alijs epis panē et vinū que in altari ponunt post cōsecrationem nō solum sacramentū sed etiam vez corpus z sanguinem christi esse. que oīa approbata sunt sicut habetur de cōsecratione dis. ij. Alij vero dicunt q sicut ibi est species panis z nō est ibi res in qua sit species. Ita est ibi fractio que nō est in aliqua re qz nihil ibi frangit. quod mirabiliter de potentia dei fieri dicunt. Quarta opinio circa hoc est magistri q fractio illa ỹa est z in ipsis spēbus sacramētalibus est. vbi etiā subdit ꝑm b. Piero. q sub singulis ptibus fractōis est totꝰ christus. Et etiā dicit Pyla. vbi est ps corpis christi ibi est totum. Postea dicit q ptium fractōis vna significat corpus christi iacēs in sepulchro. Alia vero significat corpus christi viuēs in mūdo. Tertia vero corpus christi post resurrectiōem que significatio ꝑt etiam corpi christi mistico adaptari. Preterea q̄rit vtz corpus christi quotidie īmolet. z vtz illud qđ facit sacerdos in hoc sacramēto possit ꝓprie dici sacrificiū. vel īmolatio. Et rñdet ad vtrunq; q sic. non tñ in re sed in similitudine. q em̄ quotidie gerit signū est memoriale z figura īmolatōnis semel facte. z sic forma visibilis que est in altari sacrificiū dicit z est. Sil'r vero solū semel īmolatus fuit sed quotidie offert. sed aliter tūc z aliter nūc. qđ auctoritatibus ꝓbat. Tertia ꝓpositio est hec. Hoc sacramentū dat in augmentū virtutis z charitatis. z in remediū quotidiane infirmitatis. Hāc mgr̄ insinuās dicit q hoc sacrm duabus de causis est institutū. s. in argumentū charitatis. z in medicinā nře infirmitatis. qz em̄ quotidie labimur z cadimus. quotidie christus ꝓ nobis mistice īmolat. Ūñ virtus sacramēti est remissio venialium. Ultimo inquirit de mō vtendi hoc sacramento. s. qūo hoc sacrm sit frequētandū. Et dicit q supra hoc inuenunt diuersa ecclesie statuta. qz quidaz in diebus dñicis. quidā bis in anno cōicandū esse dicūt. nisi dūtaxat aliqbus criminibus sit grauatus. Et tñ in spāli de sentētia huius dis.

Si heretici z excōmunicati hoc sacramentū cōficiant.

DI. XIII a

Solet etiã q̃rí vtr̃ prauí sacerdotes hoc sacramentũ cõficere queãt. Ad qd̃ dici pt q̃ aliq̃ licet sint prauí cõsecrãt ẏe. s. que intus sunt noine ꝛ sacro. ꝛ si nõ vita. qz nõ i merito cõsecrãtis. sed in ẏbo efficit creatoris. Vñ Aug. Intra catholicã ecclesiã i misterio corpis ꝛ sanguinis dñi. nihil a bono maius. nihil a malo minus pficit sacerdote qz nõ in merito cõsecrãtis sed in ẏbo cõficit creatoris et vtute spũssancti. Credendũ est em̃ q̃ in ẏbis christi sacrã ꝓficiant. Sicut ipse est qui baptisat. ita ipse est qui p spm̃sctm̃ suaz efficit carnẽ ꝛ sanguinẽ. Jtẽ Greg. Putant quidã cõmunionem corpis minus esse sanctificatã. si illoz fiat officio quoz vita eoz oculus videt ignobilis Heu in q̃ magnũ laqueũ ꝛcidunt. vt diuina et occulta misteria plus ab alijs sanctificata posse fieri credãt. cũ vnus idẽq̃ spũssanctus in tota eccl'ia inuisibiliter ea misteria ꝛ opando sanctificet. ꝛ sanctificando benedicat. Misteriũ ideo dr q̃ secretã ꝛ recõditam habeat dispensatõnem. Sacrificiũ vero quasi sacz factũ. qz p̃ce mistica cõsecrat p nobis in memoriã dominice passiõis. Sacramentũ est in aliqua celebratõne cũ res ita fit vt aliq̃d significate rei accipiam⁹ Sacramẽta sunt baptisma. chrisma. corpus. que ideo sacramẽta dicunt qz sub tegimẽto visibiliũ rez diuina ẏtus secretius salutẽ eorundẽ sacramẽtoz opat. Vñ a secretis ẏtutibus vel sacris sacramẽta dicunt. Pãis ꝛ calicis sacr̃m. grece eucharistia dicit. latine bona gra interptat. ꝛ quid melius corpe ꝛ sanguine christi. Siue q̃ p bonos siue p malos ministros intra ecclesiam dispenset. sacz tñ est. qz spũssanctus viuificat. nec bonoz dispensatoz meritis ampliat. nec maloz attenuatur. Hoc de corpe dñi. hoc ꝛ de baptismate ꝛ crismate sciendũ est ꝛ tenenduz. qz ẏtus diuina secretius opat in eis. et diuina solũmõ est hec virtus siue ptãs. nõ humane efficacie ¶ Illi ẏo qui excõmunicati sunt vel ꝺ heresi manifeste notati nõ vident hoc sacramentũ posse cõficere. licz sacerdotes sint. qz nemo dicit in ipsa cõsecratõe. offero. sed offerimus. quasi ex ꝓsona ecclesie. ꝛ ideo cũ alia sacramẽta extra ecclesiã possint celebrari. de hoc nõ videt. Qꝺ etiã Aug. tradere videt dicens. Recolite nomẽ ꝛ aduerte veritatẽ. Missa em̃ ꝺr. eo q̃ celestis missus ad ꝓsecrandũ viuificandũ corpꝰ adueniat iuxta dictũ sacerdotis dicẽtis Oipotens deus iube hec ꝓferri p manꝰ sancti angeli tui i sublime altare tuũ ꝛc. Jdcirco nisi angelꝰ venerit missa nequa q̃ iure vocari põt. Nunq̃d em̃ si hoc misteriũ hereticus fuerit ausus vsurpare. angelũ de celis mittit deus oblatõez eiꝰ cõsecrare. maxime cũ eisdẽ p ꝓphetã cõminatus sit dicẽs. maledicã benedictiõibus vestris. Q̃ si benedictiõibus eoz se asserit maledictuz veritas. Quid erit ꝺ hostia. g̃ dicemus illã posse bñdici ab illo quẽ scimus a deo foze maledictũ cum sua bñdictiõe. Si em̃ deus maledixerit benedictõibus hereticoz ꝛ simoniacus benedixerit q̃s eoz p̃ualebit. Nunq̃d bñdictio maledicti ad nihilũ poterit redigere ẏba ẏissima cõminãtis dei. Ex his colligit q̃ hereticus a catholica fide p̃cisus neq̃at hoc sacr̃m cõficere. qz sancti angeli q̃ huius misterij celebratõi assistũt. tũc nõ assunt qñ hereticus ꝛ simoniacus hoc misteriũ temerarie p̃sumit. Nõ em̃ dubitari licz vbi corpis dñici et sanguinis misteria gerunt supnoz ciuium adesse ꝓuentus. ¶ In huius aũt misterij expletiõe sicut formã seruari ita oz dinẽ haberi ſ. vt sit sacerdos. ꝛ intentionez adhiberi optet vt illud facere intendat. Sed si nõ credit de illo misterio sic ẏitas hz. nunq̃d põt intendere illud cõficere. ꝛ si nõ intendit. nunquid cõficit. Aliq̃ dicũt etiã nõ recte de illo misterio sentientẽ. posse intendere. nõ quidẽ illꝺ ꝓficere. qꝺ iam esset recte credere. sed id agere qꝺ gerit ab alijs dũ ꝓficit: ꝛ sic adhibet intẽtio. ꝛ si intẽtio dicat deesse cõficiẽdi illꝺ misteriũ. tñ exq̃ intẽdit ea dicere ꝛ agere q̃ ab alijs gerunt. iplet misteriũ Illud etiã sane dici pt. q̃ a brutis aialibus corpꝰ christi nõ sumit. ꝛ si videat. Quid ergo sumit mus. q̃d mãducat deus nouit. Be ꝺ celesti misterio aliq̃ p strinximus a catholicis fideliter tenẽda Qui em̃ his ꝓtradicit hereticꝰ iudicat.

¶ Quid facit hereticum ꝛ quid sit hereticus.

Augus. in li. de corpe dñi

Gregorꝰ.

Augꝰ. in sermone de corpoze christi. Unde dicat missa.

Grego. male dicã benedictõibus vris i. his q̃ in eis benedictionibꝰ possidetis vel quicq̃d a vobis bñdicetur. vel qm̃ ñ bñdicũt sanctis ex vero corde. vel qz qui iniq̃ agũt bñdicunt ab eis. adulant q̃ peccatoribus dũmõ diuites sint. Hieronimus maledicã bñdicẽtibꝰ vos t. q̃cquid vobis bñdicet p me erit maledictum.

Grego. sup ezechie. Qui in expositiõe sacri eloquij vt auditoribꝰ placeat aliq̃d fingit sua verba loquit nõ dei q̃ aũt in ẏbis dñicis aliter q̃ is qui ꝓtulit senserit ꝛ si sub alio intellectu ñ ad edificatiõẽ charitatis tẽdit. dñi sunt ẏverba q̃ dicit.

A brutis aialibus eucharistia ñ sumit

DI. XIII

Ne autē ignores

quid faciat hereticū. vel q̄d sit hereticꝰ. audi breuiter quid inde sancti doctores tradāt. Hyla. ait Extiterūt plures qui celestiū verboꝝ simplicitatē non veritatis ipsius absolutiōem suscipent. aliter interp̄tantes q̄ dictoꝝ virtus postularet. de intelligētia em̄ heresis nō de scriptura est. ⁊ sensus nō sermo fit crimen. Idem in. viij. Intelligētie sensus in crimine est. Hiero. dicit. q̄ ex vbis inordinate platis incurrit hersis. Aug diffiniēs quid sit hereticus ait. hereticus est qui p̄o alicuius tpalis cōmodi ⁊ maxime glorie p̄incipatusq̄ sui gr̄a. falsas ac nouas opiniones gignit vel sequit.

tri. Hyla. in li. de nitate.

Hiero. super Osee.

Aug. de vtilitate credenda.

Ista est distinctio. xiij. huius

quarti libri. In qua mgr̄ postq̄ egit supius de sacramēto eucharistie quantū ad esse ⁊ fieri. Hic agit de eius ministro. Et tria facit. Primo em̄ inq̄rit an malus sacerdos possit cōsecrare. Scōo hereticū seu scismaticū nō posse cōficere nitit determinare. Tertio ostēdit aīalia bruta nullaten⁹ posse māducare. Primū a principio vsq̄ ibi. Illi vo qui excōmunicati sunt. Scōm vsq̄ ibi. Illud vo sane dici pōt. Tertiū vsq̄ ad finē dis. In spāli sentia m. tē. A malo sacerdote vex sacramentū cōficit. q̄ nō in merito ipsius. sed in vbo creatoris efficit. Hanc mgr̄ insinuans querit p̄mo vtr̄ hoc sacramentū malus sacerdos pōt cōficere. Et respōdet q̄ bonitas vel malicia sacerdotis nihil faē ad cōsecratōnem. q̄ cōsecratio nō in merito cōsecrantis sed in verbo efficit creatoris. In hoc em̄ sacramēto sub tegimento rer̄ visibiliū diuina virtus secretius op̄at salutē. q̄ autoritatibus cōfirmat. Scōa p̄positio est hec. Scismaticū ⁊ hereticū nō posse ꝯsecrare p magistr̄ asserit ⁊ intētio in ipso ꝯsecrante necessario exigit. Hāc mgr̄ ponēs dicit q̄ ab ecclesia dei p excōmunicatōem vel heresim p̄scisi nō videntur hoc sacr̄m posse cōficere quāuis sint sacerdotes. tū q̄ oblatio hui⁹ hostie fit ex p̄sona totius eccl̄ie. ipsi aūt extra ecclesiam sunt. Tū q̄ in hmōi sacramēti celebratōe nūcius celestis mittit ad benedicendū. Nō est aūt p̄sumēdum q̄ deus hūdicat hūdictōibus p̄scisoꝝ ab ecclesia. Postea dicit q̄ ad sacramēti huius p̄fectionē duo requirunt. s. ordo mīstri. s. q̄ sit sacerdos et intentio. Subdit q̄ ille q̄ nō credit etiā pōt intentōem habere ⁊ p̄ ꝯsequens ꝯsecrare dūmō intendit agere ⁊ faccre q̄ facit eccl̄ia. Tertia p̄positio est hec. Magister videt dogmatisare bruta aīalia nullatenus christi corpus māducare. Hāc mgr̄ insinuās dicit q̄ bruta aīalia corpus christi nō sumūt. quid aūt sumant dū hostiā māducant. dicit q̄ deus nouit. Postea epilogādo dicit se de hoc misterio breuiter dixisse a fidelib⁹ catholicis fideliter tenēda. quibus si q̄s cōtradicit hereticꝰ videt. Ultimo quasi incidentaliter dicit q̄ hereticum facit intelligētia p̄aua fm̄ be. Aug. de vtilitate credendi. aut hereticus est q̄ causa cōmodi tpalis ⁊ glorie vel falsum vel nouas opiniones gignit aut sequit Et tm̄ in spāli.

De penitentia.

DI. XIIII a

Post hec d̄ penitētia agendū est.

P Pnia ꝯ onge positis a deo necessaria est vt appropinquēt. Est em̄ vt ait Hiero. scōa tabula post naufragiū. q̄si q̄s vestē innocentie i baptismo p̄ceptā peccādo corrupit pnie remedio repare pōt. Prima tabla est baptism⁹ vbi deponit vetus hō ⁊ induit nouus. Scōa pnia q̄ post lapsum resurgimus. dū vetustas reuersa repellit. ⁊ nouitas p̄dita resumit. Post baptismū plapsi p pniam renouari valēt. sz nō p baptismū. licet hoi sepius penitere sed nō baptisari Baptismus tm̄ ē sacr̄m sed pnia dicit ⁊ sacr̄m ⁊ virtus mentis. Est em̄ pnia interior ⁊ est pnia exterior Exterior sacr̄m est. interior vtus mētis est. ⁊ vtraq̄ cā salutis est ⁊ iustificatōis Utr̄ vero ois exterior pnia sit sacr̄m vl si nō ois que hoc nōie censenda sit cōsq̄nter inuestigabim⁹ A pnia cepit iobis p̄dicatio dicētis. Pniam agite appropinq̄bit em̄ regnū celoꝝ Nō aūt p̄co docuit. illud post vitas p̄dicauit exordiū sumēs sermonis a pnia. Pnia dr̄ a puniendo. q̄ q̄s punit illicita q̄ cōmisit. Pnie vtus timore cōcipit Unī Esa. A timore tuo dñe cōcipimus ⁊ pepimus spūm salutis. Est aūt pnia vt ait Amb. mala p̄terita plāgere. ⁊ plāgēda itez nō cōmittere. Jtē Greg. Penitē est añacta pctā deflere. ⁊ flēda nō cōmittere. Nā qui sic alia deplorat vt alia tñ cōmittat. adhuc pniaz agere. aut ignorat aut dissimulat. Quid em̄ p̄dest si pctā luxurie q̄s deflet ⁊ adhuc auaricie estib⁹ anhelat. His vbis quidā vehemētius inherētes ꝯtē dūt ve penitentē vltra nō posse peccare dānabiliter. ⁊ si ḡuiter peccauerit verā nō p̄cessisse pniaz. Nō etiā alijs muniūt testimonijs. Ait em̄ Jsido. Irrisor est ⁊ nō penitēs qui adhuc agit q̄d penitet. Nec videt deū p poscere subditus sed sb sannare supbus. Canis reursus ad vomitū ⁊ penitēs ad petr̄m. Multi lachrimas indesinēter fundūt. ⁊ peccare nō desinūt. q̄sdā accipe lachrimas ad pniam cerno. ⁊ affectū pnie nō hr̄e. q̄ incōstantia mētis nūc recordatiōe peccati lachrimas fundūt. nūc reuiuiscēte vsu ea que

Hieront.

Unī dr̄ pnia.

Ambr. in sermōe quadragesimali.

Jsido. in li. de sūmo bono.

fleuerũt iterando cõmittũt. Esa. ō pctõ ribus dicit. Lauamini mũdi estote. Lauak ⁊ mũdus est q̃ ⁊ ꝑterita plãgit ⁊ flẽda itez nõ cõmittit. Lauak ⁊ nõ est mũdus q̃ plangit q̃ gessit nec deserit ⁊ post lachrimas ea q̃ defleuerat repetit. Item aug. Inanis est pnia quã sequẽs culpa coinq̃nat. nihil ꝓsũt lamẽta si replicanꝫ pctã. nihil valet veniã a malis poscere et mala denuo iterare. Itẽ Greg. Qui cõmissa plãgit nec tñ deserit pene q̃ioni se subijcit. Item Amb. Repiunꝫ qui sepius agendã pniaz putãt q̃ luxuriantꝫ in christo. Nã si vẽ pniam in christo agerẽt iterandã postea nõ putarẽt. qz sicut vnũ baptisma. ita ẽ vna pnia. His alijs q̃ pluribus vtunꝫ in assertiõe sue opinionis. sed amb. dicit. Hec vera pnia est cessare pctõ. Et itẽ Magni ꝓfectus est renũciasse errori. imbutos ei vicijs alios exuere atq̃ emẽdare ꝟtutis est ꝓfecte ⁊ celestis gre. ⁊ ideo sane ita diffiniri põt. Pnia est ꝟtus qua ꝓmissa mala cũ emẽdatõis ꝓposito plãgimus ⁊ odimus et plãgenda vlterius cõmittere nolumus. qz pnia vera est in aio dolere ⁊ odire vicia. Añ illa ꝟba ꝑmissa. penitere est añ acta deflere ⁊ flenda nõ cõmittere. recte sic accipi possunt vt nõ ad diuersa tpa. sed ad idẽ referunꝫ. vt. s. tpe quo deflet cõmissa mala nõ cõmittat volũtate vel ope flenda. Nõ innuit ex ꝟbis ꝓsequẽtibus Nã qui sic alia deplorat ⁊c. Hinc aug. ait. Cauendũ est ne q̃s existimet nephanda illa crimina q̃lia q̃ agunt regnũ dei nõ possidebũt quotidie ꝓpetrãda. ⁊ elemosinis q̃tidie redimẽda. Jn melius est em̃ vita mutãda. ⁊ p elemosinas de peccatis ꝑteritis ꝓpiciandus est deus. nõ ad hoc emẽdus q̃ammõ vt ea semp liceat impune cõmittere. Nemini em̃ dedit laxamentũ peccãdi. ⁊ si miserãdo deleat cõmissa pctã. si nõ satisfactio ꝓgrua negligaꝫ. Jtez pius papa. Nihil ꝓdest hoi ieunare ⁊ orare ⁊ alia religiõis opa agere nisi mens ab iniq̃tate reuocetur. Qui ḡa malis sic mentẽ reuocat vt cõmissa plãgat ⁊ plangenda cõmittere nõ velit nec satiffacere negligit ꝟe penitet nec ideo nõ est ꝟa pnia. qz forte nõ de ꝓposito sed casu vel infirmitate peccabit. Jlle aũt irrisor est ⁊ nõ penitẽs q̃ sic cõmissa plãgit vt plangenda volũtate vel ope cõmittere nõ desinat. Jlle etiã q̃ꝑ lachrimas repetit q̃ fleuit lauaꝫ ad tps. sed mũdus nõ est. i. illa mũdicia nõ ẽ ei sufficiẽs ad salutẽ. qz est momẽtanea nõ ꝓseuerãs. Itẽ illõ. Jnanis est pnia quã sequẽs culpa coinq̃nat. sic intelligendũ est. inanis est. s. carẽs fructu illius pnie quã seq̃ns culpa nõ inq̃nat. Illiꝰ em̃ fructus est vitatio gehenne ⁊ adeptio gl̃ie. mortificaꝫ em̃ illa pnia ⁊ alia añ acta bona p seq̃ns pctm̃. vt ñ sortianꝫ mercedẽ quã meruerũt cũ fierent. ⁊ quã haberẽt si pctm̃ nõ succederet. Sz ⁊ si ō pctõ succedẽti pnia agaꝫ. ⁊ pnia q̃ ꝑcessit. ⁊ alia añ acta bona reuiuiscũt. sed illa tm̃ q̃ ex charitate ꝓdierũt. Jlla em̃ sola viua sũt q̃ ex charitate fiũt. Jdeoq̃ si p sequẽtia pctã mortificanꝫ. p subseq̃ntẽ pniam reuiuiscere ꝓñt. Que ꝟo sine charitate fiunt mortua ⁊ inania generanꝫ. ⁊ ideo p pniam reuiuiscere nõ valent. Silr intelligendũ est illud. Nihil ꝓsunt lamenta ⁊c. Et illõ. Nihil valet ⁊c. Si em̃ replicanꝫ pctã nihil valet ad salutẽ. vl ad veniã in fine ꝑcedens lamentũ. qz nihil relinquiꝫ de vite mũdicia. qz aut pctã dimissa redeunt vt q̃busdã placet cũ replicanꝫ vel si nõ redeũt. eis tm̃ deletis ꝓpꝫ ingratitudinẽ ita reus ⁊ immũdus cõstituiꝫ. cũ adhuc in expiãdis implicaꝫ. vt si deleta redirẽt. De hoc tm̃. s. an pctã reddeant post plenius agemus. Silr nihil valet ad salutẽ obtinendã. vel ad mundiciã vite habendã veniã ō male factis poscere. ⁊ malafacta denuo iterare. Jta etiã intelligendũ est illud qō idẽ Augu. alibi ait. Pnia est quedã dolẽtis vindicta semp puniẽs in se qō dolet cõmisisse et infra. Quotidie dolendũ est de pctõ qō declarat ipsa dilectõis ꝟtus Penitere em̃ est penã tenere. vt semp puniat in se vlciscẽdo qō cõmisit peccãdo. Jlle penã tenet q̃ sp vindicat. qō cõmisisse dolet. Pnia ḡ est vindicta semp puniẽs in se qō dolet cõmisisse. Quid restat nobis nisi dolere in vita. vbi em̃ dolor finiꝫ deficit ⁊ pnia. Si ꝟo pnia finiꝫ. q̃d relinq̃t ō venia: Tãdiu gaudeat ⁊ speret ō gr̃a. q̃diu sustẽtaꝫ a pnia. Dic̃ em̃ dñs. Ua de ⁊ amplius noli peccare. nõ dixit. ne pecces. sed ne volũtas peccãdi in te oriaꝫ. qō qũo seruabiꝫ nisi dolor in pnia cõtinue custodiaꝫ. sed sp doleat. ⁊ ō dolore gaudeat ⁊ nõ sit satis q̃ doleat. sed ex fide doleat. ⁊ nõ sp doluisse doleat.

Aug. in li. ō penitẽtia.

Aug. in li. so liloquioꝝ.

Gregoriꝰ.

Ambr. in li. de vnica penitentia.

Ambro. sup epistolam ad corinth.

Augus. sup octonarium xxij.

Quid sit penitentia

Determinatio ꝓmissoꝝ verboꝝ.

Determiatio intelligētie dictoꝝ b

De pniapfectoꝝ

vel ad salutē sufficienti intelligendū est. qđ supra dixit. s. Penitētia est vindicta semp puniens qđ cōmisit. ⁊ alia hmōi. Illud vo. Si pnia finiť nihil de venia relinquiť dupliciter accipi pōt. Si eniꝫ iuxta ḡrundā intelligentiā pctā dimissa redeūt. facile est itelligere nihil ꝺ venia relinqui. qz pctā dimissa itez replicanť Sicut em̄ ille q̄ ex seruitute in libertatē manumittiť. interim ve liber est. ⁊ tm̄ ꝓpter offensam in seruitutē postea reuocať. sic ⁊ penitēti pctā ve dimittunť. et tm̄ ꝓpter offensam que replicať itez redeūt. Si vero nō redire dicanť sane pt dici. etiā sic nihil de venia relinqui. non qđ dimissa pctā itez imputenť. sed qz ꝓpter ingratitudinē ita reus est ⁊ immundus cōstituiť. ac si illa redirent.

Be solenni ⁊ vnica penitētia. c

Illud autē quod

ambro. ait. repiunť tē. ⁊ sicut vnū baptisma ita ⁊ vna pnia. nō ꝼm generalem sed ꝼm spālem morē ecclesie de solenni pnia dictū intelligiť. que apud quosdā semel celebrata nō iterať. Itē illud aliud amb. Penitētia semel vsurpata. nec vere celebrata. ⁊ fructū prioris aufert ⁊ vsum ꝙsequētis amittit. de solēni intelligiť. Solēnis ergo penitentia vt amb. in eodē ait est que fit extra ecclesiā in manifesto in cinere ⁊ cilicio que ꝓ grauioribus horrēdisq; ac manifestis ꝺlictis tm̄ imponiť. ⁊ illa nō est iterāda. ꝓ reuerētia sacramēti. ⁊ ne vilescat ⁊ cōtemptibilis fiat hoibus. Vñ Aug. Quāuis caute ⁊ salubriter ꝓuisuꝫ sit. vt locus illius humilime pnie semel in ecclesia cōcedať ne medicina vilis minꝰ vtilis esset egrotis. que tātomagis salubris est q̄ntominus cōtemptibilis fuerit Quis tm̄ audeat deo dicere. quare huic hoi q̄ post penitentiā primā rursus se laqueis iniq̄tatis obstringit ad huc itez pcis. Origenes quoq; de hac solēni pnia que ꝓ grauioribus criminibus iniungiť ait. Si nos aliqua cꝛpa mortalis inuenerit que nō in crimine mortali vt in blasphemia fidei. sed in sermonis vel in moꝛ vicio cōsistat. hec culpa semp repari potest. nec interdiciť aliquando de huiusmodi penitentia agere. sed nō ita de grauioribus criminibus Jn grauioꝛibus em̄ criminibus semel tm̄ penitentie cōceditur locus. Cōmunia que frequēter incurrimus semp penitentiā recipiunt ⁊ semp redimunť. Cōmunia ꝺicit venialia pecata ⁊ forte mortalia quedā alijs minus grauia. que sicut sepe cōmittuntur. ita frequenter ꝓ penitentiā redimunť. sed de grauioꝛibus criminibus semel tantū agitur penitētia. s. solennis. Nam ⁊ de illis si iterentur iterať penitētia. sed nō solēnis. quod tm̄ in quibusdam ecclesijs nō seruatur.

Autoꝛitatibus ꝓbat q̄ nō semel tantū sed frequenter pctā dimittunť ꝓ penitentiā. d

Qz vo penitentia

non semel tm̄ agatur. sed frequenter iteretur. ⁊ ꝓ eam frequenter iterum venia ꝓsteť. pluribus sanctoꝝ testimonijs ꝓbatur. Ait em̄ Augus. scribens cōtra quosdā hereticos qui peccantibus post baptisimum semel tm̄ dicebāt vtilem esse penitentiā. ita. Adhuc instant perfidi qui sapiūt plus q̄ oꝑtet nō sobrij. sed excedentes mēsuram dicunt. ⁊ si semel peccantibus post baptismū valeat penitentia. nō tamen sepe peccantibus ꝓderit iterata. alioquin remissio ad peccandum esset incitatio. Dicunt em̄. Quis nō semp peccaret si semp redire posset. dicūt enim dominū incitatoꝛem mali si semp peccantibus subuenit. ⁊ ei peccata placere. quibus semp p̄sto est gratia. Errant aūt. Cōstat em̄ ei peccata displicere. qui semp p̄sto est ea destruere. si ea amaret nō semp ea destrueret. Idem ad macedonium. Jntantū hominū iniquitas aliquando ꝓgreditur. vt etiam post pactam penitentiā post altaris recōciliationem vel similia vel grauioꝛa cōmittant. ⁊ tamen deus facit etiam super tales oꝛri solem suuꝫ. nec minus tribuit q̄ ante tribuerat largissima munera vite ⁊ salutis. ⁊ q̄uis eius in ecclesia locus ille penitentie nō cōcedatur. deus tm̄ sup eos sue patientie nō obliuiscitur

Aug. in li. de penitētia.

Aug. ad macedoniū.

Aug. ad macedonium.

Origenes sup leuiticum.

Ex quoꝝ numero si quis nobis dicat. dicite vtꝝ mihi aliquid ꝑsit ad vitā futurā. si in ista vita illecebrosissime voluptatis blandimenta cōtempsero. si me penitēdo vehementius q̄ ꝓius excruciauero. si vberius fleuero. si melius vixero. si paupes largius sustentauero. si charitate ardētius flagrauero. quis vestꝝ ita desipit. vt huic homini dicat. nihil tibi ista in posterꝝ ꝑderūt. Vade sal tem huius vite suauitate fruere. Auertat deus tam immanē sacrilegamq̄ clementiā. Item Johes chrisо. de repatione lapsi. Talis mihi crede. talis est erga hoies pietas dei. Nunq̄ spernit penitentiā si ei sincere ⁊ simpliciter offeraꝫ etiam si ad summū quis ꝓueniat maloꝝ et inde tñ velit reuerti. ad virtutis viaꝫ suscipit libēter ⁊ amplectit. ⁊ facit oia q̄tinus ad ꝓiorē reuocet statum. Nōq̄ ē adhuc ꝑstantius ⁊ eminētius etiā si nō potuerit quis explere oēm satisfaciendi ordinē. quantulamcunq̄ tñ ⁊ quālibet breui tpe gestam nō respuit penitentiā. suscipit etiā ipsam nec patit quāuis exigue cōuersionis ꝑdere mercedem. Exē plis etiā hoc idez astrui pōt. Dauid em ꝑ pniam adulterij simul ⁊ homicidij veniam ipetrauit. grauiter tñ postea deliquit in ppli enumeratōe. qō ppli multitudo ꝑstrata ostēdit. Illud aūt mirabile est q̄ angelo ferienti plebē. se obtulit dicēs. Ego iste q̄t fecit. fiat manus tua in me ⁊ in domū patris mei. Quo facto statim sacrificio dignus iudicaꝫ. q̄ absolutiōe extimabaꝫ indignus. Nec miꝝ si tali sua oblatiōe ꝑ ppl'o. peccati sui adeptus est veniā cū moyses offerendo se ꝑ plebis errore. pctā diluerit. His alijs q̄ testimonijs pluribus euidēter oñdit ꝑ pniam non semel tñ sed sepius nos a peccatis surgere. ⁊ verā pniam sepius agi. Voluntarie em̄ peccantibus nobis vt ait apl's ꝑ peccatis nō ꝝliquit hostia scōa. scz qz semel tñ christū optuit pati nec relinquit scōs baptismus. Relinq̄tur ꝯo scōa pnia ⁊ tertia ⁊ deinceps vt Joh. chrisо. sup hunc locū ait Sciendū inquit q̄ hic quidā exurgunt hoꝝ verboꝝ occasione penitentiam auferentes. quasi ꝑ pniam nō valeat pctōr post lapsum resurgere scōo ⁊ tertio ⁊ deinceps. Nec etiā in hoc pniam nō excludit nec ꝓpiciatōez que sepe fit ꝑ pniam sed ꝑm baptismū ⁊ hostiam.

Jo. chrisᵒ.

Ambrosiᵘˢ in apologia dauid.

Jo. chrisᵒ.

Jsta est distinctio. xiiij. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̄ postq̄ determinauit de sacramētis. s. cōfirmatiōe ⁊ eucharistia que sunt sacramēta ꝓgredientiū ordinata ad ꝑfectōem in bono. hic determinat de pnīa q̄ ordinaꝫ ad amotōnem mali. Et diuidit tractatus iste in quatuor ptes. In prima determinat de pnīa in se. Scōo de ptibus penitētie. Tertio ō instrumētis. Quarto de tpe. Scōa ps incipit in. xvj. dis. Tertia in distinctiōe. xviij. Quarta in distinctiōe. xxj. Prima ps diuidit adhuc in duas ptes. In prima pte determinat quiditatē penitētie. ⁊ excludit quendam errorē. Scōo determinat de integritate. s. in distinctiōe. xv. In ꝑsenti aūt distinctione facit tria. Primo cīm determinat que sit penitētie diffinitio. Secūdo qūo bona opera ꝑ cōsequens peccatum mortificata ꝑ penitentiam reuiuiscūt. Tertio quomodo publica penitētia ꝑ eodem peccato nō sit reiteranda. Primū facit a principio distinctionis vsq̄ ibi. Item illud inanis est penitentia. Secūdum vsq̄ ibi. Illud autē quod Ambrosius Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ prima est hec. Penitētia est virtus qua nostra peccata voluntarie deplangimus. ⁊ ea vltra cōmittere nō ꝓponimus. Hanc magister insinuans ꝓponit primo penitentiam necessariam esse. Est cīm ſm Hieronimum secūda tabula post naufragium ex eo q̄ qui vestē innocentie in baptismo ꝓceptam peccando destruxit. potest eam penitentie remedio reparare. baptismus autem dicit prima tabula. vnde penitētia sepe reiterari pōt baptismus autem nō. Postea volens penitētiam diffinire ꝑmittit quatuor. Primo enim premittit eius genus quod est sacramentū ⁊ virtus mentis. sed baptismus est sacramentum tñ. Est enim duplex penitentia. interior scz ⁊ exterior. Interior est virtus. exterior est sacramentū. Secundo eius differentiam ꝓpter eius vtilitatem. q̄ tam christus q̄ iohannes baptista p̄dicationem suam a penitētia inceperunt dicentes. Penitentiam agite appropinquabit vobis regnum celoꝝ. Tertio eius actum. dicit enim penitentia a puniendo. quia p penitentiam illicita puniunt. Quarto eius originem. quia penitentie virtus timore cōcipit. Quibus ꝑmissis diffinit penitentiam ſm beatum Ambrosium. dicens q̄ penitentia est mala ꝑterita deplangere ⁊ deplangenda iterum non cōmittere. Postea dicit q̄ ex hac diffinitione aliqui moti fuerunt dicere q̄ nō sit vera penitētia que peccato sequenti maculaꝫ. vere cīm penitentē dicunt vltra mortaliter nō peccare quod etiam cōfirmant autoritate beati ysidori qui dicit talē penitentiā esse irrisoriam. ⁊ autoritate beati Aug. qui dicit eam esse inanem. ⁊ beati Grego. qui dicit eaz esse grauioris pene. Quarto Ambro. qui dicit veram penitentiā iterandam nō esse. Autoritates oēs patent in lra. Postea magister determinādo veritatem excludit dictū errorē. dicēs q̄ cessatio a peccatis ꝑteritis ⁊ dolor de eis cū ꝓposito cauēdi futura. ad verā pniam sufficit. Et ex hoc soluit pnīe diffinitōem supradictā in q̄ dicit q̄ ad pniam pagendā ꝑtinet pctā itez nō cōmittere dicēs. Sufficit. ꝓua pnīa q̄ penitēs plāgēda itez nō cōmittat

ꝓpoſito volũtatis. Et ex hoc etiã ſoluit autoꝛitatẽ yſidoꝛi dicentis. ille irriſoꝛ eſt qui cũ ꝓpoſito cõmittẽdi penitet. Secũda ꝓpoſitio eſt hec. Quatoꝛis bona opa que ꝑ ꝙſequẽs peccatũ deficiũt ꝑ veraꝫ pniam itez reuiuiſcũt. Hanc mgr̃ inſinuãs ſoluit autoꝛitates quaſdã ꝓdictas. ⁊ ꝓmo Aug. dicẽtis q̃ inanis eſt pnia quã ꝙſequẽs coinquinat culpa. Oꝛ eñ inanis q̃ ſine pnie caret que eſt vitatio gehẽne. ⁊ adeptio glorie. Caret aũt fructu pnie. q̃ ꝑ ꝙſequens peccatũ iſta pnia ⁊ etiã alia acta bona mortificañ. vt. ſ. nõ ſortiañ mercedẽ quã meruerũt cũ fierẽt. ſi tñ ꝺ peccato ſuccedẽte agañ pnia bona que ꝓceſſerũt nõ reuiuiſcũt niſi dũtaxat illa que ex charitate ꝓdierũt. q̃ que viua nõ fuerũt reuiuiſcere nõ ꝓñt. que aũt fuerũt viua reuiuiſcere ꝓñt. Qꝺ aũt Aug. dicit. nihil ꝓſunt lamẽta ſi replicañ pctã ſic intelligendũ eſt. vel q̃ pctã redeunt quẽadmodũ quidã dicũt q̃ nihil relinquiẽ de vite mũditia eo q̃ poſt pctm itez peccat. vel ii nõ redeũt ſaltẽ ꝓpter ingratitudinẽ ita reus ⁊ ĩmundus ꝓſtituiẽ ac ſi pctã dimiſſa redirẽt. Addit etiã duo dicta ab Aug. que videñ facere ad cõfirmatõem erroꝛis. vnũ eſt. q̃ Aug. dicit q̃ penitẽs ſp oꝛ pniam tenere ita tñ q̃ dolere gaudeat. Soluẽdo iſtud dicit. q̃ intelligiẽ de pnia ꝓfectoꝛ qui penitentiã vſq; in finẽ vite ſue cõtinuãt. Aliud ẽ qꝺ Aug. dicit q̃ nihil de venia relinquiẽ q̃n hõ poſt pniam in pctm relabiẽ. Rñdendo dicit vez eſt q̃ntũ ad reditũ peccatoꝛ ſimpliciter vel q̃ntũ ad ingratitudinẽ vt dictũ eſt. Tertia ꝓpoſitio ẽ. Quãuis publica pnia ꝑ grauioꝛibus inflicta nõ eſt ꝑ eodẽ reiterãda cõmunis tñ cõfeſſio ⁊ pnia eſt nobis frequẽtius pagenda. Hãc mgr̃ inſinuans ſoluit autoꝛitatẽ bea. Ambꝝ. qua dicit pniam nõ eſſe iterandã ꝓpter reuerentiã ſacramenti. Rñdẽdo dicit hãc eſſe intelligendã de pnia ſolenni que ꝑ grauioꝛibus cruminibus infligiẽ que nõ iteraẽ ne vilis reputeẽ qꝺ autoꝛitatibus cõfirmat. Ultimo q̃ quidã dixerũt q̃ penitentie nõ deberẽt iterari q̃ facilitas penitẽtie eſſet incitatio ad peccandũ. Ideo ꝓbat ꝑ plures autoꝛitates q̃ pnia ſemper iterari debet ⁊ põt. qꝺ cõfirmat exẽplo Dauid q̃ bis veniã impetrauit. ſemel de cõmiſſione adulterij ⁊ homicidij. ⁊ poſtea de numeratõe populi. ex quo patet verã pniam ſepius agi poſſe. Et q̃ ꝓdicti qui ſic errauerũt circa penitentiã inuitebañ quibuſdã verbis apoſtoli in epiſtola ad hebꝛeos. Ideo dicit magiſter q̃ apl̃s ibi nõ negat illã penitentiã. Et tñ in ſpãli.

Q̃ pluribus irretit⁹ peccatis nõ põt penitere de vno vere niſi de omnibus peniteat.

DI. XV a

SIcut prædictis autoꝛitatibus illoꝝ erroꝛ cõuincit. qui penitentiã ſepe agendã ⁊ ꝑ eã a lapſu peccantes frequẽter ſurgere diffitẽñ. ita eiſdem illoꝝ opinio elidiẽ qui pluribus irretitũ peccatis aſſerũt de vno vere penitere. eiuſdemq; veniam a dño cõſequi poſſe. ſine alterius penitẽtia. Qꝺ etiam autoꝛitatibus aſtruere conañ. Ait eñ ꝓpheta. Nõ iudicabit deus bis inidipſum. vel vt alij trãſtulerũt Nõ cõſurget duplex tribulatio. Si ergo inquiũt illi. aliquis ſacerdoti fuerit cõfeſſus vnum de duobus vel pluribus peccatis. ⁊ de illo iniunctam ſibi penitentiã a ſacerdote ſatiſfactõem expleuerit ceteris tacitis. nõ ꝓ illo peccato amplius iudicandus eſt de quo ſatiffecit ad arbitrium ſacerdotis. qui vicẽ chriſti in eccleſia gerit. Jõo q̃ ſi de eo iterum indicẽ. bis in idipſuz iudicat deus ⁊ cõſurget duplex tribulatio. Sed de his ergo oportet illud tm̃ intelligi qui pcedẽtibus ſupplicijs cõmutañ in bonũ ⁊ ſic pſeuerãt q̃ ſup quos nõ cõſurget duplex tribulatio. qui vero inter flagella duꝛioꝛes ⁊ deteꝛioꝛes fiũt vt pharao. pſentibus eterna cõnectunt vt tempoꝛale ſuppliciũ ſit eis eterne pene inicium. Unde Augu. Ignis ſuccenſus eſt ⁊c. i. vindicta hic incipiet ⁊ ardebit vſq; ad extremã damnatõnem. Hoc cõtra illos notandum eſt qui dicunt illud ſcilicz nõ iudicabit deus bis in idipſuz. ad omnia ptinere flagella. quia quidam hic flagellis emendañ. alij hic ⁊ in eternum puniunt. Quinq; eniz modis flagella cõtingunt. vel vt iuſtis ꝑ patiẽtiam merita augeañ. vt iob. vel ad cuſtodiam virtutũ. ne ſuꝑbia temptet vt paulo. vel ad coꝛrigenda peccata vt marie lepꝛa. vel ad gloꝛiam dei vt de ceconato. vel ad iniciũ pene vt herodi. quatinus hic videañ quid in inferno ſequatur ſm illud. Duplici cõtritione cõtere eos domine. Illa ergo autoꝛitas naum nõ cogit nos ſentire omnia que temporaliter puniunt non vlterius a deo punienda. Nam et ſi ſup eundem locum Hieronimus dicat egiptios ⁊ iſraelitas a deo tempoꝛaliter punitos ne in eternum punirentur. nõ eſt tamen de omnibus generaliter intelligendum. Ait eñ ſic. Q̃ genus humanũ diluuio. zodomitas igne. egiptios mari. ⁊ iſraelitas i heremo pdidit. ſcitote ideo tpaliter ꝑ peccatis puniſſe. ne in eternum puniret. q̃ non iudicabit deus bis in idipſum. qui ergo puniti ſunt poſtea non punientur. alioquin mentitur ſcriptura quod nephas eſt dicere.

Naũ. j.

Determiatio pcedentiũ.

Aug. ſup cãticum Deu.

Beda quot modis cõtingũt flagella.

Hiero. ꝺ egiptijs ⁊ iſraelitis ⁊ ſodomitis.

Que sit intelligentia ꝑmissoꝝ. b

Attẽde lectoꝛ his ꝙbis ⁊ caue ne de oĩbus generaliter intelligas. sed de his tñ qui inter ipsa flagella penitentiã egerũt. credẽtes in deũ hebꝛeoꝝ quã ⁊ si bꝛeuẽ ⁊ momentaneã tamen nõ respuit deus. Qaũt ꝙ ꝑ tpale flagellum nõ coꝛrigunt post eternaliter puniant. ibidem ostendit agens de fideli deꝑhenso in adulterio qui decollatur vbi ostendit leuia peccata bꝛeui ⁊ tpali supplicio purgari. magna vero diuturnis eternisq; supplicijs reseruari ita inquiẽs. Querat hic aliquis si fidelis deꝑhensus in adulterio decollet quid ꝺ eo postea fiat. aut eñ puniet ⁊ falsum est qꝺ dicit non iudicabit deus bis inidipsum. aut nõ puniet. ⁊ optandum est adulteris vt hic bꝛeui pena puniat vt frustrent ibi cruciatus eternos. Ad qꝺ respõdemus deũ vt omniũ rex ita supplicioꝝ quoq; scire mensuras. ⁊ nõ ꝓueniri sententiã iudicis. nec illi in peccatoꝛẽ exercende. debinc pene aufferri potestatem. ⁊ magnũ peccatũ magnis diuturnis q; lui cruciatibus. Si quis ꝙo punitus sit vt ille qui israelite maledixerat ⁊ qui i sabbato ligna collegerat. tales postea nõ puniri. qꝛ culpa leuis ꝑsenti supplicio cõpensat. leuis eñ culpa leui supplicio cõpensat. Hic satis innuit Hiero. grauia peccata ⁊ ꝭ puniri graui supplicio. ⁊ in futuro puniẽda eternaliter. de quibus penitentia nõ agit inter flagella. Leuia vero que hic puniunt. leui pena cõpensatiõem recipe. qꝺ in bonis fieri nõ ambigimus. ⁊ in malis forte etiam fit ita. Satis iam appet. ꝙ illi de ꝓphetia induxerũt nõ facere ꝓ eis qui dicunt ei qui crimen sibi reseruat. de alio veniam ꝑstari ꝑ penitentiã. Alias quoq; autoꝛitates inducũt. Ait eñ Grego. Pluit dñs sup vnã ciuitatẽ ⁊ sup alteram non pluit ⁊ eandem ciuitatẽ ex pte cõpluit. ⁊ ex pte aridam reliquit. Cũ ille qui ꝓximũ odit ab alijs vicijs se coꝛrigit vna eadẽq; ciuitas ex pte cõpluit et ex pte arida remanet. qꝛ sunt quidã qui cũ quedam vicia resecent in alijs grauiter ꝑdurant. Item Amb. Prima cõsolatio est qꝛ nõ obliuiscit miserꝛi deus. Scõa ꝑ punitõnem. vbi ⁊ si fides desit.

Hieroni.

Grego. sup Ezechielem.

Ambro. sup octẽariũ. xv.

pena satisfacit ⁊ releuat. Ratiõe quoq; vtunt dicẽtes. Si quis vnũ peccatũ cõfiteret altero tacito satisfactõem a sacerdote iniunctã expleuerit. nunquid si et peccatũ tacitũ cõuersus fuerit cõfessus. ꝑ vtroq; ei penitẽtia imponetur. Longe hoc videt a ratiõe ⁊ ecclesie cõsuetudine que ꝑ eodem peccato nõ iteretur nulli bis penitẽtiã imponit. fuit ergo illa peccati ꝺigna satisfactio vnde ⁊ peccatum deletum videt.

Qũo accipiẽda sint ꝓmissa c

His respõderi potest sic. illud Grego. pluit dñs ⁊c. Non ad criminis veniã. sed ad opis peccati desertõem referendũ est. vt ideo ps ciuitatis dicat cõplui. qꝛ ab actu ⁊ delectatiõe peccati cui ante seruiebat mõ cessat nõ ꝙ eius veniam habeat. Vocaturq; pluuia illa talis cõtinentia qua ab ope peccati reuocat qꝛ ex fonte gratie dei id coꝛdi instillat vt vel sic paulatim ad penitentiã veniat. vel eo minus a deo puniat qui diuturniori delectatiõe ⁊ actu peccati maius sibi accumulasset tormentũ. Si vero ad indulgentiã reatus pluuia referat euangelice sententie cõtraire videbit. Si eñ ꝓpter misericoꝛdiam qua quis ꝓximo suo nõ miseret etiam que dimissa sunt replicant ad penã. multomagis que nondũ sunt dimissa ꝓpter odium fratꝝ ad penã reseruari ꝓbant. Et si ille qui arbiter sue volũtatis cõstitutus est. nõ potest inchoare nouã vitã vt ait aug. nisi peniteat eũ veteris vite. qũo ad nouitatẽ indulgentie ꝓueniet ꝙ odij vetustatem nõ deposuit. Illud etiam qꝺ amb. ait ⁊ si fides desit pena satisfacit ⁊c. Non de fide intelligit q̃ credit in deũ. sed de cõscientia delicti. Beest eñ fides cũ cõscientia peccati nõ subest. Nam cũ delicta omnia nemo intelligat. est aliq̃n in homine peccatũ cuius nõ habet cõscientiam. Unde apl's. Nihil mihi cõscius sum. sed nõ in hoc iustificatus suꝫ. Cũ ꝙ quis flagellat ꝑ peccato cuius nõ est cõscius. si patienter fert penã ⁊ humiliter amplectit. cogitans se forte peccatũ habere quod nõ intelligit ꝑ eo puniri a deo. pena illa satisfacit et releuat grauatũ. Ad hoc aũt qꝺ obijcit

de satiffactione illa. si satisfactio nō fuit itez imponenda est. Si vero itez impo nenda nō est. satisfactio fuit. ⁊ si satisfa ctio fuit. veniā impetrauit. Respōdeꝛt pōt satisfactionem ideo nō fuisse. qz ille dignos fructus pnie nō fecit. Est em̄ sa tisfactio pnie vt ait aug. peccatoꝝ cās ex cindere nec suggestionibus eaꝝ aditum indulgere. Idem Sane qui scelerate vi uunt nec curāt talem vitā moꝛesqꝫ coꝛri gere et inter ipsa facinoꝛa sua elemosi nas frequentare nō cessant. frustra ideo sibi blandiunt qz dñs ait Date elemosi naz. ⁊ ecce oia mda sunt vobis. hoc em̄ q̄ late pateat nō intelligunt.

Aug. in li. de pnīa.

Augus. in enchiridi.

De generibus elemosinaꝝ d

Multa enim sunt genera elemosinaꝝ. que cū facimus adiuuamur. nō solū qui dat esurienti cibū sitienti potum ⁊ hmōi. sed etiaz qui dat veniā petenti. elemosinā dat. ⁊ qui emē dat verbere in quē potestas dat. vel co hercet aliqua disciplina. vel oꝛat vt ei peccatū dimittatur elemosinam dat. qz misericoꝛdiā p̄stat. Nam ita em̄ bona pꝛe stant inuitis. quando eoꝝ cōsulitur vti litati ⁊ nō volūtati. sed ea maioꝛ est qua ex coꝛde dimittimus qđ in nobis quisqꝫ peccauit. Minus em̄ magnum est erga eum esse beniuolū qui tibi nihil mali fecit. Illud multo grandius vt tuū etiam inimicū diligas. ⁊ ei qui tibi malū vult et si pōt facit. semp bonuz velis faciasqꝫ quod possis. Qđ ergo dominus ait da/ te ele. ⁊. o. m. s. v. ita ne intellecturi sum⁹ vt nō credentibus in christū mūda sunt omnia si elemosinas istas dederint. qui vult oꝛdinate elemosinā dare a se debet pꝛimū incipe ⁊ eaz pꝛimū sibi dare. Est em̄ elemosina opus misericoꝛdie. verisſimeqꝫ dictum est. Miserere anime tue placens deo. nō ergo se fallant qui p ele mosinas largissimas fructuū suoꝝ vl̄ pe cunie. impunitatē se emere estimant in peccatis pmanentes que ita diligūt vt in eis opteꝛit veꝛsari. Qui vero diligit iniquitatē odit animam suā. ⁊ qui odit aiam suam nō est misericoꝛs ei sed crude lis. diligendo quippe eā fm̄ seculū. odit eam fm̄ deum. Si ergo vult ei dare ele mosinam suā p quā fit munda. odiat eaz fm̄ seculū. ⁊ diligat eaz fm̄ deū. hac ele mosina quā sibi homo pꝛimitus dz mūdaꝛe interioꝛa Ad qđ hoꝛtans christus ait. Mūdate que intus sunt. immūdis em̄ nihil est mundū. sed polluta sunt eo rū mens ⁊ cōscientia vt ait apl's Immū di vero sunt oēs quos nō mūdat fides. qua credit in christū de qua scriptū est. Mundās fide coꝛda eoꝝ. Sed ne istas elemosinas que fiūt de fructibus terre respuere christus videꝛet. Hec inquit optuit facere. s. iudiciū ⁊ charitatez dei et illa nō omittere. id est elemosinas fru ctuum terrenoꝝ. Ex his dat intelligi q̄ in peccato moꝛtali pmanētes ⁊ si elemo sinas largas faciant nō tm̄ p eas satisfa ciunt. qz inoꝛdinate agunt dū a se nō in cipiunt. nec ꝓpꝛie dicit elemosina tale opus. dū sibiꝑsis crudeles existunt. nō placētes deo. Non ergo dicenda est illa peccati satisfactio. qua quis agit p vno peccato. dū pdurat in altero. qz nihil p dest ieiunare ⁊ oꝛare. ⁊ alia bona agere nisi mēs renocet a peccato. ⁊ si aliq̄n cō uersus tacitum peccatū sacerdoti fuerit cōfessus. de vtroqꝫ iponēda est ei satisfa ctio. qz de pmo cōdigne nō satisfecit.

Pius papa.

Scōm quosdā fuit satisfactio e

Quibusdaztamē videt fuisse satisfactio sz infructuosa dū in pctō altero pſistit. pcipient tm̄ fructꝰ eius. incipietqꝫ pficere cū peccati alteri us penituerit. Tūc em̄ vtrūqꝫ dimittit pctm̄ ⁊ satisfactio p̄cedēs viuificat quę fuerat moꝛtua. sicut baptismus illi q̄ ac cedit ficte. tūc pꝛimitus valet cū fictio a mente recedit p pniam. Et in huius opi nionis munimentū autoꝛitates inducūt Ait em̄ Aug. Piuz est credere ⁊ nostra fides expostulat vt cū gꝛa christi i hoie destruxerit mala pꝛioꝛa. etiā remuneret bona. ⁊ cū destrui qđ suū nō inuenit. di ligit bonū qđ in peccante plātauit. Itez Hiero. Si q̄n videris inter multa pctā quēq̄ facere aliqua iusta opa. nō est tā iniustus deus. vt ꝓpter multa mala ob liuiscat paucoꝝ bonoꝝ. sed faciet eū me tere ⁊ in hoꝛrea cōgregare que bona in terra seminauit. Sed hec dicta intelligi mus de illo q̄ in charitate quodā tpe bo na facit ⁊ bonus est. alio vo tpe malus

Aug. in li. de pnīa autoꝛitates iducūt.

Hieroni.

Quid sit elemosina.

est ⁊ multa pctā facit. Nō ergo intelligē dum est cū inter multa pctā iusta opa fe cisse. quasi simul eodēq; tpe pctā fecerit et iusta opa. sed diuersis tpibus vtraq; fecisse. Nisi em̄ bonus foret qñ bona fe cit. nō seminasse diceret in terra bona. Destructis ergo malis p⁹ opa bona cō missis. ꝑora bona in charitate. ſ. facta q̄ sequētia mala mortificauerāt. pnia de il lis malis habita viuificant ⁊ remunerā tur. Vñ aplus. Jacientes fundamentū pnie ab operibus mortuis. opa mortua noians ꝑora bona signat. que p sequēs peccatū erant mortua. quia hi peccādo ꝑiora bona irrita fecerūt. hec sicut pec cādo irrita fiunt ita p pniam reuiuiscūt et ad meritū eternitatis ꝓdesse incipiūt Silr ⁊ illud. Bonū amat deus qō plan tauit in peccante. in illo. ſ. qui post illud bonū peccauit. nō simul peccās ⁊ bonū opans extitit. q⁹ talis hois opus nō di ligeret deus ad remuneratiōem.

Aplus in epla ad hebreos.

De operibus bonis. f

Pōt etiam accipi de opibus bonis que ab aliquo fiūt dū malus ſest. ⁊ in pctō mortali pſistit vl ad tps vel vſq; in finē. Que dicunt a dō re munerari ⁊ nō dari obliuioni. nō q⁹ pfi ciāt ad vitā eternā obtinendā. ſed ad to lerabilius extremi iudicij suppliciū sen tiendū. sicut de fide ⁊ ceteris q̄ sine cha ritate habent. aug. ait. Si quis nō hīs charitatē que ptinet ad vnitatē ſpūs et vinculū pacis quo eccl̄ia cōnectit in ali quo ſcismate ꝓstitutus. ne christū neget patit tribulatōes. famē. pſecutōem. vel flāmas vel bestias. vel ipſaz crucē. timo re gehēne. nullo mō ista culpanda sunt. imo ⁊ hec laudāda est patiētia. Nō em̄ dicere poterim⁹ melius ei fuisse. vt chri stum negādo nihil eoz pateret q̄ passus est cōfitendo. sed estimandū est fortasse tolerabili⁹ ei esse futuz iudiciū q̄ si chri stum negādo nihil eoz pateret. vt illud qō ait aplus. Si tradidero corpus meuz ita vt ardeā. charitatem autē nō habue ro nihil mihi ꝓdest. Nihil ꝓdesse intel ligat ad regnū obtinendū. nō ad extre mi iudicij tolerabilius subeundū suppli ciū. ⁊ infra. Hec ꝓpter charitatē dicta sunt. sine qua i nobis nō potest esse vera

Aug. in li. de penitētia.

pnia. q̄m in bonis charitas dei est que tolerat omnia.

Perstringit dictoz summaz vt alia addat. g

Ex his oñdit bo na que sine charitate fiunt ꝓdesse quidē ad tolerabiliorē penā sentiendā. sed nō ad vitā obtinendā. illa etiā que in chari tate quis facit. si postea ꝓlapsus fuerit nec exurrexerit. nō esse in memoria dei Ezechiel dicit. Si auerterit se iustus a iusticia ⁊ fecerit iniquitatē nunq̄d viuet oēs iusticie eius quas fecerat nō recor dabunt. i peccato suo morietur. ⁊ nō erūt in memoria iusticie quas fecit Jn cuius loci expositiōe Greg. ait. Hic nobis ma xime cōsiderandū est q⁹ cū mala cōmitti mus sine causa ad memoriā trāsacta bo na reuocamus. q̄m in ꝑpetratōe maloz nulla debet esse fiducia bonoz ꝑteritoz Jntelligendū est hoc ad vitā pcipiendā bona ꝑterita nō dare fiduciaz. ⁊ si ad mi tiorem penā. alioquin p̄misse autoritati augustini obuiaret. Et bona q̄ sine cha ritate facta ⁊ bona i charitate facta que cōcomittat mortalis cꝓa. quā nō delet sequēs pnia. ad sensum mitioris pene p ficiunt nō ad vite fructum.

Gregoriꝰ.

Autoritates alias inducit cōtra eos qui dicūt de vno pctō pniaz agi altero tacito. h

Satis arbitroz il lis esse rñsum qui asserūt ꝺ vno crimine pniam agi ⁊ venia pstari. alio i delecta tiōe retēto vel p cōfessionē nō exposito. qui nō mō p̄missis autoritatibus cōfu tant. sed etiā subditis. Ait em̄ aug. Sūt plures q̄s penitet peccasse. sed tñ reser uantes sibi quedā in quibus delectent. nō animaduertētes dñm simul mutū et surdū a demonio liberasse. p hoc docet nos nunq̄ nisi de oibus sanari. Si enim vellet pctā ex pte reseruari. habentē sep tē demonia pficere potuit sex expulsis expulit aūt septē vt oia crimina sit eijci enda doceret. Legionē ꝺo demonū ab alio eijciēs nullū reliquit ꝺ oibus qui li beratū possideret. ostendens q; si etiam

peccata sint mille. optet de oibus penitere. Nunq̄ aliquē sanauit dñs qnē nō oino liberauit. Totū em̄ hoiem sanauit in sabbato. qz t corpus ab oi infirmitate. t aiam ab oi cōtagione. indicans penitentē optere simul dolere de oi crimine. Scio em̄ dñm inimicū omni crimino so Nūo ergo qui crimē reseruat. de alio recipet veniā. sine amore dei cōsequeretur veniam. sine quo nemo vnq̄ inuenit gr̄am. hostis em̄ dei est duz offendit pseueranter. Quedā em̄ ipietas infidelitatis est. ab illo qui iustus t iusticia est dimidiā sperare veniā. Jam em̄ sine vera pnia inueniret gr̄am. Pnia em̄ vera ad baptismi puritatē conat ducere. Recte em̄ penitēs quicquid sordis post purificatōnem baptismi cōtraxit. optet vt abluat saltem lachrimis mētis. Sed satis durus est cuius mentis dolorē occulti nō declarant. sed sciat se culpabiliter durū qui deflet damna tpis vel mortē amici. t dolorē peccati nō ostendit in lachrimis. Quem ergo penitet. oino peniteat Jdē. Penitētes si vere estis penitētes et nō estis irridentes. mutate vitam. reconciliamini deo. Pniam agis. genua figis t rides. subsannas dei patientiā Si penitentiā agis penitet. si non penitet. nō es penitens. Si ergo penitet. cur facis que male fecisti. Si fecisse penitet. noli facere. si adhuc facis. certe nō es penitēs. Innocentius secūdus. Item innocētius scōs. Ammonemus fratres nostros ne falsis penitētijs laycoz aias decipi t in infernū ptrahi patiant. falsam aūt pniam esse constat. cū spretis pluribus de vno solo penitētia agit. vel cum sic agitur ō vno. vt nō discedatur ab alio.

Repetit de vera penitentia vt addat.

Ex p̄missis perspicua fit noticia pnie vere t satisfactōnis. Illa em̄ vera est pnia que pctm̄ abolet. qō illa sola facit que scelus corrigit. Illa vero scelus corrigit que odiū cōmissi criminis t cōmittendi cū desiderio satisfaciendi affert. Judas em̄ penituisse legit sine assecutiōe venie. qz tali pnia nō correxit crimen. Un̄ Hiero. Nihil iude pfuit egisse penitententiā p quā scelus corrigere nō potuit. Sic quando frater peccat in fratrē vt emendare nō valeat quod peccauit. pōt ei dimitti. sin autem pmanent opa. frustra voce assumit penitentia Hoc est qō de eo dicit. t oratio eius fiat in peccatū. vt nō solū emēdare nequiuerit pditiōis nephas. sed pprij homicidij scelus addiderit. Caue qualiter intelligas illud. vt emēdare nō valeat qō peccauit tc. Nō em̄ emēdatio hic intelligēda est rei dempte recōpensatio sed delicti exprobratio t abhoiatio. cū satisfactōis desiderio Demit em̄ iniuste quis alicui qō restituere non valet. vt oculū vel vitam t hmōi. t tñ si penituerit peccati cū amore cōdigne satisfactionis veniā habet. Nec ideo quisq̄ putet qui rem alienā iniuste abstulerit quam reddere pōt. de illo peccato penitere ac veniā p̄sequi nisi restituat ablatū. Quā diu em̄ res propter quam peccatum est nō reddit. si reddi potest. nō agit penitentia sed fingit.

Jsta est distinctio .xv. huius quarti libri. In qua mgr̄ postq̄ determinauit de pnia quantū ad sui quiditatē. Hic determinat de ea quantū ad eius integritatē. Et tria facit. Primo em̄ tangit quosdā errores t eos soluit. Scdo quid elemosine in peccato facte valeāt subiungit. Tertio pniam factā de vno peccato t nō ō oibus nō valere adiungit. Primū facit a principio distinctōis vsq̄ ibi. Ad hoc aūt qō obijcit. Scōm vsq̄ ibi. Satis arbitror illis esse rūsum. Tertiū vsq̄ ad finē distinctōis. In spāli snia magistri stat i tribus ppositōnibus quaz prima est hec. Quinq̄ modis infligunt flagella t tribulatōes t liberant a pena patiēter sustinētes seu punitōes tollerātes Hanc mgr̄ insinuans ponit primo q̄ sicut erroneum est dicere pniam nō posse iterari vt supra p autoritates pbatū est. ita erroneū est dicere q ō vno peccato sine alijs pōt pnia agi. qō quidā dixerunt cōfirmantes errorē suū p pphetā Naum capitulo p̄mo. qui dixit. Non iudicabit deus bis in idipsum. Ex qua autoritate arguūt sic. Si quis vnū peccatū sacramenti cōfiteat tacitis alijs. et pniam sibi iniunctā p illo pferat nō debet p illo vlterius satisfacere nec pniam. Alioq̄n deus bis in idipsum iudicaret dū sacerdos qui vicē christi in ecclesia gerit bis p eodē peccato pniam imponeret ergo de vno peccato solo sine alio pōt penitētia agi. Postea soluit t dicit q̄ hec autoritas nō cogit. intelligit em̄ de illis solū qui p flagella p̄sentia corriguntur t cōmutant t pseuerāt in bono. Tales em̄ itez nō iudicant. Secus aūt ē ō illis qui p flagella nō corriguntur. vt pharao Exo. vij. talib9 em̄ videt iudiciū incipi i p̄senti t terminabit in futuro ꝓm be. Aug. Un̄ incidēter aliter adiungit mgr̄ quandā vtilē distinctiōem dicens q̄ flagella infligunt velud augmenta meritoz sicut factum est in Job vel ad custodiā vtutis vt ptz in paulo cui datus est stimulus carnis ad Corinth. xij. Nume. xij Jnflicta est lepra. vel ad gloriā dei. vt ptz in ceconato. vel ad inicū pene future vt ptz in herode q̄

Hiero. super Matheum.

scaturiuit in vermibus vt ptz Actuũ. xv. Postea exponit quasdã autoritates Hieronimi supra dicto xbo Naũ. q̃ dicit gen⁹ humanũ diluuio Heñ. vij. Zodomitas igne Heñ. xx. Egiptios mari. Ex odi. xiiij. & israelitas in heremo tpaliter punitos ne in eternũ punirent. vt habek de penitẽtia distinctõe tertia. qz nõ punit deus bis in idipsum. non est generaliter intelligendũ. sed de illis tñ qui inter flagella penituerunt. qui eñ p flagella tpalia puniunt & nõ corrigunt cũ hoc postea eternaliter puniunt. qõ cõfirmat autoritate be. Job. qui dic leuia peccata leui & tpali supplicio puniri. p leuibus eñ nõ punit quis eternaliter. Grauia vero & hic purgari graui supplicio & ĩ futuro eternaliter punẽda illa scz ỏ quibus pniam inter flagella nõ egerũt. Et subdit q illud fieri nõ bonis nõ est dubiũ qz. s. leuia leuiter remunerant hic bona vero maiora & hic in futuro remunerabunt. In malis qui idẽ idem fit. s. id q boni p leuibus culpis leuiter puniunt vel hic vel in purgatorio. Mali xo p leui culpa etiã leuiter punient eternaliter p accidens rõne peccati mortalis annexi. Ex quo ꝯcludit q dicta autoritas nihil p dicta opinione facit Postea introducit autoritates sanctoz p cõfirmatõe p̃dicti errozis. Et pmo ponit autoritatem Gregorij qui dicit vnã ciuitatẽ cõplui & aliã nõ. sicut dicit Amos. iiij. & est qñ homo ỏ vno pctõ penitentiã agit & de alio nõ. Postea ponit autoritatẽ Amb. qui dicit q si fides desit pena satisfacit vt possit de aliquo pctõ satisfacere. Postea ponit ad idẽ rõem ipsoz que talis est. Aliquis qui de vno pctõ satisfecit & penitet alijs peccatis tacitis de q bus postea si cõfessus fuerit nõ videt rõnabile q de pmo iterato satisfaciat. Nec rõnale videt fm ecclesie cõsuetudinẽ p eodẽ pctõ nisi pctñ itere vlli pniam bis imponi. ergo sibi illa satisfactio q̃ de vno pctõ satisfacit est sufficiens. Postea rñdet ad ista. Et pmo ad autoritatẽ Grego. est eñ intelligendũ q gregorius dicit vnã ptem ciuitatis cõplui. & aliã nõ. nõ quantũ ad criminis veniã. sed quantũ ad opis & peccati desertõem. & sic põt homo ab actu vnius peccati cessare & nõ alterius. nõ tñ de vno sine alijs veniã obtinebit sicut in exemplis declarat. Postea soluit autoritatẽ Ambr. cũ eñ dicit q pena satisfacit vbi fides decst. accipit ibi fidẽ nõ p habitu fidei. sed p scientia peccati. Aliquando eñ peccatũ est cuius cõscientiam homo nõ habet. qz nõ quod recolit p penam flagelli purgat dum tñ patienter homo flagella acceptet Postea soluit rõem. cum eñ obijcit de isto qui satisfacit vt sit ei satisfactio imponenda. Dicit magister q sic. Quia prior satisfactio nõ fuit digna et vera satisfactio. qz fm beatum Augustinũ satisfacere est peccati causas excidere & eoz suggestionibus aditum nõ indulgere que duo nõ facit qui in alijs peccatis remanet. Scõa ꝓpositio est hec Elemosine quas faciũt in mortali peccato existentes nec sunt meritorie nec deo placẽtes Hanc magister insinuans ꝓponit autoritatẽ beati Aug. q̃ dicit q quidã in peccato pmanentes putant p elemosinas quas faciũt mereri aliquã purgatõnem peccati. ꝓpter qõ dñs dic. date elemosinã & ecce oia munda sunt vobis qz nõ bene intelligũt. Sunt eñ multa genera elemosinaꝝ. Elemosinã eñ facit qui necessaria amministrat qui peccãti in se indulget. qui subditũ sibi corripit. q̃ p primo orat vt peccatũ sibi remittat. Et subdit q hec & multa alia bona p̃stant inuitis qñ cõsulitur eoz saluti et nõ voluntati. Inter omnes aũt elemosinas maioz est dilectio inimici. sed est preter has maioz elemosina quã quis sibi facere debet. Eñ qui vult p aliquam p̃dictaꝝ elemosinaꝝ peccata sua mundare prius debet sibijpsi elemosinã facere. & aie sue misereri. qõ nõ faciunt qui in peccatis pmanent & si multas elemosinas faciunt. qui eñ diligit iniquitatem odit animã suã. sed qui sibijpsi mundatõez facit sibijpsi elemosinã exhibet & ille ordinate dat elemosinã qui a seipso incipit. & sic intelligendum est verbũ dñi dicentis. oportet facere illa. s. bona i. elemosinas interius & illa nõ omittere. i. elemosinas exterius. Ex quo cõcludit q illi qui de vno peccato satisfaciũt sine alijs est itez satisfactio imponenda. Postea enarrat alioz opinionẽ dicentium. s. q illa satisfactio de vno sine alijs insufficiẽs fuit. s. tpe illo quo fiebat sed qñ hic postea ỏ alijs peccatis penitet. sicut baptismus ficte accedenti nõ ꝓdest. sed recedenti fictione effectum habet. Confirmant aũt isti suam opinionẽ. Primo p autoritatẽ Augustini dicentis q deus gratiã suam alicui cõfert etiam remunerat prioza bona facta ante statũ gratie. & q deus diligit bonũ qõ in peccante plantauit & ita satisfactõem approbat in statu peccati. Secũdo inducit ad hoc idem autoritatez beati Hieronimi dicẽtis q deus bona facta in statu peccati remunerat & facit peccatorẽ ea metere que seminauit. Postea ostẽdit magister qũo p̃dicte autoritates intelligunt de bonis factis in statu gratie que p peccatum mortificant. & postea p penitentiam reuiuiscunt. illa eñ deus diligit et remunerat & illa metere facit. nõ autem de illis q̃ fuerũt facta in statu peccati. Postea respõdet aliter dicens q p̃dicte autoritates possunt intelligi etiam de bonis factis in statu peccati que deus remunerat nõ tamen remuneratione glorie eterne. sed aliquali remuneratione tpali. vel etiam remunerat diminuendo eternũ supplicium. Et hoc cõfirmat autoritate beati Augustini dicẽtis tribulationes sine peccatis ppessas valere. nõ tamen ad gloriam sed ad supplicij diminutõnem. Et similiter dicere videt q sine charitate vera penitentia esse nõ potest. Ex quo cõcludit q bona que cum charitate facta sunt. & p peccata mortificata nec p penitentiã reuiuificata ad eternã remunerationem nõ valent. licet valeant ad diminutõem supplicij quod ꝓfirmat autoritate Gregorij. Postea cõcludit quasi ꝓbatũ q de vno peccato sine alijs nõ põt penitentia agi. Improbat etiam errorẽ supradictũ huic veritati cõtrarium autoritate beati Aug. dicentis q dominus nunq̃ aliquem sanauit quem totaliter nõ sanauit. in quo nos docuit q de vno peccato sine alijs nõ põt fieri penitentia alias sequeret q criminoso cui inimicus esset daret veniam & q peccator sine timore dei veniã cõsequeret & q a deo dimidia cõsequeretur venia vel etiam integra absq̃ vera penitentia. que omnia sunt incõuenientia. Ex p̃dictis infero tertiaz ꝓpositõem que est hec. Non valet penitentia nisi de omnibus agat & res male acquisita quãto citius restituat patet ex p̃missis Addit etiam que sit vera penitentia scz illa que ad baptismi puritatẽ ducit & que vere vite mutatõem facit que peccatũ abhorret: & zelus corrigit ꝓpter qõ pmanẽs in ope peccati veraz penitentiã habere nõ põt. Addit etiã in fine q vera penitentia agi põt absq̃ restitutiõe quãdo nõ adest facultas emendandi vel restituendi. Si aũt adest facultas nullo modo potest penitentia vera agi nisi ablatum restituat. Et tantũ in speciali.

De tribus que in penitẽtia cõsideranda sunt.

DI. XVI a

In pfectione aũt pniẽ tria obseruãda sunt. s. copunctio cordis. cõfessio oris. satisfactio opis. Vñ iobes os aureũ. Perfecta pnia cogit peccatorẽ oia libẽter ferre. in corde eius cõtritio. in ore ꝓfessio. in ope tota humilitas. Hec est fructifera pnia vt sicut tribus modis deũ offendimus. s. corde. ore. & ope. ita trib⁹ modis satisfaciamus. Sũt em̃ tres peccati differentie. vt ait aug. & in corde. & in facto. & in cõsuetudine vel ꝓbo tanq̃ tres mortes. Una q̃si in domo. s. cũ in corde cõsentit libidini. altera q̃si plata iaz extra portã cũ in factũ ꝓcedit libidini assensio. tertia cũ male ꝓsuetudinis tã q̃ mole p̃mittit animus. vel noxie defensiõis clipeo armat. q̃si in sepulchro iam fetens. Hec sunt tria genera mortuoꝝ q̃ deus legit suscitasse. Huic ĝ triplici morti. triplici remedio occurrit. cõtritõe. cõfessiõe. satisfactõe. Cõpũctio nobis cõmẽdat ibi. Scindite corda vra & nõ vestimẽta vra. ꝓfessio ibi. Justus in p̃ncipio sermonis accusator est sui. Vere em̃ cõfitet qui se accusat. q̃ execrãdo malũ sibi imputat. Et ibi effundite cor̃ illo corda vra. Et itez. Cõfitemini alterutz pcta vra. Satisfactio a iobe p̃cipit vbi ait. facite dignos fructus pnie. s. vt ꝑm q̃litatẽ & q̃ntitatẽ culpe. sit q̃litas & q̃ntitas pene. Nõ em̃ par dz esse fructus boni opis eius q̃ nihil vl minus peccauit. & eius q̃ guius cecidit. Jõ discretio penitẽti valde necessaria est. vt illa gerat q̃ tradit aug. di cẽs. Cõsideret qualitatẽ criminis i loco in tpe. in pseuerãtia. in varietate psone et q̃li hoc fecerit tẽptatõe & in ipsi⁹ vicij multiplici executõe. Optet em̃ penitere fornicantẽ scõm excellentiã sui stat⁹ vel officij. vel scõm modũ meretricis. & in modũ opis sui. & q̃liter turpitudinẽ egerit. si in loco sacrato. si in tpe oroni cõstituto. vt sunt festiuitates et tpa ieunij. Consideret q̃tũ pseuerauerit. & defleat q̃ pseuerãter peccauerit. & q̃nta victus fuerit ipugnatõe. Sũt em̃ qui nõ solũ ñ vincunt sed vltro se pctõ offerũt. nec expectãt tẽptatõem sed p̃ueniũt voluptatẽ. & ptractet secũ q̃ multiplici actiõe vicij delectabiliter peccauit. Dis ista varietas ꝓfitenda est & deflenda vt cũ cognouerit qđ pctm̃ est. cito inueniat deũ ppiciũ. In cognoscẽdo augmẽtũ pcti inueniat. etiã cuius etatis fuerit. cuius sapie & ordis. Immorẽt i singlis istis & sentiat modũ crimis. purgãs lachrimis oẽm q̃litatẽ vicij. defleat vtutẽ q̃ interim caruit. Bolẽdũ est em̃ nõ solũ qđ peccauit sed q̃ se ꝓtute p̃uauit. Defleat etiã q̃m offendẽs in vno fact⁹ est oim reus. Jng̃tus em̃ extitit q̃ plenus vtutibus deũ oi no nõ timuit. In ꝺ em̃ q̃sq̃ pctõr fit culpabilior q̃ est deo acceptior. Jõ em̃ adã pl⁹ peccauit. q̃ oi bono abũdauit. Alio etiã modo offendẽs in vno factus ẽ oim reus. q̃ ois vtus patit detrimentũ ab vno vicio. Donat se oino in iudicio et ptate sacerdotis. nihil sui reseruãs sibi. vt oia eo iubente patus sit facere ꝓ recipienda vita aie. que faceret ꝓ euitanda corpis morte. & hoc cũ desiderio. q̃ vitã recupat infinitã. Cũ gaudio em̃ facere debet imortalis futurus. que faceret ꝓ differẽda morte moritur⁹. sp depcet deũ. offerat deo mentẽ & cordis cõtritionẽ. deinde & qđ põt det de possessiõe. et tũc qđ offerat. secur⁹ offerat. Respexit dñs ad abel & ad munera ei⁹. Prius dicit ad abel. q̃ ad munera eius. In iudicio ĝ cordis ꝓferenda est elemosina tribuẽtis. Nec cõsiderandũ est quãtũ. sed qua mente. q̃ affectõe dat qđ põt. Qui ĝ sua pctã redimere vult tpaliũ oblatõe. ꝑus offerat mẽtẽ. Caueat ne ductus verecũdia diuidat apud se ꝓfessionem. vt diuersa diuersis velit sacerdotibus manifestare. Quidã em̃ vni celãt qđ alti manifestãda cõseruãt. qđ est se laudare. et ad hypocrisim tẽdere. & semp venia careret ad quã p frustra putat puenire Caueat etiã ne ꝑus ad dñicum corpus accedat. q̃ ꝓfortet se bona ꝓscientia. & doleat q̃ nõdũ audeat sumere quẽ multũ desiderat cibũ salutarẽ. Cohibeat etiaz se a ludis a spectaculis seculi. q̃ pfectã vult ꝓsequi remissiõis gr̃am. Jsti sunt digni fructus pnie aiam captiuã elaqueãtes & in libertate seruãtes. & ifra. Querat aia dignos fructꝰ. & si nõ dignos pnie. Sũt em̃ digni fructus vtutũ. qui nõ sufficiũt penitẽtibus. Pnia em̃ grauiores postu

Jo. os aureũ

Aug. de sermone habito in monte.

Beda

Aug. in li. ꝺ penitẽtia q̃ attẽdẽda sunt.

Q̃ nõ est diuidẽda cõfessio per diuersos sacerdotes.

lat. vt dolore ⁊ gemitibus mortuus impetret vitā Ex his oñdit qui sint digni fructus pnie quibus vera satisfactio expleť. ⁊ q nō oēs digni fructus sunt digni fructus pnie. Nō de illa pnia intelligit que maior est criminū. Nō em̄ sufficiunt grauiter delinquētibus. que sufficiūt minus vel paꝛ peccantibus.

Que sit falsa satisfactio b

Et sicut sūt digni fructus pnie ac vera satisfactio. ita ⁊ indigni fructus ⁊ falsa satisfactio. i. falsa pnia. Ait Grego. Falsas pnias dicim⁹ que nō ꝑm auctoritates sanctoꝝ ꝑ qualitate criminū imponunť. Ideoq; miles vel negociator vel alicui officio deditꝰ. qđ sine peccato exerceri nō possit. si culpis grauioribus irretitus ad pniam venerit vel qui bona alterius iniuste detinet vel qui odiū in corde gerit. recognoscat se veram pniam nō posse pagere. nisi negociū relinquat. vel officiū deserat. et odiū ex corde dimittat. ⁊ bona que iniuste abstulit restituat. Ne tñ desperet. interim quicquid boni facere pōt hortamur vt faciat vt deus cor illius illustret ad penitentiā. cū sit pnia interior ⁊ exterior. De vtraq; per p̄missa satis appet que sit vera ⁊ que sit falsa.

Grego⁹.

De tribus actōnibus penitētie. c

Predictis vo adiciendū est. q tribus modis agit pnia. ante baptismū. s. de priorib⁹ pctis. p⁹ baptismū. de grauibus que post cōmittunť. Est etiā pnia venialiū quotidiana que etiā humilium est ⁊ pfectoꝝ. Unde aug. Tres sunt actōes pnie. quas mecū eruditio vra recognoscit. Una est que nouū hoiez parturit. donec ꝑ baptismū oim̄ ꝑteritoꝝ ablutio fiat peccatoꝝ. q; nullus sue volūtatis arbiter. nisi penitet eū veteris vite. nouā inchoare pōt. a qua pueri sunt immunes cū baptisanť. q; nōdum possunt vti libero arbitrio. q̄ bus tñ ad remissionē originalis peccati ꝓdest eoꝝ fides a quibus offerunť. Altera est actio pnie post baptismū que fit ꝑ illis peccatis q̄ legis decalogus cōti/

Aug. ad felicianum.

net. Agunt ergo hoies pniam ante baptismū de peccatis ꝓrib⁹. ita tñ vt etiā baptisenť. sicut Petr⁹ ait. Agite pniam ⁊ baptisetť vnusquisq; vestꝝ in noie dñi ⁊c. Agunt etiā pniam si post baptismū ita peccauerūt vt excōmunicari ⁊ recōciliari mereanť Est etiā pnia bonoꝝ ⁊ humiliū fideliū pene quotidiana in qua pectora tundimus dicētes Dimitte nobis debita nostra ⁊c. Neq; ea nobis dimitti volumus. que dimissa nobis i baptismo nō dubitamus. Sed illa que humane fragilitati quāuis pua tñ crebra surrepunt. que si collecta cōtra nos fuerint ita nos grauabūt ⁊ opprimēt sicut vnū aliquod grāde peccatū. Quid em̄ interest ad naufragiū. an vno grandi fluctu nauis operiatť ⁊ obruatť. an paulatim surrepens aqua in sentinā ꝑ negligentium culpā impleat nauem ⁊ submergatť Ideo ieiuniū ⁊ elemosine ⁊ orationes inuigilent. In quibus cū dicimus dimitte nobis debita nostra ⁊c. manifestam⁹ nos habere qđ nobis dimittatť. ⁊ in his ꝝbis humiliātes aias nostras quotidianam agere pniam nō cessamus.

In actibus apostoloꝝ.

Q̄ multitudo venialium ita aggrauat sic vnum grāde peccatū.

De satisfactōe venialiū d

Que aūt ꝑ venialibus sit satisfactio sufficiens. Aug. insinuat ita inquiēs in ench̄. De quotidianis ⁊ breuibus leuibusq; peccatis sine q̄ bus hec vita nō ducit quotidiana oro fidelium satisfacit. Eoꝝ em̄ est dicere. pater noster qui es in celis ⁊c. Delet oīno hec oro minima ⁊ quotidiana pctā Delet ⁊ illa a q̄bus vita fideliū etiā scelerate gesta. sed penitēdo in melius cōmutata discedit. sicut ꝝaciter dicit. dimitte nobis debita nr̄a. ita ꝝaciter dicaťsicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nr̄is. i. sic fiat qđ dicit. q; ⁊ ipsa elemosina est veniam petētibus oīno ignoscere Ex his aliisq; p̄missis iam facile est intelligere que ꝑ venialibus sit exhibēda satisfactio Sufficit em̄ dñica oro cum ieiunio aliquo et elemosinis. sic tñ vt p̄cedat cōtritio aliquātula ⁊ addaťpfessio si assit facultas de qua cōfessione post tractabit. Pro q̄ uioribus ꝝo peccatis hec etiā in satisfactione adhibēda sunt. sed multo vehemētius atq; districtius q; vt ait Aug.

Aug. in li. 8 penitētia.

ad agendā pniam nō sufficit mores i melius cōmutare ⁊ a malis factis recedere nisi de his que facta sunt satiffaciat dño p penitentie dolorē. p humilitatis gemitum. p cōtriti cordis sacrificiū coopantibus elemosinis.

Jsta est distinctio. xvj. huius quārti libri. In qua mgr̄ postq̄ determinauit de pnīa generaliter. Nic determinat de ptibus eius spāliter. Et tria facit. Primo eñ oñdit qūo pnīa ex tribus ptibus integrat̄. Scōo quāta pnīa pro quolibet peccato digne iniungat̄. Tertio qūo venīale pctūm elemosina ⁊ orone dñica expiat̄. Primū a principio dis. vsq̄ ibi. Et sicut sunt digni fructus pnīe. Scōm ab inde vsq̄ ibi. Que aūt p venialibus. Tertiū vsq̄ ad finē dis. In spāli sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quar̄ p ma est hec. In tribus cōsistit pfectio penitētie. s. cordis cōtritōe oris cōfessione ⁊ opis satiffactōe. Hanc mgr̄ ponens dicit q̄ pfecta pnīa requirit in corde cōtritōem. in ore cōfessionē. in ope satiffactionem. Nā his. s. corde ore ⁊ ope puersa opatiōis cōsuetudine peccamus ⁊ spūaliter morimur. i cuius rei signū christus tres mortuos suscitauit vnū in domo. Aliū extra portā. Tertiū iam fetidū in sepulchro. Postea ꝓnumeratas has tres ptes penitētie declarat que patēt in lr̄a. Postea dat modū vere penitētie ⁊ p̄mo quantū ad cōpunctiōem cordis dicens cōpunctōez in pnīa esse necessariā vt. s. qui vult pfecte pctā delere cōsideret peccati circūstantias quas tangit ſm Aug. vt ptz in lr̄a. que sint damna que p pctūm incurrit. ⁊ bona que p pctūm amisit. ⁊ de oībus cōterat̄ ⁊ deū p venia deꝓcet̄. ⁊ tpatus ad arbitriū sacerdotis satiffacere. Postea dat modū cōfitendi. s. ne cōfessio diuidat̄. Deinde ponit modū penitendi quo ad satiffactōem opis. debet eñ attendere penitēs ne ad sanctū altare accedat anteq̄ ꝑsciētia sit i bono cōfirmata Scōa ꝓpositio est hec. Vere ⁊ cōdigne pnīe dicunt̄ que ſm autoritates sanctor̄ p qualitate ⁊ quātitate criminū imponunt̄. Hanc mgr̄ insinuans dicit q̄ q̄ vult facere dignos fructus pnīe restringat se a ludis ⁊ spectaculis seculi. que verā pniam impediunt. ⁊ verā satiffactōem faciēdo dignos fructus pnīe expleat. vt vicz ſm qualitatē et q̄ntitatē culpe sit qualitas ⁊ q̄ntitas pene. Hic eñ est vere pnīe modus. Postea dicit q̄ ille facit indignos fructus pnīe vel falsam pniam vel falsam satiffactōem q̄ existēs in statu officio vel negocio in quo nō pōt pmanere sine pctō ad pniam accedit. ⁊ statū officiū vel negociū nō dimittit. Expedit tñ illi aliqua bona opa facere si statū nō dimittit vt deus cor eius ad pniam illustret. Postea distinguit triplicē modū pnīe. Est eñ quedā pnīa que agit̄ ante baptismū. Adultū eñ qui baptizat̄ optet veteris vite penitere anteq̄ nouā inchoat i baptismo. Alia est pnīa que agit̄ post baptismū. Et hec est duplex. Una que agit̄ p peccatis mortalibus que sunt cōtra p̄cepta decalogi. Alia vo que agit̄ p venialibus que ex infirmitate humana ꝓueniūt. que ⁊ si leuia videant̄ tamē multiplicata grauant ⁊ opprimūt sicut aqua paulatim intrans submergit nauē. Tertia ꝓpositio est hec. Que sit peccati venialis pnīa declarat̄ hic lucida snīa. Hanc mgr̄ ponēs dicit. q̄ ad deletōem horꝝ pctōꝝ venialiū ⁊ leuiū sufficiūt oro dñica ⁊ elemosina cū aliqua cōtritōe. addita cōfessiōe si assit facultas. Que etiā oīa p grauioribus peccatis i satiffactōe inhibenda sunt multo fortius ⁊ vehemētius. nō cūm illi qui grauia peccata cōmisit sufficit a malo recedere ⁊ bonū facere nisi etiam studeat ſm modū peccatoꝝ suoꝝ deo p penitētiam satisfacere. Et tm̄ in spāli.

Tria ꝓponunt̄ querēda. primum an sine cōfessione dimittatur peccatum.

DI. XVII a

Nic orit̄ questio multiplex. Primo eñ q̄rit̄ vtz absq̄ satiffactōe ⁊ oris cōfessiōe p solā cordis cōtritōnem peccatū alicui dimittat̄. Scōo an aliq̄n sufficiat cōfiteri deo sine sacerdote. Tertio an layco fideli facta valeat ꝑfessio. In his eñ etiā docti diuersa sentire inueniunt̄. q̄ sup his varia ac pene diuersa tradidisse vident̄ doctores. Dicunt eñ quidaz sine cōfessione oris ⁊ satiffactiōe opis neminem a pctō mūdari. si tps illa faciēdi habuerit. Alij vo ante oris cōfessionē ⁊ satiffactōem in cordis cōtritōe peccatū dimitti a deo. si tñ votū cōfitendi habeat. vñ ꝓpha. Dixi cōfitebor aduersum me iniquitatem meam domino. ⁊ tu remisisti impietatem cordis mei. ⁊c. Nō exponēs calsiodorus ait. Dixi. i. deliberaui apō me q̄ cōfitebor. ⁊ tu remisisti. Magna pietas dei. q̄ ad solā ꝓmissionem peccatū dimiserit. votū eñ p opatione iudicat̄. Item Aug. Nondū ꝓnunciat. ꝓmittit se ꝓnunciaturū. ⁊ deus dimittit q̄ ſ ipsum dicere. q̄dam ꝓnūciare est corde. Nondū est vox in ore vt homo audiat ꝑfessionē. ⁊ deus audit. Item sacrificiū deo spūs cōtri. cor cō. ⁊c. alibi etiā legit̄ Quacunq̄ hora peccator cōuersus fuerit ⁊ ingemuerit vita viuet ⁊ nō morietur. Non dicit̄ ore cōfessus fuerit sed cōuersus ingemuerit. Vñ dat̄ intelligi q̄ etiā ore tacente veniā interdū cōsequimur. Hinc etiā leprosi illi quibus dñs p̄cepit vt oñderēt se sacerdotibus in itinere anteq̄ ad sacerdotes venirēt. mūdati sunt Ex q̄ insinuat̄ q̄ anteq̄ ora nr̄a sacerdotibus apiamus. i. pctā cōfiteamur a le/pra peccati mūdamur. Lazarus etiā nō ꝓpus de monumēto est eductus ⁊ post a dño suscitatus. sed int̄ suscitatus pdijt foras viuus. vt oñderet̄ suscitatio aie p

Testimonijs ꝓbat in sola cōtritiōe peccatū dimitti.

cedere cõfessionẽ. Nemo eñ põt cõfiteri nisi suscitatus. qz a mortuo velut q̃ nõ est. perit ꝓfessio. Nullus ergo cõfitet nisi resuscitatus. nemo añ suscitat nisi q̃ a pctõ soluit. qz pctm̃ mors aie est. que vt est vita corpis. ita eius vita deus est. Hiis alijsq; plurib⁹ autoritatibus ꝓbat ante cõfessionẽ vel satisfactõem sola cõpunctõe peccatũ dimitti. Qđ qui negãt eas determinare laborant.

Item autoritatibus econtra ꝓbat sine confessione non dimitti peccatum. b

Necnõ in huius sententie depssionẽ ꝛ ad sue opinionis assertionem autoꝝ testimonia inducũt. Ait eñ dñs p esaiam. Dic tu iniquitates tuas vt iustificeris. Item amb. Nõ põt quisq; iustificari a peccato. nisi peccatũ ipsum antea fuerit cõfessus. Idem dicit. Cõfessio a morte aiam liberat. Cõfessio aperit padisum. cõfessio spem salutis tribuit. qz nõ mereť iustificari qui in vita sua nõ vult pctũm cõfiteri. Illa cõfessio nos liberat que fit cũ pnia. Pnia vo est dolor cordis ꝛ amaritudo aie p malis q̃ quisq; cõmisit. Itẽ iob. Nõ põt quisq; grãm dei accipe nisi purgat⁹ fuerit ab oi pctõ p pnie ꝓfessionẽ ꝛ p baptismũ. Item aug. Agite pniam qualis agitur in ecclesia. Nemo dicat sibi. occulte ago. apud deuz ago. nouit deus q̃ mihi ignoscit qđ in corde ago. ergo sine causa dictũ est. que solueritis in terra soluta erũt ꝛ in celo. ergo sine causa claues date sunt. frustramus ꝟbũ christi. Job dicit. Si erubui in cõspectu ppli pctã mea cõfiteri. Item amb. Venialis est culpa quã sequit cõfessio delictoꝝ. Itẽ Aug. sup illũ locũ ps. Nõ absorbeat me pfundũ nec vrgeat sup me puteus os suum. Puteus est pfunditas iniq̃tatis. in quã si ceciderit nõ claudet sup te os suum. si tu nõ claudis os tuũ. Confitere ergo et dic. De pfundis clamaui ad te dñe ꝛc. et euades. Claudit sup illũ qui in pfundũ ꝓtemnit. a q̃ mortuo velut q̃ nõ sit perit cõfessio. Itẽ. Nullus debite gũ ꝓnis pene accipit veniã. nisi q̃lemcũq; ꝛ si lõge minorẽ cq̃ debeat soluerit penã. Ita eñ impartit a deo largitas miscõie. vt nõ relinquat iusticie disciplina. Itẽ hiero. Qui pctõr est plangat delicta ppria vel ppli. ꝛ ingrediat ecclesiã. de qua ꝓpter pctã fuerat egressus. ꝛ dormiat in sacco ꝛ ꝓteritas delicias p quas deũ offenderat. vite austeritate cõpenset. Hiis alijsq; autoritatibus nitunt asserere. sine ꝓfessiõe vocis ꝛ aliqua absolutõe pene. neminẽ a peccato mundari.

Amb. in li. de padiso.
Idẽ in sermone christi.
Job xi. os aureum.
Aug. de pnia
Job
Ambrosij Augusti.
Hiero. super malachiam
Augu. super psal. l.

Cui sententie potius cõsentiendum sit. c

Quid ergo super his sentiendũ quid tenendũ. Sane dici põt q̃ sine cõfessione oris. ꝛ solutiõe pene exteriozis pctã delent p cõtritionẽ et humilitatẽ cordis. Ex q̃ eñ ꝓponit mẽte cõpuncta se ꝓfessuꝝ. deus dimittit qz ibi est cõfessio cordis ꝛ si nõ oris. p quã aia interius mũdat a macula ꝛ cõtagio peccati cõmissi. ꝛ debitũ eterne mortis relaxat. Illa ergo q̃ supius dicta sunt de cõfessiõe ꝛ pnia. vel ad ꝓfessionẽ cordis vel ad interiorẽ penã referenda sunt Sicut illud aug. Ex nullus dicit veniã cõsequi nisi prius quãtulamcũq; peccati soluerit penã. vel de exteriori pena accipiẽda sunt ꝛ ad cõtemnẽtes vel negligẽtes referẽda. sicut illd. Nemo dicat occulte ꝛc. Nõnulli eñ in vita pctã cõfiteri negligũt vel erubescũt. ꝛ ideo nõ merent iustificari. Sicut eñ ꝓcepta est nobis interior pnia. ita oris cõfessio ꝛ exterior satisfactio si assistit facultas. Uñ nec vere penitẽs est. q̃ ꝓfessionis votũ ñ hz. ꝛ sic̃ peccati remissio mun⁹ dei est. ita pnia et cõfessio p quã pctm̃ deleť nõ põt esse nisi a deo. Ut Aug. ait. Jam inquit donũ spũssancti hz q̃ ꝓfiteť ꝛ penitet. qz nõ põt esse cõfessio peccati ꝛ cõpunctio in hoie ex seipso. Cũ eñ irascit sibi q̃sq; ꝛ displicet. sine dono spũssancti nõ est. Optet q̃ penitentẽ cõfiteri si tps habeat ꝛ tñ anteq̃ sit cõfessio in ore. si votũ sit in corde ꝓstatur ei remissio.

Si sufficit soli deo cõfiteri d

Jam secũdũ que stionis articulũ inspiciamus. s. vtz sufficiat pctã ꝓfiteri soli deo. an opteat ꝓfite

Autoritatibus ꝓbat ꝙ sufficiat.

ri sacerdoti. Quibusdā visum est sufficere si soli deo fiat cōfessio sine iudicio sacerdotali ⁊ cōfessione ecclesie. qz dauid dixit. Dixi cōfitebor dño ⁊ tu re. ⁊c. nō ait sacerdoti. ⁊ tū remissum sibi peccatū dicit. Item amb. Ideo fleuit petrus qz culpa obrepsit ei. nō inuenio ꝺd dixerit inuenio ꝙ fleuerit. lachrimas eius lego satisfactōez nō lego. Sed qđ defendi nō pōt. ablui pōt. lauant lachrime delictū qđ voce pudor est ꝓfiteri. ⁊ venie fletus cōsulit ⁊ verecundie. Hoc idē etiā maximus dicit ep̄s. Itē ioh. chriso. Nō tibi dico vt te ꝓdas in publicū neq; apō alios accuses. sed obedire te volo ꝓphe dicenti. Reuela viā tuā ante dñm. Ergo tua cōfitere pctā apud vez iudicē. cum ore delicta tua ꝓnuncia. nō lingua. sed cōscientie tue memoria. ⁊ tūc demū spera te misericordiam posse cōsequi. Si habueris pctā tua in mēte cōtinue. nunq; malū aduersus ꝓximū in corde tuo tenebis. Idē. Peccata tua dicito. vt deleas illa. Sed si cōfunderis alicui dicere. dicito ea quotidie i anima tua. nō dico vt cōfitearis ea cōseruo tuo. vt tibi ex probret. dicito deo qui curat ea. Nec em̄ si nō dixeris ignorat ea. cum faciebas ea ꝑsto erat. cū admitteres ea. ꝓgnouerat. Nunquid ea vult a te cognoscere. pecare em̄ nō erubuisti. ⁊ ꝓfiteri erubescis Dicito in hac vita vt in alia requiē habeas. dicito ingemiscēs ⁊ lachrimans. in codice scripta sunt peccata tua. spongia peccatoz tuorum lachrime tue sint. Item ꝓsper. Illi quoz peccata humanā noticiā latent. nō ab ipsis cōfessa. nec ab alijs publicata. si ea cōfiteri vel emēdare noluerint. deū quē habent testem. ipsum et habituri sunt vltorē. Q; si ipsi sui iudices fiant ⁊ veluti sue iniquitatis vltores. hic in se voluntariā penā seueriſſime animaduersiōis exerceant tpalibus penis. mutabūt eterna supplicia. ⁊ lachrimis ex vera cordis cōtritōe fluentibus. restringūt eterni ignis incendia. et infra. Facilius sibi deū placabunt illi qui aut ꝓprijs cōfessionibus crimen ꝓdunt. aut nescientibus alijs ipsi in se voluntarie excōmunicationis ferūt sententiā. ⁊ ab altari cui ministrabant. nō aio sed officio sepati. vitam suā quasi mortuā plangāt. Certi ꝙ recōciliati sibi efficacis penitētie fructibus. a deo nō solū amissa recipiāt. sed etiā supne ciuitatis gaudia recipiāt. His autoritatibus innitunt. qui sufficere cōtendunt deo cōfiteri peccata sine sacerdote. Dicūt em̄ ꝙ si quis timēs detegit culpā suā apud homines ne inde opprobrio habeat. vel alij suo exemplo ad peccandū accingantur. ⁊ ideo taceat homini ⁊ reuellet deo. cōsequit veniam.

Ꝙ nō sufficit soli deo ꝓfiteri si tū homini possit. e

Jō. chrisost. sup epla ad hebreos.

Sed ꝙ sacerdoti bus cōfiteri opteat. nō solum illa autoritate iacobi. cōfitemini alterutz peccata vestra ⁊c. sed etiā alioz pluribus testimonijs cōprobat. Ait em̄ Augu. Judicet seipsum homo voluntarie dū pōt. et morez cōuertat in melius. ne cū iam nō poterit. ꝑ voluntatē a dño iudicet. et cū in se ptulerit seueriſſime medicine. sed tū vtiliſſime sententiā: veniat ad antitistes ꝑ quos illi claues ministrant ecclesie. Tanq; bonus iaz incipiēs esse filius. maternoz membroz ordine custodito. a ꝓpositis sacramentoz accipiat satisfactōis sue modū in offerendo sacrificio cōtriti cordis deuotus et supplex. Jd tū agat quod nō solū sibi ꝓsit ad salutē. sed etiam ad exemplū ceteris. vt si peccatū eius nō mō in graui eius malo. sed etiā in tanto scādalo alioz est. atq; h expediē vtilitati ecclesie videt antitisti. in noticiā multoz vel totius plebis agere pniam nō recuset. ne letali plage ꝓ pudorē addat tumorem. cū tanta est plaga peccati ⁊ ipetus morbi. vt medicamēta corpis ⁊ sanguinis dñi differenda sunt autoritate antistitis. debet se remouere ab altari ad agendā penitentiā. ⁊ eadez reccōiliari. Itē Leo papa. Multiplex miscōia dei. ita lapsibus sbuenit humanis. vt nō mō ꝑ baptismū sed etiaz ꝑ penitentiā spes vite reparet. sic diuine volūtatis ꝓsidijs ordinatis vt indulgentiā dei nisi supplicatiōibus sacerdotū neq; ant obtinere. Christus em̄ hanc ꝓpositis ecclesie tradidit potestatē. vt cōfitentibus penitētie satisfactōnem darent. et eosdem salubri satisfactione purgatos. ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.

Aug. in omlia de pnia.

Leo pa. theodoro foroliuensi epō.

Aug⁹. in li. ō penitētia.

Item aug. Quē penitet oīno peniteat. et dolorē lachrimis oñdat. repsentet vitam suā deo p sacerdotē. pueniat iudicium dei p cōfessionē. Precepit em dñs mūdandis vt oñderēt ora sacerdotib⁹. docens corpali psentia cōfitenda pctā. nō pscripta manifestāda. Dixit em ora monstrate t oēs. nō vnus p oibus. nō aliū statuatis nunciū qui p vobis offerat munus a moyse statutū. sed q̄ p vos peccastis. p vos erubescatis. Erubescētia em ipsa ptem hz remissiōis. Ex misericordia em hoc pcepit dñs. vt nemo peniteret in occulto. In h em q̄ p seipsum dic̄ sacerdoti. t erubescentiā vinci. timore offensi. fit venia criminis. Fit em veniale p cōfessionē. qō criminale erat in opatōe. t si nō statim purgaf. fit tñ veniale qō cōmiserat mortale. Multū eniz satisfactōis obtulit q̄ erubescētie dñans nihil eoz q̄ cōmisit nuncio dei negauit. Deus em q̄ misericors t iustus est sicut seruat misc̄diam in iusticia. ita t iusticiā in misc̄dia. Opus em misc̄dia est peccāti pctā dimittere. sed optet vt iustus misereaf iuste. Cōsiderat em si dignus est nō dico iusticia sed t misc̄dia. Justicia em sola dānat. sed dignus est misc̄dia q̄ spūali labore querit grām. Laborat em mens patiēdo erubescentiā. Et qm̄ verecundia magna est pena. q̄ erubescit p christo. fit dignus misericordia.

Quanto pluribus quis cōfitef tanto facilius ei ignoscit. f

Unde patet quia quanto pluribus cōfitebif in tpe venie turpitudinē criminis. tāto facilius cōsequif grām remissiōis. Ipsi em sacerdotes plus possunt pficere. plus cōfitentibus pcere. Itē leo papa. Quāuis plenitudo fidei videaf esse laudabilis q̄ ppf dei timorē apud hoies erubescere nō veref. tñ qz nō oim sunt huiuscemodi peccata vt ea qui pniam poscunt nō timeāt publicare. Remoueaf improbabilis cōsuetudo. ne multi a pnie remedijs arceanf. dum aut erubescūt aut timēt inimicis sua facta referare. quibus possunt legū pcelli cōstitutiōe. sufficit em cōfessio q̄ primū deo offerf. t tūc etiā sacerdoti qui p delictis penitētiū p̄cator accedit. Tūc em plures ad pniam poterūt puocari. si populi auribus nō publicef pscientia cōfitentis. Ex his alijsq̄ pluribus indubitāter ostendif. optere deo primū et deinde sacerdoti offerre cōfessionem. nec aliter posse pueniri ad ingressum paradisi. si assit facultas.

De tertio articulo scz an sufficiat cōfiteri layco. g

Nūc priusquaz p missis autoritatibus q̄ his cōtradicere videnf rñdeamus. tertiā questionē intueamur. Qō em scd̄a q̄stio cōtinebat. s. an sine cōfessione t iudicio sacerdotis soli deo cōfiteri sufficeret. expeditū est et certificatū p̄missis testimonijs q̄ non sufficit pfiteri deo sine sacerdote. nec est vē humilis t penitēs si nō desiderat et requirit sacerdotis iudiciū. Sed nūquit eq̄alet alicui cōfiteri socio vel primo suo. saltē cū deest sacerdos. Sane ad h̄ pōt dici q̄ sacerdotis examen requirendū est studiose. qz sacerdotibus cōcessit deus potestatē ligandi atq̄ soluendi. Et ideo quibus ipsi dimittūt t deus dimittit. si tñ defuerit sacerdos primo vel socio est facienda cōfessio. Solutio.

Qualē debet querere sacerdotē b

Sed curet quisq̄ sacerdotē querere q̄ sciat ligare t soluere. Talem em esse optet qui alioz crimina dijudicat. Un̄ aug. Qui vult cōfiteri pctā vt inueniat grāz. querat sacerdotē qui sciat ligare t soluere. ne cū negligēs circa se extiterit. negligaf ab eo q̄ eū misericordif monet t petit. ne ambo in foueā cadāt. quā stult⁹ euitare noluit. Tāta itaq̄ vis pfessiōis est. vt si deest sacerdos pfiteaf primo. Sepe em pringit q̄ penitēs nō pt verecūdari coram sacerdote quē desiderāti nec tps nec loc⁹ offert. et si ille cui pfitebif ptātē nō habeat soluēdi. fit tñ dign⁹ venia sacerdotis desiderio q̄ crimē pfiteaf socio. Multi em sūt leprosi dū ibāt ora vt se oñdere sacerdotib⁹ anteq̄ ad eos pueniret. Un̄ ptz deū ad cor inspicere. dū ex necessitate p hibenf ad sacerdotes pueniri. Sepe q̄dē q̄rūt eos sani t leti. sed dū q̄runt añq̄ pueniant moriunf. Sed misc̄dia dei

Aug. in li. ō penitētia.

vbiqz est. q̄ ꝛ iustis ꝓcere nouit. ꝛ si non tā cito sicut soluerent̄ a sacerdote. Qui ergo oīno confitet̄. sacerdoti meliori q̄z pōt cōfiteat̄. ꝛ si peccatū occultū est sufficiat referre in noticiā sacerdotis. Naz in resurrectiōe puelle pauci interfuerūt qui viderēt Nondū em̄ erat sepulta. nōdum extra portā delata. nōdū extra domū in noticiā portata. Intus resuscitauit quā intus inuenit Relictis solis ꝑetro ꝛ Jacobo ꝛ Johe ꝛ pr̄e ꝛ mr̄e puelle. in q̄bus figuraliter cōtinent̄ sacerdotes ecclesie. Quos aūt extra inuenit. aduertendū est qūo suscitauit. Flebat em̄ turba post filiū vidue. fleuit martha et maria supplicātes ꝓ fratre. flebat ꝛ turba mariā secuta In quo docemur publice peccātibus nō ꝓpriū sed ecclesie sufficere meritū. Laboret ergo penitēs in ecclesia esse. ꝛ ad ecclesie vnitatē tendere. Nisi em̄ vnitas eccl'ie succurrat. nisi q̄d deest pctōri sua oīone cōpleat. de manibus inimici nō eripiet̄ aīa mortui. Credendū est em̄ q̄ oēs oīones ꝛ elemosine ecclesie. ꝛ opa iusticie ꝛ miscōdie succurrāt recognoscēti mortē suā ad cōuersionem. Jdeoq̄z nemo digne penitere pōt. quē nō sustineat vnitas ecclesie Jdeoq̄z nō petant sacerdotes ꝓ aliquā culpā ab vnitate eccl'ie diuisos Ex his satis apit̄ et absoluit̄ p̄misse qōis articulus. Querendus est em̄ sacerdos sapiēs ꝛ discretus. q̄ cū potestate simul habeat iudiciū q̄ si forte defuerit. cōfiteri dz̄ socio. Beda vero inter cōfessionē venialiū ꝛ mortalū distinguit sup illum locū. Cōfitemini alterutr̄z peccata vestra. Ait em̄ Coequalibus quotidiana ꝛ leuia. grauiora vō sacerdoti pādamus. et quāto iusserit tpe purgare curemus. q̄z sine cōfessione emendatiōis pctā nequeūt dimitti. Sed ꝛ grauiora coequalibus pandēda sunt cū deest sacerdos ꝛ vrget piculum. Venialia vero etiā sacerdotū ablata copia licet cōfiteri coequali. ꝛ sufficit vt q̄busdā placet. si tñ ex cōtemptu nō p̄termittat̄ sacerdos. Tutius est tñ ꝛ pfectius vtriusq̄z generis pctā sacerdotibus pandere ꝛ cōsilium medicine ab eis quere quibus cōcessa est potestas soluendi ꝛ ligandi.

Beda

Hic apit qualiter supradicte auctoritates intelligēde sunt. i

Cum ergo ex his

alijsq̄z pluribus testimonijs ꝓspicuū fiat ꝛ indubitabil'r cōstet pctā p̄mū deo deinde sacerdoti esse cōfitenda. ꝛ si ipse defuerit etiā socio. Illud Johis chrisostomi supius positū nō est ita intelligendū. vt liceat alicui si tps habeat sacerdoti nō cōfiteri. sed q̄z sufficit vbi crimē occultū est soli deo ꝓ sacerdotē dicere ꝛ semel. Nec optet publicari coram multis. q̄d occultū est. Q̄d notauit dicēs. nō tibi dico vt te ꝓdas in publicū. Sicut em̄ publica noxa publico eget remedio. ita occulta. secreta cōfessiōe ꝛ occulta satisfactōe purgat̄. Nec necesse est vt q̄d sacerdoti semel cōfessi sumus. itez̄ cōfitea mur. sed lingua cordis nō carnis apud vez̄ iudicē id iugiter cōfiteri debemus. Un̄ idē iohes ait Nūc aūt si recordaris peccatoz̄ tuoz̄ ꝛ frequēter ea i cōspectu dei ꝓnuncies ꝛ ꝓ eis depcaris. citius illa delebis Si vō obliuiscaris. tunc eoz̄ recordaberis nolēs. q̄n publicabunt̄ et in cōspectu oīm amicoz̄ ꝛ inimicoz̄ sanctorū q̄z angeloz̄ ꝓferent̄. Ita etiā illud Ambrosij. lachrime lauant delictū q̄d voce pudor est cōfiteri. ad publicam pniam referendū est. Ibi em̄ virtutē lachrimaz̄ ꝛ cōfessionis ostendēs. significare voluit q̄ lachrime occulte ꝛ ꝓfessio secreta. sicut que fit soli sacerdoti. lauāt delictū q̄d pudet aliquē publice cōfiteri Q̄ vero dicit se lachrimas petri legisse. nō satisfactōem ꝛ cōfessionem. ꝓ hoc nō excludit illa. Multa em̄ facta sunt que scripta nō sunt. ꝛ forte nōduz facta erat institutio cōfessionis que modo est. Similiter ꝛ illud ꝑsperi Si sui iudices fiāt mutabūt eterna supplicia. et illud. Facilius deū placabunt sibi. qui aut ꝓpr̄ijs cōfessionibus crimen ꝓdunt. aut nescientibus alijs in se sententiā excōmunicationis ferunt. ad publicā cōfessionem et satisfactionem referri optet. Non em̄ solis sacerdotibus ius ligādi atq̄z soluendi datū est. si cuiq̄z suo arbitrio se pena vel excōmunicationis sentētia ligare et absq̄z sacerdotali iudicio seipsum deo ꝛ alteri recōciliari licet. Q̄d ecclesiastice institutioni ꝛ cōsuetudini penitus repugnat. Potius ergo si publice peccasti. publice cōfitere te reū ꝛ emenda. Si vero occulte deliquisti. etiā sic nō taceas.

Jo. chrisost. hanc expositōz cōfirmat ꝓ vba Jo.

Eusicius sup leuiticum.

nec tñ dico vt publices. Taciturnitas em̃ peccati ex supbia nascit cordis. Jō em̃ peccatū suū quis celat ne reputet foris. qualē se iam diuino cōspectui exhibuit. qđ ex fonte supbie nascit. Species em̃ supbie est se velle iustuz videri q̃ pctōr est atq; hypocrita ꝓuincit. qui ad instar primoꝝ pentū ꝛ tergiuersatiōe ꝝ boꝝ peccata sua leuigare cōtendit. ꝛ sic cain peccata sua reticēdo supprimere q̃rit. Ubi ergo supbia regnat ꝛ hypocrisis. humilitas locū nō habet. sine humilitate vero alicui veniā sperare nō licet. vbi est ergo taciturnitas cōfessionis. nō est speranda venia criminis

Jo. chrif.

¶ Jam certissime liquet q̃ sit detastabile peccati silentium. ꝛ ecōuerso q̃ sit necessaria cōfessio. Est em̃ cōfessio testimoniū cōscientie deū timentis. Qui em̃ timet iudiciū dei. peccatum nō erubescit cōfiteri. Perfectus timor soluit omnē pudorem Confessio peccati pudorē habet. ꝛ ipsa erubescētia est grauis pena. Jdeoq; iubemur cōfiteri peccata vt erubescentiā patiamur p pena. Nā hocipsum ps est diuini iudicij.

Ad quid valeat cōfessio.

¶ Si ergo querit ad qđ cōfessio sit necessaria. cum in cōtritione iam deletū sit peccatū. Dicimus q; que dā punitio peccati est sic satisfactio operis. Per cōfessionem etiam intelligit sacerdos qualiter debeat iudicare de crimine. p eam quoq; peccator fit humilior et cautior.

¶ Jsta est distinctio. xvij. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̃ postq̃ determinauit de pribus pnie. Hic circa determinata mouet tres qōes incidētes quas sm ordinē soluit. Primo ei querit an ad remissionē peccati sit necessaria cōfessio oris. ꝛ satisfactio operis. vel sola cōtritio sine his sufficiat. Scdo vtr̃ sufficit ꝓfiteri soli deo sine sacerdote. Tertio vtr̃ possit fieri cōfessio layco. Primū vsq; ibi. Jam scdm articulū. Scdm ab inde vsq; ibi. Nūc prius q̃ pmissis autoritatibꝰ. Tertiū vsq; ad finē dis. Jn spāli sentētia magistri stat in tribus ppositionibus quaꝝ prima est hec. In cordis vera cōtritiōe peccatū a deo dimittit si votū cōfitendi ꝛ satisfaciendi firmiter cōcipit. Hanc mgr̃ insinuās pponit tres qōes. quaꝝ prima est Utr̃ ad remissionē peccati necessaria sit cōfessio oris ꝛ satisfactio operis. vel sola ꝓtritio sine his sufficiat. Et tangit circa eā tres opiniones. Quidā em̃ dixerūt cōtritōem sine ꝓfessione sufficere. Ad qđ cōfirmandū adducunt plures autoritates p quas nituntr̃ ostendere q; solū ppositum cōfitendi ꝛ interior cordis gemitus sufficiūt ad deletōez peccati. Ūñ ꝛ leprosi mundati sunt q̃n oñderunt se sacerdotibus. ꝛ lazarus p̃us suscitatus intus q̃ foras pdijt. Alij vero dicūt necessariū fore cōfessionē. nec sine ipsa peccatū dimitti. si tps illam faciēdi assit. qui dictas autoritates soluūt ꝛ alias p sua opiniōe adducūt. Que dicere videntr̃ q; sola cōfessio iustificat ꝛ a morte liberat hoiem. ꝛ ipsum facit a peccati pfundo nō absorbi. ꝛ dicit q; si sine cōfessione ꝛ pene solutōe deleantr̃ peccata. claues ecclesie frustra instituteꝰ viderentr̃. Inducunt etiā quasdā autoritates p quas videtr̃ pbari q; nō fiat remissio sine alicuius pene solutiōe. Postea determinat hanc qōem di. q; sine exteriori cōfessione ꝛ pene solutōe deleantr̃ peccata p cōtritionē ꝛ humilitatē cordis ꝛ confitendi ppositū. hoc em̃ est ꝓfessio cordis ꝛ si nō oris. Dūmodo cōtemptus cōfitendi exterius ꝛ satisfaciēdi nō assit sufficiunt ꝓtritio ꝛ humilitas cordis. vbi aūt facultas adest necessaria est cōfessio ꝛ satisfactio. Autoritates aūt supradicte ad cordis cōtritōem ꝛ interiorem penitentiā referende sunt. Addit etiā q; sicut peccati remissio donū dei est. ita penitētia et ꝓfessio p quam peccatū deletur a deo est. Jn hoc ergo cōcluditur tota determinatio q; anteq̃ fuit cōfessio in ore si votum cōfessionis sit in corde sequitur remissio peccatoꝝ. oportet tñ penitentē cōfiteri si tempus habeat. Scda ppositio est hec. Quamuis in cōtritione vera peccatū sit deletū. tñ absolutio est danda p sacerdotem discretum. Hanc magister insinuans pponit secundā questionem. Utrum sufficiat cōfiteri soli deo ꝛ nō sacerdoti. vel an etiam necessariū sit cōfiteri sacerdoti. Ad quod quasdā autoritates quidam adducunt in quibus videtr̃ dici q; sole lachrime interiores lauant delictum. Legit̃ ēm q; petrus fleuit ꝛ nō cōfessus fuit. quia nō est necessariū q; peccator peccatum suum pdat ꝛ q; sufficit q; peccator peccatū suum in se puniat lachrimis pprijs. Postea ostēdit oppositū videlicet q; p̃ter cōfessionem deo factam oportet cōfessionem facere sacerdoti si facultas assit. Et hoc patet p multas autoritates que dicūt q; satisfactionis modus ꝛ reconciliatio peccatoꝝ ad ministros ecclesie ptinent. que nō possunt sine cōfessione fieri. ꝛ q; erubescentia que est in cōfessione peccatoꝝ ꝛ pena ad remissionem opatur peccatoꝝ. Unde ꝛ leprosis dictum est vt ora sua ostēderent. pter quod quāto quis pluribus cōfitetur in spe venie turpitudinē criminis tanto facilius cōsequitur remissionez peccatoꝝ. Subdit autem q; nō est necessarium vt peccator alij q̃ sacerdoti cōfiteatur crimen suum. quia ex hoc sequi posset scandalum p̃s buteroꝝ. ꝛ retardatio a cōfessione. Tertia ppositio est hec. Et si in periculo mortis copia sacerdotis nullatenus posset haberi. tunc licitū est ad cautelam layco cōfiteri. Hanc magister insinuans pponit tertiā questionem que est. Utrum cōfessio possit vel debeat fieri layco. Et determinat q; facienda est discreto sacerdoti. qui sciat soluere ꝛ ligare vel simul cū potestate absoluendi habeat iudiciū ꝛ discretionem si tamen sacerdos defuerit facienda est confessio ꝓximo vel socio. Ipsum tamen bonum propositum ꝛ desiderium ꝛ humiliatio confitentis valēt ei ad remissionem peccatorum. ꝛ specialiter facta ad ministerium ecclesie. que omnia autoritatibus confirmat. Subdit etiam q; extra ecclesiam non fit remissio. Beda tñ videtr̃ dicere q; leuia peccata ꝛ quotidiana licz socijs cōfiteri etiā si assit copia sacerdotis. ꝛ sufficit si tñ nō p̃termittat sacerdos ex cōtemptu. grauiora aūt sacerdoti ꝓfitēda

si tñ sacerdotũ copia nõ assit. grauiora etiaz sunt socijs cõfitenda. Magister tñ dicit q turius z pfectius est simul leuia z grauia sacerdotibus cõfiteri. quibus cõcessa est potestas ligãdi z soluendi. Postea eñ ex determinatõe pmissoꝝ dat intelligentiã quarundã auctoritatũ que supza inducebãtur cõtra veritatẽ scõe opinionis. Xm eñ Chrisostomus dicit q pctoz nõ dz se in publicũ ꝓdere. hoc enim intelligendũ est. nõ q nõ oporteat cozã multis hoibus publicare pctm̃. sed sufficit sacerdoti dicere. Xm aũt beatus Ambroz. dicit lachzimas lauare delictũ intelligendũ est si cõfessio saltẽ soli sacerdoti facta sit. z si nõ fiat ꝓfessio publica criminis. Nõ aũt ait idem se petri lachzimas legisse nõ cõfessionem. dicendũ quidẽ est q ꝓpter hoc nõ excludit cõfessio. mlta eñ facta sunt que tñ nõ sunt scripta vel forte nõdum erat cõfessio instituta. Nõ autẽ. Prosper dicit q sufficit q aliqui seipsos puniũt. intelligendũ est q sufficit sine cõfessione publica. nõ excludit cõfessionẽ ꝓuatã que fieri debet sacerdoti. Addit e iã q sine cõfessione pctm̃ nõ remittit si facultas assit. Ultimo etiã quezit si in cõtritione pctm̃ delet. Ad quid tũc necessaria est cõfessio. Et rñdet q necessaria est cõfessio. Primo q: est ps ꝓpter erubescentiã cõfitentis. Secõ q: p cõfessionẽ sacerdos intelligit ẽliter de pctõ debeat iudicare. Tertio q: p cõfessionem peccatoz reddit humlioz z cautioz. Et tñ in spãli.

De remissione sacerdotis.

DI. XVIII a

Nic queri solz si peccatũ oino dimissum est a deo p cordis cotritõnem exq̃ penitẽs votũ habuit cõfitẽdi. q̃d postea dimittat ei a sacerdote. video eñ q̃ vinculo eũ ligat. s. tpalis pene sed nõ a quo eũ absoluat. Et ido quero. Si ante penitudinẽ quippe cordis aia rei maculã habet. z fetorẽ peccati. atq; eterne vltõnis vinculo ligata existit. Si vo ante cõfessionem p cordis cõtritõem deus p seipsum sine ministerio sacerdotis z debitũ oino relaxat. z aiam interius purgat a cõtagiõe z fetore peccati: quid ergo mũdat: quid dimittit sacerdos? vbi sũt claues ille quas dñs tradidit Petro z successoribus eius dicẽs. tibi dabo claues regni celoꝝ. z quecunq; ligaueris super terram erũt ligata z in celo. z quecunq; solueris sup terram erũt soluta zc. Ut aũt ꝓmissa questio pleni⁹ explicari valeat. quasi altius ducto rethe de his claubus z vsu eaꝝ disseramus.

De claubus. b

Claues iste sũt nõ

corpales sed spũales. s. discernẽdi scientia. z potẽtia iudicandi. i. ligandi z soluendi. qua dignos recipe. indignos debet excludere a regno ecclĩasticus iudex Qui sicut hz ius ligandi. ita z soluendi. Uñ Amb. Dñs pariter ius z soluendi esse voluit z ligãdi. qui vtrunq; pari cõditione ꝓmisit. Ergo qui soluẽdi ius nõ habet nec ligãdi habet. z infra Certũ est q̃ ecclesie vtrunq; licet. heresis vtrũq; nõ habet. Jus eñ hoc solis ꝓmissum est sacerdotibus. Recte ergo ecclĩa hoc sibi vẽdicat. que vos sacerdotes habet. heresis vendicare nõ potest. que veros sacerdotes nõ habet.

De vsu clauium. c

Vsus vo harum

clauiũ multiplex est discernere. s. ligandos z soluẽdos ac inde ligare vel soluere. Qui eñ indignos ligat vel soluit ꝓpria potestate se priuat. i. dignũ priuatione se facit.

Si sacerdos põt dimittere vel retinere peccata. d

Sed queriẽ vtrũ

a pctõ soluere valeat sacerdos. i. a culpa vt culpe maculã abstergat vel debitum eterne mortis soluere valeat. Quidam arbitrati sunt. cũ pctoz duplr ligatus teneat vt ꝓdictũ est. s. mentis cõtagione a cecitate. z debito future pene. altex curari p deum. altex solui p sacerdotem. Patitur eñ p peccatũ quasdam tenebras interiores z maculas a quibus nisi liberet ꝓijcietur in tenebras exteriores. Cum aũt liberat ab his. suscitat a morte peccati. Unde Aplus. Surge qui dormis z illuminabit tibi christus. Solus eñ christus nõ sacerdos aiam resuscitat. ac pulsis tenebris interioribus et maculis. eã illuminat z mũdat q̃ aie faciẽ lauat. Debitũ vero eterne pene soluere cõcessit sacerdotibus. qõ in resurrectione lazari signatũ asserunt: quem christus prius p se interius viuificauit. deinde foras exire iussit. eũq; adhuc li-

Alioꝝ sentē-tia verioꝝ.

gatum soluere aplis p̄cepit. qz vt aiunt ipse interius aiam a caligine maculaq; peccati emũdat. sacerdotibus vo dedit vinculũ eterne mortis soluere Alij vero dicunt solũ deum nõ sacerdotẽ debitũ eterne mortis dimittere sicut z aiam interius p se viuificat. nec tñ diffidenter sacerdotibus traditã potestatẽ peccata dimittẽdi z retinendi. quibus dictũ est. quoꝝ remiseritis peccata z̄c. Sicut eñ christus tenuit sibi ptãtẽ baptismi. ita z penitẽtie. Et ideo sicut interius gr̃a sua aiam illuminat. ita z simul debitũ eterne mortis relaxat. Ipse eñ p seipsum pctã penitentiũ tegit z tunc tegit qñ ad penam nõ reseruat. Tunc ergo tegit qñ debitũ pene soluit. Q aũt ipse tegat apte dicit Aug. exponens illũ locũ psalmi Quoꝝ tecta sunt pctã. i. coopta z aboli ta. Si eñ texit deus peccata noluit aduertere. si noluit aduertẽ. noluit animaduertere. id est punire. sed ignoscere. Ita ergo dicit a do tecta. vt deus nõ videat. i. eternaliter puniat. Videre eñ dei peccata est ad penã imputare. auertere aũt faciẽ a peccatis. hoc est ea ad penaz nõ reseruare. Itẽ hiero. Quibus deus dimittit peccata tegit ne in iudicio reuelẽt. Itẽ Cassiodoꝝus Qui ĝuia habẽt peccata. alijs deus imputat. alijs p misericordiã nõ imputat. Ex his apte ostendit q deus ipse penitentẽ soluit a debito pene. z tunc soluit qñ intus illuminat inspirãdo verã cordis cõtritiõem. Cui sententie ratio suffragat z autoritates attestant. Nemo eñ vere cõpungit de peccato. habẽs coꝝ cõtritum z humiliatum. nisi in charitate Qui aũt charitatẽ habet vita dignus est. nemo autẽ simul vita z morte dignus est Nõ est ergo tũc ligatus debito eterne mortis. filius eñ ire esse desijt. exquo diligere z penitere cepit. Extũc ergo solutus est ab ira que nõ manet sup illũ qui credit in christum sed sup illũ qui nõ credit. Non ergo postmodũ p sacerdotem cui cõfitet ab ira eterna liberat a qua iam liberatus est p dñm exquo dixit. cõfiteboꝝ. Solus ergo deus hoiem interius mundat a peccati macula. z a debito eterne pene soluit. qui p ꝓphetã ait. Ego solus deleo iniquitates z peccata populi Itẽ amb. Verbũ dei dimittit peccata. sacerdos z iudex. Sacerdos quidem officiũ suũ exhibet. sed nulli⁹ potestatis iura exercet. Idẽ. Ille solus peccata dimittit. qui solus p peccatis nostris mortuus est. Itẽ aug⁹. Nemo tollit peccata nisi solus deus. qui est agnus tollens peccata mũdi. Tollit aũt z dimittendo que facta sunt. et adiuuando ne fiant. z producẽdo ad vitam. vbi oino fieri nõ possunt. His alijsq; pluribus testimonijs docet dñm solum p se peccata dimittere. z sicut dimittit quibusdam ita z alioꝝ quoꝝundam peccata retinet.

Aug. cõtr Julianum.

Rõnevtik ad ꝓbandũ qđ dicit.

Amb. autoritatibus dꝛo bat idem.

Q sacerdotes etiã dimittunt peccata z tenẽt peccata suo modo.

Hieroni.

Cassiodo.

Aug. sup Johannem.

Nec ideo tamen

negamus sacerdotib⁹ cõcessam potestatem dimittẽdi z retinendi peccata. cum hoc veritas in euãgelio aperte doceat. Hinc Aug. ait. Ecclesie charitas que p spũmsanctum diffundit in coꝛdibus eorum qui ptícipes sui sunt peccata dimittit. eoꝝ qui nõ sunt tenet. Idẽ Sacerdotes possunt cõfitentibus pcere. quibus eñ remittunt remittit deus. Lazaꝝ eñ de monumẽto suscitatũ obtulit discipulis soluendũ. p hoc ostendẽs potestatẽ soluendi cõcessam sacerdotibus. Dixit eñ. Qđcunq; sol. sup ter. erit so. z in celo. z̄c. hoc est. Ego deus. z oẽs celestis curie ordines. z oẽs sancti i gloria mea laudãt vobiscũ z cõfirmãt quos ligatis et soluitis. Nõ dixit quos putatis ligare z soluere. sed in quos exercetis opus iusticie z misericoꝛdie Aliter aũt vl alia opa vestra in peccatoꝛes nõ cognosco. Idem. Cũ veraciter ad deum cõuerso peccata dimittunt. ab eis dimittunt q̃bus ipse veraci cõuersione cõiungitur. Spũssanctus ea dimittit qui datus est oibus sanctis sibi charitate coherẽtib⁹. siue se nouerint coꝛpaliter siue nõ. Silr cum alicuius tenentur peccata. ab eis tenentur a quibus ille coꝛdis prauitate disiungit siue notis coꝛpaliter siue ignotis. oẽs mali spũaliter a bonis seiuncti sunt. Ecce hic dicit pctã dimitti z teneri a sanctis viris. z tñ spñsanctũ ea dimittere dicit. z qđ maiori ꝓsideratõe dignũ est. idem etiaz dicit. q deus p se vel per sanctos suos tantum dimittit peccata.

Ait em̃ sic. Sacramentū gratie dat deus etiam p malos. ipsam vero gratiā nō nisi p seipsum. vel p sanctos suos. Et iō remissionē peccatoꝝ vel p seipsum facit vel p ipsius columbe mēbra quibus ait Si cui dimiseritis dimittentur. Ecce q̄ varia a doctoribus tradunt̄ sup his. et in hac tanta varietate quid tenendum. Hoc sane dicere ac sentire possumus. q̄ solus deus dimittit peccata ⁊ retinet. et tñ ecclesie cōtulit potestatē ligandi ⁊ soluendi. sed aliter ipse soluit ⁊ ligat. aliter ecclesia Ipse em̃ p se tm̃ ita dimittit peccatū. q; ⁊ aiam mundat ab interiori macula. ⁊ a debito eterne mortis soluit.

Quomodo sacerdotes ligant et soluūt a peccatis. f

Nō aūt hoc sacerdotibus cōcessit. quibus tñ tribuit potestatem soluēdi ⁊ ligandi. i. ostendēdi homines ligatos vel solutos. Ūñ dñs leprosum sanitati prius p se restituit. deinde ad sacerdotes misit. quoꝝ iudicio ostenderet mūdatus. Ita etiā lazaꝝ iam viuificatū. obtulit discipulis soluendū. q; ⁊ si aliquis apud deū sit solutus. non tñ in facie ecclesie solutus habet. nisi p iudiciū sacerdotis. In soluendis ergo culpis vel retinēdis. ita opat̄ sacerdos euangelicus ⁊ iudicat. sicut olim legalis in illis qui ꝓtaminati erāt lepra que peccatū signat. Ūñ Hiero sup Math̄. vbi dñs ait petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ. ⁊ quodcunq; ligaueris sup terrā erit ligatū ⁊ in celis. ⁊ quodcunq; solueris sup terrā erit solutū ⁊ in celis. Hūc inquit locū quidam nō intelligentes aliquid sumunt de supcilio phariseoꝝ. vt dānare innoxios. vel soluere se putent noxios. cū apud deum nō sententia sacerdotū. sed reoꝝ vita querat̄. In leuitico se ostendere sacerdotibus iubent̄ leprosi. quos illi nō faciunt leprosos vel mūdos. sed discernunt qui mūdi vel im mūdi sunt Ita ⁊ hic apte ostendit̄ q; nō sequit̄ deus ecclesie iudiciū. que p subreptōem ⁊ ignorantiā interdum iudicat Deus aūt semp iudicat ſm veritatem. Et in remittēdis vel in retinēdis culpis id iuris ⁊ officij habēt ecclesiastici sacerdotes. qō olim habebant sub lege leprosis in curādis leprosis. Hi ergo peccata dimittūt vel retinent. dū dimissa a deo vel retenta iudicāt ⁊ ostendūt. Ponūt em̃ sacerdotes nomen dñi sup filios isra el. sed ipse benedicit vt dicit̄ i numeris. Hunc modū ligandi ⁊ soluendi Hiero. supra notauit:

Hieroni.

Alius modus ligādi ⁊ soluēdi. g

Ligant quoq; sacerdotes dū satisfactōem pnie cōfitentibus imponūt. Soluūt cū de ea aliquid dimittūt. vel p eā purgatos ad sacramētoꝝ cōmunionem admittūt. Quem modū supius leo papa notauit. Scōm hūc modum dicunt̄ etiā sacerdotes dimittere peccata vel retinere. Ūñ supi⁹ Aug. dixit. Quib⁹ remittūt remittit deus ⁊c. Opus em̃ iusticie exercēt in peccatores cū eos iusta pena ligāt. opus misericordie. dū de ea aliquid relaxant vel sacramētoꝝ cōmunioni cōciliant. alia opa in peccatores exercere nequeūt. Et notan dū est q; quos satisfactiōe pnie ligāt. eo ipso a peccatis solutos oñdūt. q; nō imponit̄ alicui satisfactio pnialis. nisi quē sacerdos ꝑ penitentē arbitrat̄. alij nō imponit. ⁊ eoipso peccatū retineri a deo iudicat. Q; aūt hoc ad claues ptineat. Aug. ostendit dicēs. Frustrat claues ecclesie q̄ sine arbitrio sacerdotis pniam agit. si sine oris cōfessiōe criminis indulgētia impetrat̄. Est ⁊ alius modus ligandi ⁊ soluēdi qui p excōmunicatōem geritur dum aliquis ſm canonicā disciplinā tertio vocatus ad emēdatōem manifesti delicti ⁊ satisfacere vilipendēs. snia ecclesie a loco oōnis ⁊ sacramētoꝝ cōmuniōe ⁊ fideliū cōsortio p̄cidit̄ vt erubescat ⁊ pudore sceleris cōuersus penitеat. vt sic spūs eius saluus sit. q; si penitentiam ꝓfitens resipuerit. negate cōmunioni admittit̄. ⁊ ecclesie recōciliat̄. Hec est aūt eccl'ie anathematizatio. hāc penā illis qui digne pcelluntur infligit. q; gratia dei ⁊ ptectio illis amplius subtrahit̄. ac sibiꝑsis relinquit̄. vt sit eis libeꝝ ruere in interitū peccati. In quos etiam maior diabolo seuiēdi datur potestas. Oratiōes quoq; ecclesie ⁊ benedictionum ac meritoꝝ suffragia eis nequaq; suffragari putent̄.

Aug. in li. de penitentia.

Qñ ꝑm hos modos intelligen dñ sit illud. Q̃cunq; sol. ꝛc.

h

Secundñ hos li= gandi ꝛ soluẽdi modos qñ vex est qđ dicit. Quodcunq; solueris sup terram erit solutñ ꝛ in celis. ꝛ qcunq; ligaue/ ris sup terram erit ligatñ ꝛ in celis ꝛc. Aliqñ em̃ ostẽdunt solutos vel ligatos qui nõ sunt apud deñ. ꝛ pena satisfactio nis ꝛ excõmunicationis interdum indi= gnos ligant vel soluunt. ꝛ indignos sa/ cramentis admittunt. ꝛ dignos admitti arcent. sed intelligendñ est hoc in illis quox merita solui vel ligari postulant. Tñc em̃ sentẽtia sacerdotis iudicio dei et totius celestis curie approbat ꝛ cõfirmatur. cñ ita ex discretiõe ꝑdit. vt reox merita nõ cõtradicant. Quoscunq; er/ go soluũt vel ligant adhibentes claucm discretionis reox meritis soluunt vel li gant in celis. i. apud deum. qz diuino iudicio sacerdotis sentẽtia sic ꝓgressa approbat ꝛ cõfirmat. Quos ergo ꝑm merita sententia ecclesie ꝓcellit. ledit. ꝛ illi foris sunt apud deñ. Qui aũt nõ meruit. sententia ecclesie nõ ledit nisi cõtemnat. Vñ Origenes. Exijt quis a vitate a fide. a charitate. ꝓ hoc exit de castris ecclesie. etiam si eꝑi voce nõ abijciat. sicut ecõtra aliquis non recto iudicio foras mittit. Sed si nõ egit vt mererer exire. nihil ledit. Interdum em̃ qui foras mittitur intus est. ꝛ qui foras est. intus videt retineri. Ecce qualis ꝛ quantus est vsus apostolicax clauium. Jam ostẽsum est ex ꝓte qualiter sacerdotes dimittunt pec cata vel tenẽt. ꝛ tamen retinuit sibi deus quandã singularem potestatẽ dimittendi vel retinendi. qz ipse solus ꝓ se debituz eterne mortis soluit ꝛ animã interius purgat.

Origenes su ꝑ leuiticum.

Que sint interiores tenebre ꝛ in terior macula.

i

Hic querit q̃ sit il= la macula ꝛ que sint ille tenebre interiores. a quibus deus interius animã purgat. cñ veram pñiam immittit. De tenebris ꝛ interiori caligine satis facile est et intelligere ꝛ rñdere. Tñ em̃ quis mortaliter delinquit ꝛ gratia vtutis priuat si qua p̃cessit. ꝛ naturalium bonox elisionem patit. vnde ꝛ intellectus obtundit ꝛ totus homo interior obtenebrat. ꝛ ita quasi caligine quadã mens obuoluit. q̃ caligo peccati pena est. Hanc vo deus pellit cñ pñiam immittit ꝓ quam ꝑdita bona restituit. ꝛ viciata reparat. Vñ ꝓ pheta. Nebulã sicut cinerẽ spargit. Sz que est macula peccati a qua animã lauat. Ecce em̃ quis voluit facere homicidium ꝛ patrauit. quo patrato desinit tã velle q̃z facere. nõdum tñ vere ꝛ humiliter penitet. nec cõfiteri ꝓponit. Que ergo remansit in aia illius macula. Mala voluntas quidẽ fuit macula illius aie. sed illa transit. Macula etiã est si penitere cõtemnit. sed hoc est peccatñ aliud a p̃cedenti. Que ergo macula remansit a qua ipse in penitentia purgat. Pollu ta quidez est aia quousq; peniteat. sicut erat dñ in ea ꝓaua erat volũtas. Sicut em̃ qui tangit morticinñ vel aliud imũduz. ita pollutus est post tactñ quousq; lauat sicut fuit dum tangeret. ita post actñ peccati ita polluta remanet anima sicut fuit i ipso actu peccati. qz ita est lõge a deo ꝓ dissimilitudinẽ qui est vita ꝛ mũdicia mentis. sicut fuit dñ peccatum ageret. Ipsa ergo dissimilitudo q̃ inest aie ex peccato. ꝛ est a deo elongatio. anime macula intelligit a qua purgat in penitẽtia Hoc aũt solus deus facit. qui solus suscitat animã ꝛ illuminat. qđ sacerdotes nequeunt qui tamen medici sunt animax. Unde ꝓpheta. Nunquid medici suscitabunt ꝛ cõfitebunt tibi. qđ exponens Aug. ait. Boni doctores recte medici dicunt. qui viuẽtes curare ministerio possunt. sed nõ mortuos suscitare Sola em̃ dei gratia reuiuiscũt.

Jsta est distinctio. xviij. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̃ postq̃ determinauit de penitentia quantñ ad eius ꝓtes. Hic aũt cõsequẽter determinat de potestate ministrox hoc sacramentñ dispensantiñ. Et circa hoc tria facit. Primo em̃ numex clauium. ꝛ in quo eox vsus cõstat ꝓponit. Scõo qñ solus deus peccata dimittat subdit. Tertio etiã modñ quo sacerdotes ligãt et soluũt adiungit. Primñ quidẽ facit a principio distinctõis vsq; ibi. Sed querit vtz a peccatis. Secundñ vsq; ibi. Nõ hoc sacerdotibus. Tertiñ vo ab inde vsq; ad finẽ dis. In spãli sentẽtia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quax prima est hec. Claues em̃ sacerdotibus ꝛcesse sunt scientia discernẽdi. ꝛ spũalis potentia iudicãdi. Hãc em̃ ꝓposi-

tionem magister insinuās querit. Cū in sola cōtritione cū ꝓposito cōfitendi dimittaꝫ peccatum q̄ntum ad maculā ⁊ reatum pene ante cōfessionē sacerdoti factā. quid ergo dimittit sacerdos in sua absolutione. ⁊ quid etiā virtus clauiū operetur. Postea aūt magister determinat quid sit virtus clauiū ⁊ dicit q̄ ille claues nō corpaliter sed spūaliter intelligēde sunt. ⁊ nihil aliud sunt q̄ scientia discernēdi. ⁊ potentia iudicandi. qz iudex ecclesiasticus habet dignos recipe. ⁊ indignos excludere a regno dei. i. ab ecclesia vel sacramentoꝝ pceptione. Ubi etiā subdit q̄ vis ligandi siꝫ ⁊ vis soluēdi sacerdotibus ecclesie cōpetit ⁊ nō hereticis. Postea etiam dicit q̄ vsus clauiū in duobus cōsistit. scz in discernēdo ligandos ⁊ soluēdos. ⁊ etiā in ligando ligādos. similiter ⁊ in dissoluēdo ligatos. Scōa ꝓpositio est hec. Solus deus maculā culpe abstergit ⁊ a debito mortis eterne absoluit. Hanc cū ꝓpositiōem magister insinuans querit quid operet sacerdos i absoluēdo a peccato. vtꝫ scz culpam vel etiā penam tollere possit. Tangit aūt magister circa hoc duas opiniones. Quibusdam videt. q̄ deus aīam suscitat a morte ⁊ sacerdos remittit reatū pene. Unde ⁊ dñs lazaꝝ prius suscitauit ⁊ viuificauit. ⁊ postea apostolis soluendū reliquit. Alijs vero videt q̄ solus deus sicut aīam viuificat interius tollendo culpā sic ⁊ reatū pene eterne relaxat. Cū sacerdotibus tradita est potestas dimittēdi peccata ⁊ retinendi. sicut cū deus solam potestatē baptismi sibi retinuit ita et penitētie. Et hāc sententiā approbat magister tanq̄ rationabilē. simul cū cum culpa pena dimittit. et nemo vere cōterit nisi homo qui est in charitate. qui aūt charitatem habet dignus est vita eterna. ⁊ nō pena eterna vel morte. ⁊ ideo deus q̄ dimittit culpā etiam dimittit penā. Quod auctoritatibus sanctoꝝ cōfirmat. Postea dicit q̄ nō obstāte q̄ solus deus dimittit peccata. vcꝫ tū est q̄ etiam sacerdos habet potestatē dimittendi ⁊ retinēdi peccata ⁊ aliquid opaē p istam potestatem. qz peccata dimittit ⁊ retinet. qō pluribus auctoritatibus cōfirmat. Postea dat vnum modū quo sacerdotes dicunt ligare ⁊ soluere dicens. q̄ deus p se dimittit culpā mundando aīam a macula culpe. et soluendo debitū pene eterne. Sacerdotes vo dimittūt ⁊ soluunt omissionem factā vel nō factā manifestando ⁊ ostendēdo. Unde dñs prius et p se leprosis sanitatē restituit. Deinde ad sacerdotes misit. quoꝝ iudicio ostenderent mūdati. Unde si aliquis apud deū est absolutus. nō tamen in facie ecclesie absolutus habet nisi p iudiciū sacerdotis. Unde sicut sacerdos legalis leprā nō mundauit. sed inter mūdos ⁊ inmundos discernebat. ita sacerdos euāgelij peccata nō dimittit. sed vtꝫ dimissa sint iudicat ⁊ ostendit. Tertia ꝓpositio est hec. Sacerdotes ligant cū satisfactōem imponunt penitētie. Tunc vero soluūt cū de ea aliquid dimittunt ⁊ purgatos ad sacramentoꝝ cōmunionem admittūt. Hanc magister insinuans cōtinuat p̄dicta scz ponendo secundū modū quo sacerdotes dicunt ligare inquantū penam satisfactoriā penitentibus imponūt. Soluere vero dicunt q̄n aliquid de satisfactiōe debita releuāt ⁊ purgatos ad sacramentoꝝ cōmunionem admittunt ⁊ sic ecclesie recōciliant. In primo exercēt opus iusticie. In secūdo opus misericordie. eo q̄ ligant ad satisfactoriam penā peccatorem solutū esse ostendunt qz nulli pena satisfactoria imponit nisi ei quē sacerdos vere penitentē arbitrat. Q aūt penā imponere ad claues ptineat ostendit p beatū Augustinū qui dicit q̄ pnīa sine arbitrio sacerdotis frustrat. ⁊ cōtemptibiles claues ecclesie facit. ⁊ q̄ sine vocali cōfessione suppositā mentali indulgētia haberi nō pōt. Postea ponit tertiū modū quo sacerdotes soluūt ⁊ ligant p excōmunicatōem. Tūc eī quis hoc mō ligat dū tertio vocatus ad emendatōez manifesti dilecti ⁊ satisfactōem vilipendēs p sententiā ecclesie a loco oīonis ⁊ sanctoꝝ cōmunione ⁊ a ꝓsortio fidelium pscinditur ⁊ erubescat et pudore sceleris cōuersus peniteat. Tunc vero soluitur q̄n pnīam ꝓfitens cōmunioni admittit ⁊ ecclesie recōciliatur. p hanc aūt excōmunicatōem hec infligit pena. ⁊ gratia diuina ⁊ ptectio hominī subtrahit angelica. ⁊ derelictus liberius in peccatū cadat. diabolo etiam potestas in talē hoiem dat. orationes ecclesie illi nō ꝓdesse putant. Postea querit qūo sm hos modos tres ligandi ⁊ soluendi vez sit q̄ dñs dicit illa in celis esse soluta et ligata que in terris sacerdotes ligauerūt ⁊ soluerunt. cū tamen ipsi q̄nq̄ ligatos ⁊ solutos ostendant qui nō sunt absoluti coram deo etiā p̄dictoꝝ modoꝝ trium. ipsi etiam interdū indignos ligant et soluūt. Et respondet q̄ intelligendū est q̄ tunc solutio ⁊ ligatio sacerdotis diuino i iudicio approbat. q̄n clauis discretionis adhibita sit sm exigētiam meritoꝝ. Quando aūt sacerdos in iudicando errat tunc qui ligat apud deū iudicem ligatus nō habet nisi ecclesie sententiā cōtemnat. Et similiter dicendū est de solutione. Ūn sm Orige. Interdū qui foras mittit intus est. ⁊ qui foras est interius retineri videt. Ultimo occasione huiꝰ querit que sit illa macula ⁊ que sint ille interiores tenebre a quibus deus aīam purgat cū pnīam immittit. Et rñdet quantū ad maculā que remanet in anima. q̄ illa nō sit mala voluntas. qz illa transiuit. nec pnīe cōtemptus. qz ille est nouū peccatū sed dissimilitudo ⁊ elongatio a deo que tanq̄ macula inest aīe a qua purgat p penitentiā. quantū vero ad tenebras interiores respōdendo dicit q̄ hoīs mortaliter peccātis intellectus obtenebrat et naturalia viciant ⁊ gratia dei priuat. priuatio ergo gr̄e dei ⁊ deterioratio bonoꝝ naturaliū est interior mētis caligo a q̄bus oībus curat p pniaz. Addit etiā q̄ sacerdotes sunt sicut medici aīaꝝ. medici aūt pnt viuētes curare. sed nō pnt mortuos suscitare. sic sacerdotes in mīsterio curāt. sola aūt gratia dei viuificat. Et tūc in spāli.

Qñ hee claues dant ⁊ quibus.

DI. XIX a

QOstquā ostē sum est que sint claues aplice et quis eaꝝ vsus. supest inuestigare qñ iste claues dentur ⁊ quibus. Dant hee claues p ministerium epi alicui in promotione sacerdotij. Cum eī recipit ordinē sacerdotalem. simul ⁊ has claues recipit. Sed nō videt q̄ omnes vel soli sacerdotes has claues habeant qz plerīq̄ ante sacrā ordinatōem scientiam discernendi habēt. plures post cōse

L

Q nō oīs sacerdos alterā clauē habet. s. scientiaz discernendi.

crationem ea carent. Sane dici pōt. q alteram clauiū istaz. i. scientiam discernendi nō habent omnes sacerdotes. vn de dolendū est atq; lugendum. Multi em̄ licet indiscreti atq; scientie qua eminere debēt exortes. sacerdotij gradum recipere p̄sumunt vita ꝛ sciētia eo indigni. qui nec ante sacerdotiū nec post scientiam habent discernēdi. qui ligandi sint ꝛ soluendi. Jdeoq; illā clauem in cōsecratione nō recipiūt. q; semp scientia carent. Qui vero ante sacerdotiū scientia discernendi p̄diti sunt. licet habeant discretionē nō tm̄ in eis est clauis. q; nō valent ea claudere vel aperire. Jdeoq; cum ꝓmouet in sacerdotez clauē discretionis recte dicit accipere. q; ꝛ ante habita discretio augeat. ꝛ fit in eo clauis vt ea iam valeat vti ad claudendū vel ad aperiendum.

Si alteram clauem oēs habeant scz potentiā ligandi ꝛ soluendi. b

Cunq; iaz cōstet nō omnes sacerdotes illas duas claues habere. q; scientia discernēdi plerisq; carent. de altera. id est potētia ligādi ꝛ soluendi queri. vtz omnes sacerdotes eā habeant. Quidam em̄ hanc potestatem putant illis solis esse cōcessam. qui doctrinā simul ac vitam apostoloz seruāt Illas em̄ claues ꝓmisit dominus Petro ꝛ imitatoribus eius tantū. vt aiunt. Qui etiam autoritatibus vtunt in munimentum sue opinionis Hoc em̄ dicūt Augustinū sensisse vbi supius ait. Remissionem peccatoz vel p seipsum facit deus vel p columbe mēbra. dicit etiam idez peccata dimitti vel teneri a sanctis Jdez sup exodum vbi de lamina aurea legit. Erat autez lamina aurea semp in fronte sacerdotis. Hec inquit significat fiduciam bone vite. quā qui vere pfecte q; nō significatiōe sed veritate sacerdos habet. solus pōt auferre peccata. Jtem Grego. Illi soli habent in hac carne positi potestatē ligandi ꝛ soluēdi. sicut sancti apostoli. qui illoz exempla simul cuz doctrina tenent. Jtem ex dictis Orige. Hec potestas soli Petro cōcessa est et ꝛmitatoribus Petri. Nam quicunq; ve

Aug⁹. in li. 8 baptismo.

Greg. in tractatu euangelioz.

stigia Petri imitant. habent recte ligādi ꝛ soluendi potestatē. His alijsq; testimonijs innitunt qui asserunt potestatē ligandi ac soluendi illis solis cōcessam sacerdotibus qui vita et doctrina pollent sicut apostoli.

Alioz sententia verioz. c

Alijs aūt videtur qđ ꝛ mihi placere fateor. cunctis sacerdotibus hanc clauem dari. s. ligandi et soluendi. sed nō eam recte ac digne habent. nisi qui vitam ꝛ doctrinā apostoli cam seruāt. Nec p̄misse autoritates malos sacerdotes hanc potestatem negāt habere. sz illos solos digne ac recte hac potestate vti significant. qui p̄diti sunt vita ꝛ doctrina apostolica. q; soli ipsoz apostoloz imitatores digne rectecq; possunt ligare ꝛ soluere. ꝛ p dominū tantū vel p sanctos in quibus habitat spiritussanctus digne ꝛ recte fit remissio vel retentio peccatoz. fit tamē ꝛ p illos qui sancti nō sunt. sed non digne vel recte. Dat em̄ deus benedictionem digne poscenti etiam p dignum ministz. Q vero hanc potestatem habeant omnes sacerdotes. Hiero. testatur sup illum locum euangelij. vbi dñs dixit petro. Tibi dabo claues regni celoz ꝛc. Habent inquit eandem iudiciariam potestatē alij apostoli. habet ꝛ omnis ecclesia in epis et p̄sbiteris. Sed ideo petrus eam specialiter accepit. vt omnes intelligant. q; quicunq; ab vnitate fidei ꝛ societate ecclesie se separauerit. nec a peccatis solui nec celum pōt ingredi. Jtez q; sacerdos etiam si malus sit gratiā tamen transfundit p sue dignitatis officio. Aug. ostendit dicens. Dictū est a domino in numeris ad moysen ꝛ aaron sacerdotes. vos ponite nomen meum sup filios israel. Ego dominus benedicā eos. vt gratiā traditio p ministerium ordinati trāsfundat hominibus. nec voluntas sacerdotum obesse vel ꝓdesse possit. sed meritū benedictionem poscentis. Quanta aūt sit dignitas sacerdotalis officij et ordinis hinc aduertamus. Dictū est de nequissimo caypha inter cetera. Hoc autē a semetipso nō dixit. sed cum esset pontifex anni illius ꝓphetauit. p quod osten

At oēs sacerdotes habeant potestatē ligandi ꝛ soluendi confirmat.

Q etiā p indignos transfundit gra dignis. Aug. in li q̄stionum noui et ve. testa.

dit spiritum gratiaꝝ nō psonam sequi digni vel indigni. sed ordinem traditionis. vt q̄uis aliquis boni meriti sit. non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus. vt officij misteriū exhibeat. dei aūt est effectum tribuere benedictionis. Hinc euidenter ostendit ordo nō priuari potestate tribuendi gratiā ob ministri indignitatem. Huic tñ augustini sententie videt obuiare qđ ait esicius. Sacerdotes inquit nō ppria virtute benedicunt. sed qz figuram chzisti gerunt. et ppter eum qui in ipsis est plenitudinez benedictionis tribuūt. nec solum is qui sacerootiū sortitus est. sed quicūq; chzistum in seipso habet ꝛ eius figurā gerit. per cōuersionem bonam sicut moyses. idoneus est vt benedictiōem pstet. Ecce hic habes q nō solū sacerdos sed omnis in quo chzistus habitat benedictōez pstat. Sed alia est benedictio que solis sacerdotibus cōgruit. alia que ab omnibus bonis cōmuniter exhibet. Beniq; illi sacerdotes in quibus chzistus habitat benedictionis plenitudinē tribuere dicunt. nō quia soli illi transfundant gr̄iam. sed qz illi soli licite ꝛ digne id agūt nec subditos mala vita sacerdotis ledit si bona faciūt que ille dicit. Unde Grego. Multi dum vitā sacerdotum q̄si suam discutiunt. in erroris foueā dilabuntur. minus cōsiderantes q nō eos vita sacerdotis lederet. si humiliter bonis sacerdotū ammonitionibus aurem accomodarent.

Esici⁹ sup leuiticum.

De hoc quod scriptum est in malachia Maledicā benedictionibus vestris. d

Premisse vo sentētie qua dicit etiam p mali sacerdotis misteriū transfundi gratiam benedictionis. videt obuiare quod dñs p malachiam pphetam malis sacerdotibus cōminatur. Maledicam benedictionibus vestris. Et alibi. Ue his qui viuificant animas que nō viuunt. et mortifi/cant animas que nō moriunt Si em̄ maledicit dñs benedictionibus eoꝝ. et si aie quas viuificant nō viuūt. qūo p eos gr̄a benedictionis transfundit. Sed illud capitulum. maledicā ⁊c. qnidā referunt ad hereticos. qui ab ecclesia p̄sciss sunt. ꝛ ad excōmunicatos quoꝝ benedictiones fiunt maledictiōes. his qui eoꝝ sequunt errores. Illud vero alteꝝ. s. vi uificant ⁊c. sup oēs illos sacerdotes exponūt. qui absq; claue scientie ꝛ forma bone vite p̄sumunt ligare vel soluere. Sed nullus officio sacerdotis vti debet nisi imunis sit ab illis que i alijs iudicat alioquin seipsum cōdemnat.

Qualis debet esse iudex ecclesiasticus. e

Qualem aūt optet esse qui alioꝝ iudex cōstituit. Augu. describit ita dicēs. Sacerdos cui ois offert peccatoꝝ ante quem statuit ois languoꝝ in nullo eoꝝ sit iudicandus. que in alio iudicare est pmptus. Judicās em̄ aliū qui est iudicandus cōdemnat seipsum. Cognoscat ergo se ꝛ purget i se qđ alios videt sibi offerre. caueat vt a se p̄iecerit quicquid in alio dānosum repit. Animaduertat. q q̄ sine peccato est. p̄imus in illā lapidē mittat. Jdeo em̄ liberauit peccatricē. qz nō erat qui iuste p̄jceret lapidē. Quō lapidaret qui se lapidandū cognosceret. Nullus em̄ erat sine peccato. i quo intelligit oēs fuisse reos. Nam venialia semp remittebant p cerimonias. Nota. nā venialia hic dicit et criminalia ꝑm legē. vt venialia putabant que p cerimonialia dimittebant sine morte vel mutilatiōe. criminalia que mortē vel mutilatōem inferebāt. Si qđ ergo in eis peccatū erat criminale erat. In hoc ergo patentissimū est crimen sacerdotum ꝛ detestabile. qui nō p̄ius se iudicāt ꝛ alios alligant Caueat spūalis iudex sicut nō cōmisit crimen nequicie. ita nō careat munere scientie. Optet vt sciat cognoscere q̄quid debet iudicare Judiciaria em̄ potestas hoc postulat. vt qđ debet iudicare discernat. Diligēs ergo inuestigatoꝝ sapiēter interroget a peccatore. qđ forsitan ignorat vel verecundia velit occultare. Cognito vo crimine. varietates eius nō dubitet inue/stigare. ꝛ locū ꝛ tempus ꝛ cetera que supra diximus. quibus cognitis assit benī uolus. paratus erigere ꝛ secū onus portare. ꝛ habeat dulcedinē in affectiōe. di-

Aug. in li. 3 penitētia.

scretionem in varietate. doceat pseuerā tiam. Caueat ne corruat. ne iuste pdat iudiciariam potestatē. Et si eñ peniten tia possit ei acquirere gratiā. nō tamen mox restituat in potestatē primaz. Et si petrus post lapsum restitutus fuerit et sepe lapsis sacerdotibus reddita sit dignitatis potestas. nō tñ est necesse vt oi bus cōcedaf quasi ex autoritate. Inueniť autoritas que cōcedit ꝛ quasi imperat. Inueniť autoritas alia que nō cōcedit sed vetat que scripture nō repugnāt sed cōcordant. Cum eñ tot sunt qui labunť. vt pristinam dignitatem ex autoritate defendāt. ꝛ quasi vsum peccandi sibi faciant. recidenda est spes ista. Si vero locus est vbi ista nō cōcurrant. re/ stitui possunt qui peccant. Ex his satis ppendiť qualis debeat esse sacerdos q̄ alios ligat ꝛ soluit. discretus. s. ꝛ iustus alioquin mortificat sepe aias que nō moriunť. ꝛ viuificat que nō viuunt. et ita incidit in maledictionis iudiciū. Illud aūt malachie. s. maledicā benedictioni/ bus vestris. siue sup hereticos tñ ꝛ ex/ cōmunicatos. siue sup omnes sacerdo/ tes qui vita ꝛ sciētia carentes benedice re pſumunt. dictum accipiaf. sic intelli/ gi pōt. maledicam benedictionibus ve stris. id est his que i eis benedictiōibus possidetis. q̄ faciam ea cedere vobis in maledictiōem. nō in benedictionem. q̄ et si benedicūt sanctis. nō hoc faciūt ex vo corde. ꝛ ideo eor benedictio eis ver titur in maledictōem. Vel maledicā benedictionibus vestris. i. qđ a vobis be/ nedicif. a me erit maledictū. q̄ benedi/ cūt inique agentibus adulanť q̄ peccā/ tibus. dūmodo diuites sint.

Ista est distinctio. xix. huius quarti libri. In qua magister posťq̄ ostendit potestatē clauiū ſm se. Dic cōsequenter determinat quor sit habere claues. Et circa hoc tria facit. Primo eñ ostendit quibus ꝛ q̄ñ claues danť. Secūdo q̄o habētes claues se Xrutibus ornare tenenť. Tertio quor benedictōes suscipiētibus pl⁹ suffragenť. Primū quidē facit a ꝓncipio distinctionis vsq; ibi. Alijs aūt videť. Secz ab inde vsq; ibi. scz ad quintū capitulū. qđ incipit Q̄z vero hāc potestatē. Tertiū vsq; ad finē dis. In spāli sententia magistri stat in tribus ppositiōibus quaz prima est hec. Quāuis nō magister tñ omnes doctores dicūt. q̄ vtrang; clauē oēs sacerdotes in cōsecratōe recipiunt Hanc mgr insinuās ponit primo q̄ post pdicta cōsiderandū est q̄ñ ꝛ quibus dā tur claues. Et subdit q̄ claues danť p ministeriū epi in promotione sacerdotij. simul eñ cū quis recipit ordinē sacerdotij recipit ꝛ claues. Postea obijcit in cōtrariū quantū ad clauē scientie. quā nec solū sacerdotes haberi videnť. plures eñ nō sacerdotes scientiā discernendi habēt ꝛ multi sacerdotes ea carēt. Et rñdet q̄ hanc clauē. s. que est scientia discernēdi nō omnes sacerdotes habent. Unde qui scientiā nō habent in cōsecratione hāc clauem nō recipiunt. sacerdotes vero quamuis scientiā discernendi habere possunt. nō tñ dicunť habere clauē q̄z nō possiunt ea claudere vel apire. sed quando tales ad sacerdotiū promouenť dicunť claues discretionis recipe. q̄z ante etiā habita scientia habenť ꝛ sic fit i eo clauis ad claudendū vel aperiendum. ꝛ sic soli sacerdotes habēt clauem Postea querit de claue potētie. vtr oēs sacerdotes eā habent. Et ponit opinionē quorundam dicentiū q̄ nō omnes eam habēt. sed solū imitatores doctrine simul ꝛ vite apostolice qđ autoritatibus cōfirmant. Scōa ppositio est hec. Qui vult alios soluere vel ligare debet se Xrutibus prius adornare. Hanc mgr ponens narrat secundā opinionē de claue potentie quā magister approbat. que est q̄ omnes sacerdotes eā habēt ꝛ nō habēt eam recte bene ꝛ digne. nisi qui doctrinā ꝛ vitam apostolicā seruāt. ppter quod autoritates quas prima opinio p se inducit nō negant malos sacerdotes habere clauē potentie. sed dicunt solum digne vti posse eis q̄ pditi sunt doctrina ꝛ vita apostolica. Postea approbat hāc opinionē pluribus autoritatibus sanctoz. Tertia ppositio est hec. Alia est benedictio que solum cōuenit sacerdotibus ꝛ alia que iustis exhibeť hominibus. Hanc eñ ppositionem magister insinuans obijcit ꝓtra pdicta quadaz autoritate qua dicere videť q̄ omnes sancti viri benedicere habent. ꝛ nō solum sacerdotes. cuius oppositū pdictum est in quadam autoritate. Et respōdet q̄ alia est benedictio que fit ex merito sanctitatis. que quidē benedictio omnibus hominibus cōgruit. ꝛ alia est benedictio q̄ fit ex autoritate ordinis que solū cōpetit sacerdotibus. quā si omnes sacerdotes habeant. soli tñ boni sacerdotes dicunť eam habere qui ea recte vtunť. Subdit autē q̄ mala vita sacerdotū subditos nō ledit. si bona faciunt que ipse dicit. Unde etiam nō debent subditi vitam sacerdotis multū discutere. Postea eñ aliter obijcit cōtra dicta. q̄z eñ dominus p̄ ppbetam cōminaf malis sacerdotibus. q̄ maledicturus sit benedictionibus coz. et specialiter illis sacerdotibus qui viuificant animas que nō viuunt ꝛ mortificant animas que nō moriunť. Postea quidem soluit ꝛ dicit ad hoc ſm quosdam q̄ illa intelliguntť de sacerdotibus pscisis ab ecclesia vel etiā de illis sacerdotibus qui sine scientia bona vita pſumunt soluere ꝛ ligare. Debet eñ sacerdos imunis esse ab omnibus his que mala iudicat. Postea etiam occasione huius inducit quasdaz autoritates quibus ostendiť quales debet esse sacerdos qui soluit ꝛ ligat. Debet eñ sacerdos ille esse iustus i vita ꝛ similiter discretus in scientia. Ultimo quidem ponit expositōem illius Malachie. Maledicā benedictionibus vestris. ſm beatum Grego. duplicem. Prima quidem est q̄ benedictio malor sacerdotum eis cōuertatur in maledictiōem. Secunda quidem est q̄ in multis inique agentibus benedictio mali sacerdotis adulando illis quos non benedicit. Et tñ in speciali.

De his qui in fine penitent

DI. XX a

Sciendū ē etiam q̄ tps penitentie est vsq̄ in extremū articulū vite. Vñ leo papa. Nemo est desperandus dū in hoc corpe cōstitutus est. q̄ nonunq̄ qđ diffidentia etatis differt. cōsilio maturiore pficit. Aug. tamē de penitentiā differētibus ita scribit. Si quis positus in vltima necessitate voluerit accipe penitentiam ⁊ accipit. ⁊ mox recōciliabit et hinc vadit. fateor vobis nō illi negam⁹ quod petit. sed nō p̄sumimus. q̄ bene hinc exit. si securus hinc exierit ego nescio. Penitentiā dare possumus. securitatē vero nō. Nunquid dico damnabit sed nec dico liberabit. Vis ḡ a dubio liberari. age pniam dum sanus es. Si sic agis dico tibi q̄ securus es. q̄ penitētiā egisti eo tpe q̄ peccare potuisti. Si vis agere pniam q̄n iam peccare nō potes. peccata te dimiserūt. nō tu illa. Itē due res sunt. aut ignoscit tibi. aut nō ignoscitur. quid hor tibi sit futur nescio Ergo tene certū. dimitte incertū. Sed quare hoc dixit Aug. cū penitentia que in fine agit in psalmo appellet sacrificium vespertinū. qđ erat acceptabilius in lege. ⁊ in quacunq̄ die inuocet deus assit. ⁊ q̄cunq̄ hora ingemuerit ⁊ cōuersus fuerit peccator vita viuet ⁊ nō morit. Sed illa dixit Aug. ppter illos qui penitētiā vsq̄ in finem vite ptrahunt. ⁊ tunc nō ex dei amore vident penitere. sed timore mortis quasi ex necessitate. Vñ idem quasi apiens quare supiora dixerit ait. Nullus expectet q̄n peccare nō potest. Arbitriū em̄ libertatē querit deus. vt delere possit cōmissa nō necessitatē sed charitatem. nō tm̄ timorem. q̄ nō in solo timore viuit homo. Quē ergo sero penitet. optet nō solum timere iudicem. sed diligere. q̄ sine charitate nemo saluus esse pōt. Non ergo tm̄ timeat penā qui penitet. sed anxiet p gloria. Que cōuersio si cōtigerit alicui etiā in fine. desperādum nō est de eius remissione. Sed q̄n vix vel raro est tā iusta cōuersio. timendū est de penitente sero. maxime cū filij quos illicite dilexit sint p̄sentes. vxor ⁊ mūdus ad se vocet. multos solet serotina penitētia decipe. Sz q̄n deus semp potēs est. semp etiā in morte iuuare valet quibus placet. Cū ergo opus sit nō hominis sed dei fructifera penitētia. inspirare eam pōt quandocunq̄ vult sua misericordia. ⁊ r̄munerare ex misericordia. quos damnare pōt ex iusticia Sed q̄n multa sunt que impediūt ⁊ languentem retrahūt. piculosum est ⁊ interitui vicinum ad mortē ptrahere penitentie remediū. Sed magnū est cui deus tunc inspirat (si quis est) veram penitentiā. Sed si etiā sic cōuersus vita viuat ⁊ nō moriat. nō pmittimus q̄ euadat omnē penam. Nā prius purgandus est igne purgatiōis. qui in aliud seculū distulit fructū cōuersionis. Hic autē ignis et si eternus nō sit. miro modo grauis est. excellit em̄ omnē penā quam vnq̄ passus sit aliquis in hac vita. Nunq̄ in carne tanta inuēta est pena. licz mirabilia martires passi sunt tormenta ⁊ multi nequiter quanta sepe sustinuerunt supplicia. Ex his satis ostendit q̄ piculosum sit differre penitentiā vsq̄ in finē vite. si tm̄ etiam tunc vera habeat penitentia. hominē liberat. ⁊ vitam mortuo impetrat. nō sic tm̄. vt nullam sentiat penā. nisi forte tanta sit vehementia gemitus ⁊ cōtritionis. que sufficiat ad delicti punitōez. Licet ergo sit difficile vt tūc sit vera penitentia. que tam sera venit. q̄n cruciatus mēbra ligat ⁊ dolor sensum exp̄mit vt vix homo aliq̄d cogitare valeat. melior est tm̄ sera q̄ nulla. Penitētia em̄ si in extremo vite hyatu aduenit. sanat et liberat. Multū sera fuit latronis pnia. sed nō fuit sera indulgētia. Sed licet latro veniā meruisset in fine ꝺ omni crimine. nō tm̄ dedit baptisatis peccandi ⁊ p̄seuerandi autoritatē.

Aug. in li. ꝺ penitētia.

De his qui hic penitentiam non cōplent. b

Si vo querit de illis qui in hac vita pniam nō cōplent. vtr transituri sint p ignem. vt ibi quasi cōpleant qđ hic minus fecerunt. Idem dicimus ⁊ de istis esse sentiendū ⁊ ꝺ his qui in extremis penitēt. Si em̄ tanta fuerit cordis ptritio ⁊ delicti exprobratio.

vt sufficiat ad puniendū peccatū. liberi ab alijs penis transeunt ad vitā. ⁊ si inexpleta fuerit penitētia. q; pfecte penituerunt ⁊ ingemuerūt corde. Qui vero nō adeo cōteruntur corde ⁊ ingemiscūt p peccato si ante expletiōem penitentie discesserint. ignem purgatoriū sentiunt et grauius punient. q̄ si hic implessent penitentiā. Horrendū est em̄ incidere in manus dei viuentis. Deus em̄ cū sit misericors ⁊ iustus. ex misericordia penitēti ignoscit nō reseruans peccatū ad penam eternā. Ex iusticia vero impunitū nō dimittit delictum. aut em̄ punit homo. aut deus. homo aūt punit penitendo. Et est penitētia interior ⁊ exterior. Si ergo interior penitudo fuerit tanta vt sit sufficiens vltio peccati. deus qui hoc nouit ab illo qui taliter penitet. vlterius penā nō exigit. Si vero interior penitudo nō sufficit i vindictā peccati nec exterior penitētia implet. deus qui modos ⁊ mensuras peccatoꝝ ⁊ penaꝝ nouit. addit penaz sufficientē. Studeat ergo quisq; sic delicta corrigere. vt p̄ mortem nō oporteat penam tollerare. Quedam em̄ peccata mortalia in penitētia fiunt venialia. non tñ mox sananť. Sepe infirmus moreret si nō medicaret. non tamē statim medicatus sanať Languet victurus qui p̄us erat moriturus. Qui autem impenitēs morit oīno morit. et eternaliter cruciať. Si em̄ semp viueret. semp peccaret.

De illo cui sacerdos indiscretus iniungit puam penitentiā. c

Si vo de illo que rit qui satisfactōnem iniunctā impleuerit. que ignorantia vel negligētia sacerdotis. peccato ꝑdigna nō fuerit. vtꝝ de vita migrans ab oī pena liber sit. Idem respōdeo qđ supra de illo qui pniam nō cōpleuit. dixi. Q̄ si tm̄ est lamentū interioris doloris vt sufficiat in vindictam peccati. oīno liberatus est. Si vero nō sufficit dolor interior simul cū pena iuncta. addet deus penā. Q̄ aūt interdū sufficiat dolor interior ad vindictā peccati. certū documentū habemus in illo latrone. qui sola mentis cōtritōe ⁊ cōfessione statim vt cōuersus fuit. p̄adisum ingredi meruit. Sed q; dispēsatores ecclesie cōtritionis quātitatē nō ꝑpendūt quibus nō est datuz intelligere occulta cordiū. oibus leges penitētie cōstituunt tā magis q̄ minus de peccato dolentibus. Quoꝝ studium ad hec p̄cipue tendere debz. vt cordis dolorē quantū fas est cognoscant. ⁊ ꝑm ipsius modū satisfactōem iniungant. Vñ Aug. In actōe pnie vbi tale cōmissum est vt is qui cōmisit a christi etiā corpe separet. nō taz cōsideranda est mēsura tpis q̄ doloris. Cor em̄ cōtritum ⁊ humiliatū deus nō despicit. Nec q; plerunq; dolor alteri/us cordis occultus est alteri. nec i alioꝝ noticiā nisi p verba vel alia quecunq; signa ꝑcedit. cū sit corā illo cui dicit. Gemitus meus a te nō est absconditus. recte ꝓstituunť ab his qui ecclesijs p̄sunt tpa penitētie. vt satisfaciat etiā ecclesie in qua peccata ipsa remittunť. extra eā quippe nō remittuntur. Ipsa em̄ spūm sanctum pignus accepit. sine quo nō remittunť vlla peccata. Item Hiero. Mē suram tpis in agenda penitētia ideo nō satis aperte p̄figūt canones ꝑ vnoquoq; crimine. vt de singulis dicant qualiter vnūquodq; emendandū sit. sed magis in arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendū statuerunt. quia apud deum nō tantum valet mensura temporis quantū doloris. nec abstinentia tantū ciboꝝ quantum mortificatio viciorum. Ideoq; tēpora penitētie ꝑ fide ⁊ cōuersatione fidelium penitentiū abbreuianda p̄cipiunt. ⁊ p negligentia ꝓtelanda. p quibusdam tamen culpis modi penitentie sunt impositi.

Augu. in enchiridion.

Hieroni.

Q̄ morientibus nō sit imponēda satisfactio sed innotescēda d

Solet etiaz queri vtꝝ satisfactiōis lex morituris sit imponenda. De quo theodorus cantuariensis ep̄s in penitentionali suo sic ait. Ab infirmis in piculo mortis positis. pura inquirenda est cōfessio peccatoꝝ. nō tamen est illis imponenda quātitas penitentie sed innotescenda. ⁊ cum amicoꝝ orationibus ⁊ elemosinaꝝ largitiōibus pondus penitentie subleuandū. si forte migrauerint. Si vero cōualuerint. peni

tentie modū a ſacerdote impoſitum dili genter obſeruent. Alijs vero ꝓ qualita te peccati. penitentia decernenda eſt ꝑſi dentium arbitrio. Vñ leo papa. Tem- Leo papa
pora penitudinis habita moderatione cōſtituenda ſunt tuo iudicio. ꝓut cōuer ſorum animos ꝓſpexeris eſſe deuotos. Pariter etiā hr̄e debes etatis ſenilis in tuitum. ⁊ reſpicere piculoꝝ quoꝝcunq; vel egritudinū neceſſitates.

In neceſſitate nō eſt negāda pe- nitētia vel recōciliatio. e

Sciēdū etiā q; tē pore neceſſitatis nō eſt negāda pnia vel recōciliatio penitētibus. Vñ leo papa. His qui tpe neceſſitatis ⁊ piculi vrgen tis inſtantia ꝑſidiū penitentie ⁊ moꝝ re cōciliationis implorāt. nec ſatiſfactio in terdicenda eſt. nec recōciliatio denegā da. quia miſericordie dei nec menſuras poſſumus ponere. nec tēpora diffinire. Quod ſi ita aliqua egritudine aggraua ti ſunt. vt qō paulo ante poſcebant ſub ꝑſenti ſignificare nō valeāt. teſtimonia eis fideliū circumſtantium ꝑeſſe debēt. ſimulq; penitentie ⁊ recōciliatiōis cōſe- Juliꝰ pa.
quant beneficiū. Item iulius papa. Si ꝑſbiter penitentiam abnegauerit moriē tibus. reus erit animaꝝ. quia dominus ait. cū cōuerſus fuerit tunc ſaluus erit. Vera em̄ cōfeſſio vltimo tempore pōt eſſe. q; nō modo tpis ſed etiā cordis deus inſpector eſt. ſicut latro ꝓbat.

Q; ꝑſbiter nō reconciliet incōſul to ep̄o niſi in neceſſitate f

Non debet tamē ꝑſbiter penitentē recōciliare incōſulto ep̄o. niſi vltima neceſſitas cogat. Unde In pcilio car tagunenſi.
in cartaginenſi cōcilio. Presbiter incō- ſulto ep̄o non reconciliet penitentē. niſi abſente ep̄o ſi vltima neceſſitas cogat. Cuiuſcūq; penitētis publicū crimen eſt q; vniuerſam cōmouerit vrbē ante abſi dam ſcilicet introitū eccl'ie manus ei im Aurelius pa
ponat̄. Item aurelius ep̄s dixit. Si q̄s pa.
in periculo conſtitutus fuerit ⁊ ſe conci liari diuinis altaribus petierit. ſi ep̄us abſens fuerit. debet p̄sbiter conſulere ep̄m. ⁊ ſic periclitantem eius p̄cepto re- conciliare. Incōſulto vero ep̄o non po teſt excōmunicatos vel publice peniten tes ꝑſbiter recouciliare. Unde in carta- ginenſi concilio ſcō. ſtatutū eſt vt criſ/ ma vel reconciliatio pnium ⁊ puellarū conſecratio a ꝑſbiteris nō fiat. Item re- cōciliare quemq; in publica miſſa ꝑſbi tero non liceat. puellarū tñ conſecratio conſulto ep̄o per preſbiterū fieri valeat Unde in cartaginenſi cōcilio ſcō. Pre ſbiter inconſulto ep̄o virgines non con ſecret. criſma vero nunq; conficiat. Si- cut p̄cepto ep̄i poteſt ꝑſbiter conſecra re virgines. ſic ⁊ conciliare penitentes

An oblatio eius ſit recipienda. qui currens ad pniam preueni tur morte. g

Si aūt querit̄ de illo qui ad pniam feſtinans ſacerdotem inuenire non potuit ⁊ ita deceſſit. vtrū oblatio eius ſit recipienda Dicim⁹ quia eſt. Unde in apanēſi cōcilio Si aliquis fuerit mortuus qui non ſit confeſſus. ⁊ teſtimonium habet bonum ⁊ non pote- rat venire ad ſacerdotem. ſed p̄occupa uit enm mors in domo vel in via. faciāt p̄o eo parētes eius oblationem ad alta re. ⁊ dent redemptionē p̄o captiuis.

Iſta eſt diſtinctio .xx. huius quarti libri. In qua mg̃r poſtq; egit de penitētia et poteſtate miniſtroꝝ hoc ſacramentū diſpenſan tium. Hic agit de quibuſdam cōſequentibus. Et tria facit. Primo em̄ oſtendit tempus penitentie durare in extremū vite. Secūdo querit quomo- do agendū ſit cū illis qui penitentiam differūt vſq; in finem vite ſue. Tertio aſſerit ſimplicez ſacer dotem crimen publicū epiſcopo incōſulto in extre ma neceſſitate reconciliare. Primū facit vſq; ibi. Solet etiam queri vtꝝ ſatiſfactionis. Scōm vſq; ibi. Non debet tamen ꝑſbiter. Tertiū vſq; ad fi- nem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaꝝ prima eſt hec. Si ſerotina penitētia mortuo valet vitam impe- trare piculoſum eſt tñ penitentiam vſq; in finem vite differre ⁊ ꝓcraſtinare. Hāc magiſter inſinua- ans ꝓponit primo q; tempus penitentie durat vſ q; in finem vite Aug⁹. tamen dicere videt q; illi q̄ ſolum in finem vite penitent in ſecuro ſtatu nō trā ſeunt de hac vita. ſed q; penitentia ſerotina eſt ſa tis factiua ⁊ ſacrificium veſpertinū ⁊ ideo deo ac- cepta. ⁊ ideo p̄miſſa verba Aug. intelligēda ſunt de illis qui nō ex amore dei ſed ex timore mortis

penitentiã faciunt. vel ꝓ tanto securitatem non dat bẽ. Aug. qꝛ difficile est qꝫ in tali statu penitentiam agant verã. ꝓpter filios. vꝛorẽ. mundum ⁊ dolorem mortis. que in illo statu retrahũt hoẽm a cõuersione ad deum. tñ qui in fine vite sue penitent bene possunt digne penitere. sed in purgatorio soluũt penam quam in ꝑsenti nõ soluunt. nisi forte tunc tam vehemens esset cõtritio vt sufficeret ad delicti punitõem. Ostendit eñ postea qꝫ illi qui penitentiã iniunctam in hac vita nõ impleuerunt. ⁊ etiam qui penitentiam eis iniunctam fecerunt. que si tamen non fuit cõdigna ꝓ peccato cõmisso ꝓ his puniẽt in purgatorio. nisi forte haberent tam vehementem cõtritionem que sufficiẽter in eis peccata puniret. sed quia cõtritio nõ cõstat ideo penitentia imponiẽ. que vt ibidem beatus Aug. dicit ſm ipsum cõtritionis modum diuersimode imponẽda est. Scda ꝓpositio est hec. Ab infirmis in ꝑiculo mortis inquirenda est cõfessio peccatoꝝ ⁊ penitentie pondus subleuandũ est elemosinis ⁊ orationibus amicoꝝ. Hanc magister insinuans ostendit qualiter agendum sit cũ illis qui in fine vite sue penitent. ⁊ dicit qꝫ morientibus nõ est pena satisfactoria ꝛponenda. nec ꝓpter qꝫ cõualuerunt sed innotescenda. Alijs vero ſm arbitrium sacerdotis iniungenda est. Dicit eñ qꝫ morientibus nunqꝫ recõciliatio deneganda est. qꝛ sacerdos denegans reus est animaꝝ illarum. ad quarum recõciliatiõem sufficit qꝫ eam ꝓius petierint etiam si tunc petere nõ possint ꝓpter infirmitatem. Tertia ꝓpositio est hec. Presbiteri incõsulto episcopo publicũ crimen vel excõmunicatũ nõ absoluant nisi ad hoc vltima necessitas cogat. Hanc magister insinuans dicit qꝫ illũ cuius est crimen publicũ puta quod vniuersam cõmouit vrbẽ possit sacerdos simplex in casu mortis incõsulto episcopo si sit absens recõciliare. alias tamen nõ debet facere ẽpo incõsulto. sicut nec virgines cõsecrare. Addit etiam insuꝫ qꝫ si moriens sacerdotem habere nõ possit dum tamen bonũ testimonium habeat qꝫ sacerdotem petiuit non est illa que offertur oblatio respuenda sed recipienda. Et tñ in speciali.

De peccatis que post hanc vitam dimittunt.

Di. XXI. a

Dolet etiã q̃ri vtrũ post hanc vitam aliqua peccata remittant. Qꝫ aliqua post hãc vitam remittant christus ostẽdit in euãgelio vbi ait. Qui peccauerit in spiritum sanctum nõ remittetur ei neqꝫ in hoc seculo neqꝫ in futuro. Ex quo datur intelligi sicut sancti doctores tradunt. qꝫ quedã peccata in futuro dimittẽtur. Quedam eñ culpe in hoc seculo relaxant. quedam vero parue etiam in futuro. que quidem post mortem grauant sed dimittuntur si digni sunt. si bonis actibus in hac vita meruerũt vt dimittatur eis. De illis etiam qui edificãt lignum. fenum. stipulam. dicit Augus. qꝫ ignem tribulationis transitorie inuenient cremabilia edificia que secũ portauerunt cremãtem. Ait eñ sic. Post istius sane corporis mortem donec de igne purgatorio veniatur ad diẽ damnationis ⁊ remunerationis. si hoc temporis interuallo spiritus defunctorum qui edificauerunt. lignum. fenum. stipulam. huiusmodi ignem dicantur ꝓpeti. quem alij nõ sentiunt qui huiusmodi edificia nõ portauerunt. vt inueniant ignẽ transitorie tribulationis venialia cõcremantem. nõ redarguo quia forsitan verum est. Sed quia dicitur saluus erit quasi per ignem. cõtemnitur ille ignis. Grauior tamen erit ignis ille. qꝫ quicquid potest homo pati i hac vita. Hic aperte insinuatur qꝫ illi qui edificant lignum. fenum. stipulam. quedam cremabilia edificia. id est venialia peccata secum portant. que in igne emendatorio cremantur. Unde cõstat quedã venialia peccata post hanc vitam deleri. Aug. in li. 8 ciuitate dei.

Qꝫ alij citius alij tardius purgantur in igne. b

In illo autez igne purgatorio alij tardius alij citius purgant ſm qꝫ ista peuntia magis vel minus amauerũt. Unde Aug. Post hanc vitã incredibile nõ est. nõnullos fideles qꝫ ignem quendã purgatoriũ. quãto magis minusue bona peuntia dilexerunt. tanto tardius citiusqꝫ saluari. Unde nõ frustra illa tria distinxit apl̃us. lignum. fenum. stipulã. que illi edificant. qui ⁊ si aliena nõ rapiunt. rebus tñ infirmitati cõcessis aliqua dilectione inherẽt. Qui ſm suos amãdi modos vl̃ diutius vt lignũ. vel minus vt fenũ. vel minimũ vt stipulam ignem sustinebũt. Qui ẋo superedificant auꝝ. argentum lapidem ꝑcio sum. de vtroqꝫ igne securi sunt. nõ solum ꝺ illo eterno qui cruciaturus est impios in eternũ. sed etiam de illo emẽdatorio quo purgabunt quidã saluãdi. Augu. in enchiridion. Quid sit edificare li. fc. sti. Augu. super ps̃. cxcij.

Opositio. c

Hic obijci potest. Si p lignum. fenū. stipulaz. venialia intelligunt peccata. ꝛ nullus adeo pfect⁹ est q̄ venialiter nō peccet. Ergo qui edificant auꝝ argētum lapidem p̄cioſum. edificant etiā ſibi lignum. fenū. ſtipulā. ergo p ignem tranſibunt. Ad quod dicimus q̄ nō oīs qui venialiter peccat. lignum. fenū. ſtipulam edificat. ſicut ecōuerſo nō oīs qui cōtemplat deum ꝛ diligit primū ꝛ opa bona facit. edificat aurum argentū lapidē p̄cioſum. ꝛ tñ in auro intelligit cōtemplatio dei. in argēto dilectio primi. in lapide p̄cioſo bona opera. Sed illi qui edificant lignū. fenū. ſtipulam deū cōtemplant ꝛ primū diligunt ꝛ opa bona faciūt. nec tñ edificant auꝝ. argentum. lapidem p̄cioſum. Hec em̄ edificat qui ſic illa tria facit. vt cogitet que ſunt dei. ꝛ qūo placeat deo. non mundo. Lignū vero ꝛ fenum. ꝛ ſtipulā accipi poſſunt ſeculariū reꝝ q̄ꝫ licite ꝓceſſuꝝ tales cupiditates vt amitti ſine animi doloꝛe nō poſſint. Hec ergo edificat is qui cogitat que mundi ſunt. qūo placeat mundo. qui circa diuitias ſuas qd̄ammodo carnali affectu tenet. et tñ ex eis multa beneficia facit. nec p eis aliquid fraudis vel rapine molit. Ex his ergo patet q̄ nō idē homo ſimul hec et illa edificat. Illa em̄ edificatio pfectoꝝ tñ eſt. qui nō cogitant placere mundo. ſed tñ deo. qui ꝛ ſi venialiter aliq̄n peccāt. feruoꝛe charitatis ita aſſumit in eis peccatū ſicut gutta aque i camino ignis et ideo nunq̄ ſecum portāt cremabilia. Hec autē inferioꝛ edificatio minoꝝ eſt. qui non tñ deo ſed etiam mundo placere cogitāt. deū tamen p̄ponunt. ſi vero mūdum p̄ponerent. nō ſupedificarent. ſed deſtruerent fundamentū. Affectiones ergo carnales q̄bus dediti ſunt domibus ꝓiugibus. poſſeſſionibus. ita vt nihil p̄ponant chriſto illis tribus ſignificantur que in mentes pfectoꝝ nō cadunt. ꝛ ſi alia venialia admittāt. In coꝝ dibus vero minoꝝ interdum durāt vſq̄ in finem. qui cū talibus edificijs tranſeunt. ſed diſſoluentur in igne. Ipſi vero merito fundamenti ſalui erūt. grauiſſmam tamen penā ſentient. Ex quo apparet quātam hic miſericoꝛdiā exhibet deus ꝛ quantā ibi exerceat ſeueritatem cum p eodem peccato multo grauius ibi puniat q̄ꝫ hic.

Soluit.

Quid ſit edificare a. a. et l. pre.

Auguſti.

Opinio quoꝝundā cū obiectiōe d

Sed forte dices illud eſſe accipiēdum de pena peccati. nō de ipſo peccato. quod Gregoꝛius dicit quedam leuia in futuro dimittēda. Si em̄ veram penitentiam habuerit quis. peccata omnia dimiſſa ſunt ei. ſed pena forte remanſit. Ideoq̄ꝫ ſi vere penitens obijt. ſine peccato tranſijt. Si autē vere penitens nō eſt in obitu. maculā poꝝtat que nunq̄ delebitur. Qui vero edificat lignum. fenū. ſtipulam vere penitet. quia bonus eſt ꝛ charitatez habet. ꝛ in charitate de hac vita tranſit. ergo ſine peccato trāſit. nō ſequitur. Verum qui dem eſt quia bonus eſt ꝛ charitatē habet ꝛ vere penitet. ꝛ tamē cū veniali peccato tranſit qō non deleuit penitentia. Penitentia em̄ nō delet niſi peccatū illud quod deſerit homo. Tale autē peccatum ſepe i hac vita nō delinquitur ab homine. ꝛ tamen vere penitens eſt. et ſi nō de omnibus venialib⁹ peniteat. Poteſt em̄ quis de omni mortali ꝛ de omni veniali penitere. excepto vno vel pluribus venialibus quidem. Sicut habet quis charitatem ꝛ vnū vel plura venialia q̄d de criminalibus nullatenus eſſe poteſt. Eſt em̄ aliquis bonus charitatē habens ſed adhuc quodaz cupiditatis affectu amans hec ſecularia. Talis exiſtēs ſubita morte oppꝛimit. In illo terreno affectu mortuus eſt. ꝛ tamē ſaluabitur. a quo nō ſe hic abſoluit. ergo poſt hanc vitaz ab illo purgabit. Conſtat ergo quedam peccata ſed leuia poſt hanc vitā dimitti. Si vero de pena peccati illud intelligi voluiſſent autoꝝes. cur magis cōmemoꝛaſſent leuia q̄ꝫ grauia. cum etiam grauium pena hic inexpleta poſt hanc vitam reſtet.

Q aliq̄s ꝺe penitet ꝛ ſi ſit de oī veniali.

De generali ꝓfeſſione quid ꝓſit e

Poſt hec conſiderandū eſt q̄d ꝓſit cōfeſſio illa vbi ſingula peccata que q̄ſq̄ fecit nō exꝓimunt.

Sane dici ꝑt. ꝙ oia criminalia semel saltē oꝑtet in cōfessiōe exꝑimi. nisi aliqua a mēte exciderint. Sed qꝛ nemo delicta intelligit oia. generaliter saltē ea cōfitere. quoꝝ memoriā nō habes. ⁊ sic nihil celasti ꝺ sceleribus tuis. Uenialia vero qꝛ inumerabilia sunt sufficit generaliter cōfiteri. nisi aliqua sint frequēter iterata. ꝑfectius est tñ etiaz illa exꝑimere si vales. Ideoq; quotidie generaliter fit ꝓfessio in ecclesia ꝑ venialibus .s. peccatis que quotidie admittimus. ⁊ ꝑ illis moriferis quoꝝ noticiā nō habemus. Aug. in quinta rñsione cōtra pellagianos.

Añ Aug. Ueritatē dicit deo penitens qñ nihil illi de cōmissis sceleribus celat nisi qꝺ ⁊ si volūtate celauerit. deꝰ ignoret. sed vitatē sibi dici vult ab eo vt veniā cōsequaꝯ. Si vero mēte aliqua exciderint. cōfiteꝯ veritatē deo cū generaliter dixerit. Deus q̄ nosti occulta cordis et opa mea ⁊ delicta a te nō sunt abscondita. quibus veniā largiaris ꝓcor. ⁊ hec est vitas cōfitentis quam diligit deus. Añ Ecce eñ veritatē dilexisti. Hic insinuaꝯ ꝙ generalis cōfessio etiā mortalia delet. quoꝝ intelligētia nō habeꝯ.

¶ Nemo cōfiteatur peccata que nō fecit. f

Sicut autez peni tens celare nō debet peccatū suū qꝛ superbia est. ita nec hūilitatis cā fateri se reū illius qꝺ se nō cōmisisse noscit. qꝛ incauta est talis humilitas ⁊ peccatorē ꝓstituit. Aug. de verbis apli. Añ Aug. Cum humilitatis cā mētiris. si nō eras peccator anteq; mētireris mentiēdo efficieris qꝺ vitaras Ueritas in te nō est nisi ita te dixeris peccatorez vt etiā esse cognoscas. Ueritas aūt ipsa est vt quod es dicas. nam qūo est veritas vbi regnat falsitas.

¶ De penis sacerdotis q̄ peccatū publicat cōfitentis. §

Caueat aūt sacerdos ne pctā cōfitentiū alijs ꝑdat alioq; deponaꝯ. Gregorius. vñ Grego. Sacerdos añ oia caueat ne de his que ei cōfitenꝯ pctā alicui recitet. nō ꝓpinquis. nō extraneis. nec qꝺ absit ꝑ aliquo scādalo. Nā si hoc fecerit ꝺponaꝯ ⁊ oibus diebus vite sue ignominiosus pegrināꝺo pgat. ¶ Qꝺ vo dictū est vt penitēs eligat sacerdotē scientē ligare ⁊ soluere. videꝯ cōtrariū ei qꝺ in canonibus repiꝯ. vt nemo. s. alterius prochianū iudicare ꝑsumat. sed aliud est fauore vel odio ꝓꝓriū sacerdotē cōtemnere qꝺ canones ꝓhibēt. aliud cecū vitare. Qꝺ Urbanꝰ facere monet. ne si cecus cecū ducat. ambo in foueam cadāt. Ait eñ vbanus scōs. Placuit vt nulli sacerdotū deinceps liceat quēlibz cōmissuz alteri sacerdoti ad pniam suscipe. sine eius cōsensu cui se ꝓrius cōmisit nisi ꝑ ignorātia illius cui ꝓrius cōfessus est. Qui vo cōtra hoc facere tēptauerit gradus sui piculo subiacebit.

¶ Ista est distinctio. xxj. huius quarti libri. In qua mgr̄ posteꝯ egit de tpe penitētie. Hic mouet quasdā questiōes circa determinata ⁊ soluit. Et circa hoc duo facit. Primo eñ q̄rit an etiā aliqua dimittaꝯ post hanc vitā. Scōo oñdit qūo mortale remittaꝯ cuius noticia nō habeꝯ. Primū facit vsq; ibi. Post hec cōsiderandū est. Scōm vsq; ad finē distinctōis. In speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositōibus quaꝝ ꝑ est hec Magister hoc attestaꝯ ꝙ pctm̄ veniale etiā post hanc vitā remittaꝯ. Hāc magister insinuans querit. Utr̄ post hanc vitā etiā aliqua peccata dimittaꝯ. Et rñdet ꝙ sic ꝑ autoritatem dñi dicentis aliqua peccata nec hic nec in futuro remitti. et ꝑ autoritatē Gregorij dicentis quasdā culpas in futuro remitti quibusdā si tamē hoc meruerint in hac vita. Et ꝑ autoritatem Aug. dicentis eos q̄ edificant lignū fenum ⁊ stipulam ⁊ qui venialia peccata secū portāt ꝑ ignē purgatorij saluari quo ista peccata cremabunt. Postea dicit ꝙ ille ignis purgatorij quosdā tardius quosdā citius purgat ſm ꝙ aliqui magis vel minus bona cogitalia ī hac vita dilexerūt. vnde gradus dilectionis notaꝯ ꝑ hec tria scz lignū fenum ⁊ stipulā. Illi tamen qui supedificant auꝝ argentum ⁊ lapides ꝑciosos tā ab igne eterno q̄ ꝑ purgatorij securi sunt. Postea obijcit cōtra ꝓdicta hoc modo. si ꝑ lignum fenū ⁊ stipulam intelligunt venialia. cū nullus sit sine venialibus. ergo nullus est qui ista nō edificet ⁊ ita etiam viri ꝑfecti qui edificant aurū argētū ⁊ lapides ꝑciosos edisticabūt lignū fenū ⁊ stipulam. Et ꝙ alij sunt qui edificant lignū fenū ⁊ stipulā sicut impfecti qui quāuis deū cōtemplaꝯ ⁊ ꝓrimū diligant ⁊ bona opa faciūt. tñ nō dicunt supedificare auꝝ argentū ⁊ lapides ꝑciosos. ꝑ que ꝓdicta tria intelligunt. qꝛ nō habent hec tria excellēter. sed cū aliquo inordinato amore rei tpalis. Alij vo sunt qui edificāt auꝝ argentū ⁊ lapides ꝑciosos. sicut pfecti q̄ qdē intenti sunt cōtemplatōi dei que intelligiꝯ ꝑ auꝝ. ⁊ dilectioni ꝓrimi que intelligitur ꝑ argentum. ⁊ ceteris bonis opibus que intelligunt ꝑ lapides pretiosos. Isti edificare dicuntur nō lignum fenum ⁊ stipulam. sed impfecti qui simul cū deo cogitant que sunt mūdi edificāt lignum ⁊ stipulam. ⁊ talibus edificijs transeunt

et cremabunt igne purgatorij. Licet trāsitorie tñ grauiter puniunt. Hic em̄ misericordia exhibet. illic iustitia exercebit. Scēa ꝓpositio est hec. Sicut p generalē cōfessionem ⁊ verā cōtritōem veniale delet sic etiam mortale cuius nō habet noticia etiam si nō recitet. Hanc magister insinuās querit. si cōfessio ꝑfit si in ea singula peccata exprimātur. Et respōdet q̄ singula peccata mortalia quorū quis memoriā habet dz singulatim simul in cōfessione exprimere. sed quoz memoriā nō habet oportet saltē generaliter cōfiteri. venialia aūt q̄ innumerabilia sunt oportet ⁊ sufficit ea generaliter cōfiteri. Ad̄ subdit q̄ ꝑfessio generalis fit in ecclesia p quā remittunt peccata venialia ⁊ etiā mortalia quoz memoriā nō habemus. Addit etiam q̄ sicut penitēs nō dz peccata celare que fecit quoz scz habet memoriā. ita debet attendere vt peccatū nō cōfiteat quod nō fecit. q̄ sic mentiret ⁊ peccaret. Ultimo dicit q̄ sacerdos debet oībus modis peccata ꝑfitentiū celare. qō si nō fecerit deponendus est. addit etiā q̄ penitens nunq̄ debet ꝓpriū sacerdotem dimittere nec sacerdos quicūq̄ aliquē alteri sacerdoti cōmissum ad penitentiam suscipe debet. tñ ꝓpter ignorantiā ꝓprij sacerdotis potest penitens querere discretū sacerdotem. Et tñ in speciali.

Si peccata dimissa redeant.

DI. XXII a

QVnq̄z multis autoritatibus supra sit assertū in vera cordis cōtritōe peccata dimitti ante cōfessionē vel satisfactiōem ei etiā qui aliqñ in crimē relapsurus est. q̄rit. Si post cordis cōtritōem cōfiteri cōtēpserit. vel in pctm̄ idē vel silē recident. an pctā dimissa redeāt. Cuius qōis solutio obscura est ⁊ pplexa. alijs assertibus alijs ecōtra negātibus pctā semel dimissa vlterius replicari ad penā. Qui vero dicūt pctā dimissa redire. subditis se muniūt testimonijs. Amb. ait Bona te inuicē si alter i alterz peccat. alioquin deus repetit dimissa. Si em̄ in his cōtēptus fuerit. sine dubio reuocabit sniam p quā miscōiam dederat. sicut in euāgelio de seruo neq̄ legit. q̄ in cōseruū suū ipius deꝑhensus est. Itē rabanus. Ne q̄ seruū tradidit deꝰ tortoribus q̄adusq̄ redderet vniuersum debitū. q̄ nō solū pctā que post baptismū bō egit reputabunt ei ad penā. sed etiā originalia q̄ in baptismo sunt ei dimissa. Itē Greg. Ex dictis euāgelicis ꝓstat. q̄ si ex corde nō dimittimus. qō in nos delinquit. et hoc rursum exigit qō iam nob p pniam dimissum fuisse gaudebamus Itē aug. Dicit deus. dimitte ⁊ dimittet tibi. sed ego prius dimisi. dimitte vel postea. nā si nō dimiseris reuocabo te ⁊ quicquid dimisera replicabo tibi. Itē Qui diuini beneficij oblitus suas vult vindicare iurias. nō solū de futuris peccatis veniam nō merebit. sed etiā ꝑterita que iam sibi dimissa credebat. ad vindictā ei replicabunt. Item Beda. Reuertar i domū meā ⁊c. Timendus est ille ysiculus nō exponendus. ne culpa quā in nobis extinctā credebamus. p incautelaz nos vacantes opprimat. Itē Quecunq̄ em̄ p̄ baptisma. siue prauitas heretica seu cupiditas mūdana arripuerit. mox oim ꝑsternet in ima viciox Item Aug. Redire dimissa pctā vbi fraterna charitas nō est. aptissime dñs in euāgelio docet. in illo seruo a quo dimissum dñs debitū petijt. eo q̄ ille ꝓseruo suo debitū nollet dimittere. His autoritatibus innituntur q̄ dicūt pctā dimissa si replicant redire. simpliciter. Quibus opponit. Siq̄s p peccato ō quo penituit ⁊ indulgentiā accepit itez punit. nō videt iustum. Si punit p eo qō peccauit ⁊ nō emendauit iusticia est aperta. Si vero requirit qō fuerit cōdonatuz vel iusticia nō est. vel iusticia est occulta. Videt etiā deus bis in idipsuz iudicare. ⁊ duplex tribulatio cōsurgere. qō scriptura negat. Sed ad hoc pōt dici. q̄ neq̄ duplex tribulatio cōsurgit. neq̄ iudicat deus bis in idipsum. hoc em̄ fieret si post cōdignā satisfactōnem ⁊ sufficientē penā itez puniret. sed nō satisfecit digne ⁊ sufficienter. qui nō ꝑseuerauerit. Debuit em̄ iugē peccati habere memoriā. nō ad faciendū. sed ad cauendū. debuit nō obliuisci oēs tribulatōes dei. q̄ tot sunt q̄t sunt pctox remissiōes. Tot ergo debuit cogitare dona dei. q̄t mala sua. ac p illis vsq̄z in finē grās agere. Sed q̄z ingratus ad vomitū sicut canis redijt. anteacta bona mortificauit. ⁊ pctm̄ dimissum reuocauit. vt cui humiliato añ deus pctm̄ dimiserat eidē postea elato ⁊ ingto imputet.

Autoritatibꝰ astruit pctā redire.

Oppositō cōtra eos.

Beda super Lucam.

Aug. in li. ō baptismo.

Alioz sentētia. b

Gregorius i omel. quadā

SEd q̄z absonum videt vt pctā dimissa itez iputent. placet quibusdaz neminē p peccatis semel

nō virtute sacramēti. Sed corpus christi nō potest cōfici nisi de pane ꝓsecrato. nec vnctio illa fieri pōt nisi ɔ̄ oleo ab episcopo cōsecrato. Ideoq; illa sanctificatio ad ꝟtutem sacramēti ptinere videt. In cōiugio quoq; semel tm̄ benedicitur quisq; nō sepius. Benedicitur em̄ vt ait amb. cū prima ⁊ nō scōa vxore. Si ergo cū dicit sacramentū nō esse iterandum. nec iniuria ei esse faciēda. rōnem dicti referas ad satisfactōem rei qua sacramētū expleꝫ. de omni sacramēto generaliter id verū est. Si vero ad susceptōem sacramēti. de quibusdā verū est q; nō iterant crebra susceptiōe. de alijs ɔ̄ quibusdā nō q; frequenter sumunt. vt hoc vnctionis sacramentū quod in omni pene ecclesia sepe repetit.

Jsta est distinctio. xxiij. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̄ postq; determinauit de baptismo qō est sacramentū intrantiū. ⁊ de cōfirmatione. eucharistia ⁊ pnīa que sunt sacramēta ꝓgredientium. Hic vero determinat de extrema vnctione que est sacramentū exeuntiū. Et tria circa hoc facit. Primo em̄ quid sit hoc sacramentuz manifestat. Scōo ostendit quid efficiat. Tertio suadet ne quis ipsum ex cōtemptu ⁊ negligētia p̄ termittat. Primū facit a principio distinctōis vsq; ibi. Hoc sacramentū vnctionis. Scōm vsq; ibi Quer̄t aliq; si hoc sacramentū. Tertiū vsq; ad finē dis. In spāli snīa magistri stat in tribus ꝓpōibus quaꝝ prima est hec. Extreme vnctiōis infirmoꝝ que fit in oleo cōsecrato p manus epoꝝ sunt tria genera iuxta dicta magistroꝝ. Hanc mgr̄ insinuās dicit p̄mo q; sacramentū extreme vnctiōis fit oleo p epm̄ cōsecrato. Et tangit triplex genus vnctōis. Est em̄ quedam vnctio p̄ncipalis que fit chrismate ex oleo. s. mixto balsamo. ⁊ tali vnctōe vngunt reges ⁊ pōtifices in capite. cōfirmādi aūt in fronte. baptisandi aūt in ⁊tice. Alia est vnctio qua vngunt cathecumini ⁊ inter scapulas Tertia est vnctio qua vngunt infirmi. ⁊ de hac ad p̄sens agit. ⁊ he due fiunt simplici oleo benedicto. Postea dicit hoc sacramentū institutū fuisse ab aplis vt dicit btūs Jacobus in canona sua. c. ij. Scōa ꝓpō est hec. Hoc sacrm duplici de cā ab aplis est institutū. s. ad pctoꝝ remissionē ⁊ ad corpalis infirmitatis alleuiatōem. Hanc mgr̄ insinuās dicit hoc sacrm institutū fuisse ad duplicē effectū. ad sanitatē aīe ⁊ corpis. q; tm̄ nō expedit hoī vt semp alleuiet corpaliter. ideo nō semp hoc sacrm sanitatē acquirit. qn̄ hoc sacrm deuote ⁊ fideliter recipit. Postea ponit huius sacramēti cōformitatem ad alia. Nā in hoc sacramēto est aliquid qō est sacramētū tm̄. vt ē extrema vnctio. ⁊ aliquid qō est res sacramenti. vt interior vnctio. i. peccatoꝝ remissio. ⁊ virtutū appositio. ⁊ ideo hoc sacrm cōtemnere vel negligere ꝑiculosum est. Tertia ꝓpositio est hec. Hoc sacrm ex cōtemtu ⁊ negligentia nō p̄termittat nec ipsum reiterat nisi morbus reuertat. Huius ꝓpositionis prima ps ptz ex premissis. scōam mgr̄ insinuans querit. Utr̄ hoc sacramētū possit reiterari. Et oñdit q; beatū Aug. q; nō. q; iniuriam facit sacramēto qui reiterat sacramentū. ⁊ sic respondet q; Aug⁹. loquit tm̄ de tribus sacramētis. s. de baptismo. cōfirmatiōe et ordine que nullo mō iteranda sunt. Alia vero sepius iterari possunt. vt eucharistia. penitentia et matrimoniū. quare etiaz vnctio iterat. si cm̄ morbus iterat ⁊ vnctio que est medicina morbi iterat Et tm̄ in speciali.

De ordinibus ecclesiasticis.

DI. XXIIII a

Q Vnc ad cōsideratōem sacre ordinationis accedamus. Septem sunt spiritualium officioꝝ gradus siue ordines sicut ex sanctoꝝ patrum dictis apte traditur. ⁊ capitis nostri sc̄z iesu christi exemplo monstrat. qui omniū officia in semetipso exhibuit. ⁊ corpi suo quod est ecclesia eosdem ordines obseruādos reliquit. Septem autē sunt ꝓpter septiformem gratiam sanctispūs. cuius qui nō sunt ꝑticipes. ad gradus ecclesiasticos indigne accedunt. Jlli vero in quorum mentibus diffusa est septiformis gratia spiritussancti. cū ad ecclesiasticos ordines accedūt. in ipsa spiritualis gradus ꝓmotione ampliorem gratiam ꝑcipere creduntur. Quare septē sunt.

Quales assumendi sunt ad clerꝫ

b

Tales autē ad ministeriū spūale eligendi sunt clerici. qui digne possint dñica sacramēta tractare Helius est enim dñi sacerdoti paucos habere ministros q̄ possint digne opus dei exercere. q̄ multos inutiles qui ordinatoꝝ gue onus inducant. Tales em̄ decet esse ministros christi qui septiformis spūs. septē sunt gradus ecclesiastici. sc̄z hostiariꝰ. lectores. exorciste. acoliti. subdyaconi. dyaconi. sacerdotes. Omnes tm̄ clerici vocant. i. sortiti. Clemēs papa

De corona ⁊ tonsura. c

Corona enī signaculū est. quo signanť in ptem sortis ministerij diuini. Corona regale decus significat. ⁊ seruire deo regnare est. Uñ ministri ecclesie reges esse debēt. vt se et alios regāt. ꝯbus petrus ait. Uos estis genus electum. regale sacerdotium ⁊c. Summitas capitis desup nudať. vt eorum mēs ad dñm libera monstreť. que reuelata facie gloriā dei cōtempletur. Summitas eñ capitis est eminētia mētis. denudatio capitis est reuelatio mentis. Clericus eñ secretoꝝ dei non ignarus esse debet. Tondenť etiā capilli vsq; ad reuelationem sensuū scz oculoꝝ et auriū. vt vicia in corde ⁊ ope pullulātia doceanť p̄cidenda. ne ad audiendū ⁊ intelligendum verbū dei p̄pediať mens. p quo seruato. reddeť i excelsis corona Tonsure aūt ecclesiastice vsus a nazareis exortus videť. qui prius crine seruato. deinde ob vite cōtinentiā caput radebant. et capillos in igne sacrificij ponebāt. Hinc vsus inoleuit vt qui diuinis cultibus mācipanť. quasi nazarei. i. sancti crine posito inueniant. Sicut ad ezechielem dicit. Fili hominis sume gladium acutū ⁊ duc sup caput tuū ⁊ barbā. In actibus etiā apostoloꝝ prisscillam et aquilā hoc fecisse legim⁹. Paulus quoq; ⁊ alij quidā discipuli christi hoc fecerunt. Recte ergo in quibuslibet gradibus ꝓstituti clerici vocanť. quoꝝ nomina ⁊ rationes nominū. Isidorus exponens ait. Cleros ⁊ clericos hinc appellatos esse credimus. qz Mathias electus est sorte. quem primū p apostolos legimus ordinatū. Cleros eñ grece. latine sors vel hereditas dicit. Ideo ergo dicti sunt clerici. qz de sorte sunt dñi. vel qz deum ptem habent. Generaliter vero clerici nūcupati sunt oēs qui in ecclesia dei seruiunt. quoꝝ gradus ⁊ noia sunt hec. hostiarius. lector ⁊c.

Isido. li. vj. ethimo.

De hostiarijs d

Isidorus. **Hostiarij idem et** ianitores sunt q̄ in veteri testamēto electi sunt ad custodiā templi. vt nō ingrederet in illud imundus. Dicti autē hostiarij eo q̄ p̄sint hostijs templi Ipsi eñ tenentes clauē oia intus ⁊ extra custodiunt. atq; inter bonos ⁊ malos habētes iudiciū. dignos recipiunt. indignos respuunt. Uñ ⁊ eis cū ordinanť claues ecclesie danť ab epo. Et dicit eis. Sic agite tanq; rōnem deo reddituri p rebus q̄ clauib⁹ istis recludunť Hoc officiū dñs in sua p̄sona suscepit qñ flagello de funiculis facto vēdentes ⁊ emētes eiecit de tēplo. Ipse eñ se hostiariū significās dicit. Ego sum hostiū p me si q̄s introierit et intrabit ⁊ egredieť ⁊ pasca inuenet.

De lectoribus. e

Secūdus est gra- Isidorus. dus lectoꝝ. lectores a legēdo sicut psalmiste a psalmis canēdis vocati sunt. Illi eñ p̄dicant pplis q̄d sequanť. isti cantant vt excitent ad cōpunctōem aios audientiū. licz quidā lectores ita miserabiliter pnunciāt. vt quosdā ad luctū lamētatōem q; cōpellāt. Idē etiā pnunciatores vocanť qui porro ante nunciant. qz tā erit clara eoꝝ vox. vt etiā longe positoꝝ aures adimpleāt. Ad lectores aūt ptinet lectōes p̄nūciare. ⁊ ea que ppbe nunciauerūt pplis p̄dicare. vt iā ex officio in eccl'ia legant pphetias ⁊ lectōes. Uñ ⁊ ei vidente populo tradiť ab epo codex diuinaꝝ lectionū. ⁊ dicit ei. Accipe ⁊ esto vbi dei relatoꝝ. habiturus si fideliter ipleueris officiū. ptez cū his qui bene verbū dei ministrauerūt. Qui ad hūc gradū p̄uehiť. lr̄aꝝ scientia debet esse instructus. vt sensum vboꝝ intelligat. vim accentuū sciat. distincte legat. ne cōfusione platōis intellectū auditoribus auferat. Attēdat q̄d indicatiue. q̄d interrogatiue sit legendū. vbi sit in oīone faciēda distinctio. Hec eñ male seruata. intellectū turbāt ⁊ alios ad risum p̄uocāt. auribus ⁊ cordi ꝓsulere dz vox lectoris. Hoc officiū ipleuit christ⁹ cū in medio senioꝝ libꝝ Esaie apiēs. distincte ad intelligēdū legit spūs dñi sup me ⁊c. Ex q̄ lctōribus dať intelligi qz g̃ tia spūali clarere debent q̄ alijs vbū dei annūciant. Hic ordo formā ⁊ inicū a pphetis accepisse videť. quibus dr. Clama ne cesses q̄si tuba exalta vocē tuā.

De exorcistis. f

Tertius est ordo

Isidorus. exorcistaꝝ. Exorciste aũt ex greco in latinum adiurantes vel increpantes vocant. Inuocant em̃ sup cathecuminos et sup eos qui habent spũm immundũ nomen dñi adiurantes p eum vt egrediatur ab eis. Ad exorcistam ptinet exorcismos memoriter retinere. manusq; super energuminos ⁊ cathecuminos i exorcisando imponere Debet aũt habere spũm mundũ qui spiritibus immundis imperat. ⁊ malignũ expellere de corde suo quẽ expellit de corpe alieno. ne medicina quã alij facit. sibi nõ psit. ⁊ dicat ei. medice cura teipsum. Hij cũ ordinantur accipiunt de manu epi libꝝ exorcismoꝝ ⁊ dicit eis Accipite ⁊ habetote potestatẽ imponendi manus sup energuminos vel cathecuminos. Hoc officio vsus est dñs q̃ndo saliua sua tetigit aures ⁊ linguã surdi ⁊ muti dicens. Effeta. qđ est adapire. p hoc docẽs nos spũ aliter debere apire aures pcordioꝝ hominũ ad intelligendũ. ⁊ ora ad cõfitendum. vt pulso demone. spũssanctus vas suũ recipiat. Hoc etiam officio vsus est christus cũ demoniacos multos sanauit. Hic ordo a Salomone videt descẽdisse qui quendã modũ exorcisandi inuenit. quo demões adiurati ex obsessis corpibus pellebant. Huic officio mancipati exorciste vocati sunt. de q̃bus christus in euangelio. Si ego in beelzebub eicio demonia. filij vestri scilicet exorciste in quo eiciunt.

De acolitis. g

Quarto loco succedũt acoliti.

Acoliti vero grece .latine ceroferarij dicunt. a deportãdis cereis q̃n legendum est euangeliũ vel sacrificium offerendũ. Tunc em̃ accendunt luminaria ⁊ deportant ab eis. nõ ad effugandas aeris tenebras cũ sol eo tpe rutilet. sed ad signũ leticie demonstrandũ vt sb̃ typo luminis corpalis. illa lux ostẽdat de qua legit. Erat lux vera que il. o.h. ve. in h. mũ. Ad acolitũ ptinet ppa ratio luminariũ in sacrario. Ipse cereũ portat. ipse vrceolũ cũ vino ⁊ aqua sug gesta. p eucharistia sb̃diaconis pparat. Hij cũ ordinant cum edocti fuerint ab epo qualiter in officio suo agere debeãt ab archidyacono accipiunt candelabꝝ cũ cereo. ⁊ vrceolũ vacuũ. Hoc officiuꝝ dñs se habere testat dicẽs. Ego suꝝ lux mũdi. qui sequit me nõ ambulat in tenebris. Huius officij formã illi gerebãt in veteri testamẽto q̃ lucernas candelabri cõponebãt ⁊ accendebãt igne celesti. ad illuminãdas tenebras aquilonares.

De subdyaconis. h

Quintus est ordo

sbdyaconoꝝ. grece hypodyacones vocant. quos nos subdyacones dicimus. Qui ideo sic appellant. q; subiacent pceptis ⁊ officijs leuitaꝝ. Oblatiões em̃ in tẽplo a fidelibus suscipiunt. ⁊ leuitis supponendas altaribus deferunt. Hij apud hebreos nathanei vocabant. i. in humilitate dño seruientes. Ad subdyaconũ ptinet calicem et patenã ad altare christi deferre ⁊ leuitis tradere eisq; ministrare. Vrceolũ quoq; ⁊ aquamanile et manutergiũ tenere. epo ⁊ pbiteris ⁊ leuitis p lauãdis ante altare manibus aquã pbere. His lex cõtinentie imponitur. q; altari ppinquantes vasa corpis et sanguinis christi portãt. Unde illud implere debẽt. Mundamini qui fertis vasa dñi. Ad hos etiaꝝ ptinet tm̃ de oblationibus ponere i altari. quantũ sufficere possit populo. necnõ corpales ⁊ pallas ⁊ substratoria lauare. Hij cũ ordinãtur accipiunt de manu epi patenã ⁊ calicem vacuũ. ab archidyacono vero vrceolum cũ aquamanili ⁊ manutergium. Hoc officio vsus est dñs q̃n lintheo se pcinxit. ⁊ mittens aquã in peluim. pedes discipuloꝝ lauit ⁊ lintheo tersit.

De dyaconis. i

Diaconorũ ordo

sextũ tenet locũ ppter senarij pfectionẽ Hic ordo in veteri testamẽto a tribu leui nomen accepit vel traxit. Dicunt em̃ ⁊ leuite. Precepit quippe dñs moysi vt post ordinationem aaron ⁊ filioꝝ eius.

ꝓsus tribus leui ad diuini cultus mini
steria ordinarent ⁊ cõsecrarent dño. et
seruirẽt ꝓ israel coꝝ aaron ⁊ filijs eius
in tabernaculo. Ipsiq; gestarent arcam
⁊ tabernaculum ⁊ omnia vasa eius. ⁊ in
circũitu tabernaculi excubarẽt. ⁊ in trã
portando tabernaculo ipsi deponerent
rursumq; cõponerent. A viginti vero
annis ⁊ supa iussi sunt seruire in taber
naculo quam regulam in nouo testamẽto
sancti patres cõstituerũt. quia hec etas
ad ferenda onera est robusta. Leuite er
go ex nomine antoris vocati sunt. De
leui eñ leuite exorti sunt a quibus in tẽ
plo mistici sacramenti misteria explebã
tur Hij grece dyacones. latine ministri
dicunt. quia sicut in sacerdote cõsecra
tio. ita in dyacono ministerij dispẽsatio
habetur. Ad dyaconum ꝑtinet assistere
sacerdotibus ⁊ ministrare in omnibus
que aguntur in sacramentis xpi. scz in
baptismo. in crismate. in patena ⁊ calice
oblationes quoq; iferre ⁊ disponere i al
tari. Componere eciã mensam domini
⁊ vestire. crucẽ ferre. ⁊ predicare euan
gelium ⁊ epistolam ad populum. Nam
sicut lectoribus vetus testamentum. ita
diaconibus nouũ predicare preceptum
est. Ad ipsum etiã ꝑtinet officiũ precum
⁊ recitatio cathecuminoꝝ nominũ Ip
se ꝑmonet aures habere ad dominum.
ipse donat pacẽ. ⁊ ipse ãnunciat. Quod
autem huic ordini a moyse statutũ est.
hoc etiã in nouo testamento repsenta
tur. cũ dyacono super leuum humerum
stola ponitur. ⁊ casula in diebus ieiunij
cõplicatur. quia quitq̃d laboris ⁊ susti
nẽtie in hac vita tolerat. quasi in leua
portat. donec in dextra. i. in eternitate
requies habeat Hic ordo ab apl̃is cele
bratus est. qñ vt legit in actibus apl̃oꝝ
septem viros plenos spũsancto ad hoc
officiũ elegerũt. ⁊ oꝛone ꝑmissa manus
eis imposuerũt. Unde ⁊ cõsuetudo ino
leuit vt i omni matrice ecclesia septẽ dy
acones circa christi aram quasi septẽ co
lũbe assistant. Hi sunt septẽ angeli tuba
canẽtes in apocalipsi. Qui quales esse
debeant apl̃s docet thimotheo scribẽs.
Hi cũ ordinant solus eps eis manũ im
ponit. qz ad ministertũ applicant. ponit
eis ozariũ. i. stolam sup leuũ humeꝝ. vt
ꝑ hoc intelligant se accepisse iugum dñi
suaue. qõ ad sinistrã ꝑtinentia. diuino
timori subijciãt. Accipiũt ⁊ textũ euan
gelij. vt intelligant se esse ꝑcones euãge
lij christi. Hi autẽ anteq̃ ordinent ꝑbẽ
tur vt docet apl̃s. ⁊ sic ministrent nullũ
crimen habentes. Hoc officio vsus est
christus. quãdo post cenam sacramẽtũ
carnis ⁊ sanguinis discipulis dispensa
uit. ⁊ qñ apl̃os dormientes ad oꝛonem
excitauit dicẽs. Vigilate et oꝛate vt nõ
intretis in temptatõem.

De ꝑsbiteris. k

Septimus est oꝛ
do ꝑsbiteroꝝ. Presbiter grece senioꝛ in
terꝑtatur latine. Non mõ ꝑ etate vel de
crepita senectute. sed ꝓpter honoꝛez et
dignitatẽ quã acceperũt ꝑsbiteri nomi
nant. qui moꝝ prudentia et maturitate
cõuersatiõis ꝑcellere debẽt in populo.
vnde scriptũ est. Senectus venerabilis
est nõ diuturna nec anniꝝ numero cõ
putata. Cani eñ sunt sensus hominũ et
etas senectutis vita immaculata. Ideo
aũt etiaz ꝑsbiteri sacerdotes vocant. qz
sacra dãt. qui licet sint sacerdotes. tñ põ
tificatus apicẽ nõ habẽt sicut epi. qz ip
si nec crismate frontẽ signant nec pacli
tũ dant. qõ solis deberi epis lectio actu
um apl̃oꝝ demonstrat. Unde et apud
veteres idem epi ⁊ ꝑsbiteri fuerunt. qz
illud est nomẽ dignitatis nõ etatis. Sa
cerdos nomen habet cõpositũ ex greco
et latino. quod est sacꝝ dans siue sacer
duꝝ. Sicut eñ rex a regendo. ita sacer
dos a sanctificando dictus est. cõsecrat
eñ ⁊ sanctificat corpus christi Antistes
vero sacerdos dictus est ab eo q; añ stat
primus eñ est in ordine ecclesie. Ad ꝑ
sbiteꝝ autem ꝑtinet sacramentũ coꝛpis
et sanguinis dñi i altari dei cõficere. oꝛo
nes dicere. ⁊ dona dei benedicere. Qui
cũ ordinant inungunt eis manus. vt in
telligãt se accepisse gr̃am cõsecrandi. et
charitatis opa debere exẽdere ad oẽs.
Accipiũt ⁊ stolam que vtrunq; tenet la
tus. qz debent esse muniti armis iusticie
cõtra aduersa ⁊ pspera. Accipiũt etiaz
calicẽ cũ vino ⁊ patenam cũ hostijs. vt
ꝑ hoc sciant se accepisse potestatẽ placa
biles deo hostias offerẽdi. Hic ordo a fi
lijs Aaron sumpsit iniciũ Summos eñ
põtifices ⁊ minoꝛes sacerdotes instituit

OB

deus p moysen. q̃ ex p̃cepto dei Aaron in summũ pontificem. filios vero eius vnxit in minores sacerdotes. Christus quoq; duodecim elegit discipulos p̃us quos t apl'os vocauit. quor vicem gerunt in ecclesia maiores p̃tifices. deinde alios. lxx. t duos discipulos designauit. quor vicem in ecclesia tenẽt p̃sbiteri. Unus aũt inter apl'os princeps extitit petrus. cuius vicarius t successor est pontifex summus. Unde dicit apostolicus qui t papa vocat scz pater patrũ. Qualis aũt eligi debeat p̃sbiter. apl'us scribẽs thimoteo ostendit. vbi noie episcopi p̃sbiter significat. Hoc aũt officio vsus est christus cũ seipsum in ara crucis obtulit. idem sacerdos t hostia t qñ post cenam panem t vinũ in corpus suũ et sanguinem cõmutauit Ecce de septẽ ecclesie gradibus breuiter elocuti quid ad quẽq; ptineat insinuauimus. ¶ Cũq; omnes sint spũales t sacri. excellenter tñ canones duos tantũ sacros ordines appellari censent. dyaconatus scz t p̃sbiteratus. q̃ hos solos primitiua ecclesia legit habuisse. t de his solis p̃ceptum apl'i habemus. Apostoli em̃ in singulis ciuitatibus epos t p̃sbiteros ordinauerũt. Leuitas etiã ab apl'is ordinatos legimus. quor maximus fuit beatus stephanus. Subdyaconos vero t acolitos pcedente tempore ecclesia sibi cõstituit.

Quid sit qđ hic dicit ordo l

Si autem queri quid sit qđ hic vocat ordo. sane dici pt signaculum esse. i. sacr quoddã quo spiritualis potestas tradit ordinato t officiũ. Caracter ergo spũalis vbi fit pmotio potestatis. ordo vel gradus vocat. Et dicunt hi ordines sacramenta. q̃ in eor pceptiõe res sacra. id est gr̃a cõfert quã figurant ea que ibi gerunt.

De noibus dignitatis vel officij m

Sunt et alia q̃dã nõ ordinũ sed dignitatũ vel officior nomina. Dignitatis simul vel officij nomẽ est epi. Epatus aũt vocabulũ inde dictum. q̃ ille qui epi efficit supintendat curã. s. subditor gerẽs. Scopin em̃ grece. latine intendere dicit. Epi autẽ grece. latine speculatores interptant. Naz speculator est ppositus i ecclesia dictus eo q̃ speculet atq; pspiciat populor infra se positor mores t vitam. Pontifex est princeps sacerdotũ quasi via sequẽtiũ. ipse t summus sacerdos nuncupat. ipse em̃ leuitas t sacerdotes efficit. ipse oẽs ecclesiasticos ordines disponit.

De quadripertito ordine episcoporum. n

Ordo autẽ epor quadriptitus est. s. i patriarchis. archiepis. metropolitis. t epis. Patriarcha grece. summus patr interptat. q̃ pmũ t. apostolicũ tenet locũ. vt romanus. antiocen'. alexãdrinus. sed olim summus est romanus. Archieps princeps epor Archos em̃ grece. latine princeps dicit Metropolite aũt a mẽsura ciuitatũ dicunt. Singulis em̃ puincijs pẽminent quor autoritati t doctrine ceteri sacerdotes subiecti sunt. Solicitudo em̃ totius puincie. ipsis epis cõmissa est. Omnes autez supius designati ordines epi nuncupant. Nota q̃ archiepor noie pmates supi' significasse videt. t metropolitar quos nunc archiepos dicimus Hor aũt discretio a gentilibus introducta videt. qui suos flamines. alios simpliciter flamines. alios archiflamines. alios pthoflamines appellabãt. Sacerdotes em̃ gentiliũ flamines dicebant q̃ habebãt in capite pilleũ in quo erat breuis v̈ga. desup habẽs aliquid lane. qđ cũ p estum ferre nõ possent. filũ tm̃ in capite ligare ceperũt. Nudis em̃ capitib' eis incedere nephas erat. vnde t a filo q̃ vtebant flamies dicti sunt. quasi filamines. Sed festis diebus filo deposito pilleũ imponebãt p sacerdotij eminentia. Uates a vi mẽtis appellati sunt. cuius significatio multiplex est. Modo em̃ sacerdotẽ. modo ppetã. modo poetã significat. Cantor v̈o vocat qui vocẽ modulat in cantu. Huius sunt duo genera p̃centor t succẽtor. Precentor qui vocẽ p̃mittit in cantu. succẽtor qui subsequẽ-

ter canendo rñdet. Concentor aũt dicit qz cõsonat. Qui aũt nõ cõsonat nec cõcinit. Concentor nõ erit. His breuiter tractatis ammonẽdi sunt christi ministri. quatenus sicut excellũt ordinis dignitate. ita pcellant vite sanctitate. vt plebs eis cõmissa. eorũq; disciplinis edocta. gratãter eis obediat. t eox imitatiõe de die in diem pficiat. a quibus diuina sacramenta pcipiunt t missax solennia audiunt. Missa aũt dicit vel qz missa est hostia cuius cõmemoratio fit in illo officio vnõ dicit. Ite missa est. i. sequimini hostiam que missa est ad celestia tendentes post eã. vl qz missus celestis venit ad cõsecrandũ vñicũ corpus. p quẽ ad altare celeste deferẽt hostia. vñ t dr missa est.

Ista est distinctio. xxiiij. huius quarti li. In qua mgr postq; supiº determiauit de sacramẽtis. que ordinanẽ ad remedũ vnius psone. Hic determinat de sacramẽtis in remediũ totius ecclesie. Et diuidit in duas ptes. Primo determinat ō sacramẽto ordinis. qđ ordinat ad gubernatõem ecclesie. t spũalem multiplicationẽ. Secõ ō matrimonio qđ ordinat ad multiplicatiõez fidelũ naturalẽ. Secũa ps incipit in. xxvj. distinctõe. Prima ps adhuc diuidit in duas ptes In prima determinat de sacramẽto ordinis. In secũa pte de cõferẽtibus hoc sacramentũ. t de suscipientibus. Secũa ps in. xxv. distinctiõe incipit. In prima pte triafacit. primo enim numerat sacramẽtox ordinũ. pponit. Secõ officia t dignitates que ordines sequunt subdit. Tertio quandã salubrẽ ammonitõnem subiungit. prima ps vsq; ibi. Sunt t alia que. Secũa vsq; ibi. His breuiter tractatis. Tertia vsq; ad finem dis. In spãli sentẽtia magistri stat in tribus ppõnibus quax prima est hec. Septẽ sacros ordines christus in semetipso exhibuit t istos vniuersali ecclesie obseruãdos reliquit. Hanc mgr insinuãs. pponit primo q; septẽ sunt gradus siue ordines ecclesiastici. s. hostiarij. lectores. exorciste. acoliti. subdyaconi. dyaconi. et sacerdotes. quox omnia officia christus in semetipso oñdit. t corpi suo. s. ecclesie hos ordines seruandos reliquit. Sunt aũt septem. ppter septiformẽ. s. gratiã spũssancti cuius gr̃e qui nõ sunt pticipes indigni ad gradus ecclesiasticos accedũt qui vero prius q; ad hos ordines accedãt hãc gratiam habent. in ipsa. pmotione ampliorẽ accipiũt Ex quo patet huius sacramẽti effectus. Hi autẽ ordines. ppter sui dignitatẽ dignos requirũt ministros. Ex quo patet suscipientium cõditio. Postea dicit q; hos ordines pcedit clericalis tonsura que quidem corona regalẽ dignitatem significat. qz vero in summitate capitis nudatio erectoz mẽtis ad deũ p cõtemplatõem designat. vsus autem huius tonsure inicium habuit a nasareis quox ritº paulus t christiani imitati sunt. Oẽs xo in ordinibus cõstituti clerici vocanẽ. qz in sortem domini t hereditatẽ sunt admissi. cleros enim grece sors vel hereditas latine dicit. vel qz oẽs diuino seruitio sũt mãcipati. Postea ō his ordinibus determinat singillatim incipiens ab hostiarijs q; sunt primi inter ordines gradus de quibus quatuor determinat. Primo figurã qz figurati sunt in veteri testamento p ianitores qui custodiebant templũ ne ingredereẽ in illud immũdus. Secundo nois ratiõnẽ siue officiũ. dicunẽ enim ostiarij qz psunt hostijs templi vt dignos recipiãt t indignos excludant. Tertio ordinandi modũ qz in eorum ordinatione dãtur eis claues ab episcopo cũ determinata forma verboz que episcopº dicit. s. Agite tanq; deo rationem reddituri p rebus que clauibus istis recõdũtur. Quarto institutionem qz christus hoc officium exercuit. quãdo vendentes t emẽtes de tẽplo eiecit. Unde t ipse de se dicit. Ego sum hostium p quod hostiariũ designat. Postea dicit de secundo ordine scz lectorũ. De quo sex determinat. Primo nomunis ratiõem qua dicunẽ a legendo. q; etiam pnunciatores vocanẽ. qz pcul auditox aures eox vox adimplet. Secõ officiũ qz ad eos ptinet pphetias t psalmos legere t eadẽ populis pdicare. Tertio ordinandi modũ in ordinatione libx diuinax lectionũ ab epõ accipiunt cuz determinata forma verboz. s. Accipe t esto ẋbi dei plator habiturus si fideliter adimpleueris ptem cũ his qui bene verbũ dei amministrauerũt. Quarto cõditiõem. qz qui ad hunc ordinem assumit debet scientia lr̃ax esse instructus vt distincte legat t sic possit auditoribus pdesse. Quinto institutiõem. qz hoc officiũ christus adimpleuit qñ legit illud esaie. spũs domini sup me. vt habeẽ Luvj. Sexto pfigurationem qz pfiguratũ t nunciatum est hoc officiũ in pphetis quibus dr. Clama ne cesses quasi tuba exaltra vocẽ tuam. Postea determinat de tertio ordine. s. exorcistax. de q̃bus quinq; determinat. primo nois rõnem. dicuntur enim exorciste quasi adiurantes. Secundo officiũ. qz ad eos ptinet p exorcismos suos demones ab obsessis fugare. Unde debẽt mundi esse qui spiritibus immũdis impant. Tertio ordinandi modũ qz libx exorcismox in ordinatione recipiũt ab episcopis cũ determinata forma verboz. s. Accipite et habetote potestatẽ imponendi manus sup energuminos t cathecuminos. Quarto institutiõem quis dñs hoc officio vsus est quãdo saluauit ozis sui tetigit aures t linguã surdi t muti. t demoniacos multos sanauit. Quinto figurã qz a salomone vidẽ hic ordo primitus descendisse qui quẽdã modũ exorcisandi inuenit quo demones adiurati ab obsessis pellebanẽ cordibº vnde t hoc officio mãcipati exorciste apud iudeos vocati sunt. Postea determinat de quarto ordine scz acolitox de quo quinq; determinat. Primo nois ratiõem. dicunẽ enim acoliti grece cerofetarij latine qz ceras portat ad signum leticie demonstrandũ t ad figurandũ vex lumen. scz christum. Secundo officiũ. qz ad eos ptinet luminaria portare t pparare ac subdyaconis ministrare in pparatõe vrceoli vini t aque p eucharistia. Tertio ordinandi modũ qz cande labx cum cereo t vrceolum in ordinatõe accipiũt Quarto institutiõem qz hoc officio christus vsus fuit cũ dixit. Ego sum lux mundi. Quinto figurã qz huius figura pcessit in veteri testamẽto in his qui lucernas candelabri cõtinebant. Postea determinat de quinto ordine. s. subdyaconox. de q̃ bus quatuor determinat. Primo nois rõnem. dicunẽ enim subdyaconi qz dyaconox pceptis subiacent. Hi figurati sunt in veteri testamẽto p nathaneos de quibus dicit paralenesdra q; erãt ministri leuitax. vnde nathanei dicunẽ quasi in humi-

litate dño seruientes qđ subdyaconis cõuenit qui sunt ministri leuitaꝝ. Scđo officiũ. qz calicem et patenã portant. ꝓpter qđ mundiciã habere debẽt vt impleant illud mundamini qui fertis vasa dñi. sacerdotibus ⁊ leuitis ministrant ⁊ ornamentoꝝ altaris spãlem curã habẽt. Tertio ordinãdi modũ qz patenam ⁊ vacuũ calicẽ accipiũt ⁊ vrceolum cũ aqua ⁊ manutergiũ. Quarto institutõez qz christus hoc officio vsus est qñ lintheo se pcinxit ⁊ mittens aquã in peluim pedes discipuloꝝ lauit ⁊ lintheo tersit. Postea determinat đ sexto ordine. s. dyaconoꝝ qui sexto loco ponit ad pfectionẽ que in eis esse debet. de quibus q̃nq; determinat. Primo nois rationem. qz de tribu leui nomen traxerunt. dicunt eñ leuite. vnde primo in eis figurati fuerũt dicunt eñ grece dyaconi ⁊ ministri Scđo officiũ. qz ipsis sacerdotibus in sacramentoꝝ dispensatione assistunt ⁊ ministrant. noui eñ testamenti pdicandi habent officiũ. Similiter eñ leuite q̃ leui humero stolã portant. qz labores huius vite. quã in leua portãt sicut in veteri testamẽto. Huic ordini a Moyse statutũ fuit que ad tabernaculũ ptinebant portare. Tertio cõditõem instituit tõis dyaconi. Apostoli eñ elegerũt septem viros plenos spũsancto Ñ septẽ solent esse in principalibus ecclesijs qui etiã p septẽ angelos tuba canẽtes in apocalipsi significant. quales aũt esse debeant apl'us ad Thimotheũ docet. qui anteq̃ ordinent ꝓbari debent. vt sic ministrent nullum crimẽ habentes. Quarto ordinandi modũ. qz in ordinatione eps eis manũ imponit. Nã ⁊ apl'i dyaconibus quos elegerũt ozõne pmissa manus imposuerũt. Ponit etiã stolam supra leuũ humeꝝ. Accipiunt etiã dyaconi textũ euangelij in ordinatione. Quinto institutõem. qz christus hoc officio post cenã vsus est qñ sacramentũ sui corpis ⁊ sanguinis discipulis dispensauit. ⁊ qñ apl'os dormientes ad oratõem incitauit. nã ad dyaconos ptinet pmonere aures ad deũ habere. Postea determinat de septimo ordine scz pl'biteroꝝ. de q̃bus sex determinat. Primo eñ nois rõnem. dicunt eñ pl'biteri. i. seniores ꝓpter dignitatẽ ⁊ honorẽ quẽ acceperũt. ⁊ qz moꝝ prudentia ⁊ maturitate cõuersatõis in populo pcellere debẽt. Dicunt eñ sacerdotes. vel qz sacra dant. vel in sacris sunt duces. vel qz sanctificãt. Antistites vero dicunt qz ante alios debẽt stare. Scđo officiũ. qz ad sacerdotes ptinet sacramentũ corpis ⁊ sanguinis cõficere oñones dicere. ⁊ dona dei benedicere. Tertio ordinandi modũ qz in ordinatiõe eius manus inunguñt patenam cũ hostijs. calicẽ cũ vino accipiunt. ⁊ stolã que tenet vtrũq; latus qz ptra aduersa ⁊ pspera armis iusticie debent esse induti siue muniti. Quarto figurã. qz hic ordo in filijs Aaron fuit figuratus ⁊ in. lxxij. discipulis quos christus designauit qui oꝝ vices pl'biteri in ecclesia tenent. tñ inter apl'os vnus princeps extitit. s. petrus cuius successor est summus põtifex qui etiaz đr papa. i. pater patꝝ. Quinto cõditõez vñ apl'is ad Thimocheũ oñdit qualis debeat eligi pl'biter vbi pl'biteꝝ noie cpi designat. Sexto officium qz christus hoc officio vsus est in ara crucis qñ seipsum obtulit. ille fuit sacerdos ⁊ hostia qñ post cenam panẽ ⁊ vinũ in corpus ⁊ sanguinẽ suũ mutauit. Postea dicit q̃ solũ duo ordines dicunt sacri scz dyaconatus ⁊ pl'biteratus ⁊ hos solos primitiua ecclesia habuit. alios vero ꝓcessu tpis ecclesia sibi cõstituit. ex quo ptz ordinũ differẽtia. qz q̃dã sũt sacri quidã nõ. Et dicit q̃ ordo đr qđã sacꝝ q̃ qđ specialis potestas tradit ordinato. ⁊ hi ordines dicunt sacramẽta qz in eis sacramẽtũ cõfert ⁊ significat. s. gratia. ex quo ptz ordinũ quedam ꝓueniẽtia qz eñ i oibus hmõi gradibus tradit aliqua potestas spũalis. ideo nomen ordinis oibus cõuenit. qz etiã in oibus cõfert ⁊ significat sacramentũ. ideo oẽs dicunt sacri. Postea dicit q̃ quedã sunt noia que nõ ordinem sed dignitatẽ vel officiũ noiant sicut cpi pontifices patriarche et archiepi ⁊ metropolitani. Episcopus eñ aut pontifex est. qz habet alijs intendere ⁊ principari qz eps dicit a scopin grece qđ latine intendere đr vnde etiã cpi grece dicunt latine speculatores Nã speculatoꝝ ꝓpositus in ecclesia đr in eo q̃ speculari debet moꝝes ⁊ vitã populoꝝ infra se positoꝝ. Põtifex est princeps sacerdotũ quasi via sequentũ. ipse eñ summus sacerdos nuncupat. eo q̃ sacerdotes ⁊ leuitas efficit. Deinde dicit q̃ ordo epoꝝ quadripertitus est. scz in patriarchis. archiepis. metropolitanis. ⁊ epis. Patriarcha grece summus patꝝ interp̃tatur. qz primum. id est apostolicũ tenet locum vt Romanus. Anthiocenus. Alexandrinus. ⁊ sic de alijs. Archiepus Ño summus est episcopoꝝ Et dicit ab archos qđ est pr̃iceps Metropolitan⁹ đr a mẽsura ciuitatũ q̃bus ꝑminet. Ibi nota q̃ archiepoꝝ pmates superius significasse videt ⁊ metropolitanoꝝ noie quos nunc archiepi dicimus. Scđa ꝓpositio est hec. Que sunt istoꝝ ordinũ officia clare patet ex iam pdictoꝝ sententia. Hec patet ex pmissis vt ipsamet exprimit ꝓpositio. Tertia ꝓpositio est hec Ministri christi maiores qui pcellunt ordines dignitate etiã pcellere debent vite sanctitate. Cui⁹ ratõem asserit vt plebs eis cõmissa eoꝝ imitatiõe semp ꝓficiat. Addit etiã huic vnde đr missa. qz in ea mittit hostia cuius cõmemoratio fit in sacrificio. qz missus celestis venit ad cõsecrandũ eam. Et tñ in speciali.

De ordinatis ab hereticis.

DI. XXV a

Dolet etiam q̃ri si heretici ab ecclesia pcisi et damnati possint tradere sacros ordines. ⁊ si ab eis ordinati redeũtes ad ecclesie vnitatẽ debeãt reordinari. Hanc questionẽ ꝓplexã ac pene insolubilẽ faciunt doctoꝝ verba qui plurimũ dissentire vident. Vident eñ quidã tradere hereticos sacros ordines dare nõ posse nec illos q̃ ab eis ordinant vident gratiam recipe. Dicit eñ innocẽtius. arria noꝝ clericos nõ videri suscipiendos cũ sacerdotij vel ministerij alicuius dignitate. quibus solũ baptisma ratum esse pmittit. qđ in noie patris ⁊ filij ⁊ spũssancti pcipit. Dicit etiã eos nõ posse dare spũmsanctũ quẽ amiserũt. ⁊ ordinatos ab hereticis caput habere vulneratũ. ⁊

eum qui honorē amisit honorē dare nō posse. nec illum aliquid accepisse. qm̄ indante nihil erat qđ ille posset accipere. Tradit etiā venientibus ab hereticis p manus impositōem laicam tm̄ tribuendam cōmunionē. nec ex his aliquē cleri catus honorem vel exiguū surrogare. Grego. etiā dicit sacrilegam esse arriā/ nor̄ ꝓsecratōem. cū ex eor̄ manu cōmunio pcipiť. Cyprianus etiā dicit. Omnia quecunq; faciūt heretici carnalia et inania ꝛ sacrilega esse. ꝛ eor̄ altaria falsa. ꝛ illicita sacerdotia ꝛ sacrificia sacrilega. que more simior̄ que cum homines nō sint. formam imitanť humanā. vultum ecclesie catholice ꝛ autoritatē sibi vendicant. cū ipsi in ecclesia nō sint. et cū sint sacrilegi. sacerdotiū amministrāt et altare ponūt. Cum nec sacrificari oblatio illic possit. vbi spūssanctus nō sit. nec cuiq; dñs p eius p̄ces ꝛ oratōes ꝓpsit. qui dñm ipsum violauit.

Grego. in li. ij. dialogor̄

Cipr̄ian⁹ mar ir in epl'a cō ra hereticos

Hieronimus sup aggeū. b

Hieronimus quo asserit omnia que offerunť ab hereticis cōtaminata esse in cōspectu dñi. qr licet sancta videanť specie sui. tm̄ qr cōtacta sunt ab illo qui pollutus est. polluunť oia. Idem. Odit deus sacrificia hereticor̄ ꝛ a se picit. ꝛ quotiens in noie eius cōgregati fuerint. detestať fetorem eor̄ et claudit nares suas. Idem. Illi offerunt panem sacrilegū ꝛc. Leo etiam testatur extra ecclesiam nec rata esse sacerdotia nec vera esse sacrificia. Idem etiā dicit. Per crudelissimā vesaniā in alexandrina sede. omnē sacramentor̄ lumē extinctuz. Intercepta est sacrificij oblatio. defecit chrismatis sacrificatio. ꝛ pricidalibus manibus impior̄. omnia se subtraxere ministeria. His alijsq; testimonijs astrui videnť sacramenta ecclesiastica p̄cipue corporis ꝛ sanguinis. ordinationis ꝛ cōfirmationis p hereticos nō posse ministrari.

Idem super amos.

Idem super osce.

Leo ad anatholium constantinopolitanū cp̄m.

Autoritates ponit que vidētur p̄missis obuiare. c

Ecōtra autez alij sentire videnť qđ ab hereticis etiam p̄cisis. sacri ordines sicut ꝛ baptismus tradi valeant. nec ab hereticis redeuntes. qui illic ordinati sunt ꝛ baptisati. iterū ordinādi sunt. sicut nec baptisandi. Vñ aug. De hereticis etiā damnatis quod quidam dicunt baptisma qđ accepit nō amittit. qui recedit ab ecclesia. ius dandi qđ accepit amittit. multis modis apparet inaniter dici. Primo qr nulla ostē diť causa cur ille q̄ illud baptisma amittere nō potest ius dandi possit amittere Utrunq; eñ sacramentū est. ꝛ quadam cōsecratōe vtrunq; homini dať illud cū baptisať. ꝛ illud cum ordinať. Ideo nō licet in catholica ecclesia vtrūq; iterari. Nam si qñ ex ipsa pte venientes etiā p̄positi p bono pacis correcto scismatis errore suscepti sunt. ꝛ si visum est opus esse vt eadē officia gererent que agebāt. nō sunt rursus ordinādi. Sed sicut baptismus in eis. ita in eis mansit ordinatio integra. qr in p̄cisione fuerat vicium qđ in vnitate pacis est correctū. nō in sacramentis. que vbicunq; sunt ipsa sunt. Et cū ipsi expedire videť ecclesie vt p̄positi eor̄ venientes ad catholicā societatē. honores suos sibi nō amministrent. nō eis tm̄ ipsa ordinatiōis sacramēta detrahunť. sed sup eos manent. Ideoq; non eis manus imponiť. ne non hoi. sed ipsi sacramēto fiat iniuria. Sicut aūt in baptismo est ius qđ p eos dari possit. sic in ordinatōe ius dandi est. vtrunq; quidē ad pniciem suā. Sed aliud est nō habere. aliud pniciose habere. aliud salubriter habere. Idē. De his qui ab ecclesie vnitate sepati sunt. nulla iam q̄stio est. quin habeāt ꝛ dare possint. sed pniciose habeāt pniciosq; dant. qr extra vinculū pacis sunt. neutri sacramento faciendā est iniuria. Sicut nō recte habet qui ab vnitate recedit. sed tm̄ habet. ꝛ ideo recedenti nō reddiť. Sicut etiā nō recte dat qui ab vnitate recedit. et tm̄ dat. et ideo qui ab eo accipit. veniēti ad vnitatem nō iterať. Idem Aliud est nō habere aliquid. aliud est nō iure habere. vel illicite vsurpare. Nō ergo ideo nō sunt sacramēta christi ꝛ ecclesie qr eis illicite vtanť. nō modo heretici sed etiā omnes impij. sed illi corrigendi sunt ꝛ puniēdi.

Aug. in li. cō tra epl'am ad parmenianū

Grego. Johāni rauenē. epo.

illa aūt sunt agnoscenda ⁊ veneranda. Item grego. Nō dicitis vt qui ordinatus est itez ordinet valde ridiculosum est. Ut em̄ baptisatus semel itez baptisari nō debet. ita qui ꝓsecratus est semel in eodē ordine non valet itez cōsecrari. His alijsq; autoritatibus videt asseri in omnibus impijs. etiā in hereticis p̄cisis et damnatis. christi sacramēta pmanere cū iure dandi. possunt em̄ dare. sed p̄nicioſe. ⁊ quibus dederint. nō sunt iterum ordinādi. que p̄missis ex opposito obuiare videnť.

Determinatio p̄misse cōtradictionis autoritatū. d

Hec aūt quidam ita determināt. Dicūt em̄ hereticos accepta sacerdotali vel epāli vnctione ab ecclesia recedētes. baptismi quidē dandi ius retinere. sed nō habere facultatē tribuēdi sacros ordines vel cōsecrandi dn̄icum corpus. postq; p̄cisi ⁊ damnati sunt ab ecclesia. Sicut degradatus epūs nō habet potestatē largiendi sacros ordines. facultatē tn̄ baptisandi nō amisit Nō vero aug. ait. intelligūt dictū de hereticis qui nō sententia ecclesie. sed prauitate sensus sui a fidei veritate ac doctrine vnitate diuisi sunt. Qui licz tales sint ius tn̄ ordinandi ⁊ cōsecrandi habēt. et qui ab eis ordinanť ante manifestā p̄cisionem. etiā si cū eis apte exierint. ⁊ sententia ecclesie damnati fuerint. tn̄ si redierint itez ordinandi nō sunt. Et vbicunq; legiť de ordinatis ab hereticis q̄ seruatis eis ordinibus ministrare valeāt. vel itez ordinandi nō sint. de huiusmodi accipiendū dicunt. Nam postq; p̄cisi fuerint ⁊ dānati iudicio ecclesie. ius ordinandi ⁊ cōsecrandi eis detractū asserūt. vt degradatis vel excōmunicatis.

Alioz sńa.

Alij vero dicūt sacramenta ab hereticis ⁊ p̄cisis ſm formā ecclesie celebrata. vera esse ⁊ rata. q; recedētes ab ecclesia ius dandi ⁊ cōsecrandi nō pdiderunt. ⁊ qui sic ab hereticis ordinanť. cū redeūt itez ordinandi nō sunt. Que vero ab hereticis aliter q̄ in ecclesia fiūt. falsa sunt et inania. ⁊ q̄ a talibus ordinari videnť nō munus sed vulnus accipiūt. Et ſm hanc differentiā varie de his loquunť doctores. Quidā vero dicūt eadem sacramenta ab hereticis p̄cisis posse celebrari que a catholicis. si ab illis forma ecclesie seruet. ⁊ ab eis celebrata va esse et rata q̄tum ad se. quantū vero ad effectū. falsa esse ⁊ inania. ⁊ in his qui male tractāt. ⁊ in his qui male suscipiūt. ideo irrita ⁊ falsa. q; qđ pmittunt ⁊ cōferre credunt. nō tribuunt. damnāda etiā dicunť. q; illicite dantibus vel accipientibus sunt in iudiciū. Polluta etiā dicuntur nō q̄tum ad se. sed ꝓpter indignam hereticoz tractatiōem. Ideo grego. cōmunionem arrij vocat execratōem. ⁊ innocentius bonosij ordinatōem. damnatōem. nō q; ita in se sint. sed q; male dantes vel accipiētes tales facit. Sicut etiā hiero. sacrificia eoz panē luctus vocat. nō q̄tum ad se. sed q̄tum ad effectum.

hieroni. sup Osee.

Nōnulli vero tradūt illos hereticos qui in ecclesia ordinati sunt. ius ordinādi ⁊ cōsecrandi etiaz cū separati fuerint habere. Qui vero in scismate vel hereſi positi ab eis ordinati et inuncti fuerint. illo iure carent. Ideoq; cū ordinare volūt vulnus potius infigunt q̄ gratiam cōferunt.

De simonia vnde dicit. ⁊ q̄d sit e

De simōiacis vo nō est ambigēdū quin sint heretici. qui tn̄ ante sententiā degradationis ⁊ ordinant ⁊ cōsecrant. Et licet simoniaci ꝓprie dicanť qui instar simonis magi impciabilem gr̄am p̄cio cōducere volunt. et qui p ministerio sacro p̄cium recipiūt in modū gyezi. Gyezite vocandi sunt. omnes tamē et dantes ⁊ accipientes simoniaci dicunť. ⁊ vtriq; eadem sententia percellunť.

De his qui scienter a simoniacis ordinantur. f

Differt tamen inter eos q̄ ordinanť a simoniacis sciēter. et eos qui ignorāter. Qui em̄ sciēter a simoniacis se pmiserint cōsecrari. imo execrari. eoz ꝓsecratio oīno irrita est. Qui vo ordinanť a simoniacis quos cū ordinanť nesciunt esse simoniacos. qui ⁊ tūc

p catholicis habenť. eoꝝ ordinatio misericorditer sustineť.

De his qui dicūt se emere corpalia nō spualia. g

Si vo aliqui obiecerint se nō cōsecratōes emere. sed res ipsas que ex cōsecratōe pueniunt. penitus desipere pbanť. Nā quisquis hoꝝ alterꝝ vendit sine quo alterꝝ nō habetur. neutꝝ vendere derelinquit.

Distinctio simoniacoꝝ h

Simoniace autē hereſis triptita est distinctio. Alij eñ simoniace a simoniacis ordinanť. Alij simoniace a nō simoniacis. alij nō simoniace a simoniacis. Ait nicolaus papa. Statuimus decretū ō simoniaca tripartita hereſi. i. de simoniacis simoniace ordinātibus vel ordinatis. ⁊ de simoniacis simoniace a nō simoniacis. ⁊ ō simoniacis nō simoniace a simōiacis. Simoniaci simoniace ordinati vl ordinatores ſm canones a ꝓprio gradu decidāt. Simoniaci etiā simoniace a nō simoniacis ordinati. ſiłr ab officio remoueanť. Simoniacos vero nō simoniace a simoniacis ordinatos. misericorditer p manus ipositōem ꝓ tpis necessitate in officio permittim⁹ pmanere. Hō intelligēdū est ō his q̄ ordinanť a simoniacis ignorātes eos esse simōiacos. hos facit simōiacos nō reat⁹ criminis. ſz ordinatio simōiaci.

Alexander papa de his qui violenter a simoniacis vel ab hereticis ordinanť. i

Similiter cum decernit alexāder papa simoniacos oino dānādos ac deponēdos. ſbintelligēdū est nisi violēter q̄s attractus fuerit. De his eñ ⁊ a q̄buslibet hereticis violēter ordinatis dicit Innocētius. q̄ possunt habere aliquē colorē excusatōis si statiz discedunt ab eis. ⁊ pessimo eoꝝ cōciliabulo renunciant.

De etate ordinandoꝝ ita decreuit Nicolaus papa. k

Sacri inquit cānones sanxerūt vt subdyacon⁹ nō ordinetur ante. xiiij. annos. nec dyaconus añ. xxv nec p̄sbiter añ. xxx. Deinde si dign⁹ fuerit ad epatum eligi pōt. q̄ nos etiā pari mō seruare iubemus. Itē fabianus. Si q̄s. xxx. etatis nō impleuerit annos. nullo modo p̄sbiter ordinetur ⁊ si valde sit dignus. q⁹ ⁊ ipse dñs. xxx. annoꝝ baptisatus est. ⁊ sic cepit docere.

Ista est distinctio. xxv. huiꝰ quarti libri In qua mgr̄ post q̄ supius determinauit de sacro ordinis. Nūc ꝓsequēter de hoc sacrm cōferētibus ⁊ suscipiētibus determinat. Et tria facit. Primo eñ inq̄rit an heretici sacrm ordinis possunt ꝓferre seu dare. Scdo oñdit simoniacos fore qui dant pecuniā p ordinibus ⁊ etiā q̄ aliq̄d p ordinibus p̄sumūt accipe. Tertio quō ignorāter ordinatū a simoniaco debeamus misericorditer tollerare. Primū facit vsq̄ ibi. de simoniacis xo. Scdm vsq̄ ibi. Differt tn̄ inter eos. Tertiū vsq̄ ad finē dis. In spāli snia magistri stat in tribus p pōibus quaꝝ pma est hec. Alia dicūt q̄ sacra ab hereticis ſm formā ecclesie celebrata sint va ⁊ rata. Alij aūt q̄ sint falsa ⁊ reprobata. Hāc mgr̄ insinuās q̄rit an heretici ab ecclesia p̄cisi possunt sacros ordines ꝓferre. Et vtꝝ ordinati ab eis dñt reordinari. Et dicit hāc qōem esse difficilē ⁊ pplexam. ꝓpter diuersitatē doctoꝝ opinātiū circa eā Quidā eñ dicūt hereticos ñ posse ordinare ⁊ ordinatos ab eis nō esse in suis ordinibus suscipiēdos. sed tn̄ ad laicā cōmunionē. Grego. dicit arrianoꝝ ꝓsecratōem sacrilegā esse. Cyprian⁹ dicit sacra hereticoꝝ inania ⁊ sacrilega esse. Hiero. dicit. q̄ offerunť ab hereticis cōtaminata esse ⁊ deo odibilia. Leo papa dicit nō esse rata sacrificia extra ecclesiā nec va. Postea ponit ꝓtrariā opinionē dicentiū ab hereticis ordines tradi posse ⁊ ordinatos ab eis nō esse ite ꝝ ordinādos. q⁹ maxie Aug. dicere videť sicut ius hz baptisandi ita etiā et ordinādi. sed heretici tale ius hñt ad sui pniciē catholici ve ad salutē. Grego. dicit ordinatū semel nunq̄ debere reordinari Postea circa hāc dubitatōem tāgit diuersam opinionē. Quidā eñ dicūt hereticos ab eccl̄ia p̄cisos baptisandi ius habere nō aūt ordinandi. ⁊ aut ortates q̄ in ꝓtrariū sunt dñt intelligi de hereticis q̄ ſm snīam ecclesie sunt ab eccl̄ia p̄cisi. tales eñ ius hñt baptisandi. Alij vero dicūt q̄ sacra ab hereticis ⁊ p̄cisis collata si ſm formā ecclesie cōferanť vera esse ⁊ rata Alij vero nequaq̄. ⁊ ſm hanc dām varie de his doctores loquunť. Alij aūt dicūt sacra ab his collata vera esse in se si forma eccl̄ie seruetur. falsa esse et inania quo ad salutis effectū. dānanda esse dicunť hereticoꝝ sacra. q⁹ p̄stantibus ⁊ accipiētib⁹ sunt in iudiciū ⁊ ſm hoc p̄nt intelligi vt dicūt auctoritates supradicte. Alij vero dicūt hereticos in eccl̄ia ordinatos ius ordinādi hre. eos vero q̄ in heresi nequaq̄. Postea dicit simoniacos esse here

ticos ⁊ añ degradatõnem ordines ꝓferre posse. Scõa ꝓpõ est hec. Pro collatõne sacroꝝ ordinũ dantes ⁊ accipiẽtes pecuniã simoniaci dicunt. et ꝑ tali delicto ambo eadẽ pena puniunt. Hãc magister insinuãs dicit q̃ simoniaci ꝓprie dicunt emptores a simone mago denoiati. vẽdẽtes gyesite sic dicti a seruo elizei. tñ largo noie vtriq; dicunt simoniaci. Tertia ꝓpõ est hec. Qui ignozãter a simoniacis ordinant ipsoꝝ seruitũ misericorditer tollerat Hanc mgr ponẽs dicit q̃ ordinati a simoniacis sciẽter ꝓsecratõem irritã habẽt. Qui vero sunt ordinati ignozãter pñt misericorditer in ordine sustineri. Et q̃ posset aliq̃s dicere q̃ nõ emit spũale vt cõsecratõz sed tpale emit spũali annexũ vt res ipsas que ex cõsecratõe ꝓueniũt. ⁊ sic nõ est simoniacus. Ideo hoc remouet hic dicẽs q̃ qñ aliq̃ duo sunt cõiuncta nõ vnũ sine alio põt emi vl vendi. Postea ponit triplicẽ distinctõem simoniace hereseos dicens. q̃ quidã simoniaci simoniace a simoniacis ordinant. Quidã eñ simoniaci simoniace a nõ simoniacis ordinant ⁊ vterq; istoꝝ sic ordinatoꝝ ꝓprii gradũ pdit Tertij vero qui nõ simoniace a simoniacis ordinant pñt misericorditer tollerari dũmõ ignozãt eos qui ordinãt simoniacos esse Addit etiã q̃ cũ dicit ordinatos ab hereticis vel simoniacis esse dãnandos est intelligẽdũ nisi aliq̃s violẽter ab eis ordinaret. Ultimo determinat de suscipiẽtibus ordines q̃ntũ ad etatẽ dicẽs. q̃ subdyaconus ante decimũquartũ annũ. dyaconus añ. xxv. annũ. ꝓbiter añ. xxx. annũ ordinari nõ debent. Et tñ in speciali.

De sacramento cõiugij cuius institutio ⁊ causa ostenditur.

DI. XXVI a

Cum alia sacramenta post peccatũ ⁊ ꝓpt pctm exordiũ sumpserunt. matrimonij sacrm etiam ante pctm legit institutũ a dño. nõ tñ ad remediũ sed ad officiũ. Refert eñ scriptura geñ. in adã misso sopore. atq; vna de costis eius sumpta. ⁊ ex inde muliere formata. viz in spũ intelligentẽ ad quẽ vsum mulier facta esset. ꝓ extasim ꝓphetice dixisse. Hoc nũc os ex ossibus meis ⁊ caro ꝺ carne mea. ꝓpter hoc relinquet hõ patrẽ ⁊ matrẽ ⁊ adherebit vxori sue. ⁊ erũt duo in carne vna.

De duplici institutõe ꝓiugij b

Coniugij autẽ institutio duplex est. vna añ pctm ad officiũ facta est i paradiso vbi esset thorus immaculatus ⁊ nuptie honorabiles. ex q̃bus sine ardore ꝓcipent. sine dolore parent. altera post pctm ad remediũ facta extra paradisum. ꝓpt illicitũ motũ deuitandũ. Prima vt natura multiplicaret Scõa vt natura excipet. et viciũ cohiberet. Hã ⁊ añ pctm dixit deus. crescite ⁊ multiplicamini. ⁊ post pctm oibus pene hoib⁹ ꝑ diluuiũ cõsumptis. q̃ vo añ pctm institutũ fuerit cõiugiũ ad officiũ. post pctm vo ad remediũ cõcessum Aug. testat dicẽs. Ad sanis est ad officiũ. egrotis est ad remediũ. Infirmitas eñ incõtinẽtie q̃ est in carne ꝑ pctm mortua. ne cadat in ruinã flagitioꝝ. excipit honestate nuptiaꝝ. Si vero nõ peccassent ꝑmi hoies. sine carnis incentiuo ac feruore libidinis ipsi ac successores eoꝝ cõuenirẽt Et sic remunerabile est aliq̃ bonũ opus. sic coitus eoꝝ bon⁹ esset ⁊ remũerabil. Quia vo ꝓpt pctm letalis cõcupiscẽtie. lex mẽbris nris ihesit. sine q̃ carnalis ñ fit cõmixtio. reꝑhẽsibilis est et malus coit⁹. nisi excusẽt ꝑ bõa ꝓiugij

Augus. super gen. in li. de nuptijs ⁊ cõcupiscẽtia.

Qñ �means pceptũ. qñ �means indulgentiam cõtractũ sit ꝓiugiũ. c

Prima institutio habuit pceptũ. scõa indulgentiã. Dicimus eñ ab aplo humano generi ꝓpter vitandũ fornicatõem indultũ esse cõiugiũ. Indulgẽtia vo q̃ melioza nõ elegit remediũ hz nõ ꝑmium. a quo si q̃s declinauerit. meret exitiale iudiciũ. Ad �means indulgentiã cõcedit. volũtariũ est ñ necessariũ. alioq̃n trãsgressoz esset q̃ illud nõ faceret. Et põt sane intelligi illud sb pcepto dictũ hoibus ꝑmis ante pctm. crescite ⁊ multiplicamini Quo etiã post pctm tenebant vsq; quo est facta multiplicatio. post q̃ �means indulgentiã mrimonij ꝓtractus fuit. Ita etiã post diluuiũ q̃ vniuersum pene humanũ genus deletum est. �means pceptũ dictũ est filijs Noe. crescite ⁊ multiplicamini. Multiplicato vero hoie. �means indulgentiã cõtractus est. nõ �means imperium.

Quib⁹ mõis accipiat idulgẽtia d

Indulgentia añt diuersis modis accipit. s. ꝑ cõcessiõe ꝑ remissiõe. ꝑ ꝑmissiõe. Et est ꝑmissio in

nouo testamēto de minoribus bonis et de minorib⁹ malis. De minorib⁹ bonis est ꝓiugiū qđ nō merek palmā. sed est in remediū. De minoribus malis. i. de venialibus est coitus qui fit causa incōti/nentie. Illud scz cōiugiū indulgek. i. cō cedik. Illud vō. i. coitus talis ꝓmittik. i. tollerak ita q nō ꝓhibek.

Q nuptie sint bone. e

Fuerunt aūt non nulli heretici nuptias detestātes qui tatiani appellati sunt. hi nuptias oīno dānant. ac pares fornicatiōibus alijsq corruptionibus faciūt. nec recipiūt in suoꝝ numero. cōiugio vtentē marē vel feminā. Q aūt res bona sit cōiugiū nō mō ex eo ꝓbak q dñs legik cōiugiū instituisse inter primos pentes. sed etiā q in canagalilee nuptijs interfuit christus. easq miraculo cōmendauit. aqua in vinū cōuersa. Qui etiā postea vix dimittere vxorē ꝓhibuit. nisi cā fornicatōnis. Apls etiam ait. Virgo nō peccat si nubat. Cōstat ergo rem bonā esse matrimoniū. alioquin nō esset sacramentū. Sacramentum eñ sacꝝ signum est.

Cuius rei sacrm sit cōiugiū f

Cū ergo cōiugiuz sacramētum sit. ⁊ sacꝝ signū sit. ⁊ sacre rei scz cōiunctōis christi ⁊ ecclesie. sicut ait apls. Scriptū est inquit. Relinquet homo patrē ⁊ matrē ⁊ adherebit vxori sue. ⁊ erūt duo in carne vna. Sacramētum hoc magnū est. Ego aūt dico. i christo ⁊ in ecclesia. vt eñ inter cōiuges cōiunctio est fm cōsensum aiaꝝ ⁊ fm permixtōem corpoꝝ. sic eccla christo copulak voluntate ⁊ natura. q idē vult cum eo. ⁊ ipse formā sumpsit de natura hois Copulata est ergo spōsa spōso spūaliter et corpaliter. i. charitate ac cōformitate nature. Huiꝰ vtriusq copule. figura est in ꝓiugio. Cōsensus eñ cōiugū copulā spūalē christi ⁊ ecclie que fit p charitatē significat. Cōmixtio vero sexuū illam significat que fit p nature cōformitatē.

Qualiter intelligendū sit illud mlr illa ñ ptinet ad matrimoniū cū qua nō est ꝓmixtio sexuū g

Inde est q quidā doctoꝝ dixerūt. illā mulierē nō ptinere ad matrimoniū. que nō experik carnalē copulā. Ait eñ aug. Non dubiū est illā mulierez nō ptinere ad matrimoniū. cū qua docek no fuisse cōmixtio sexus. Itē leo papa. Cū societas nuptiaꝝ ita a pncipio sit instituta. vt pter cōmixtionem sexuū nō habeat in se christi ⁊ ecclesie sacramentum. nō dubiū est illam mulierē nō ptinere ad matrimoniū. in qua docetur nō fuisse nuptiale misteriū. Itē aug. Aug. in li. ō soliloquijs. Non est pfectū cōiugium sine cōmixtione sexuū. Hoc si fm supficiem verboꝝ quis acceperit. inducik in errorem tm. vt dicat sine carnali copula nō posse cōtrahi matrimoniū. ⁊ inter mariam ⁊ ioseph nō fuisse ꝓiugium vel nō fuisse pfectum. qđ nephas est sentire. Tanto eñ sanctius fuit atq pfectius. q̄to a carnali ope immunius. Sed supius posita ea ratione dicta intelligendū est. nō quin ptineat mulier illa ad matrimoniū cum qua nō est pmixtio sexuum. sed nō ptinet ad matrimoniū q exp̄ssam ⁊ plenaz teneat figuram cōiunctionis christi ⁊ ecclesie. Figurat eñ illam vnionez christi et ecclesie que est in charitate. sed nō illā que est in nature cōformitate. Est ergo et in illo matrimonio typus cōiunctiōis christi ⁊ ecclesie. sed illius tm qua ecclesia christo charitate vnik. nō illius qua p susceptionem carnis capiti mēbra vniuntur. Nec ideo tamen minus sanctum est cōiugium. q ut ait Aug. In nuptijs plus valet sanctitas sacramēti. q̄ fecunditas vētris. Est etiam cōiugium signū spūalis cōiunctionis ⁊ dilectionis aiaꝝ qua inter se cōiuges vniri debent. Vñ apostolus ait. Viri diligite vxores vestras vt corpa vestra. Aug. in li. ō bono cōiugali.

Jsta est distinctio. xxvj. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̄ postq supius determinauit de sacro ordinis qđ ptinet ad spūalē ecclie multiplicatōem. Hic determinat de matrimonio qđ ptinet ad eiꝰ multiplicatōez naturalē. Et diuidit hic tractatus in q̄nq ptes. In ꝑma determinat de mkimonio in se. In scda de eius cā efficiēte In tertia de eiꝰ fine. In q̄rta de eiꝰ bonis. In q̄nta de eius causis materialibus scz psonis cōtrahentibus. Prima ps durat a pncipio distinctionis istius vsq ad. xxvij. dis. que incipit. Post hec

aduertendū Scōa vsq ad finē. xxx. dis. quasi vbi dicit. Exposito q̄ sit efficiēs. Tertia vsq ad. xxxj dis. que incipit. Post hec de bonis ꝓiugij. Quarta ab inde vsq ad .xxxiij. dis. que incipit. Nunc supest attēdere. Quinta est vsq ad. xliij. dis. que incipit. Postremo de cōditōe rcsurrectiōis. In p̄senti diuisiōe tria facit. Primo tps & locū institutōis huius sacramēti demōstrat. Scōo matrimoniū cōdemnates reprobat. Tertio eius misticā significatōez recitat. Primū vsq ibi. Fuerūt nōnulli heretici. Scōm vsq ibi. Cū ergo cōiugiū. Tertiū vsq ad finē dis. In spāli sentētia magistri stat in tribus ꝓpōibus quaꝝ prima est hec. Cōiugij sacramētum fuit in paradiso ante pctm̄ solū ad officiū primo institutū nūc secūdario ī remediū. Hāc mgr insinuās ꝓponit primo hoc sacrm̄ añ pctm̄ institutū fuisse q̄n Adā dixit. hoc nūc os ex ossib⁹ meis. & nihilominus post pctm̄ institutū. & sic duplex est eius institutio. Differt aūt prima a scōa qz prima facta est in paradiso. scōa extra paradisum. Itē prima facta est ad officiū nature multiplicāde. secūda ad remediū cōcupiscentie. Itē prima fuit in p̄ceptū necessitatis. Scōa fuit voluntaria a tpe multiplicati generis humani. & est accipienda cm indulgentiā. q̄nqz p remissione. q̄nqz p cōcessione. q̄nqz p permissione. Hic aūt p permissiōe accipit permittit aūt cōiugium nō quasi malū sed quasi minus bonū. Scōa ꝓpositio est hec. Heretici dicti taciani in hoc priciose errant q̄ nuptias cōdemnāt. Hanc mgr ponēs cōdemnat errorē damnantiū & detestantiū nuptias. ondens q̄ bona res sit matrimoniū p hoc q̄ christus interfuit nuptijs. & p̄cepit vxorē a viro nō dimitti. Añ apls ad Eph. ait. Viri diligite vxores vras sicut ꝓpria corpa vra. Tertia ꝓpositio est hec. Electoꝝ eccl̄ia nō solū iungit christo spūaliter sed etiā vere & corpaliter. Hanc mgr insinuās dicit q̄ matrimoniū est signū cōiunctiōis christi & eccl̄ie in cōformitate nature & signū vnionis ī charitate. Que duo matrimoniū carnali copula cōsummatū pfecte signifi cāt. Est tū pfectū matrimoniū in quo est ꝓsensus aioꝝ sine carnali copula. Deficit tñ ab hac pfecta significatōe. licz quedā autoritates videnť dicere tale nō fore vez & pfectū matrimoniū. Matrimoniū cm̄ tale. s. vbi est tm̄ cōsensus aioꝝ est signum dilectōis. qua cōiuges inter se vniri debēt. Aug. cm̄ dicit. plus valet sanctitas sacramēti q̄ fecunditas ventris. Et tm̄ in speciali.

Que sunt cōsideranda in cōiugio.

DI. XXVII a

POst hec aduertendū est qd sit cōiugium. et q̄ sit efficiens causa cōiugij. & causa ꝓpter quā cōtrahi debeat. & que sint bona cōiugij. & qūo p ea excusef coitus carnalis. que sint legitime psone ad matrimonium. Sunt & alia plura in matrimonio considerandā que sub compendio perstringemus.

Quid sit cōiugium. b

Sūt ergo nuptie vel matrimoniū viri mulieris cōiunctio maritalis inter legitimas psonas. indiuiduā vite cōsuetudinem retinēs. Ad indiuiduā cōsuetudinē vite ptinet q̄ absq cōsensu alterius neuter cōtinentiā pfiteri pōt vel oratiōi vacare. & q̄ inter eos dū viuūt vinculū cōiugale pmanet vt alij se copulare nō liceat & vt inuicem alter alteri exhibeat qđ quisq sibi. Hac aūt descriptiōe legitimoꝝ & fideliū tm̄ matrimoniū includit.

De ꝓsensu qui efficit ꝓiugiū c

Efficiens aūt causa matrimonij est cōsensus. nō quilibet. sed p verba exp̄ssus. nec de futuro. sed de psenti. Si em̄ cōsentiunt in futuꝝ dicentes. Accipiam te in vix. & ego te in vxorem. nō est iste cōsensus efficax matrimonij. Item si cōsentiant mente & nō exprimāt verbis. vel alijs certis signis. nec talis cōsensus efficit matrimonium. Si aūt verbis explicant qđ tm̄ corde nō volunt si nō sit coactio ibi vel dolus. obligatio illa verboꝝ quibus cōsentiūt dicentes. accipio te in vix. & ego te in vxorem. matrimoniū facit.

Autoritatibus ꝓbat q̄ solus cōsensus facit matrimoniū. d

Quantē cōsensus matrimoniū faciat subditis ꝓbat testimonijs. Ait em̄ isidorus. Consensus facit matrimoniū. Item nicolaus papa. Sufficiat solus cm̄ leges eoꝝ cōsensus ꝺ quoꝝ ꝓiunctōibus agit. Qui solus si forte in nuptijs defuerit. cetera etiaz cū ipso coitu celebrata frustrant. Itē iohs chrisos. Matrimoniū quidē nō facit coitus sed voluntas. & ideo nō soluit illud sepatio corpis. Item amb. Non defloratio ꝟginitatis facit ꝓiugiū. sed pactio cōiugalis. Ex his appet q̄ cōsensus .i. pactio cōiugalis matrimoniū facit. & ex tunc cōiugium est. etiaz si nō p̄cessit vel secuta est copula carnalis.

Jo. chrisos. sup Math.

Qñ incipiat esse cõiugiũ e

Q eñ ab ipsa dí-
spositiõe in qua pactio cõiugalis exprimit cõiuges sint. sanctoꝝ testimonia probant. Ait eñ amb. Cum iniciat cõiugium cõiugij nomẽ ascisciť. cum cõiungit viro cõiugiũ est. nõ cũ viri admixtõe cognoscit. Item isidorus. Cõiuges veri appellant a prima desponsatõis fide q̃ uis adhuc inter eos ignoret cõiugalis cõcubitus. Itẽ aug⁹. Cõiunx vocat ex prima desponsatiõis fide quã cõcubitu nõ cognouerat nec fuerat agnitur⁹. nec pierat. nec mẽdax manserat cõiugis appellatio. vbi non fuerat nec futura erat carnis vlla cõmixtio. ꝓpter qõ fidele cõiugiũ. ambo pentes christi vocari meruerũt. nõ solũ illa mater. sed etiã ille pater eius. sicut cõiunx matris eius. vtrunq; tñ mente nõ carne. Ex his euidẽter insinuat q; ex tpe quo intercedit cõsensus volũtarius ac maritalis q̃ solus ꝯiugiũ facit. vñ cõiuges sunt spõsus ⁊ sponsa.

Scõm quosdam nõ est cõiugiũ ante carnalem copulã. sed spõsi et sponse sunt. f

Quidam tñ asse-
runt vez cõiugiũ nõ cõtrahi ante traductõnem ⁊ carnalẽ copulã. nec veri cõiuges esse aliq̃s anteq̃ intʒcedat cõmixtio sexus. sed a prima fide desponsatõis vir sponsus. ⁊ mulier sponsa est nõ cõiunx. Sponsos aũt ⁊ spõsas cõiuges frequẽter appellari dicũt. nõ qz sint. sed qz futuri sunt. cuius rei sponsionẽ inuicẽ fecerũt. ⁊ ẽm hoc verba p̃missaꝝ autoritatũ intelligẽda foze tradunt.

Qua rõne vtunť. g

Q vero inter spõ
sam ⁊ cõiugem plurimũ intersit. ex eo astruũt. qz licet spõse ante carnalẽ copulã incõsulto vl nolẽte spõso monasteriũ eligere. q̃ facto. spõso etiã licet aliã ducere. Cõiugatus vero vel ꝯiugata nec cõtinentiã nisi ex cõmuni cõsensu seruare. valet. nec monasteriũ petere. nisi vterq; cõtinentiã ꝑiter ꝓfiteať. Q vero licet sponse monasteriũ eligere. autoritatibus sanctoꝝ ꝓbať. Ait eñ eusebius papa. Desponsatã puellã nõ licet pentib⁹ alij viro tradere. tñ licet sibi monasteriũ eligere. Itẽ Grego. Decreta legalia de sponsatã si cõuerti voluerit nullo penitus censuerũt damno mulctari. Refert etiã hiero. q; macharius inter christi heremitas p̃cipuus. celebrato nuptiali cõuiuio cũ vespere talamũ esset ingressur⁹ ex vrbe egrediẽs trãsmarina petyt. ⁊ heremi solitudinẽ sibi elegit. Btũs etiam allexius sic̃r ex nuptijs diuina gra vocatus spõsam deseruit. ⁊ nudus christo famulari cepit. His autoritatib⁹ ⁊ exẽplis liq̃t licere spõsis sine ꝯsensu suaꝝ spõsarũ ⁊ ecõuerso cõtinentiam ꝓfiteri. Exẽpla ꝓ cõ

Q cõiugatus vel cõiugata nequeant cõtinentiã ꝓfiteri sine alterius cõsensu. h

Hoc autẽ cõiuga-
tis nullatenus licet. Nõ eñ ꝑt vir melioris vite ꝓpositũ sumere sine vxoris cõsensu ⁊ ecõuerso. Vñ greg. scribẽs theutiste patricie. Sũt q̃ dicũt religiõis gra cõiugia debere solui. Vñ sciendũ est qz et sic̃ lex humana cõcessit. tñ lex diuina ꝓhibuit. Si vo vtriscz cõueniat cõtinẽtẽ vitã ducere hoc q̃s audeat accusare. Sic eñ multos sanctoꝝ nouim⁹ cũ suis cõiugibus ⁊ ꝑus ꝯtinentẽ vitã duxisse. et post ad sancte ecc̃lie regimina migsse Si vo cõtinentiã quã vir appetit mulier non sequiť. aut quã vxor appetit vir recusat. cõiugiũ diuidi nõ ꝑt. qz scriptũ est. Mulier potestatẽ sue carnis nõ hz sed vir. Sic̃r ⁊ vir potestatẽ sue carnis nõ habet sed mulier. Idẽ Agathosa latrix p̃sentiũ questa est vix suum cõtra voluntatẽ suã in monasteriũ esse cõuersum. qua ꝓpter expientie tue p̃cipimus vt diligẽti inquisitiõe discutias. ne forte eius volũtate cõuersus sit. vl ipsa mutare se ꝓmiserit. ⁊ si hoc repieris. ⁊ illũ in monasterio ꝑmanere ꝓuideas. ⁊ hãc sicut ꝓmisit mutare vitam cõpellas. Si vero nihil horũ est. nec quondam fornicationis crimen ꝓpter quod licet vxorem dimittere. p̃dictam mulierem commisisse cognoueris. ne illius cõuersio.

B. in li. d nibus.

ozus in thimo.

g. in li. d o cõiugij

Q sponsa ꝑt monasteriuz eligere nõ ex quisito spõsi cõsensu.

vxoris relicte in seculo fieri possit pditionis occasio. volumus vt maritū suū illi etiā si iam tonsoratus est reddere debeas. omni excusatōe cessante. qz nisi fornicatiōis causa vir vxorē dimittere nulla ratio cōcedit. ¶Postq̄ enī copulatiōe cōiugij viri z mulieris vnū corpus efficit. nō pōt ex pte cōuerti. z ex pte remanere in seculo. ¶Itē ex. viij. synodo. Si q̄s cōiugatus cōuerti ad monasteriū velit. nō est recipiendus nisi prius a cōiuge castimoniā pfitente fuerit absolutus. Tales ergo tunc sine culpa sequunt christū relicto seculo. si habēt ex pari volūtate castitatis cōsensum. Item si vir z vxor diuertere p sola religiosa inter se cōsenserint vita. nullatenus sine cōsciētia epi fiat. vt ab eo singulariter puiso cōstituant loco. Nam vxore nolente vel altero illoz etiam p tali re matrimoniū nō soluit. Item aug. Si abstines sine vxoris volūtate. tribuis ei fornicandi licentiā. et peccatū illius tue imputabit abstinētie. Itē Nicolaus papa Scripsit nobis thaberga regina regia se velle dignitate vel copula exui. z sola vita priuata esse cōtentā desiderare. Cui scripsimus. nō hoc aliter fieri posse. nisi eandē vitā vir eius lotharius elegerit. Ex his patet q̄ cōiugati sine cōmuni cōsensu monasteriū eligere. cōtinentiā pfiteri. vel habitū religionis sumere nō valent. z si fecerint. reuocari debēt. Sponsi vero possunt sine cōmuni cōsensu monasteriū eligere. Uñ videt inter spōsum z spōsam cōiugiū nō esse. Ideoq̄ asserūt a prima fide desponsatōis ꝓiuges appellari. nō re pſentiū. sz spe futuroz. qz ex fide quā ex desponsatōe sibi inuicē debēt. postea efficiunt cōiuges. ¶Premissas aūt auctoritates quibus asserit q̄ cōsensus matrimoniū facit. ita intelligi volunt vt cōsensus vel pactio cōiugalis nō ante coitū faciat matrimoniū. sed i coitu. Sicut enī deflorato ꝛginitatis nō facit matrimoniū nisi p̄cedat pactio cōiugalis. ita nec pactio cōiugalis anteq̄ assit copula carnalis. Ex pactiōe ergo cōiugali spōsi z sponse fiūt ante coitū. In coitu ꝛo efficiunt cōiuges. facit enī pactio cōiugalis vt que prius erat sponsa. in coitu fiat cōiunx.

¶Respōsio ad p̄dicta cū determi-

natione supioz. i

¶His aūt ita respōdemus. fit aliq̄n desponsatio vbi est cōpmissio viri z mulieris de cōtrahendo matrimonio. nō est aūt ibi ꝓsensus de p̄senti. z est desponsatio habēs cōsensum de p̄senti. i. pactiōem cōiugalē que sola facit cōiugiū. In illa ergo desponsatiōe vbi est pollicitatio cōtrahendi matrimoniū. sponsi tm̄ z spōse fiunt. nō cōiuges. et talibus spōsis licet sine cōmuni cōsensu cōtinentiā pfiteri z monasteriū eligere. In ea vero desponsatōe vbi est ꝓsensus de p̄senti. ꝓiugium cōtrahit. z ab illius desponsatōis prima fide veri cōiuges appellant. Scōm hanc distinctionem desponsatiōis de sponsis varie lo/quunt doctores.

¶Quomodo accipiat spōsa in supradictis capitulis. k

¶Aliq̄n enī spōsas vocāt que talē habuerūt desponsatōem vbi fuit pactio cōiugalis de p̄senti. z ille vē cōiuges sunt. Uñ greg. Si q̄s vxorē desponsauerit vel subarrauerit. quā q̄ postmodū p̄uenīente die mortis eius nequiuerit eaz ducere in vxorē. tm̄ nulli de cōsanguinitate eius licet accipe eā in cōiugio. z si inuentū fuerit factū. sepeat oino. Item iulius papa. Si q̄s desponsauerit vxorē z subarrauerit. z vel p̄ueniente die mortis. vel irruētibus q̄busdā causis eā nō cognouerit. nec frater eius nec vllus de cōsanguinitate eius eandē sibi tollat in vxorē vllo vnq̄ tpe. Item greg. Qui desponsatā primi sui puellā cepit in cōiugiū anathema sit ipse z oēs cōsentientes ei. qz fm legē dei mori decernit. Nā diuine legis mos est spōsas appellare ꝓiuges. vt in euāgelio. Accipe mariā cōiugē tuā. Et i deutronomio Si q̄s alterius spōsam in agro vel q̄libz loco oppſserit vl adduxerit in domū suam. moriat. qz vxorē primi sui violauit nō que iā vxor erat. sed q̄ a pentibus vxor fieri debebat. Ex his colligit q̄ sponse quedā cōiuges sunt ante cōmixtiōem sexuū. Sz forte illud mouet q̄ō i fine capituli dr. nō que iam vxor erat. sed que

Q spōsaz dimissaz alī⁹ cognatus nō pt ducere.

vxor fieri debebat. qđ nõ ita debet intelligi quasi vxor vẽ nõ fuerit. exquo pactio cõiugalis intercessit. sed qz nõdum traducta fuerat. nec res vxoria intercesserat scz cõcubitus cõiugalis.

Qz aliter accipiť in his alijs capitulis sponsa. l

Hec etiã spõsa est que sic viro despõsata est. vt nõ intercesserit ꝓsensus de ꝑsenti. sed sponsio futuri. Scõm quẽ modũ illud decretũ intelligiť. Si quis sponsam filij oppẽsserit. et post filius eius eã duxerit. pater. postea nõ habeat vxorẽ nec mulier viz. filius q̃ patris facinus ignorauit aliã ducat. Si cõiunx illa fuisset qđ vticq̃ foret. si i spõsalibus pactio cõiugalis intercessisset. nõ ꝑmitteret sponso aliã ducere. Ubi/ chis aũt pena nõ nubendi ex rigore infligiť vt alij terreanť. Item ex eodẽ. Quidã desponsauit vxorẽ ⁊ dotauit. ⁊ cũ ea coire nõ potuit. quã clãculo frater eius corrupit ⁊ grauidã reddidit. Decretuz est vt q̃uis nupta nõ potuerit esse legitimo viro. desponsatã tñ fratri frater habere nõ possit. sed mechus ⁊ mecha fornicationis quidẽ vindictã sustineant. licita vero eis cõiugia nõ negenť. De illa desponsatiõe hoc intelligi debet vbi nõ fuit cõsensus cõiugalis de ꝑsenti. alioquin nõ liceret eis alia sortiri cõiugia. Scõm hoc etiã illõ intelligi debet. Statutũ est a sacro cõuentu. vt si quis sponsam alterius rapuerit publica pnia mulctet. ⁊ sine spe cõiugij maneat. ⁊ si ipsa idẽ crimini cõsentiens nõ fuerit. licẽtia nubendi alij nõ negeť. Apparet hãc fuisse desponsatã sine pactiõe cõiugali de ꝑsenti ⁊ ideo nõ fuisse cõiugem. cui viuente sponso alteri nubendi licentia nõ negať. Sunt eñ quedã nuptialia pacta de futuro ex quibus sponsi ⁊ spõse vocanť. nec exinde cõiuges sunt. ⁊ est pactio quedã cõiugalis de ꝑsenti que spõsum ⁊ spõsam etiã cõiuges facit. ⁊ vtraq̃ pactio desponsatio vel spõsalia interdum dicunť. ꝓprie tñ sponsalia dicunť quedã solẽnia pacta nuptialia.

Quare mox tradanť spõte m

De nupcialib' pactis vbi est tñ spõsio futuri. ait aug. Institutũ est vt iam pacte sponse nõ statim tradanť ne vilẽ habeat maritus datam quã suspirauit spõsus dilatã.

Que sponsa sit vidua mortuo sponso. ⁊ que nõ. n

Et est sciendũ q̃ illa spõsa que tñ in futuro est pactã mortuo sponso nõ remanet vidua. qz nõ fuerat vir eius Unde si quis eã duxerit ad sacros ordines cõscẽdere nõ ꝓhibeť qz nõ duxit viduam. Uidue eñ maritus eque sicut bigamus. sacerdos fieri ꝓhibeť Ex tali aũt copula nullus arceť a sacris ordinibus.

Qui alterius sponsam eo mortuo ducit. ad sacros ordines accedere potest. o

Secundũ hoc intelligendũ est qđ ait pelagius papa. de illo qui mortuo sponso. eius spõsam ducit in vxorẽ Nihil est inquit. quantũ ad hunc articulũ attinet. qđ ei obuiet de canonicis institutis. quin ad sacros ordines ꝓmoueri valeat. Si ꝙ talis spõsa fuisset. inter quã ⁊ sponsum eius cõsensus de ꝑsenti intercessisset. eo mortuo vidua remansisset. cui copulatus in cõiugio vlterius ad sacros ordines nõ accederet cũ viduam duxerit. Nõ est ergo ambigendũ quin solus de ꝑsenti cõsensus cõiugiũ efficiat. ⁊ ex inde veri cõiuges appellenť. Ideo post talẽ ꝓsensum si quis alij se copulauerit. etiã si carnis cõmixtio illic sequať. ad priorem copulam reuocandus est.

Ista est distinctio .xxvij. huius quarti libri. In qua mgr̃ posq̃ supius determinauit de sacramẽto matrimonij ẽm se quantũ ad eius institutõem. Hic determinat de eo ẽntuz ad eius causam efficiẽtẽ. Et tria facit. Primo eñ quid sit matrimoniũ diffinit. Scõo qualis debeat esse cõsensus matrimonij subdit. Tertio que sponsalia cõiugium faciunt subiungit. Primũ vsq̃ ibi. Efficiẽs aũt causa matrimonij. Scõm vsq̃ ibi. De nupcialibus pactis. Tertiũ vsq̃ ad fineiz distinctionis. In speciali sentẽtia magistri stat in in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec.

Quicunq; alicui p matrimoniū legitime copulat sine alterius cōsensu ab eo non sepat. Hanc mgr ponens diffinit matrimoniū dicēs. q est viri t mulieris maritalis ꝓiunctio inter legitimas psonas individuā vite cōsuetudinē retinens. Ad quā individuā ꝓsuetudinē ptinet mutua debiti redditio et q vnus sine altero cōtinentiā vouere non pōt. nec se alteri altero viuente copulare. Scōa ꝓpositio est hec. Causa efficiens matrimonij est mutuus cōsensus p verba de p̄senti realiter exp̄ssus. Hanc mgr ponēs dicit q causa efficiēs matrimonij est cōsensus cordiū p verba de p̄senti exp̄ssus. aliter matrimoniū fieri nō pōt. Et hoc cōfirmat mgr p multas autoritates que dicunt cōiugium esse post talē cōsensum. etiā si carnalis copula nō sequat. Postea dicit quosdā dicere ante carnalē copulā sponsalia esse. t nō cōiugium t alias dici sponsas t alias cōiuges sponsas t nō cōiuges q sit differētia inter sponsas t cōiuges. Ex hoc ꝓbat q spōsus inuita sponsa pōt monasteriū eligere t ecouerso. cōiugatus vel cōiugata nō potest. Autoritates tn aliqn vocant sponsos coniuges. q: futuri sunt cōiuges. Tertia ꝓpō est hec. Si qs cū spōsa vidua ꝓtrahit p hoc bigamiam nō incurrit. Hanc mgr insinuās distinguit de sponsalibus dicēs q sponsalia de futuro cōiugiū nō faciunt. sponsalia vero de p̄senti cōiugiū faciūt. qō ꝓbat p multa iura. s. q quedā sunt sponsalia de futuro t quedā de p̄senti. ꝓbat etiā q ista sponsalia differūt q: post sponsalia de futuro licet sponsos ad sacros ordines ascēdere. nō aūt post sponsalia de p̄senti. Et tn in speciali.

Si ꝓsensus de futuro cū iuramēto faciat cōiugium.

DI. XXVIII a

Hic queri debet. vtz cōsensus de futuro addito etiā iuramento. cōiugiū efficiat. vt si quis ꝓmittat. vel etiaz iuret alicui se vsq; ad tēpus placitū illā ductuz. t illa ꝓmittat vel iuret se illi nupturā. nunquid talis sponsio eos cōiuges fecit. Si mutato ꝓposito alter vel vterq; ad alienā copulā transit. nunqd ob priorē sponsionē iuramēto subnixā. secūde federationis pactū scindet Considera q: longe aliud est ꝓmittere. t aliud facere. Qui promittit. nōdum facit. Qui ergo ꝓmisit se in vxorē ductuz aliquam. nōdum eam duxit vxorē. t que spopondit se nupturā. nōdum nupsit. Quō ergo cōiuges appellari possunt q nōdum ꝓtrahunt. sed in futuro se cōtracturos iurando ꝓmittūt. Itē Si ex vi iuramenti ad futuz ptinentis mox efficiunt cōiuges. cur iurant in futuro se facturos quod in p̄senti efficiunt. Item si exquo iurant mox efficiuntur cōiuges. tunc rem hanc efficiunt quā iurant se facturos. Ideo dico q: cōiugium tunc nō fuit. sed futuz ꝓmittit. Si vero ille post vxorem duxit. t illa marito nupsit. cōiugiū vtrimq; fuit. t nō potest dissolui. Precedens ergo mendaciū vel piuriū. penitentia est corrigendū. sed cōiugium sequens nō est dissoluendū. Non autē sic est quando iuramentū cōiugij p̄sentis cōsensus attestatione firmatur. quia post talem cōsensum si quis alij se copulauerit. etiam si plem ꝓcreauerit. irritum debet fieri. t ipse ad priorem copulam reuocari.

Quevident obuiare p̄missis noue lax institutio. b

Premisse aūt sententie videt obuiare illud qō leges tradunt. Si quis tactis diuinis scripturis iurauerit mulieri se eam legitimā vxorem habituz. vel etiam si in oratorio tale sacramētum dederit. fit illi legitima vxor. q̄uis nulla dos. nulla alia scriptura intreposita sit. Sed hic ostēdit quid fieri vel esse debeat. nō quod tunc fiat. Non em̄ p illud iuramentum tunc fit vxor. sed fieri debet. quia iuramentū est. Potest t de illo iuramento hoc dictum intelligi vbi de p̄senti consentiunt ac se inuicem suscipiūt. Illi etiam sententie qua dictū est solum cōsensum facere cōiugium. videt obuiare quod eucharistius papa ait. Aliter legitimū nō fit cōiugium nisi ab his qui sup feminā dōnationē habere vident. t a quibus custodit vxor petat. t a pentibus sponset t legibus dotet. t a sacerdote vt mos est benedicat. t a panimphis custodiat ac solenniter accipiat. Item ita legitima scitote esse ꝓnubia. Aliter ꝙ ꝓsumpta. nō cōiugia. sed adulteria vel fornicationes sunt nisi volūtas ꝓpria suffragata fuerit t vota succurrerit legitima. Hoc autem nō ita intelligendū est tanq; sine enumeratis nō possit esse legitimū cōiugium. sed q: sine illis nō habet decorem et honestatē debitam. In huius em̄ sacramenti celebratione sicut in alijs quedam sunt ptinentia ad substantiā sacra-

Determina

menti. vt cõsensus de ꝑsenti. qui solus sufficit ad ꝯtrahendũ matrimoniũ. que dã vero ptinentia ad decorẽ ⁊ solennitatem sacramẽti. vt pentuz traditio. sacerdotũ benedictio ⁊ hmõi. sine quibus legitime fit cõiugiũ. quantũ ad virtutem nõ quantũ ad honestatẽ sacramẽti. Sine his ergo nõ quasi legitimi cõiuges. sed quasi adulteri vel fornicatores cõueniunt vt illi qui clanculo nubũt. ⁊ vtiqz fornicatores essent nisi eis suffragaret volũtas verbis exꝑssa de ꝑsenti. que legitimũ inter eos facit matrimoniũ. Nã et cõsensus occultus de ꝑsenti ꝑ verba exꝑssus cõiugiũ facit. licet nõ sit ibi honestus cõtract⁹. sed matrimoniũ nõ sanciꝓsensus qui in occulto est factus. Si em̃ alter alteꝝ dimiserit nõ cogit iudicio ecclesie redire. ⁊ cõmanere quasi cũ cũiuge. qz nõ põt ꝓbari testibus cõtractus. qui in occulto est factus. Si ipsi qui in occulto sibi cõsenserũt. eundem cõsensum voluntarie in manifesto ꝓfiteant. tunc vtiqz ꝓpria volũtas suffragat. ⁊ legitima vota succurrũt ad sanciẽdũ cõiugiũ qđ prius occulte fuerat cõtractũ. Volũtas ꝙ verbis exꝑssa i occulto ad ꝫ suffragat vt fiat cõiugiũ. manifeste ꝫo exꝑssa suffragat vt sanciat ⁊ roboret ac liberũ sit eccl'ie de hoc iudicare si expedierit.

De qua re sit cõsensus ille. an de carnali copula. an de cohabitatione. an de alio. c

Hic queritꝫ cũ cõsensus de ꝑsenti matrimoniũ faciat. cuius rei ꝓsensus sit ille. an carnalis copule. an cohabitatiõis. an vtriusqz. Si cohabitatiõis ꝓsensus matrimoniũ facit. tũc frater cũ sorore. pater cũ filia põt cõtrahere matrimoniũ. Si carnalis copule. tunc inter mariã ⁊ ioseph nõ fuit cõiugiũ. ꝓposuerat em̃ maria in ꝫginitate manere nisi deus aliter facere iuberet ꝓm quod videt angelo dixisse. Quõ fiet istud quoniaz vir nõ cognosco. i. me nõ cognituram ꝓposui. Neqz em̃ qz vir tunc nõ cognoscebat. necesse erat inquiri qõ posset habere filiũ. sed qz se nunqz cognituram ꝓposuerat. Dicit em̃ beda qz in ꝫginitate manere disposuerat. Si ergo cõtra suũ ꝓposituz post cõsensit in carnalẽ copulam. videt facta voti rea. mente. ⁊ si nõ ope violata. Dicamus ergo qz cõsensus cohabitatiõis vel carnalis copule nõ facit cõiugiũ. sed cõsensus cõiugalis societatis verbis ꝓm ꝑsens tẽpus exꝑssus vt cũ vir dicit. Ego accipiam te in meã. nõ dominã nõ ancillã. sed cõiugem. Quia em̃ nõ ancilla vel domina dat. ideo nec ꝺ summo. nec de imo a principio formata est. sed de latere viri ob cõiugalem societatẽ. Si de summo fieret. vt de capite. videret ad dominatiõnẽ creata. Si vero de imo vt de pedibus. videret ad fuitutẽ subiciẽda Sed qz nec in dñam nec in ancillã assumit. facta est de medio. i. de latere. qz ad cõiugalem societatẽ assumit. Cũ ergo sic cõueniũt vt dicat vir. accipio te in meam cõiugẽ. ⁊ dicat mulier accipio te in meũ vir. His verbis vel alijs idẽ significantibus exꝓmit cõsensus. nõ copule carnalis vel cohabitatiõis corꝑalis. sed cõiugalis societatis. Ex qua optet eos cohabitare. nisi forte causa religiõis pari voto corꝑaliter separent vl ad tempus vel vsqz in finem.

Ecce in quã rẽ fuit ille cõsensus.

Quare de latere viri formata sit mulier.

Ista est distinctio. xxviij. huius quarti libri. In qua mgr̃ postq̃ oñsum est qz cõsensus est causa efficiẽs matrimonij. Hic vero oñdit qualis debeat esse cõsensus qui matrimonium facit. Et tria facit. Primo inquirit vtr cõsensus de futuro iuramẽto cõfirmatus verꝝ facit matrimoniũ. Scõ subdit quid pentũ traditio ⁊ sacerdotũ benedictio faciũt ad matrimoniũ Tertio subiũgit qõo ꝫbis quibus cõtrahit matrimoniũ nõ exꝓmit cõsensus copule carnalis. Primũ facit a principio distinctõis vsqz ibi. Premisse autẽ sententie. Scõm vsqz ibi. Hic queritꝫ cũ cõsensus. Tertiũ vero vsqz ad finẽ distinctõis. In spãli sententia magistri stat in tribus ꝓpõibus quaꝝ ꝓma est hec. Nõ tenet matrimoniũ qđ ꝑ cõsensum ꝺ futuro cõtrahit. licet fuerit etiã iuramento stabilitũ Hanc mgr̃ insinuans querit ꝓmo. vtr cõsensus ꝺ futuro firmatus iuramẽto faciat verꝝ matrimoniũ. ⁊ ostendit primo qz nõ qz ꝑ talia verba ꝓmittit futurus ꝓsensus nõ ꝑsens exhibet ⁊ ꝑ iuramẽtũ nihil aliud fit qz cõfirmatio ꝓmissionis sup cõtracto faciẽdo. vnde si alter vel vterqz sic ꝓmittẽtiũ ad aliã copulã trãsierit ꝓiugiũ verꝝ fit. ⁊ nõ ꝑt dissolui. nec ꝑ ꝓcedentẽ sponsionẽ impedit. Postea obijcit in cõtrariũ huius ꝑ quandã legẽ. Et rñdet qz lex illa loquit de iuramẽto adhibito verbis de ꝑsenti. vel lex dicit post iuramentũ de futuro matrimoniũ fieri debere nõ ante foꝛe. Scõa ꝓpositio est hec. Parentũ traditio ⁊ sacerdotis benedictio ad istius sacramẽti ptinent solennitatẽ. sed cõsensus mutuus ad ipsius pertinet realitatem. Hãc magister insinuans dicit qz quia supꝛadictum est in ꝓcedenti distinctione qz solus cõsensus facit matrimoniũ. Obijcit in cõtrariũ dicẽdo

matrimoniū nō esse si nō interueniat dos ⁊ benedictio ⁊ solēnis traditio. Et rñdet magister q talia sunt de honestate ⁊ solēnitate sacramēti. occultus eñ cōsensus p verba de p̄senti expressus facit matrimoniū q̄uis tñ ecclesia talem cōsensum i iudicio nō p̄sequat. Tertia p̄positio est hec. Illis verbis quibus matrimoniū cōtrahit cōsensus copule carnalis ⁊ cōiugalis nō exp̄imit. Hanc magister insinuās querit. in quid debeat esse cōsensus faciens matrimoniū. an in cohabitatōnem. si sic. tunc frater ⁊ soror essent cōiuges. si vero i carnalem copulā. tunc inter beatā virginem ⁊ ioseph nō fuisset matrimoniū seu cōiugium. Et respōdet dicens q cōsensus ille debeat esse in cōiugalē societatē. in cuius societatis signū mulier nō de capite nec de pedibus sed de latere viri formata fuit. Et tñ in speciali.

Coactio excludit cōsensum cōiugalem.

DI. XXIX a

Oportet autē cōsensum ꝯiugalem liberum esse a coactione. Coactus eñ cōsensus qui nec cōsensus appellari debet. cōiugium nō facit. sicut testatur vrbanus papa scribens sancio regi aragonum in hec v̄ba. De neptis tue cōiugio quā te cuidam militi datum necessitatis instante articulo sub fidei pollicitatiōe cōfirmasti. hoc equitate dictante decreuimus. vt si illa vir illum omnino vt dicit renuit. et in eadē voluntate p̄sistit. vt viro illi se p̄rsus deneget nupturam. nequaq̄ eam inuitā ac renitentem eiusdem viri cogas cōiugio copulari. Idez Si verū esse cōstiterit qđ nobis legati iordanis p̄incipis retulerūt. scz q ipse coactus ⁊ dolēs filiam suā flentē ⁊ p viribus renitentē. rainaldo despōsauerit. quoniam legū ⁊ canonū autoritas talia sponsalia nō approbat. ne ignorātibus leges et canones nimis dur̄ videat ita sentētiam temperamus. vt si princeps cum assensu filie id quod ceptū est p̄fice re voluerit. cōcedamus. sin autez. legatus noster vtraq̄ p̄tes audiat. ⁊ si nihil fuerit ex p̄te rainaldi quod amplius impediat. ab ipso iordane sacramentū quo cōstent hec que dicta sunt accipiat. et nos canonum ⁊ legū scripta sequentes. deinceps nō p̄hibemus quin alij viro si voluerit p̄dicta eius filia tm̄ in dño nubat. Ex his apparet ꝯiugium fieri inter

cōsentientes ⁊ spontaneos. nō inter renitentes ⁊ inuitos. Ueruntñ qui inuiti et coacti cōiuncti sunt. si postea ab aliquo temporis spacio sine cōtradictione et querimonia cohabitauerint. facultate discendi vel reclamandi habita cōsentire vident. ⁊ p̄sensus ille cōsequēs supplet. qđ p̄cedens coactio tulerat.

In libro pandectar. b

Consentire aūt p batur qui euidenter nō cōtradicit. Ym il lud. In sponsalibus eor consensus exigendus est quor in nuptijs desiderat. Intelligit tamē semp patri filia cōsentire. nisi euidenter dissentiat. Item. Spōsalia sicut nuptie cōsensu fiunt ꝯtrahentium. ⁊ ideo sicut in nuptijs. ita ⁊ in spōsalibus patrisfamilias filiā cōsentire oportet. que si patris volūtati nō repugnat. cōsentire intelligitur.

Ista est distinctio. xxix. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̄ postq̄ supius determinauit de causa efficiētie. Hic aūt determinat de ipedimētis cause efficientis. Et circa hoc duo facit. Primo eñ ponit aliquid qđ impedit cōsensum ne matrimoniū possit facere. Secdo ponit secm̄ impedimentū cuius modi est error. scz in sequenti distinctiōe. In spāli sentētia magistri stat in hac p̄positiōe. Cōiugalis cōsensus oportet q nō sit coactꝰ sed volūtarius. Hanc mgr̄ insinuās p̄ponit p̄mo q cōsensus p coactiōez exortus nō facit matrimoniū. qz nec cōsensus appellari debet. qđ autoritatibus cōfirmat. Postea dicit q si post talē coactionē subsequēs cōsensus intervenerit vtpote si simꝰ cohabitēt. ⁊ cōtra matrimoniū nō reclamant. vident cōsentire ⁊ cōsensus ille subsequēs supplet qđ p̄cedens coactio tulerat. Ubi ptz correlarie q qui in p̄ncipio vite cōiungunt si nō discedūt oportunitate habita cōsentire vident. Et itez quēad modū in nuptijs ita in spōsalibus debet esse p̄sensus volūtarius. Ultimo dicit q ille dicit p̄sentire qui manifeste ⁊ euidēter nō cōtradicit. ⁊ talis tacitus cōsensus nō soluit matrimoniū. sed etiā spōsalia p̄iora cōfirmat. Et tñ in spāli.

De errore qua euacuat cōsensuz

DI. XXX a

Nec solum coactio impedit vel excludit cōsensum. sed etiā error. Non autē omnis error cōsensum impedit. Est enim error alius p̄sone. alius fortune. aliꝰ cōditōis

alius qualitatis. Error psone qñ hic putaꝫ esse homo ille. ⁊ est alius. Error fortune. qñ putaꝫ esse diues qui paup est vel ecouerso. Error cõditionis qñ putatur esse liber qui seruus est. Error qualitatis qñ putaꝫ esse bonus qui malus est Error fortune ⁊ qualitatis cõiugij consensum nõ excludit. Error vero cõditionis cõiugalem cõsensum euacuat. De qua cõditione postmodũ tractabimus. Error quoq; psone cõsensum cõiugalez nõ admittit. vt si quis feminã nobilẽ in cõiugium petat ⁊ p ea alia ignobilis tradaꝫ ei. nõ est inter eos cõiugium q; non cõsensit vir in istam. sed in aliã. vt si ꝗs pmitteret mihi se venditu⁹ auꝝ. ⁊ p auro offerret mihi auricalcũ ⁊ ita me deciperet. nunquit dicerer cõsensisse in auricalcũ. nunq; volui emere auricalcũ. nec ergo in illud cõsensi. q; cõsensus nõ nisi volũtatis est. Sicut ergo error materie excludit cõsensum. ita ⁊ in cõiugio error psone.

Oppositõ

Solutio.

Sed obijciꝫ de iacob qui p rachel septẽ annis seruierat. ⁊ suppositа est ei lya. nunquid error psone exclusit cõiugium cum nõ in eã. sed in rachel cõsenserit. Sed qđ ibi factũ est. in misterio gestum nõ improbe tradiꝫ. ibi tñ ⁊ si nõ pcessit. secutus est cõsensus. nec ex illo cõcubitu qui ꝓsensum pcessit fornicari iudicanꝫ. cum ille maritali affectu eã cognouerit. ⁊ illa vxorio affectu debitũ psoluerit. putans lege primogenitaꝝ et paternis imperijs se illi iure copulataz. Excusaꝫ etiam q; dei cõsilio in misterio ita actũ est. Hodie etiam excusareꝫ ille cui inscio vxoris sozor lectulũ ei⁹ ingressa se subijceret. que cũ sine spe cõiugij p petuo manere censeaꝫ. ille tamẽ qui cognouit eam p ignorantiã excusaꝫ. quod p simile pbaꝫ. Si eñ diabolus transfigurans se in angelũ lucis credaꝫ bonus nõ est error piculosus. ⁊ autẽ vir ille in illã mulierem nõ ꝓsenserit ex simili ostẽdiꝫ. Si quis hereticus noine augustini vl ambrosij alicui catholico se offerret. eumq; ad sue fidei imitatõem vocaret. si ille assentiret. in cuius sententiã fidei diceretꝫ cõsensisse. Non in hereticoꝝ sectã sed i integritatẽ fidei quã ille hereticus se mentiebaꝫ habere. Error vero fortune ꝓsensum nõ excludit. Que eñ nubit paupi putans illũ esse diuitẽ. nõ põt renunciare priori cõditõi q̃uis errauerit. Nec error qualitatis. vt si quis ducat i vxorem meretricẽ vel coꝛruptam quã putat esse castam ⁊ virginem. nõ potest eam dimittere.

De cõiugio marie ⁊ ioseph b

Premissis aliq̃d addendũ est de modo illius cõsensus. q̃ inter mariam ⁊ ioseph interceſſit. Sane credi põt nõ solũ mariã sed etiaz ioseph apud se disposuisse v̊ginitatem seruare velle. nisi deus aliter iuberet eosq; sic cõsensisse in coniugalẽ societatẽ. vt vterq; de altero reuelante spũsancto intelligeret q; v̊ginitatem seruare vellet. nisi deus aliter inspiraret. sed illã voluntatem verbis nõ exp̃serant. postea vero exp̃serunt ⁊ in virginitate pmanserũt. Consensit ergo maria in maritalẽ societatez. sed nõ in carnalem copulã. nisi de eadẽ specialiter deus p̃ciperet. cuius etiã cõsilio in maritalẽ cõsensit copulã. q; virginitatẽ seruare volebat. ⁊ ideo nõ aliter cõsensisset in cõiugalem societatẽ. nisi familiare dei cõsiliũ habuisset. de qua Aug. sic ait. Beata Maria ꝓposuit se seruaturã votũ v̊ginitatis in coꝛde. sed ipsum votũ nõ exp̃sit in oꝛe. Subiecit se diuini dispositioni ꝓposuit se pseueraturam virginẽ nisi deus aliter ei reuelaret. Cõmittens ergo virginitatẽ suaz diuine dispositiõi. cõsensit in carnalẽ copulam. nõ illam appetendo. sed diuine inspirationi in vtroq; obediẽdo. postea vero simul cũ viro labijs exp̃sit. ⁊ vterq; in virginitate pmansit.

Aug. in li. de vitijs ⁊ cõcupiscentijs.

Qꝛpfectũ inter eos fuit cõiugiũ. c

Inter quos vt ait Aug. pfectum fuit cõiugiũ. pfectũ quidem nõ in significatõe. sed in sanctitate. Sanctioꝛa sunt eñ ꝓiugia pari voto cõtinentiũ. Vñ Aug. Qđ deo pari voto ⁊ ꝓsensu voueratis. ambo pseuerãter reddere debuistis. a quo ꝓposito si lapsus est ille. tu saltem pseuera. nõ qꝛ piter tẽpabatis a cõmixtiõe carnali. ideo maritus tuus esse destiterat. imo vero tanto sanctius ꝓinges manebatis. q̃to sanctioꝛa cõcoꝛditer placita seruabatis. Per-

fectum ergo fuit Marie ⁊ ioseph cõiugium in sanctitate. pfectũ etiam fuit ẽm triplex bonũ cõiugij. fidem. scz plem. et sacramentũ. Omne em̃ nuptiaꝝ bonuz vt ait aug. impletũ est in illis pentibus christi. fides. ples. sacramẽtũ. Prolem cognoscimus ipsuz dñm. Fidem qz nullum adulteriũ. Sacramentũ qz nullum diuoztiũ. Solus ibi nuptialis cõcubit⁹ nõ fuit. qz in carne peccati fieri nõ potuerat sine pudenda ꝯcupiscentia carnis. que accidit ex pctõ. sine qua cõcipi voluit qui sine peccato futurus erat. Et licet nõ interfuisset cõiugalis cõcubitus. cõiuges tñ vere fuerunt. mente nõ carne. sicut ⁊ pentes. q̃uis Ambro. dicat pfectum fieri ꝯiugium p carnalem copulã. In omni inquit matrimonio cõiunctio intelligit spũalis. quã cõfirmat ⁊ pficit cõiunctoꝝ cõmixtio cozpalis. Sed intelligendũ est cõiugium pfici cõmixtiõe cozpali. nõ quantũ ad veritatẽ vel sanctitatem cõiugij. sed quantũ ad significatiõem. qz pfectius vnionem christi et ecclesie tũc figurat.

Augus. in li. de bono cõiugali.

De causa finali cõiugij

Exposito q̃ sit efficiens causa matrimonij. cõsequens est ostẽdere ob quã causam soleat vel debeat cõtrahi matrimoniũ. Est ergo finalis causa matrimonij cõtrahendi principalis ꝓcreatio ꝓlis. ꝓpter hoc em̃ instituit deus cõiugium inter primos pentes. quibus dixit. crescite ⁊ multiplicamini ⁊c. Scõa est post peccatũ ade. vitatio fornicationis. Unde apls. Propter fornicatõem vnusquisq; habeat vxorẽ suã et vnaquecq; habeat virz suum. Sunt et alie cause honeste. vt inimicoꝝ recõciliatio. ⁊ pacis reintegratio. Sunt etiã et alie cause minus honeste ꝓpter quas aliq̃ cõtrahit. vt viri mulierisq; pulchzitudo. que animos amoze inflãmatos sepe impellit inire cõiugiũ. vt valeant suum explere desideriũ. Questus quoq; ⁊ diuitiaꝝ possessio frequẽter est ꝯiugij causa. ⁊ alia multa que cuiq; diligentiã adhibẽti facile est discernere. Nec est assentiendũ illis qui dicunt nõ esse cõiugium qõ ꝓpter has causas minus honestas cõtrahit. Constat em̃ ex p̃missis cõiugium fieri ex cõmuni cõsensu verbis de p̃senti exp̃sso q̃uis amoz ad hoc attraxerit. Cuius rei documentũ p̃stat Jacob qui rachel decozã facie ⁊ venusto aspectu amauit. eamq; multũ diligens ait. Seruiam tibi p rachel septẽ annis. In deutronomio etiã legit. Si videris i medio captiuoꝝ mulierẽ pulchzã ⁊ adamaueris eã. volueriscq; vxorẽ habere. introduces eã in domũ tuam ⁊c.

Q malus finis nõ cõtaminat sacramentũ.

Et licet fine nõ bono cõtrahat cõiugium. qñ species ⁊ trahentis mouet aim. cõiugium tñ bonum est. qz vita mala vel intentio puersa alicuius. sacramentũ nõ cõtaminat Habuit aũt cõiugiũ marie ⁊ ioseph alias causas spãles. scz vt virgo solatio viri sustẽtaret. ⁊ vt diabolo ptus celaret. vt ioseph esset testis castitatis. defendẽs eaz ab infamia suspitionis. ne vt adultera damnaretur.

Jsta est distinctio .xxx. huiꝰ quarti libz. In qua mgr̃ post̃q̃ supius determinauit de impedimẽto coactõis. Dic determinat õ impedimẽto erroris. Et tria facit. Primo em̃ determinat de impedimẽto erroris. Scõo determinat de matrimonio beate ỹginis. Tertio qũo ꝑncipalis eius cã sit ꝓcreatio ꝓlis. Primũ vsq; ibi. Premissis aliq̃d. Scõm ab inde vsq; ibi. Est igit finalis. Tertiũ vsq; ad finẽ dis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpõibus quaꝝ prima est hec. In matrimonio cõtrahẽdo quatuoz errores possunt cõtingere. quoꝝ duo dinoscunt ipsuz soluere. Hanc mgr̃ ponẽs ꝓponit primo q̃ erroz põt dissoluere matrimoniũ nõ quidẽ erroz qualitatis vel foztune sed erroz cõditõnis vt q̃ putat esse liber q̃ seruus est. Sit̃r erroz psone impedit matrimoniũ. sicut si petit hanc mulierẽ scz nobilẽ in matrimoniũ. ⁊ det sibi alia. s. ignobilis. siẽ etiã si aliquis emat auz ⁊ det sibi auricalcũ. nõ est vẽ ditio sed deceptio ⁊ est erroz psone q̃ putat hic homo ⁊ est alius. Erroz aũt cõditõis est q̃ qui liber credit seruus est. Erroz foztune est q̃ credit diues esse qui paup est. Erroz qualitatis est. q̃ credit pulcer qui turpis est. vel q̃ credit bonus q̃ est malus. Postea obijcit in cõtrariũ de Jacob qui p erroꝛẽ accessit ad Lyaz. Et rñdet q̃ hoc mistice gestũ fuit nec fuit illud matrimoniũ p illũ erroꝛẽ sed p cõsensum q̃ postea accessit. Excusat tñ Jacob de fornicatõe. qz ad eã accessit vxorẽ suam credẽs. ⁊ sic maritali affectu eã cognouit ⁊ illa vxozio affectu debitũ psoluit. sicut aliq̃s excusaret accedens ad sozorẽ vxozis quã in loco nesciẽs inuenerit. Et sicut excusaret aliq̃s accedẽs angelũ

malū credens bonū esse. ⁊ sicut cōsentiens opinioni illius quē crederet augustinū vel ambrosiū esse nō peccaret Scōa ꝓpositio est hec. Et si inter mariam ⁊ ioseph ꝓfectū cōiugium fuerit. tñ maria licite in sua ẋginitate ꝑmanere ꝓposuit. Hāc magister insinuās querit in quo cōsenserūt maria et ioseph qñ fuit inter eos matrimoniū celebratū. Et rñdet ꝑm beatū Aug. ꝙ beata ẋgo ꝓposuit seruare virginitatē nisi deus ei aliter reuelaret. sed ipsum votū nō exꝑssit ꝛc. cōmittēs virginitatē suā diuine dispositiōi cōsensit in copulā maritalem. siue in societatē cōiugalē ex familiari cōsilio spūssancti. Et iam ꝑm be. Aug. implicite. licz nō explicite cōsensit in carnalē copulā. nō illā appetendo. sed diuine dispōi in vtroq; .s. ẋginitate et cōmixtiōe obediēdo. Postea sil' cū viro exꝑssit labijs votū ⁊ vterq; in virginitate ꝑmānsit Postea dicit ꝙ illud cōiugiū ꝓfectū sit sanctitate. licet nō significatōe. qz cōiugium qđ est sine carnali copula q̄uis sit ꝓfectū quantū ad veritatē. sanctū quātum ad sanctitatē cōiugij. nō tñ quantū ad significatōem. qz nō tam ꝓfectā significat vnionē christi et ecclesie sicut cōiugiū ꝑ carnalē copulā cōsummatū. ⁊ ꝙ illud cōiugiū ꝓfectū fuit ostendit ꝑ tria bona matrimonij que ibi fuerūt. .s. fides. ꝓles. ⁊ sacramentū. Proles eñ fuit christus. Fides quia nullū adulteriū. Sacramentū qz nullū diuortiū. Tertia ꝓpositio est hec. Principalis cā cōtrahendi matrimoniū est ꝓlis ꝓcreatio. Scōa est fornicatiōis vitatio. Sunt etiā quedā alie cause minus honeste. vt pulchritudo viri vel mulieris vl' abundantia pecunie ⁊ diuitiaꝝ. Sunt etiā quedā alie honeste cause sicut inimicoꝝ recōciliatio. ⁊ pacis reintegratio. ⁊ hmōi. Postea remouet errorem quorundā dicentiū. ꝓpter causas minus honestā matrimoniū nō cōtrahi. dicendo ꝙ ꝓpter hmōi causas nō impedit quin sit matrimoniū. ⁊ q̄n etiā sit bonū matrimoniū. qz malicia vel peruersa intentio alicuius nō cōmaculat sacramētū. nec eius bonitatē impedit. qđ autoritatibus cōfirmat. Ultimo dicit ꝙ intentio beate virginis marie ⁊ ioseph sunt quedā cause spāles. Prima fuit vt virgo viri solacio ⁊ auxilio sustentaret Scōa fuit vt partus virginis diabolo celaret. Tertia fuit vt ioseph sit testis castitatis beate virginis ⁊ possit defendere eā ab infamia suspitionis. ne vt adultera lapidaret. Et tñ in speciali.

De tribus bonis cōiugij.

DI. XXXI a

POst hec ꝺ bonis cōiugij que sint. ⁊ qualiter coitum excusent. dicendū est. Tria sunt principaler bona cōiugij. Aug. sup genesim. Añ Aug. Nuptiale bonū triptitum est scz fides. ꝓles. sacramentū. In fide attē dit. ne post vinculū cōiugale cū alio vel alia coeat. In ꝓle vt amāter suscipiat. religiose educet. In sacramēto vt cōiugiū nō sepet. ⁊ dimissus vel dimissa. nec causa ꝓlis alteri cōiungat.

De duplici separatiōe. b

SEparatō aūt gemina est. corpalis. .s. ⁊ sacrāmtalis. Corpaliter possunt separi causa fornicationis. ⁊ ex cōmuni cōsensu causa religionis. siue vsq; ad tps. siue vsq; in finem. Sacramētaliter vero separi nō possunt dū viuunt. si legitime ꝓsone sint. Manet eñ vinculū cōiugale inter eos etiā si alijs a se discedentes adheserint. Unde aug. Usq; adeo manēt inter viuētes semel inita iura nuptiaꝝ. vt potiº sint inter se cōiuges etiā sepati q̄ cū alijs quibus adheserūt. Item manet inter viuētes quoddā cōiugale vinculū. qđ nec separatio. nec cū altero copulatio possit auferre. sicut apostata aia de cōiugio christi recedens etiā fide ꝓdita. sacramentū fidei nō amittit. qđ lauacro regenerationis accepit. Redderetur eñ redeunti si amisisset abscedens. Habet aūt hoc qui recesserit ad cumulū supplicij. nō ad meritū ꝑmij. Item. Quibus placuit ex cōsensu abusu carnalis cōcupiscentie in ꝓpetuū cōtinere. absit vt vinculū inter illos ꝓiugale rumpat. imo firmius heret quo magis ea pacta secū gerit. que charius cōcordiusq; seruanda sunt. nō voluptarijs corporeꝝ nexibus. sed voluntarijs aioꝝ affectibus. Et attende ꝙ tertiū bonū cōiugij dicit sacramentū. nō ꝙ sit ipsum cōiugiū. sed qz eiusdē rei sacre signum est. i. spūalis ⁊ inseparabilis cōiunctionis christi ⁊ ecclesie.

Hec tria nō assunt oi cōiugio c

ET est sciendū ab aliquibus cōtrahi cōiugiū qđ hec tria bona nō cōmitant. Be est eñ fides vbi vir cū alia. ⁊ mulier cū alio coit. Hoc ergo bonū ita cōiugio adheret vt ex eo si assit amplius cōmendet cōiugiū. si non assit. nō inde annihilet. Que eñ adultera est nō ideo ꝓiunx nō est. imo si ꝓiunx nō esset. adultera nō foret. Quod cū sit. culpa cōmittit. sacramentū vero nō casat. Bonū quoq; ꝓlis nō oibus adest cōiugibus. Quidā eñ pari voto cōtinētiā seruant. alij ꝑ etatis defectu vel alterius rei causa generare nō valent. Nec

oēs illi etiā qui plem recipiunt bonū p lis habent. Nam bonū plis dicit nō ipsa ples. sed plis spes. que ad religionē nō refert. imo ad hereditariam successionē. vt cū quis heredes terrene possessionis habere desiderat. sed spes ac desiderīū quo ples ad hec querit vt religione informet. Multi ergo plem habēt qui tñ bono plis carent. nec ideo tñ cōiugiū esse desinit. Sacramentū vero ita insepabiliter cōiugio heret legitimaꝝ psonaꝝ. vt sine illo cōiugiū nō esse videatur. qz semp manet inter viuentes vinculum cōiugale. vt etiā interueniente diuortio fornicatiōis causa. cōiugalis vinculi firmitas nō soluat. Ubi vero nō inter legitimas psonas cōtrahit cōiugiū. nō adest illud bonū qđ dicit sacramētū qz potest solui taliū copula. de quibus post dicet. Ex vero cōiugium sit inter eos qui cōiugali affectu nō tñ gratia plis. sed explende libidinis cōueniūt. nec fornicarij sed cōiuges appellent ostendit aug. inquiēs. Solet queri cū masculus et femina. nec ille maritus. nec illa vxor alterius. sibimet nō filioꝝ pcreandoꝝ. sed p incōtinētia solius cōcubitus causa copulant. ea fide media vt nec illa cū altero. nec ille cū altera faciat id. vtꝝ nuptie sint vocande. Et pōt fortasse nō absurde hoc appellari cōnubiū. si vsqꝫ ad mortē alicuius eoꝝ id inter eos placuerit. z plis generatōnem q̄uis nō ea causa cōiuncti sunt. nō tñ vitauerint. vt vel nolint sibi nasci filios. vel etiam opemalo aliquo agant ne nascant. Tetꝝ si vel vtrunqꝫ vel vnū hoꝝ desit. nō inuenio qūo has nuptias appellare possim⁹ Etem̄ si aliquam sibi ad tps adhibuerit donec aliquā dignam honoribus aut suis facultatibus inueniat quā in cōiugio adducat. animo ipso adulter est. nec cū illa quam cupit inuenire. sed cū ista cū qua sic cubat. vt cū ea nō habeat maritale cōsortiū. Ecce cōiuges dicunt qui solius cōcubitus causa ꝓueniūt. si tñ plis generatiōez aliquo malo dolo nō vitēt.

Aug. in li. de bono ꝓiugali

De his qui ꝓcurant venena sterilitatis d

Qui vo venena

sterilitatis ꝓcurant. nō cōiuges sed fornicarij sunt. Uñ Aug. Alliqñ couscꝫ ꝓuenit hec libidinosa crudelitas vel libido crudelis. vt etiā venena sterilitatis ꝓcuret. z si nihil valuerint cōceptos fetus inter viscera aliquo mō extinguat vel fundat. volendo plem suā ꝓius interire q̄ꝫ viuere. aut si in vtero viuebat. occidi anteq̄ꝫ nasci. ꝓrorsus si ambo tales sint cōiuges nō sunt. z si ab initio tales fuerunt. nō sibi p cōubiū sed p stuprꝫ potius ꝓuenerūt. Si vo ambo tales nō sunt. audeo dicere. aut illa qđammō ē mariti meretrix. aut ille adulter vxoris.

Quando sunt homicide qui ꝓcurant abortum. e

Hic queri solet de

his qui abortum ꝓcurant qñ iudicent homicide vel nō. Tūc puerperiū ad homicidiū ptinet. qñ formatum est z aiam habet. vt aug. sup exodū asserit. Informe autē puerperiū vbi nō est anima viua. lex ad homicidiū ptinere noluit. Dicit etiā aug. Ex informe puerperium nō habet aiam. ideoq̄ mulctatur pecunia. nō reddit aia p aia sed iam formato corpori anima dat. nō in cōceptu corporis nascit cū semine deriuata. Nam si cū semine z anima existit de aia. tunc z multe anime quotidie pcunt. cū semē fluxu nō ꝓficit natiuitati. ꝓrimū oportet domū cōpaginari. z sic habitatorem induci. Cū ergo lineamenta cōpacta nō fuerint. vbi erit anima. Itē hiero. ad algasiam. Semina paulatim formant in vtero. z tamdiu nō reputat homicidiū. donec elementa cōfecta suas imagines mēbraq̄ suscipiāt. Ex his appet tunc eos homicidas esse. qui abortū ꝓcurant. cū formatū est z animatū puerperiū.

De excusatione coitus qui fit p hec bona. f

Luz ergo hec tria

bona in aliq̄ cōiugio simul cōcurrūt. ad excusatiōem coitus carnalis valēt. Qñ em̄ seruata fide thori causa plis cōiuges cōueniunt. sic excusat coitus vt culpam nō habeat. Qñ vero deficiente bono plis. fide tñ seruata cōueniunt causa incō

tinentie nō sic excusaꝫ vt nō habeat culpam. sed venialē. Vñ Aug. Cōiugalis cōcubitus generandi gratia. nō habet culpā. Concupiscētie vero satiande. sed tamen cū cōiuge. ꝓpter thori fidem venialē habet culpā. Item. Hoc q̄ ꝓiugati victi cōcupiscentia vtunt inuicem. vltra necessitatē liberos ꝓcreandi. ponā in his p quibus quotidie dicimus. dimitte nobis debita nostra ⁊c. Vbi autē hec bona desunt fides scz ⁊ ples. nō videt coitus defendi a crimine. Vñ in sententiolis sexti pitagorici legit. Omnis ardentior amator ꝓprie vxoris adulter est. Item hiero. Sapiens iudicio amat cōiugem. nō affectu. nō regnat in eo impetus voluptatis. nec p̄ceps fertur ad coitū. Nihil est fedius q̄ vxorem amare quasi adulterā. Qui dicunt se causa humani generis vxoribus iungi. imitētur saltē pecudes. ⁊ postq̄ venter vxoris intumuerit. nō pdant filios. nec amatores se vxoribus exibeant sed maritos Idem. In matrimonio opa liberoꝝ cōcessa sunt. voluptates autē que de meretricum amplexibus capiuntur. in vxore damnate.

Aug. in li. de bono ꝓiugali

De indulgētia apostoli quomodo sit accipienda. g

Sed si ꝓcubitus

qui fit causa plis culpa caret. quid aplꝰ fm indulgentiā pmittit. ita em̄ ait. Hoc aūt dico fm indulgentiam. Cui em̄ p̄stat venia nisi culpe. Per hoc etiā quidam pbare volūt nuptias esse peccatū. sed vt p̄dictū est. indulgentia alia est cōcessionis. alia pmissionis. Egerat aplꝰ de nuptijs ⁊ de carnali coitu. ⁊ ad vtrūq̄ retulit illud. hoc autē dico fm indulgentiam. Indulgent em̄ nuptie fm cōcessionem ⁊ cōcubitus nuptialis qui fit tm̄ causa plis. Cōcubitus vero qui est p̄ter necessitatem generandi. ob incōtinētiam indulget fm pmissionem. qz ibi est aliqua culpa. sed leuis. Ideoq̄ nō iubetur nec ꝓceditur. sed pmittitur. qz nō est laudabilis sed venialis De hoc aug. sic ait. Forte aliquis dicet. si veniam cōcessit aplꝰ. ergo peccatū sunt nuptie. cui em̄ venia nisi peccato cōceditur. Plane quod infirmitati pmisit fm veniam. audeo dicere peccatū esse. veniaz nanq̄ cōcedens aplꝰ cōcubitum attendit cōiugatoꝝ. vbi est incōtinentie malū.

Qd̄ sit malū incōtinentie. b

Incōtinentie ma

lū est q̄ vir cognoscit vxorē. etiaz vltra necessitatem ꝓcreandi liberos. sed ⁊ ibi est nuptiaꝝ bonum. Non em̄ qz in cōtinentia malū est. ideo cōiugium. vbi est cōcubitus p̄ter intentiōem generatōis. nō est bonum. nō ꝓpter illud malum culpabile est hoc bonū. sed illud malum fit veniale ꝓpter bonum nuptiale. Quod nō reꝓhendit apostolus. sed malū incōtinentie. Idem. Concubitum qui nō fit causa plis. nuptie non cogunt fieri. sed impetrant ignosci. si tm̄ nō ita sit nimius vt impediat tpa que orationi debētur. nec immutent in eum vsum qui est ꝓtra naturam. Concubitus em̄ necessarius causa generādi inculpabilis. ⁊ solus ipse nuptialis est. Ille vero qui vltra necessitatem ꝓgredit. nō rationi sed libidini obsequit. ⁊ hunc nō exigere. sed reddere cōiugi ne fornicet. ad cōiugem ꝓtinet. Si vero ambo tali cōcupiscētie subigunt. ⁊ rem faciunt que nō est nuptiaꝝ Cuius delicti nō sunt nuptie hortatrices sed depcatrices Decus quidē cōiugale est castitas ꝓcreandi ⁊ reddēdi carnalis debiti fides. Hoc est opus nuptiarum. qd̄ ab omni peccato defendit aplꝰ dicēs. Nō peccat virgo si nupserit. Cū ergo culpabilis nō sit generandi intentione cōcubitus. qui ꝓprie nuptijs imputandus est. Quid fm veniā ꝓcedit apostolus. nisi q̄ cōiuges debitū carnis exposcunt. nō ꝓpaginis voluntate. sed libidinis voluptate Que tm̄ voluptas nō ꝓpter nuptias cadit in culpā. sed ꝓpter nuptias accipit veniā. Immoderata ergo ꝓgressio fm veniam cōcedit. Quo circa ⁊ hinc laudabiles sint nuptie qz etiam illud qd̄ nō ptinet ad se. ignosci faciunt ꝓpter se. Nō em̄ cōcubitus iste quo seruitur cōcupiscentie agitur vt implea tur fetus quē postulant nuptie. Omnino ergo in genere suo nuptie bone sunt. qz fidem thori seruant. ⁊ plis suscipiendē causa vtrunq̄ sexū cōmiscent. ⁊ impietatem separatōis horrent. Sanctita

Aug. de bono cōiugali.

Aug⁹. cōtra iulianum hereticum.

ti etiã cõiugij nec cõiunx infidelis obesse põt. sed potius fidelis ꝑdest infideli. vt apl's docet. Ex his ostendit ꝙ cõiuges qui causa ꝓlis tantũ cõueniunt. vel qui exigentibus debitũ reddunt. defendit a peccato sanctitas ꝓiugij. bonumq; nuptiale. Si em̃ absq; peccato nõ posset fieri cõcubitus cõiugalis. nõ ꝑcepisset dominus post diluuiũ eos copulari dicẽs. crescite ⁊ multiplicamini. cũ iaz sine carnali ꝓcupiscẽtia nõ possunt cõmisceri.

Q; non omnis delectatio carnis peccatũ est. i

Bz forte aliquis dicet omnẽ carnis cõcupiscentiã ⁊ delectatiõem que est in coitu malã esse ⁊ peccatũ. q; ex peccato est ⁊ inordinata. Et nos dicimus illã cõcupiscẽtiã semp malã esse. q; feda est. ⁊ pena peccati. sed nõ semp peccatũ est. Sepe em̃ delectat vir sanctus ꝼm carnẽ in aliqua re. vt requiescendo post laborẽ. edendo post esuriẽ. nec tñ talis delectatio est peccatũ. nisi sit imoderata Sic ⁊ delectatio que fit in coitu cõiugali. cui assunt illa tria bona a peccato defendit. Videtur tñ beatus Grego. aliter sentire. scz ꝙ sine peccato nõ possit fieri carnalis cõmixtio dicens. Vir cũ ꝓpria cõiuge dormiens. nisi lotus aqua ecclesiam intrare nõ debet. q̃uis diuerse hominũ nationes de hac re diuersa sentiãt. ⁊ alia custodire videantur. Romanor tñ semp ab antiquioribus vsus fuit. post ammixtiõem ꝓprie cõiugis. ⁊ lauacri purificatiõem quere re. ⁊ ab ingressu ecclesie paululũ temperare. Nec hoc dicẽtes culpã deputam⁹ esse cõiugiũ. sed q; ipsa licita admixtio ꝓiugis sine voluptate carnis fieri nõ potest. a sacri loci ingressu est abstinendũ. q; voluptas ipsa sine culpa nullatenus esse põt.

Determinat autoritatẽ. k

Hoc autez ne ꝑdictis obuiet. intelligendũ est in illis qui nõ gratia ꝓlis cõueniunt. quor voluptas nõ est sine peccato. ⁊ vix aliqui reperiri possunt adhuc amplexus carnales experientes. qui nõ interdũ cõueniant ꝓter intentiõem ꝓcreande ꝓlis. Hoc aũt quotiẽs fit. ab ingressu ecclesie abstinendũ est. Et ꝙ ita intelligendũ sit grego. cõsequenter oñdit. Si quis vero sua cõiuge. nõ cupidine voluptatis raptus. sed tm̃ creandor liberor gratia vtitur. iste ꝓfecto siue de ingressu ecclesie. siue de sumendo corpis dñici misterio. suo est iudicio relinquendus. q; ꝓhiberi a nobis nõ debet accipe q̃ in igne positus nescit ardere. Cum vero nõ amor ꝓcreande sobolis. sed voluptas dominat in ope cõmixtionis. habeant cõiuges etiam de cõmixtione sua quod defleant. Tunc autẽ vir qui post ammixtionem cõiugis lotus aqua fuerit etiam sacram cõmunionem valeat accipere. cũ ei ꝼm ꝑfinitam sententiam ecclesiã etiam licuerit intrare.

Jsta est distinctio. xxxj. huius quarti libri. In qua mgr̃ posq; supius determinauit de causa efficiẽte ⁊ finali matrimonij que ipsum ꝓstituũt. Hic vero determinat de bonis matrimonij que sunt cause honestantes matrimonij actũ. Et tria facit. Primo eor bona matrimonij enumerat. Scõo aborsum ꝓcurantes forte homicidas determinat. Tertio bonũ matrimonij coitũ a peccato excusare declarat. Primũ facit vsq; ibi. Qui vero venena sterilitatis. Scõm vsq; ibi. Cũ ergo hec tria bona Tertiũ vsq; ad finẽ dis. Jn spãli sentẽtia mgr̃i stat in tribus ꝓpõibus quar ꝑma est hec. Jn mr̃imonio cõmuniter triplex bonũ est. scz fides. ples. ⁊ sacr̃m Hãc mgr̃ insinuãs inducit tria esse bona matrimonij. s. fides. ples. et sacr̃m. Ad fidẽ aũt ptinet vt vir ad aliã mulierẽ nõ accedat nec mulier aliũ vir admittat. Ad ꝓlem aũt vt amãter suscipiat ⁊ religiose educet. Ad sacr̃m vero vt cõiugiũ nõ sepet. Aliq̃n aũt sepat corpaliter ex aliqua causa. nõ tñ sacramẽtaliter ꝙ totã hãc vitã qõ autoritatibus ꝓfirmat. Ad dit etiã ꝙ sacr̃m qõ est tertiũ mr̃imonij bonũ nõ est ipsum ꝓiugiũ sed eiusdẽ rei signũ cuius est ꝓiugiũ scz spũalis ⁊ inseparabilis christi cõiunctio ⁊ ecclesie. Postea dicit ꝙ bonũ ꝓlis ⁊ bonũ fidei aliq̃n in matrimonio deficiũt. nunq; tñ deficit bonũ qõ est sacr̃m. Postea dicit ꝙ illi qui cõtrahũt adinuicẽ incõtinẽtie causa dummõ tñ sit ꝑpetuus cõtractus ⁊ nõ vitet generatio ꝓlis vel matrimoniũ cõtrahũt. Jlli vero q̃ venenũ sterilitatis ꝓcurant vel siliqua mala veri cõiuges nõ sunt. Scõa ꝓpositio est hec. Qui venena sterilitatis apponũt nõ cõiuges sed potius fornicarij existũt. ⁊ si post infusionẽ aĩc aborsiuũ ꝓcurent se esse homicidas nõ dubitent. Hanc mgr̃ insinuans querit. vtr illi qui aborsum ꝓcurent sint homicide. Et rñdet ꝙ sic. si principiũ est formatũ ⁊ animatum aliter nõ. Tertia ꝓpositio est hec. Tria bona federis cõiugalis sic ordinãt vt nõ sit ibi culpa mortalis. Hãc mgr̃ ponens dicit ꝙ tria ꝑdicta bona matrimonij

sic ordinant ⁊ no excusant actū matrimonij vt peccatū nō sit vel qñ fide thori seruata ꝓiuges cōueniūt causa ꝓlis vel vt mortale nō sit vt qñ fide seruata ꝓueniunt incōtinentie causa. Ultimo obijcit in cōtrariū tripliciter. Primo p aplm qui actū cōiugalē fm indulgentiā cōcedit dicēs. hoc autē dico fm indulgentiā. sed indulgentia vel venia non est nisi peccati. ergo a culpa nō excusat maritalis cōcubitus. p qđ etiā quidā ꝓbant ipsum esse peccatū. Et respōdet magister distinguēdo de indulgentia. est em indulgentia ꝓcessionis ⁊ pmissiōis. Cōcubitus ergo cōiugalis q̄ fit causa ꝓlis indulget fm cōcessionem sicut minus bonū. Sed cōcubitus qui sit cā incōtinentie indulget fm pmissionē sicut minus malū. excusat tn hmōi actus cōiugalis p matrimonij bona dummō tn fit infra limites matrimonij. Sed si excedat limites nō excusatur qđ multis autoritatibus declarat. Scđo opponit p hoc q̄ oīs cōcupiscentia ⁊ delectatio que sunt i coitu mala sunt ⁊ inordinata. ⁊ ita sunt peccatū. Et rndet illā cōcupiscentiā semp esse malaz et inordinatā inordinatōe penali que est pena peccati. nō tn est semp inordinata inordinatōe culpabili q̄ nō semp est peccatū Illa ergo delectatio cotus ꝓiugalis p bona matrimonij defendit nisi sit inmoderata ⁊ vltra ꝓiugij terminos se extendēs Tertio obijcit p autoritatē beati Gregorij qui dicit q̄ post accessuz ad vxorē debet hmōi ab ingressu ecclesie abstinere q̄ voluptas ipsa que est incōmixtione carnali sine culpa nō est. Et respondet q̄ hoc intelligendū est qñ ad vxorem accedit incōtinentie causa. vel q̄ vix sine incōtinentia accedit Et tn in speciali.

Be solutione carnalis debiti.

DI. XXXII a

Liendū etiā est. q̄ cū in oīb⁹ alijs vir ꝑsit umlieri vt caput corpi. est em vir caput mulieris. i soluēdo tn carnis debito pares sunt Jđo aplꝰ vtriq; pariter ꝑcipit in hac causa sibi inuicē subijci. inquiēs. Vir debitū reddat vxori silr ⁊ vxor viro. q̄ mulier nō habet potestatē sui corporis sed vir. silr ⁊ vir nō habet potestatē sui corpis sed mulier. Quia nec mulier ad aliū vir nec vir ad aliam mulierē potestatē sui corpis habet. Nec vir ad cōtinendū. nec mulier potestatē habet sine mutuo cōsensu. sed alter alterius potestatē habet corpis. vt poscenti alteri. nō liceat alteri negare debituz. In hoc em pes sunt. q̄ nec viro nec mulieri corpus suū licet alij tradere. Sed sibi inuicē debitores sunt in hac causa. ne peccādi det occasio. p quod nō dñium tollit viro sed vitiū. Debent em sibi cōiugati nō solū ipsius sexus sui cōmiscendi fidē liberoꝝ ꝓcreandoꝝ causa. que ꝑma est in ista mortalitate societas. vexetiā infirmitatis inuicē excipiende ad illicitos ꝓcubitus deuitandos mutuā qđammō seruitutē. vt ⁊ si alteri eoꝝ cōtinētia placeat. nisi ex alterius cōsensu non possit. Ad hoc em neuter habet potestatē sui corpis. qđ adeo vex est. vt etiā q̄ nō filiorū ꝓcreandoꝝ. sed infirmitatis ⁊ incōtinētie causa expetit vel ille de matrimonio vel illa nō sibi alterutꝝ negent. ne p hoc incidant in dānabiles coꝛruptelas. Reddere em debitū ꝓiugale nullius est criminis. exigere autem vltra generādi necessitatē. culpe est venialis Fornicari vo vel mechari. puniēdi est criminis.

Q̄ neuter cōtinere valeat nisi ex cōmuni cōsensu. b

Q̄ vo sine cōsen-

vxoris vir cōtinre nō valeat. subditis p hoc testimonijs. Ait em aug⁹. Si dicat vir cōtinere iam volo. nolo aūt vxor. nō pōt. Nō em tu vis illa nō vult. Nunq̄d p cōtinentiā tuā illa debet fieri fornicaria Si alij nupserit te viuo. adultera erit Nō vult tali lucro deus tale damnū cōpensari. Redde debitū. ⁊ si nō exigis. redde. p sanctificatiōe pfecta deus tibi ꝓputabit. si nō qđ tibi debeō exigis. sed reddis qđ debes vxori. Jdē Scōm verba aplica etiā si vir cōtinere voluisset et tu noluisses. debitū tibi reddere cogeretur. ⁊ illi deus imputaret cōtinentiā. si nō sue sed tue ꝓcederet infirmitati. ne in adulteriū caderes. Quisquis ergo cōpatiens infirmitati vxoris reddit nō exigit debitū. aut si ꝓpter ꝓpriā infirmitatē ducit vxorē plangens potius. q̄ sine vxore esse nō potuit q̄ gandens. q̄ duxit securus expectat diē nouissimū Jdē Una sola causa esse pōt. qua te ad id qđ vouisti nō mō nō hortaremur. sed etiaz ꝓhiberemus iplere. si forte tua cōiunx hoc tecū suscipe animi vl carnis infirmitate recusaret. Nā fouēda talia nō sunt a cōiugatis. nisi ex ꝓsensu ⁊ volūtate cōmuni. ⁊ si ꝓpropere factū fuerit. magis est corrigēda temeritas q̄ ꝓsoluēda ꝓmissio. Nō em deus exigit si quis ex alieno aliq̄d vouerit. sed potius vsurpare vetat alienū. Jdem. aplꝰ nec ad tps vt

Augus. sup psal. xlvj.

Aug. ad edi tiam.

Aug. in li. de bono ꝓiugali

vacet oratiõi nisi ex cõsensu voluit cõ/iugẽ carnali inuicẽ fraudari debito Idẽ Manifestũ est ita voluisse legẽ. feminã sub viro esse. vt nulla eius vota q̃ abstinẽtie causa vouerit reddant ab ea. nisi auctor fuerit vir pmittendo. Nã cũ ad pctm̃ eiusdẽ viri ptinere voluerit lex. si ꝑus pmiserit ⁊ postea ꝓhibuerit. nõ tñ dixit vt faciat mulier qõ vouerat. q̃ pmissa iam ꝑus a viro fuerat. Viri dixit esse pctm̃. q̃ abnuit qõ ꝓius cõcesserat nõ tñ mulieri ex hoc iussum dedit. vt cũ ꝓius vir ei cõcesserit. postea si ꝓhibuerit cõtemnat. Ex his apparet q̃ vir vel mulier ꝓtinentiã deo offerre nõ põt sine ꝓmuni ꝓsensu. nec alter alteri debitũ negare debet. Si vo quilibet eor alter a suo iure absoluerit. ad p̃teritã seruitutẽ nũquid reuocare poterit Hoc em̃ videt aug. supra voluisse. Quibusdã videt q̃ mulier nõ discedẽs a domo viri. que viro pmittente ꝓtinentiã vouerit vel pmiserit. eodẽ ꝓhibẽte soluere nõ valeat. et hoc ꝓpter dignitatẽ viri q̃ est caput mulieris. Sed melius ꝟ intelligit in tali casu. vbi vir ꝓcedit mulieri vouere ꝓtinẽtiã. ⁊ ante votũ ꝓhibet implere. Si vo habitũ mutauerit nõ põt reuocari ſm illud Qui vxorẽ suã velare pmiserit. aliã nõ accipiat. sed similiter cõuertat.

Aug. in li. de adulterinis cõiugijs.

Ex cõcilio remensi.

Quibus tẽporibus cessandũ sit a coitu. c

Et licet debitũ poscẽti sit semp soluendũ. nõ licet tñ qualibet die poscere. vñ aug⁹. Christiano cũ vxore sua aliq̃n licet cõuenire. aliq̃n nõ. Propter ꝓcessiõis em̃ dies ⁊ ieiunior aliq̃n nõ licet cõuenire. q̃ etiã a licitis abstinẽdũ est. vt facilius ꝑpetrari possit qõ postulat. Idẽ Quotiẽs em̃ vel dies natiuitatis vl̃ reliquę festiuitates aduenerint. nõ solum ꝓcubinaꝝ cõsortio. sed etiã a ꝓꝑijs vxoribus abstinete. Item amb. Si causa ꝓcreandor filior ducit vxor. nõ multũ tps ꝓcessum videt ad ipsum vsum. q̃ ⁊ dies festi ⁊ dies ꝓcessionis ⁊ ipsa ratio ꝓceptus ⁊ ꝓtus iuxta legem. cessare vsum carnis his debere tẽporibus demonstrant.

Aug. in li. de queſtione noui et veteris testamẽti.

Ambrosi⁹

Hieronimus videt dissentire

a ꝑmissis. d

Illi aũt qõ dictus est reddere debitũ nõ esse peccatũ. viae tur obuiare qõ ait hiero. Quicũq; vxori debitũ reddit. vacare nõ põt oratiõi. nec carnes agni edere. Item. Si panes ꝓpositiõis ab his qui vxores suas tetigerant comedi nõ poterãt. Quantomagis panis qui ꝺ celo descẽdit. nõ põt ab his q̃ cõiugalibus paulo ante hesere cõplexibus violari atq; ꝓtingi. Nõ q̃ nuptias ꝓdẽnemus. sed q̃ eo tpe q̃ carnes agni manducaturi sumus vacare a carnalibus opibus debeamus. Hoc capitulũ maxime ad mistros ecclesie ptinere videt q̃bus nõ licebat sacra officia celebrare atq; misteria. tpe ꝓiugalis amplexus. quo etiã p̃sentia spũssancti nõ dat. Vñ idẽ ait. Cõnubia legitima carẽt qui dem peccato. nec tñ tpe illo quo cõiugales actus gerunt. p̃sentia spũssancti dabit. etiã si ꝓpheta esse videat. qui officio generationis obsequit.

Hiero. ſuper matheum.

Quibus tẽporibus nõ sunt celebrande nuptie. e

Nec solũ in opere carnali obseruanda sunt tpa. sed etiã in celebrandis nuptijs. ſm illud. Nõ oportet a septuagesima vsq; in octauã pasce et tribus hebdomadis ante festũ sancti iohãnis. ⁊ ab aduentu dñi vsq; post epiphaniaꝝ celebrare nuptias. Qõ si factũ fuerit sepenũ. Itẽ nicolaus papa. Nec vxorẽ ducere nec cõiugia facere quadragesimali tẽpore cõuenire posse vllo modo arbitror.

Nicolaus ad ꝓsulta bulgaror.

Ista est distinctio. xxxij. huius quarti libri. In qua mgr̃ postq̃ supius determinauit de bonis matrimonij q̃bus actus matrimonialis excusat. Hic determinat de ipso actu ſm q̃ accipit rõnem debiti. Et tria facit. Primo em̃ ꝓponit qũo vir ⁊ mulier in soluẽdo ⁊ petendo cõiugij debitũ par habeant dñium. Secõ ondit qũo reddere cõiugale debitũ nullus sit criminis Tertio subiungit qũo nõ quolibet die nec vir nec mulier licite põt petere. Primũ ⁊ scõm a principio distinctõis vsq; ibi Et licet debitũ poscenti. Tertiũ vero vsq; ad finẽ distinctiõis. In speciali sentẽtia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quaꝝ ꝑma est hec. In soluẽdo ⁊ reddendo carnis debitũ vir et vxor habẽt par dñium. Hanc mgr̃ insinuãs ꝓ-

ponit primo q̄ cū vir in oībus p̄sit mulieri sicut caput corpi. in redditōe tū debiti pares sunt. q̄ alter habet alterius corpis potestatē vt alteri poscēti nō licet alteri debitū denegare. siue poscat causa plis pcreande siue incōtinentie causa qō autoritatibus cōfirmat. vbi etiā dicit q̄ sic habet alter alterius corpis potestatē. q̄ nec mulier ad aliū vir̄ nec vir ad aliā mulierē potestatē habet accedēdi ita nec ad cōtinendū sui corpis hz potestatē nisi mutuo cōsensu. Scōa ppositio est hec. Licz nullius criminis sit reddere debitū ꝓiugale. tū exigere vltra generandi necessitatē est delictū veniale. fornicari vero aut mechari est mortale. Hanc mḡr insinuās subdit q̄ reddere cōiugale debitum nullius est criminis. exigere vero vltra generādi necessitatē venial'is est culpe. sed fornicari aut mechari puniēdi est criminis. Postea pbat plurib⁹ autoritatibus q̄ cōiuges ne fraudent ad inuicem carnale debitū sine cōsensu cōmuni tenere nō possunt. qō supra supposuerat. Postea querit si vir vxori cōsenserat vt ꝓtinētiam deo offerat. a suo inre eā absoluat. vtr̄ possit licentiā datam reuocare. Et rñdet q̄ in hoc casu si ei cōsenserat vouere cōtinentiam. votū phiberet hoc implere. hoc bene pōt. sin aūt post reuocare nō pōt. Tertia pposito est hec. Nullus in matrimonio licite pōt debitū carnis quolibet die exigere seu poscere Hāc mḡr insinuans dicit. q̄ licet debitū poscenti sit psoluendum nō tū licet quolibet die exigere seu poscere sicut in diebus festiuis siue pcessionis. et iunior qō autoritatibus cōfirmat. Postea ostendit q̄ beatus Iero. vult q̄ reddere debitū sit qñ q̄ peccatū quod est cōtra p̄dicta Dicit eñ beatus Hieronimus q̄ qui vxori debitū reddit nō potest oratiōibus vacare nec sumere carnes agni. i. eucharistiā. Dicit etiā q̄ nō sp̄ est reddendū debitū vt in diebus quibus est oronibus vacandū vel eucharistia sumenda. Et rñdet q̄ dictū Hieronimi referendū est ad ecclesie ministros quibus nō licet sacramenta offerre vel ministeria celebrare t̄ pore cōiugalis amplexus. Vltimo dicit q̄ sicut in carnali cōmixtione sic. et in celebrandis nuptijs sunt tpa obseruanda. q̄ nō quibuscunq̄ tpibus sunt nuptie celebrande. Tpa quibus nō sunt nuptie celebrande sunt a septuagesima vsq̄ ad octauam pasce. et tribus septimanis ante festū iohannis baptiste. et ab aduentu dñi vsq̄ post epiphaniam quod si factū fuerit separent vt dicit magister. Et tū in speciali.

De diuersis cōiugij legibus.

DI. XXXIII a

Veritur hic de antiqs patribus q̄ plures simul legunt habuisse vxores vel cōcubinas vtr̄ peccauerint. Ad qō dicimus p varietate tpm varia inuenit dispēsatio ꝓditoris. Ab exordio eñ tpis inter duos tm̄ adā scz. et euā inchoatū est cōiugiū. deo p os ade dicēte. Homo adherebit vxori sue. et erūt duo in carne vna. et ꝑm inchoatiōis modū inter duos tm̄ p omnē successionem tpm cōtraherēt ꝓiugiū. si primi hoies i obediētia pstitissent Post eor̄ vo copulā. filij. et filie eor̄ matrimonio ꝓiuncti sunt. sed vnus vni tm̄ Ideo aūt fratres sororib⁹ sunt copulati. q̄ nō erāt alie mulieres vl' viri. q̄bus ade filij vel filie iungerent. Prim⁹ oim lamech duas legit sil' habuisse vxores. et hoc in eo arguit. q̄ p expletōe carnalis voluptatis id fecisse phibet Postea vero cū iam pene oēs hoines fallis dys seruirēt. paucis i cultu dei pmanentib⁹ cōsultū est a deo plures in matrimonio copulare sibi. ne illis paucis deficiētib⁹ cultus. et noticia dei deficeret. Ūñ abraam viuente vxore ad ancillā intrauit et ex ea genuit Jacob. etiā liberis. et ancill' se copulauit. Et filie loth p̄e ebrio vse sunt. Cū eñ ceteris in idolatria relictis abraam. et filios eius in peculiarē pp'm sibi dñs elegisset. rite multar̄ fecunditate mulier̄. populi dei multiplicatio querebat. q̄ i successiōe sanguinis erat successio religiōis. Ūñ etiā in lege. maledicta erat sterilis. que nō relinquebat semen sup terrā. Hinc etiā sacerdotibus cōiugia decreta sunt. q̄ in successiōe familie. successio est officij. Nō ergo abraam vel iacob deliquit. q̄ p̄ter vxorem filios ex ancilla quesiuit. nec illor̄ exēplo p̄ter cōiugale debitū. fecunditatē in aliqua licet alicui querere. cū illor̄ ꝓiugia nostror̄ equant̄ vginitati. et immoderatus vsus cōiugij nostri tpis. turpitudinē fere imitet fornicatōnis illius tpis. De hoc aug. sic ait. Antiqs iustis nō fuit pctūm q̄ pluribus feminis vtebant̄. nec cōtra naturā hoc faciebāt. cū nō lasciuiēdi causa sed gignendi hoc facerēt nec cōtra morem. q̄ eo tpe ea fiebāt. nec cōtra p̄ceptum. q̄ nulla lege erat phibitū. Idem. Obijciunt̄ iacob quatuor vxores qō qñ mos erat. crimen non erat. Sic patriarche ꝓiugibus excipiētibus semen suū miscebant̄. nō ꝓcupiscētia p̄ficiende voluptatis. sed puidentia ppagande successiōis. sicut ap'li auditor⁹ suis admirantibus doctrinā suā cōdelectabant̄. nō auiditate cōsequēde laudis sed charitate seminānde veritatis. Idez alibi. Antiquis tpibus cū adhuc salutis nostre misteriū velaret̄. iustiofficio ppagandi nuptias cōtrahebāt. nō victi libidine. sed ducti pietate. qui multo

facilius cõtinere possent ⁊ vellent. Vte bant tñ ꝓiugibus. ⁊ plures vni viro ha bere licebat. q̃s castius habebat q̃ nunc vnã quilibet istoꝝ in quibus videmus. qđ ſm veniam cõcedit apl's. Habebant em̃ eas in ope generandi. nõ in morbo desiderij. Itez amb. Dixit sara ad abra am. Ecce cõclusit me dñs vt nõ pariam Intra ergo ad ancillam meã ⁊ filiũ facias ex ea. ⁊ ita factũ est. Considera ꝑmũ q̃ abraam ante legẽ moysi ⁊ ante euãge liũ fuit. Nõ ergo in legẽ cõmisit abraã. sed legez ꝓuenit. Nondũ em̃ interdictũ videbaꝫ. Scđo cõsidera nõ ardore ali quo vage succẽsus libidinis. nõ peculã tis forme captus decore. ancille cõtuber nio ꝓiugalem post habuit thoꝝ. sed stu dio querende posteritatis. ⁊ ꝓpagande sobolis. adhuc post diluuiũ raritas erat humani generis. erat etiã religiõis. Be niq̃ ⁊ loth sancti hanc filie causam que rende posteritatis habuerũt ne genus deficeret humanũ. ⁊ ideo publici mune ris gratia ꝓuatã culpam ꝑtexit. Idem aug. Justus q̃uis cupiat dissolui ⁊ esse cũ christo. tñ sumit alimentũ. nõ cupidi tate viuendi. sed officio ꝓsulendi. vt ma neat qđ necessariuz est ꝓpter alios. Sic miscẽri feminis iure nuptiaꝝ officiosuz fuit sanctis viris. nõ libidinosum. Qđ em̃ est cibus ad salutẽ hois. hoc est cõcu bitus ad salutẽ humani generis. ⁊ vtrũ q̃ nõ est sine delectatõne carnali. que tñ modificata ⁊ refrenata tpantia in vsum naturalẽ redacta. libido esse nõ põt Qđ aũt in sustẽtando vitã illicitus est cibus hoc est in querenda ꝑle fornicarius vel illicitus cõcubitus. ⁊ qđ est in cibo licito immoderatioꝝ appetitus. hoc est i cõ iugibus venialis ille cõcubitus.

Nõ ꝑfertur virginitas iohãnis castitati abrae. b

Qꝫ vero castitas virginalis nõ ꝑferatur in merito coniu gali castitati abrae. Aug. ostendit inqui ens. Sicut nõ est impar meritũ patiẽtie in petro q̃ passus est. ⁊ i iohe qui passus nõ est. sic nõ est impar meritũ cõtinentie in iohe qui nullas exptus est nuptias. ⁊ in abraã qui filios genuit. Nã illius celi batus. ⁊ istius cõnubiũ p tpm distribu-

Aug. in li. de Nuptiis.

tõem christo militauerũt. sed cõtinentiã iohes in ope. abraam i solo habebat ha bitu. Melioꝝ est aũt castitas celibũ q̃ nuptiaꝝ Quaꝝ vnam abraam habebat in vsu. ambas in habitu. Caste em̃ ⁊ cõiugaliter vixit. Esse aũt castus sine cõiu gio potuit. sed tũc nõ oportuit. Itẽ hie ro. Quis ignoret sub alta dispensatõne dei oẽs retro sanctos eiusdẽ fuisse meri ti cuius nũc christiani sunt. Quo abraã ante placuit in cõiugio. sic nunc vgines placent in castitate. Seruiuit ille legi et tpi suo. seruiamus ⁊ nos legi ⁊ tpi nr̃o. in quos fines seculoꝝ deuenerunt. Ex his apparet q̃ sancti patres ante legẽ si ne peccato plures habuerũt vxores vel cõcubinas. Eas em̃ nũc vxores appel lat scriptura. nũc cõcubinas. Rachel tñ et lya ambe vxores fuerũt. nõ ꝓcubine.

Si quis opponat. q̃ fidẽ thoꝝ nõ ser uabãt illi patres. Dicimus in hõ seruasse fidẽ thoꝝ. qz nõ alijs sed ꝓꝓijs vxori bus vel ancillis miscebanꝫ Ecce que fu erit ꝓsuetudo in hac re ante legẽ.

Opositio

Que erat cõsuetudo legalis. c

Legis vero tpe in terdixerit moyses carnalez cõpulã fieri cũ mr̃e. cũ nouerca. cũ sozore. cũ nepte. cũ amica. cũ matertera. cũ nuru ⁊ alijs quibusdã. ꝑmisit autẽ diuoꝝtiũ fieri dato libello repudij. i quo vir scribebat causas ꝓ q̃bus vxorẽ repudiabat. ꝑmisit aũt aliam ducere dato ꝓiori libel lo. qđ ꝓpter duriciam cordis eoꝝ ꝓmis sum christus dicit. Nõ vt cõcederẽt di scidium. sed vt tollereꝫ homicidiũ. ꝑmisit fieri mala ne fierẽt peioza. ⁊ hoc ꝑ mittendo nõ dei iusticiã demonstrauit. sed in peccatore minuit culpã.

Cui licebat plures hr̃e vel nõ d

Bed nũquid sub lege licebat habere plures vxores Audi q̃d scriptũ est in deutronomio. Non habebit vxores plurimas q̃ alliciãt animã eius. Sup quẽ locũ ait aug. Manifestum est salomonẽ hoc ꝑceptum transisse. Dauid aũt plures habuit. nec ꝑceptum ꝑterijt. ꝑmissum est enim regi

plures habere. nō plurimas que allicīant aiam multiplicate. Cū tñ addit vt nō eleuet cor eius. alienigenas phibitum esse videt. Veruntñ multiplicatio uxor generaliter phibita est. Permissum est aūt regi plures habere. sed non multiplicare. Veniēte aūt plenitudinis tpe quo christi gra vbiq est dilatata. reducta est lex nuptiar ad priorē honestiorēq institutōem vt vnus vni in figura christi t ecclesie cōiungat. Nec queritt electio muneris in successione generis. sed in pfectione vite t sinceritate sciētie et virginitas fecunditati pferet. t sacerdotibus cōtinentia indicit.

De virginitate mētis t carnis.

e

Melior est autē vginitas mētis q̄ carnis. Vñ amb. Tolerabilius est mentē virginē q̄ carnē habere. vtrunq bonū est si liceat. Si nō liceat. saltem nō casti hoi sed deo simus. Virgo pstitui pōt. adulterari nō pt. nec lupanaria infamāt castitatē. sed castitas etiā loci abolet infamiā. Idem. Nō pōt caro ante corrumpi. nisi mēs ante fuerit corrupta. Item Isi. Non pōt corpus corrumpi nisi pus animus corruptus fuerit. Munda eī a cōtagione aia. caro nō peccat. In fine huius capituli aperit quo vel sit. nisi anima prius fuerit corrupta. corpus nō posse corrūpi sc̄z peccato. Illud etiā augustini aduertēdū est. Sicut inq̄t sanctius est mori fame q̄ idolaticis vesci. ita sanctius est defungi sine liberis. q̄ ex illicito coitu stirpem querere. Undecūq vo nascant hoies. si pentū vitia nō sectent. t deū recte colant. honesti t salui erūt. Semen eī ex qualicūq homine. dei creatura est. t eo male vtenti male erit. nō ipsum aliquando malum est.

Ista est distinctio. xxxiij. huius quarti libri. In qua mgr posq̄ supius determinauit d bonis matrimonij. Hic aūt determinat quo hec bona fuerūt i matrimonijs antiquor patr. Et tria facit. Primo eī antiq̄s pribus fore cōcessum plures hre vxores declarat. Secdo ptinentiā abrae ptinentie iohānis cōpat. Tertio tpe cuāgelij vginitatē pcellere fecunditatē insinuat. Primū facit vsq ibi. Qd vero castitas. Secdz vsq ibi Melior est aūt virginitas. Tertiū vsq ad finē distinctōis. In speciali sentētia magistri stat i trib⁹ ppositionibus quar prima est hec. Ex diuina pmissione antiqui patres plures habuerūt vxores nō expletōe carnalis voluptatis. sed q̄ successiōe sanguinis erat successio religionis t fidelitatis. Hanc mgr insinuās querit vtr antiqui patres sine pcō plures vxores vel cōcubinas habuerunt. Et rndēs pmittit q̄ fm diuersitatē tpm varia fuit dei dispositio. Ante pctm eī inter duos tñ fuit cōiugiū inchoatū fm quē inchoatōis modū si pmi pentes in obedientia pstitissent p tpis successiōnē inter duos tñ fuisset matrimonialis cōtract⁹. Post pctm primis pentibus adiuicē cōuenientibus t plem procreantibus filij coxr t filie cōiuncti sunt sed vnus tñ vni t fratres sororibus copulati sunt. q̄ nō erant alie mulieres t viri quibus filij Ade t filie cōiungerent. Lamech aūt pmus oīm legit duas vxores habuisse. qd in eo reprehendit ideo q̄ p expletione carnalis voluptatis hoc fecerit. Processu vero tpis cū iam quasi omnes homines deū colerent. paucis in cultu dei remanentibus diuina dispensatiōe cōsultum est vt viri possent sibi plures vxores i matrimoniū copulare ne cultus vel noticia dei deficeret illis paucis deficientibus sicut pt̄z in Abraam t Jacob. vnde t ex lege maledicta erat sterilis que nō relinquebat super terrā. Scda ppositio est hec. Continentiam quā iohannes habuit actu hanc Abraam potuit seruare solo habitu. Hanc mgr insinuās dicit in cōmendatōem cōiugij antiquor patr q̄ virginalis castitas nō pfertur in merito antiquor patr cōiugali castitati qd̄ auctoritate Aug. determinat dicentis. Sicut nō est impar meritū cōtinentie in Johanne q̄ nullas exptus est nuptias. t in Abraam qui filios genuit. Naz illius celibatus t istius cōnubiū p tpis distributiōe christo militauerūt. sed ptinentiā Johānes in ope. Abraā in solo habitu habebat. Postea obijcit q̄ antiq̄ pres habētes plures vxores nō vident fecisse fidē thori. Et rndēs dicit. q̄ fidē thori seruabāt qui pprijs tñ vxoribus vel ancillis t nō alijs mulieribus cōiungebant. t sic pt̄z que fuerit ante legē matrimonij consuetudo. t q̄ in matrimonio antiquor patr fuerūt pdeterminata mrimonij bona. Postea determinat de mrimonio tpe legis dicēs. q̄ tpe Moysi fuit mrimoniū determinatū t q̄ntū ad legitimar psonar determinatōz. q̄ nō licebat copulare carnaliter pri vel sorori vel nouerce vel nepti amice et matertere t q̄busdā alijs psonis. Et etiā q̄ntū ad sepatiōem q̄ pmisit moyses dato libello repudij diuortiū fieri t aliā ducere. in quo q̄dē libello vir scripsit cās ppter quas repudiabat vxorē qd̄ ppter duriciā cordis cor pmissuz ē vt magis malū. s. homicidiū tolleret. Postea querit q̄bus licet sub lege habere plures vxores t q̄bus nō. Et rñdet q̄ multiplicatio generaliter est phibita. pmissum tñ est regi plures hre vxores sed nō multiplicare. i. plurimas habere. q̄ talis multiplicatio ppter carnales actus mentē eneruat t allicit. Addit etiā q̄ aduenīēte tpe plenitudinis iuxta porē et honestiorē institutōz vnus tñ vni ciungit in figura christi t ecclie. Tertia ppō est hec. In hoc q̄dē tpe virginitas fecūditate pcellit t ptinētia sacerdotibus indicit. Hāc mgr insinuās dicit q̄ hoc tpe virginitas fecūditate pcellit t ptinētia ipsis p scriptis pcipit cū tñ in lege fecūditas virginitate pferre t sacerdotibus cōiugia indicere inducit. Ultimo dicit q̄ virginitas mētis melior est t cōmendabilior q̄ virginitas carnis qd̄ auctoritatibus cō firmat. Et tñ in speciali.

De psonis legitimis.

DI. XXXIIII a

Nunc supest attendere que psonē sint legitime ad ꝓtrahendū matrimoniū. Legitime iudicant psone ꝑm statuta patꝝ que diuersa sunt. Alie nanq; fuerūt legitime ante legē. alie sub lege. alie in tpe gratie. Item in ꝑmitiua ecclesia quedā erant legitime que modo nō sunt Eaꝝ vero que modo legitime sunt vel illegitime. quedam sunt plene legitime. quedā omnino illegitime. quedā medie Plene legitime sunt quibus nō obuiat votū ꝓtinētie. vel ordo sacer. vel cognatio. vel dispar cultus. vel ꝓditio. vel nature fragilitas. ⁊ si quid est aliud. Penitus vero illegitime sunt. p votū. p ordinem. p cognatōnem. p disparem cultū. Quedā vo sunt nec plene legitimi. nec omnino illegitimi p frigiditatē. p cōditionē. Si em̄ tales iungunt ignorāter. cōmanere possunt quibusdā accedētibus causis. ⁊ eisdē deficiētibus diuidi.

De frigidis separandis. b

De his enim qui causa frigiditatis debitum reddere nō possunt. cōsulit beatus Grego. vt ꝑmaneant. sed si mulier causat dicens. volo esse mr̄ ⁊ filios ꝑcreare. decreuit vt vterq; eoꝝ septima manu ꝓpinquoꝝ iuret. qō nunq; carnaliter ꝓuenerūt. ⁊ tūc mulier scdas nuptias ꝓtrahat. Vir aūt qui frigide nature est. absq; spe ꝓiugij ꝑmaneat. Aut em̄ sic. Interrogastis de his q̄ matrimonio iūcti sunt ⁊ nubere nō pñt. si ille aliā vel illa aliū ducere possit. de q̄bus scriptū est. Vir ⁊ mulier si se cōiunxerint. ⁊ post dixerit mulier de viro q̄ coire nō possit cū ea. Si pōt ꝓbari qō dicit p iustū iudiciū. aliū accipiat. Si vo ille acceperit aliā. separent. Item. De his requisisti q̄ ob cām frigide nature dicūt se nō posse inuicem opam carni dantes cōmiscere. Iste vo si nō pōt ea vti p vxore. habeat eā quasi sororē. qō si retinaculū cōiugale voluerit rescindere. maneant vtriq; innupti. nā si huic nō potuit naturaliter ꝓcordare. qūo alteri cōueniet. Igit si vir aliā vxorē vult accipe. manifesta patet ratio. qz suggerēte diabolo odij fomitē. exosam eā habuerit. ⁊ ideo eā dimittere mendacij falsitate molit. Q̄ si mulier causat et dicit volo esse mater ⁊ filios ꝑcreare. vterq; eoꝝ septima manu ꝓpinquoꝝ tactis sacrosanctis reliquijs iureiurando dicat. vt nunq; p cōmixtōem carnis cōiuncti. vna caro effecti fuissent Tunc videt mulierē scdas posse cōtrahere nuptias. humanū dico ꝓpter infirmitatē carnis eoꝝ. Vir autē qui frigide nature est. maneat sine cōiuge. Q̄ si ⁊ ille aliā ꝓiugem acceperit. tūc hi qui iurauerāt ꝓiurij crimine rei teneant. ⁊ pnia pacta prioza cogant recipe cōnubia. Hoc seruandum est cū vterq; idem fatet. Sed vir si asserit se debitū reddidisse vxori. ⁊ illa diffitet. cui potius fides habēda sit. merito querit? De hoc ita statutū est. Si quis ita acceperit vxorē ⁊ habuerit eā aliquo tpe. ⁊ ipsa femina dicit q̄ nunq; coisset cum ea. ⁊ ille vir dicit q̄ sic fecit. in vītate viri ꝓsistat qz vir est caput mulieris. Hoc de naturali impossibilitate statutū est.

De his qui maleficijs impediti coire nō possunt. c

De maleficij autē impedimento hoc tenendum decernit. Q̄ si p sortiarias ⁊ maleficas cōcubitus nō sequit. hortādi sunt quibus illa eueniunt. vt spū cōtrito ⁊ humiliato deo et sacerdoti de omnibus peccatis cōfessionem faciāt ⁊ lachrymis atq; elemosinis orationibus ⁊ ieiunijs dño satisfaciant. et p exorcismos ac cetera ecclesiastice disscipline munimina mīstri ecclesie tales sanare ꝑcurent. Quod si nō potuerint. separi valebūt. Sed postq; alias nuptias expetierint illis viuentibus q̄bus p⁹iuncte fuerint. prioribus quos reliquerant. etiam si possibilitas cōcubendi eis reddita fuerit. recōciliari nequibunt. Quod in fine huius capituli cōtinetur ex rigore magis dictum intelligendum est q̄ ex canonica equitate. Vel intelligendum est non posse reconciliari prioribus nisi iudicio ecclesie quo diuisio facta fuerat.

hismarius re
mensis arch
epō.

De furiosis addit. o

Furiosi quoqz

dū in amētia sunt. matrimoniū cōtrahere nō valēt. Uñ Fabianus. Neqz furiosus neqz furiosa matrimoniū cōtrahere possunt. sed si ꝓtractū fuerit. nō sepenē Itē nicolaus papa hi qui matrimoniū sani cōtraxerūt ⁊ vni ex duobus vel ambobus amētia vel furor vel aliqua infirmitas accesserit. ob hanc infirmitatē taliū ꝓiugia solui nō possunt. Siīr est etiā sciendū de his qui ab aduersarijs execanē vel mēbris truncanē vel a barbaris execti fuerint.

De his qui cū duabus sororibus dormiunt. e

De his etiam qui

cū duabus sororibus vl cū duobus fratribus dormiūt videndū est. q̄d censeāt canones. Qui dormierit cū duabus sororib⁹. ⁊ vna ex illis añ fuerit vxor. neutrā ex ipsis habeat. nec ipsi adulteri vnq̄ in cōiugio copulenē. Item nec ꝓprie vxori licet sibi reddere debitū. quā sibi reddidit illicitā sororē eius cognoscēdo nec etiā post mortē vxoris licet ei vel adultere copulari in cōiugiū. Itē zacharias papa. Concubuisti cū sorore vxoris tue. si feciſti. neutrā habeas. ⁊ vxor tua si nō fuerit cōscia sceleris ⁊ cōtinere nō vult. nubat in dño cui vult. Tu vero et adultera sine spe cōiugij maneatis. ⁊ dū viuitis pniam agite. Ad ait cui vult nubat. intelligendū est post mortē viri Uñ Grego. Qui vxores suas in adulterio deꝑhendunt. nec ille nec illa aliā vxorē accipiat. vel alium vir q̄diu ambo viuūt. si vero adultera mortua fuerit. vir eius si vult nubat. adultera vero nunq̄ et si mortuus fuerit vir eius. sed oībus diebus penitētie lamenta ꝓsoluat. Hic de illo adulterio agit. quod cū cognato viri vel cū cognata vxoris cōmittit.

Non est dimittenda vxor pro aliqua macula seu deformitate corpis. f

Illud etiā sciēdū

est q̄ ꝓ aliq̄ infirmitate vel macula corpali. nō licet viro vxorē dimittere ⁊ ecō uerso. sed debet alter alteri subsidia ꝓuidere Uñ aug. Si vxorē quis habeat sterilem siue deformē corpe. vel debilē mēbris. vel cecā. vel claudā. vel surdā. vel si quid aliud. siue morbis vel laboribus doloribusq̄ cōfectam. ⁊ quicquid exceꝑpta fornicatione excogitari pōt vehementer horribile. ꝓ societate fideq̄ sustineat.

Jsta est distinctio. xxxiiij. huius quarti libri. In qua mgr̄ posq̄ supius determinauit de matrimonio quantū ad eius institutionē. significatōem. ⁊ quantū ad eius cām efficientē ⁊ finalē. ⁊ quantū ad eius bona. Hic determinat de eo quantū ad cām materialē ⁊ quantū ad ꝓsonas cōtrahentes. Et tria facit. Primo cm̄ determinat que ꝓsone sunt legitime ad cōtrahendū matrimoniū. Scōo ostendit q̄ qñq̄ matrimoniū ꝓpter frigiditatē maxime ad instantiā vnius sit soluendū. Tertio qūo furiosi dum sunt in amentia actuali cōtrahere nequeunt. Primū facit vsq̄ ibi. De his em̄ qui causa frigiditatis. Scōm vsq̄ ibi. Furiosi quoqz. Tertium vero vsq̄ ad finem distinctionis. Jn speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quaꝝ prima est hec. Quedā ꝓsone ad cōtrahendum matrimoniū sunt plene legitime quedā omnino illegitime ⁊ quedā in medio cōstitute. Hanc mgr̄ insinuans ꝓponit primo q̄ ad matrimoniū cōtrahendum alique ꝓsone fuerunt legitime ante legē. alie sub lege. alie tpe gr̄e quedā etiam ꝓsone in primitiua ecclesia erāt legitime que mō nō sunt. Illaꝝ vero que mō sunt legitime vel illegitime quedā sunt plene legitime vt ille quibus aliquod impedimentū nō obuiat. quedam vero sunt oīno illegitime. vt ille quibus obuiat ordo sacerdotalis vel cognatio vl disparitas cultus. quedā sunt medie que nec plene legitime nec oīno illegitime vt ille quibus obuiat frigiditas vel cognatio. tales em̄ si ignoranter cōiungūtur ꝑmanere possunt ⁊ eisdē deficientibus diuidi possunt. Scōa ꝓpositio est hec. Propter frigiditatem maximā cōiugium sepaē ⁊ vir alteri nunq̄ cōiungaē. Hanc mgr̄ ponens dicit q̄ illi qui causa frigiditatis debitū reddere nō possunt. possunt sic ꝑmanere si volūt. Si aūt mulier causeē seu cōquaē dicens q̄ vult esse mater ⁊ filios ꝓcreare decretū est q̄ vterq̄ cōiugū septima manu ꝓpinquoꝝ iuret q̄ nunq̄ carnaliter ꝓuenerunt. ⁊ hoc ita fieri debet. Primo vir ⁊ mulier iurabunt q̄ nunq̄ carnaliter cōuenerūt ⁊ tunc septē de ꝓpinquis qui melius possunt scire veritatē ꝑ signa ꝓbabilia. iurent q̄ credūt eos vez̄ dixisse. ⁊ tūc mulier secundas nuptias cōtrahere pōt vir autem qui est frigide nature absq̄ spe cōiugij manere debet. Si em̄ ille aliam vxorē duceret cogēdus esset ille redire ad priorē. Quando aūt impedimentū ex vtraq̄ ꝑte ꝓuenit vterq̄ dz remanere innupt⁹ Hic igit modus seruandus est qñ vterq̄ cōiugū idem fateē. sed vir si asserat. mulier autē diffiteē.

in hoc vero potius adhibēda est fides viro. qz caput mulieris est vir. qđ mgr ꝓfirmat autoritate. Postea dicit q si aliqđ maleficiū cōcubitus nō sequat illi q̄bus hoc euenit hortādi sunt vt de oīb⁹ cōfiteant cōmissis z satisfaciant de eis deo. Ministri vero ecclesie p exorcismos z ecclesiastica sacra tales sanare ꝓcurent. z si nō possunt sanari separi poterūt. Postq̄ tñ alias nuptias expetierunt viuentibus illis quibus iuncte fuerūt. nō poterunt recōciliare ꝓioribus quos reliquerāt. etiā si possibilitas coeundi eis restituta fuerit nisi iudicio ecclesie quo diuisio facta fuerat. Tertia ꝓpositio ē hec. furiosi z amentes totaliter nō possunt cōtrahere matrimoniū legaliter. Hanc magister insinuans dicit q furiosi dū sunt in amentia cōtrahere nō possunt. qđ autoritatibus cōfirmat. Postea dicit q ille qui dormit cū sozore vxoris suc neutram illaꝝ habere debet. Et tam ipse q̄ adultera nunq̄ debent in cōiugio copulari. Qđ magister multis autoritatibus ꝓbat. Ultimo dicit q non licet viro vxorē dimittere nec ecōuerso. ꝓpter aliquā infirmitatē corpalem. sed debet alter alteri subsidia ꝓuidere. qđ autoritatibus cōfirmat. Ex quibus ptz q qui p legitimū matrimoniū cōiungūtur corpaliter nō possunt postmodū separari aliqualiter. Et tñ in speciali.

Eodē iure vtit vir z mulier.

DI. XXXV a

Hieroni. de morte fabiole

Dc etiam notandū est q cum dñs cōcedat vxorē dimitti causa fornicationis viro. eadem licentia nō tollit feminis. Unde hiero. Precepit dñs vxorē nō dimitti excepta causa fornicationis. et si dimissa fuerit. manere innupta. q̄quid viris p̄cipitur. hoc cōsequenter redundat ad feminas. Non em̄ adultera vxor dimittenda est. z vir mechus tenēdus. Itez apud nos quod nō licet feminis. eque nō licet viris. z eadem seruitus pari ꝓditione censet. Ex his ostēditur q mulier potest sup fornicatione virum cōuenire. vt vir mulierē. Unde Innocentius papa. Christiana religio adulterium in vtroq̄ sexu pari ratione cōdemnat. sed viros suos mulieres nō facile de adulterio accusant. viri autem liberius vxores suas adulteras apud sacerdotes deferre cōsueuerunt. z ideo mulieribus ꝓdito earū crimine negatur cōmunio. virorum aūt latēte cōmisso. nō facile quisq̄ ex suspitionibus arcetur. qui tamen submouebit. si eius flagitium detegat.

Q fornicariā neq̄t dimittere vir nisi ipse exps fuerit z ecōuerso. b

Si vo queritꝫ an

adulter adulterā possit dimittere causa fornicationis. Dicimus qz nequit adultera vxor dimitti a viro. nisi z ipse exps fornicationis existat z ecōuerso. Unde aug. Nihil iniquius est q̄ causa fornicationis dimittere vxorē. si z ipse cōuincitur fornicari. Occurrit em̄ illud. in quo alterꝫ iudicas teipsum cōdemnas. Qua ꝓpter quisquis fornicatiōis causa vult abijcere vxorē. ꝓior debet esse a fornicatione purgatus. qđ similiter z de femina dixerim. Idez. Indignant mariti si audiant adulteros viros pendere similes adulteris feminis penas. cum tanto grauius eos puniri oportuerit q̄ tomagis ad eos ptinet z virtute vincere. z exemplo regere feminas. Ex his apparet q adulter adulteram dimittere nō valet z ecōuerso.

Q possunt recōciliari qui sepantur causa fornicatiōis. c

Si quis autē fornicationis expers fornicariam dimiserit. alij copulari nō potest. sed cōtinere oportet. vel ad dimissam redire. sic z de femina Unde z apostolus. His qui matrimonio iuncti sunt. p̄cipio nō ego sed dominus vxorē a viro nō discedere. q si discesserit maneat innupta. aut viro suo recōcilietur. z de viro addit. Et vir vxorem nō dimittat. Sed Ambrosi. ait. Ideo non subdit de viro sicut de muliere. quia licet viro aliā ducere. Sed hoc a falsarijs in ambrosij libro positum creditur. Supplendum em̄ esse in viro qđ de vxore p̄misit. aperte dicit Augusti. sic. Quare non addit de muliere quod premisit de viro. non q similem fornicationem vult intelligi. vt si dimiserit q causa fornicationis permittitur. maneat sine vxore aut reconcilietur vxori. Idez. Si nec nubere illi cōceditur viuo

Ambrosi

Augusti. su epłam ad C rintb.

viro a quo recessit. nec huic alterã ducere viua vxore quã dimisit. multominus fas est. illicita cũ quibuslibet stupra cõmittere. Idẽ vt nõ facile dimittat vxor dñs solã fornicatõis causam excepit. ceteras vo vniuersas molestias si que extiterint iubet p fide cõiugali ⁊ p castitate fortiter sustineri. ⁊ mechum dixit quia viro solutã duxit. Ex his ostendit q si causa fornicatõis fit sepatio. nõ pt vir vel mulier in aliã transire copulã. Pñt aũt recõciliari ⁊ cohabitare sicut pus. si dimissum alter reuocare voluerit.

Que pdictis videnť obuiare

d

Dicit tamẽ iohannes chrisostomus. Sicut crudelis ⁊ iniquus est qui castã dimittit. sic fatu⁹ est et iniquus q̃ retinet meretricẽ. Patronus em turpitudinis est q̃ celat crimen vxoris. Item hiero. Cũ mulier vnã carnem in aliã dimiserit. ⁊ se fornicatione a marito sepauerit. nõ debet teneri. ne virũ quoq; sub maledicto faciat. dicente scriptura Qui tenet adulterã stultus est et insipiens. Idem ad amandũ pbitez scribens de quadã que viro suo viuẽte alij nupserat. sic ait. Rem nouã loquor. imo nõ nouam sed veterẽ. que veteris testamenti autoritate cõfirmat. Si reliquerit secundũ viz mulier ⁊ recõciliari voluerit priori. nõ potest.

Beterminatio. e

Sed hec omĩa intelligẽda sunt ꝺ illa que ab adulterio recedere noluit. nec p penitentiã peccatũ delere. Qꝺ si vir sciẽter patit. cõsentire videt. Si em in adulterio pseuerare elegit. patronus turpitudinis et lenocinij reus maritus habebit. nisi eã adulterij ream facere voluerit. Si aũt a peccato recesserit ⁊ p pniaz illud purgauerit. poterit viro recõciliari. Un Aug. Quid tibi duz videt vt post adulteriũ recõcilietur cõiunx. si fides assit nõ erit duz Cur enim adhuc deputamus adulteros. ꝗs credimus pnia esse sanatos. Idẽ. Non erit turpis nec difficilis etiã post patrata ⁊ purgata adulteria recõciliatio cõiugij. vbi p claues regni celoz nõ dubitat fieri remissio peccatoz. non vt post viri diuortiũ adultera reuocet. sed vt post christi cõsortiũ adultera nõ vocet. Itẽ Gregorius. Bebet recipe peccatricẽ q̃ pniam egit. sed nõ sepe. Item hermes. Si vir scierit vxorẽ suã deliquisse ⁊ nõ egerit pniam mulier. sed pmanet in fornicatiõe sua ⁊ vir viuit cũ illa. vir reus erit ⁊ pticeps peccati eius. Ex si mulier dimissa egerit pniam. ⁊ voluerit ad viz reuerti. debet recipe peccatricẽ. que penitentiã egit. sed nõ sepe.

Aug. ad plentum.

Hermes lib. de adulterinis cõiugijs.

Be illis qui se ante polluerũt p adulterium. f

Bolet etiaz queri an valeat duci in cõiugiũ que prius est polluta p adulteriũ. Be hoc Leo papa ait. Nullus ducat in matrimoniũ quã p us polluit adulterio. Itẽ Relatũ est auribus sanctoz sacerdotũ quendã alterius vxorẽ stupro violasse. ⁊ insup mechetiamentũ dedisse. q̃ post legitimi mariti mortẽ si supuiueret. duceret eã i vxorem. qꝺ ⁊ factum est. Tale ergo cõnubiũ pbibemus ⁊ anathematizam⁹. Iis alijsq; autoritatibus vetant in cõiugiũ copulari. q̃ se prius adulterio maculauerũt. Sed ecõtra aug. ostẽdit dicẽs. Beniq; mortuo eo cũ quo fuit vez piugiũ. fieri põt cõiugiũ cũ qua pcessit adulterium. Idẽ Posse fieri sane licitas nuptias ex psonis illicite cõiunctis honesto placito subsequẽte. manifestũ est.

Ex cõcilio tiburiensi.

Beterminatio. g

Bz hec vltima autoritas de cõcubinis loquit. phibẽs cõcubinas posse transire ad honestũ placitum nuptiaz. si castitatem ⁊ fidez seruare velint. Prima vero autoritas augustini de illis ait. qui de peccato penituerũt. ⁊ nihil i mortẽ viri machinati sunt. nec viuente viro fidẽ adultere dedit mechus. q̃ eam in cõiugio duceret si supuiueret Qui vero hec faciũt. pmissis alijs autoritatibus phibent copulari.

Ista est distinctio. xxxv. huius quarti libri. In qua mgr̃ postq̃ supius determinauit de impotẽtia coeundi. que actũ matrimonij impedit. Hic aũt determinat de sepatõne thori. pter fornicatiõem que silr matrimoniũ tollit vinculo matrimonij durãte. Et duo facit. Primo eñ oñdit qũo vter q̃ ꝓiugum põt aliũ dimittere ꝓpt̃ fornicatõem. qñ ipse est a fornicatõne immunis. Scõo subiungit qũo nullus possit ducere in mrimonio quã polluit in adulterio. Primũ facit vsq̃ ibi. Solet etiã queri. Scõm vsq̃ ad finẽ dis. In speciali sentẽtia magistri stat in duabus ꝓpõibus quaꝝ prima est hec. Et si vir vxorẽ dimiserit causa fornicatõis. alteri nõ nubat ea viuente in statu huius corruptiõis. Hanc mgr̃ insinuans ꝓponit ꝓmo q̃ sicut licet viro cã fornicatõis vxorẽ dimittere ita eadẽ causa dimittere licꝫ vxori vix. qõ autoritatibus ꝓbat. Postea dicit q̃ illud qõ dictum est dr intelligi si ille qui alterꝫ vel alterã dimittit si nulli crimini nõ subiacet. Adultera aũt adulterũ dimittere nõ põt causa fornicatõis. qõ autoritatibus ꝓbat. Postea dicit q̃ si causa fornicatõis facta fuerit sepatio. nõ põt vir vel mulier in aliã copulã cõiugalem trãsire. possunt aũt recõciliari et cohabitare simul si ꝑius dimissam alter reuocare voluerit. qõ autoritatibus ꝓbat. Postea inducit plures autoritates que dicũt q̃ si vir sciat vxorẽ suã deliquisse. ⁊ nõ egerit mulier pniam ⁊ in fornicatõe pmaneat. ⁊ hoc patiat̃ vir cũ ea viuẽs ⁊ cohabitans. videt̃ cõsentire ⁊ reus ⁊ particeps esse huius peccati. ⁊ ideo retinere eã nõ debet Si vo mulier dimissa a peccato discesserit ⁊ q̃ pniam illud purgauerit. poterit viro recõciliari. ⁊ vir talẽ debet recipe. sed nõ sepe. Scõa ꝓpositio est hec. Vir nõ põt ducere vxorem quã prius q̃ adulteriũ polluit. si ipsa in mortẽ viri machinata fuerit. seu si vir dederit fidem q̃ eã duceret. si vir nõ supuixerit. Hanc mgr̃ ponens ꝓbat ex autoritate Leonis pape. Obijcit tñ ꝓtra hoc mgr̃ ꝓ autoritates sanctoꝝ. quas soluit dans eaꝝ sanã intelligentiã Et tñ in speciali.

Si ꝑ extrema ꝓditõe valeat vxor separi a viro ⁊ ecõuerso.

Di. XXXVI a

Hinc de cõditione videamus an valeat cõiugium diuidere. Ad qõ dicimus q̃ nõ negat̃ ingenua posse nubere seruo. sed si nesciat̃ esse seruilis cõditiõis. libere potest dimitti cũ seruitus eius fuerit deprehensa. Hm illud. Si quis ingenuus homo ancillã alterius vxorẽ acceperit. et estimat q̃ ingenua sit. si ipsa femina fuerit postea in seruitutẽ dejecta. si eã a seruitute redimere põt faciat. si nõ potest. si voluerit aliã accipiat. Si vero ancillã eam sciẽrat ⁊ collaudauerat. post eã vt legitimam habeat. Item ex eodẽ. Si femina ingenua acceperit seruũ. sciens q̃ seruus esset. habeat eũ. qr oẽs vnum patrem habemus in celis. vna lex erit viro et femine. Cum dicit̃ sciens illũ seruũ. dat̃ intelligi. q̃ si nescierit illũ seruũ esse nõ cogit̃ manere cum ipso. Si eñ cõditionis dolum patit̃. nõ cogit̃ adherere ei cuius fraude decepta est. Si aũt scierit vir cõditionem mulieris vel ecõuerso. nõ valet eam dimittere. Vñ zacharias papa. Si quis liber ancillã in matrimonio acceperit. nõ habet licentiam dimittẽdi eam. si cõsensu amboꝝ cõiuncti sunt. nisi ob fornicatiõem. Be illis agit quibus alterutrius ꝓditio nota est quã do cõiunguntur.

In ꝓcilio apud vermeriam

Be copula serui ⁊ ancille diuersoꝝ dominoꝝ. b

Queritur etiaz si seruus vnius ancillã alterius acceperit an sit inter eos cõiugium. Be hoc etiam ita statutũ est. Dictũ est nobis q̃ quidã legitima seruoꝝ mrimonia potestatiua quadã ꝑsumptione dirimant. nõ attendentes illud. qõ deus ꝓiunxit homo nõ separet. vnde nobis visum est vt cõiugia seruoꝝ nõ dirimant̃. etiam si diuersos dños habeant. sed in vno cõiugio q̃ manentes dñis seruiant suis. Et hoc in illis obseruandũ est vbi legalis cõiunctio fuit. ⁊ q̃ voluntatẽ dñoꝝ. Attende finẽ huius capituli vbi videt̃ innui ꝓter voluntatẽ dñoꝝ inter seruũ ⁊ ancillam nõ posse cõtrahi cõiugium. vel si cõtrahit̃ nõ esse ratum. Quibusdã tamen videt̃ inter eos posse fieri cõiugium. dominis ignorantibus.

In ꝓcilio cabilonensi.

Be viro qui se facit seruũ vt diuidat̃ ab vxore. c

Illud etiam notãdum. q̃ si mulier vix libex acceperit. et ille vt causam ꝑstet discidij se alicuius seruũ fecerit. nec ille vxorem dimittere. nec illa ob vinculũ cõiugij in seruitutem redigi poterit. Vñ illud. Perlatum est ad sanctã sinodum. q̃ quidã ingenuus ingenuã acceperit vxorem, ⁊ post filioꝝ

In tburiẽ cõcilio.

ꝓcreatõem occasione diuoꝛtij. cuiusdã seruũ se fecerit. vtꝝ ꝛ mulierẽ necessario tenere debeat. ꝛ si tenuerit. an illa etiam seruituti subijci debeat quesitũ est. Judicatum est vxoꝛẽ minime debere dimitti. nõ tñ ob christi legem mulierẽ in seruitutem redigi. dum ille nõ ex cõsensu cõiugis se seruum fecerit. quem libeꝝ ipsa maritum acceperat.

De etate cõtrahentium d

Hoc etiaꝫ sciendũ est ꝙ pueri ante. xiiij. annos. ꝛ puelle ante. xij. annos ẽm leges matrimoniũ inire nequeunt. Q si ante ꝓdicta tempoꝛa copulã inierint. separari possunt. cꝫ uis voluntate ꝛ assensu ꝓpentum iuncti fuerint. Quia vo in puericia copulati post annos pubertatis nolũt se relinquere. sed in cõiunctione ꝓmanere. iam ex hoc efficiunt cõiuges. ꝛ deinceps nequeunt separari. Item. Sponsalia ante septẽnium cõtrahi nõ possunt. solo eñ cõsensu cõtrahuntur qui interuenire nõ põt. nisi ab alterutra ꝓte intelligatur. quod inter eos agitur.

Duo illa executi sumus cum alioꝛ quorundam adiectione quibus cõiugium solui potest. nec tamen solui semꝑ necesse est. Nunc de alijs que ꝑsonas illegitimas penitus faciunt. addendũ est. ꝛ pꝛimũ de oꝛdine.

Jsta est distinctio. xxxvj. huius quarti libꝛi. In qua mgr̃ postꝙ supꝛius determinauit de impedimẽtis antecedẽtibus matrimoniũ cõtrahendũ. ꝛ de supuenientibus in cõtractũ Hic vero determinat de incidẽtibus in ipso cõtractu. sicut est erroꝛ cõditõis. Et duo facit. Pꝛimo eñ determinat de impedimẽto seruilis cõditõis. Scõo de impedimẽto ex defectu etatis. Pꝛimuꝫ facit a pꝛincipio distinctõis vsqꝫ ibi. Hoc etiã est sciendũ. Scõm vero vsqꝫ ad finẽ distinc. In speciali sentẽtia magistri stat in duabus ꝓpositionibus quaꝝ pꝛima est hec. Cum ꝑsona dcꝑssa seruitute cõtrahens ignoꝛanter eã põt dimittere ꝛ alteri cõiungi matrimonialiter. Hanc mgr̃ insinuãs querit pꝛimo vtꝝ seruitus cõiugium diuidere possit. Et rñdet ꝙ libeꝛa põt accipe seruum. ꝛ ecõuerso liber ancillã. sed si mulier nesciat viri cõditionem vel ecõuerso vir mulieris cũ seruitus fuerit dcꝑhensa põt libere dimittere eã. Si aũt sciuerit mulieris cõditõem vel ecõuerso nõ põt dimittere. qõ autoꝛitatibus cõfirmat. Postea qnerit si ambo. s. vir ꝛ mulier sint seruilis cõditionis. vtꝝ possit inter eos esse cõiugium. Et rñdet ex autoꝛitate eiusdem cõcilij ꝙ sic. dũmodo fiat cõiunctio ex voluntate dñoꝝ. ꝙuis dicunt alij ꝙ etiam dominis ignoꝛantibus possit inter cos fieri cõiugium. Postea dicit ꝙ si mulier accepit viꝝ libeꝝ ꝛ ille postea fecerit se seruũ occasione diuoꝛtij nõ ille põt vxoꝛem dimittere. nec illa ꝓ matrimonij vinculũ põt in seruitutẽ redigi. dum ille nõ ex assensu cõiugis se seruũ fecerit. qõ autoꝛitatibus eiusdem cõcilij ꝓbat. Scõa ꝓpositio est hec. Sponsalia nõ ꝓtrahunt nisi ab altera ꝓte sciatur quid inter eos in tali facto agat. Hanc quidem ꝓpositõem mgr̃ insinuans dicit. ꝙ ẽm leges pueri ante decimũ ãr tum annũ ꝛ puelle ante duodecimũ annũ nõ possunt matrimoniũ inire. qõ si fecerint ante ꝓdicta tempoꝛa separari poterũt. Qui aũt in puericia copulant ꝛ post annos pubertatis nolũt se dimittere sed in cõiunctione ꝓmanere. ex hoc efficiunt cõiuges. ꝛ deinceps nequeũt separari. Addit etiã ꝙ sponsalia ante septimũ annũ ꝓtrahi nõ possunt Oportet etiam ꝙ ab vtraꝙ ꝓte intelligat quid inter eos agat. Ultimo dicit determinatũ esse de duobus impedimentis cõiugij quibus solui põt. nec tñ solui semꝑ est necesse. Et tm̃ in speciali de sentẽtia huius distinctionis.

In quo oꝛdine nequeat fieri cõiugium.

DI. XXXVII a

Sunt igitur quidã oꝛdines in quibus nullatenus põt cõtrahi cõiugiũ. et si interceſſerit copula fit diuoꝛtiũ. vt sacerdotiũ. dyaconatus. ꝛ subdyaconatus. In alijs vero ꝓmittit soꝛtiri cõiugium. nisi religionis habitũ sumpserint. vel cõtinentie votũ fecerint. Un̄ leo papa. Clericos. lectoꝛes. hostiarios. exoꝛcistas. acolitos. si extra votũ ꝛ habituꝫ inueniunt ꝛ cõtinentiam ꝑfiteri nolũt. vxoꝛem ducere virginẽ ecclesia romana ꝓmittit. nõ viduã vel repudiatã. qꝛ deinceps nec ad subdyaconatũ ꝓmoꝛi poterunt. nec laicus vxoꝛẽ soꝛtitus nisi virginem. vel bigamus ad clericatũ. Item ex carthaginensi cõcilio. Placuit eꝑos ꝑsbiteros. dyaconos. subdyaconos etiam ab vxoꝛibus abstinere. qõ si nõ fecerint etiã ab ecclesiastico remoueant officio. Ceteros vero clericos ad hoc nõ cogit. Item Leo papa. Lex cõtinentie eadez est ministris altaris que epis ꝛ ꝑsbiteris. qui cũ essent laici vel lectoꝛes. licite vxoꝛes ducere potuerũt. sed cũ ad ꝓdictos puenerũt gradus. cepit eis nõ licere qõ licuit. Itez in. vj. sinodo. Si ꝗs

Ex carthagi nẽsi cõcilio

eoꝝ qui ad cleꝝ accedũt voluerit nupti ali lege mulieri copulari. hoc ante ordinẽ ſbdyaconatus faciat. Item calixtus papa. Preſbiteris. dyaconibus. ſubdyaconibus. monachis. cõcubinas habere ſeu matrimoniũ cõtrahere penitus interdicimus. ꝓtracta quoq; matrimonia ab hmõi ꝑſonis diſiungi. ⁊ ꝑſonas ad penitentiã debere redigi. iuxta ſanctoꝝ canonũ diſtinctiõem iudicamus. Item Grego. Nullũ facere ſubdyaconũ epi ꝑſumant. niſi qui ſe caſte victuꝝ ꝓmiſerit. qz nullus debet ad miniſterũ altaris accedere. niſi cuius caſtitas ante ſuſceptũ miniſteriũ fuerit approbata.

De interfectoribus ſuaꝝ cõiugum. b

His adijciendum eſt de occiſoribus ſuaꝝ cõiugũ. De quibus nicolaus papa ſcribit radulpho biturienſi archiepo. Interfectores ſuaꝝ cõiugum ſine iudicio. cũ nõ addis adulterarũ vel aliquid hmõi. quid aliud habendi ſunt q̃ homicide. Ac ꝑ hoc ad penitentiã redigendi. quibus penitus denegaꝺ cõiugium. Hic videꝺ nicolaus ꝑmittere maritis ꝓ adulterio aut alio huiuſmodi vxores ſuas interficere. ſed eccleſiaſtica diſciplina ſpũali gladio non materiali criminoſos feriri iubet. vnde idẽ nicolaus Inter hec noſtra ſanctitas addere ſtuduit. ſi cuius vxor adulteriũ ꝓpetrauerit. vtrũ marito eius ſm mundanam legẽ interficere liceat. Sed ſancta dei eccleſia nunq̃ mundanis cõſtringiꝺ legibus. gladium nõ habet niſi ſpiritualem. Item pius papa. Quicunq; ꝓpriam vxorẽ abſq; lege ⁊ ſine cauſa interfecerit aliamq; duxerit. armis depoſitis publicam agat penitentiã. ⁊ ſi cõtumax extiterit anathematiſetur vſq; quo ſentiat.

Iſta eſt diſtinctio. xxxvij. hu quarti libri. In qua mgr poſtq̃ ſupius determinauit de impedimẽtis que faciũt ꝑſonas medias plene legitimas ⁊ penitus illegitimas. Hic vero determinat de impedimẽtis que faciũt ꝑſonas oĩno illegitimas. Et circa hoc duo facit. Primo eñ oñdit qũo ꝓ ordinẽ ſacramẽtoꝝ matrimoniũ ipediaꝺ. Scõo qũo ꝑ vxoricidiũ impediꝺ. Primũ facit a principio diſtinctõis vſq; ibi. his adijciendũ. Scõm vero ab inde vſq; ad finẽ diſ. In ſpũali ſentẽtia magiſtri ſtat in duabus ꝓpoſitiõibus quaꝝ ꝑma eſt hec. Voto cõtinentie ꝓſtricti vel in ſacris ordinibus vel in religione ꝓſtituti matrimoniũ cõtrahendi ab eccleſia ſunt ꝓhibiti. Hanc mgr inſinuans dicit q̃ ſunt quidã ordines in q̃bus nullatenus põt cõtrahi cõiugiũ. ⁊ etiam ſi interceſſerit copula fit diuortiũ ſicut ſacerdotiũ. dyaconatus. ſubdyaconatus. In alijs vo ordinibus ꝑmittiꝺ fieri cõiugiũ niſi religionis habitũ ſumpſerint. vel votũ ꝓtinentie fecerint. qõ pluribus auctoritatibꝰ cõfirmat. Scõa ꝓpoſitio eſt hec. Er iure canonico qõ legibus mũdanis nõ aſtringiꝺ vir ne vxorẽ interficiat matrimoniũ interdiciꝺ. Hanc mgr inſinuãs dicit q̃ occiſoribus ſuaꝝ cõiugũ penitus cõiugiũ denegandũ eſt. tales ſic criminoſos eccleſiaſtica diſciplina gladio ſpũali ⁊ nõ materiali corrigere iubet. vnde tales debẽt publicã pniam agere. ⁊ ſi cõtumaces fuerint excõmunicaniꝺ quousq; cõſentiant. Et tm in ſpeciali.

De voto.

DI. XXXVIII a

Hinc de voto inſpiciamus. Votũ eſt teſtificatio quedam ꝓmiſſiõis ſpontanee. que deo ⁊ de his que dei ſunt ꝓprie fieri debet. Sunt tamen ⁊ vota ſtultoꝝ que frangenda ſunt.

De votoꝝ differentiis b

Sciendũ vero q̃ votoꝝ aliud eſt cõmune. aliud ſingulare. Cõmune vt illud quod in baptiſmo omnes faciunt cũ ſpondent renunciare diabolo ⁊ pompis eius. Singulare vt cum aliquis ſponte ꝓmittit ſeruare virginitatem vel cõtinentiam vel aliquid hmõi. Item ſingulare votũ. aliud eſt ꝑuatum. aliud ſolenne. Priuatum eſt in abſcondito factũ. ſolenne vero in cõſpectu eccleſie factum. Item priuatũ votũ ſi violeꝺ. peccatum eſt mortale. ſolenne vero violare peccatũ ⁊ ſcandalum eſt. Qui priuatũ faciunt votum cõtinentie. matrimonium cõtrahere nõ debent. qz cõtrahendo mortaliter peccant. ſi tamẽ cõtraxerint nõ ſeparentur. qz ꝓbari nõ poteſt quod occulte factũ eſt. Qui vero ſolenniter vouent nullatenus cõiugiuꝫ inire queunt. quibus nõ ſolum nubere ſed ⁊ velle damnabile eſt. Unde aug⁹.

In cõiugali vinculo si pudicicia seruatur damnatio nõ timetur. sed in viduali continentia ⁊ virginali excellentia. virtus muneris amplioris expetitur. qua expetita ⁊ electa ⁊ voto oblata. iaz nõ solum capescere nuptias. sed etiam si non nubatur. nubere velle damnabile est. Vouentibus em̃ virginitatem vel viduitatem nõ solum nubere sed etiam velle damnabile est. Quod apostolus ostendit thimotheo scribens. Adolescẽtiores viduas deuita. Cum enim luxuriate fuerint. in christo nubere volunt. id est cum post votum cõtinentie in delitijs egerint vitam. nõ dico nubunt sed nubere volunt in christo. quasi tunc nõ sit peccatum. sed q̃ sit ostendit subdẽs. Habentes damnatiõem. ⁊ quare. subdit q̃ primam fidem irritam fecerunt. et si nõ nubendo. tamen volendo. vt voluntatem que a ꝓposito cecidit appareat esse damnatam. siue sequãtur nuptie siue non. Damnatur em̃ ꝓpositi fraus. damnantur tales quia cõtinentie fidem primam irritam fecerũt. id est votum. vel in voto violato fidem quã in baptismo ꝓfessi sunt. Si autẽ ꝑ voluntate nubendi damnãtur. cõstat. si eam affectui mancipauerint reuocandũ. id esse in irritum. easq; arcendas redire ad ꝓpositũ. Vnde Grego. Viduas a ꝓposito recedentes viduitatis sup quibus nos cõsuluisti. credo te nosse a sancto paulo nisi cõuertantur olim esse damnatas. quas et nos apostolica autoritate damnandas ⁊ a cõmunione fidelium atq; a liminibus ecclesie arcendas fore censemus. vsq; quo obediant episcopis suis. ⁊ ad bonum quod ceperũt. inuite aut voluntarie reuertantur.

De virginibus nõ velatis. c

De ẏginibus autem nõ velatis si deuiauerint. a ꝑdecessore nostro innocentio papa tale decretum habemus. Hec que nõdum sacro velamine. recte tamen in ꝓposito virginali semp se simulauerunt ꝑmanere. licet velate nõ fuerint. tamen si nupserint aliquo tempe bis agenda penitentia est quia sponsio eaz a domino tenebatur. Si em̃ inter homines solet bone fidei cõtractus nulla ratione dissolui. quãtomagis ista pollicitatio quam cũ deo pepigit solui sine vindicta nõ poterit. Item si virgines nõdum velate taliter publica penitentia puniuntur. ⁊ a cetu fidelium vsq; ad satisfactiõem excluduntur. quantomagis vidue que ꝓfectioris etatis ⁊ maturioris cõsilij existunt. ⁊ habitum religionis assumpserũt. et deinde apostatauerunt. atq; ad priorẽ vomitũ sunt reuerse. a nobis ⁊ ab omnibus fidelibus. a liminibus ecclesie. ⁊ a cetu fidelium vsq; ad satisfactiõem sunt eliminande. ⁊ carceribus tradende. Ex his apparet virgines vel viduas voto cõtinẽtie astrictas. siue fuerint velate siue nõ. nullatenus cõiugium sortiri posse. Nõ itidem ỏ omnibus intelligendũ est. qui cõtinentiam vouerint. Quod enim ante erat licitum. post votum fit illicitum.

Non est igitur ꝑtermittendũ quod Innocentius papa de viduis ⁊ puellis decreuit. que christo spũaliter nubunt. si postea publice nupserint. nõ eas admittẽdas esse ad penitẽtiam. nisi hi quibus se iunxerant de mũdo recesserint. Si em̃ de omnibus hec ratio custodit. vt quecunq; viuente viro alteri nupserit. adultera habeat. nec ei agende penitentie licentia cõceditur. nisi vnus de illis fuerit defunctus. quãtomagis de illa tenenda est. que ante se immortali spõso cõiunxerat. ⁊ post ad humanas nuptias transmigrauerit. Attende q̃ non solum cõiugium talibus negare videt. sed etiam locum penitentie. Sed nõ ita intelligendũ est. vt aliquando excludãtur a penitentia que digne penitentiam agere volunt. sed ille nõ sunt admittende ad penitentiã. que ab incestus copula discedere nolunt. q̃ post religionis ꝓpositum nõ potest deo recõciliari ꝑ penitentiam. que ad habitũ sue ꝓfessionis redire neglexerit. Tunc ille cui se cõiunxerat ei defunctus erit. cũ ab eius illicitis amplexibus hec penitus recesserit. Cum ergo dicitur eas nõ esse admittendas ad penitentiam. nisi hi quibus se iunxerant de mundo recesserint. subaudiendum est eis. Tunc em̃ eis viri de mundo recedunt ⁊ d. funguñ. cum ab eorum ꝓcupiscẽtia iste se alienant. Quẽ sensum similitudo subdita declarat et cõfirmat.

Quã grande malũ sit adulteriũ

d

Cuz vír ⁊ mulier legitime cõiuncti sunt. cõstat alterum alt ero viuente ad aliam nõ posse transire copulam. alioquin adulterium cõmittit. de quo clemens papa ait. Quid in omnibus peccatis adulterio est grauius. Secundũ nanq; in penis tenet locũ. quem primũ illi habent qui aberrant a deo. Grauissime ergo peccant adulteri. grauiter fornicarij. sed cunctis his grauius incestuosi. quos omnes transcendunt cõtra naturam delinquentes. Unde Aug. Adulterij malum vincit fornicationem. vincit ab incestu. Peius em̃ est cum matre q̃ cum aliena vxore dormire. sed horuz omniũ pessimum est qđ cõtra naturam fit. vt si vir membro mulieris non ad hoc cõcesso vtatur. hoc execrabiliter fit in meretrice. sed execrabilius fit in vxore.

Aug. de adulterinis coniugijs.

De illis qui post longam captiui tatẽ redeunt.

e

Hic querit̃ de illis feminis. que putantes viros suos interemptos vel in captiuitate vel ab iniqua dominatione nunq̃ liberãdos. in alioz cõiugia transierunt. si illi qui putabantur perisse remeauerint. vtrum eis reddi debeant. ⁊ an secundi fornicati sunt. et ipse ree adulterij. De hoc leo papa sic ait. Necesse est vt legitimaz federa nuptiarum reintegranda credamus. ⁊ remotis his que hostilitas intulit. cuiq; id legitime reformetur qđ intulit. ꝓcurandumq; est vt recipiat quisq; quod ꝓprium est. ne culpabilis iudicet̃. ⁊ quasi alieni iuris psuasor habeat̃. qui psonaz eius mariti qui iam nõ esse estimabatur assumpsit. Sic em̃ multa que ad eos qui in captiuitatem ducti sunt ptinebant. in ius alienum transire potuerũt. ⁊ tamen plene iusticie est. vt eisdẽ reuersis reformẽt̃. Ideoq; si viri post longam captiuitatem reuersi. ita in dilectiõe suaz cõiugum pseuerant. vt eas cupiant in suum redire cõsortium. Dimittendum est et inculpabile iudicãdum quod necessitas intulit. ⁊ restituendum quod fides poscit. Sin autẽ alique mulieres ita virozũ posterioz amoze sunt capte vt malint his coherere q̃ ad legitimũ trãsire cõsortium. merito sunt notande. ita vt ecclesiastica cõmunione ꝓriuent̃. que de re excusabili cõtaminationem criminis elegerunt. Redeant ergo in suum cõiugia statum. qz sicut mulieres que ad viros suos reuerti noluerint ipie sunt habẽde. ita ille que redeũt merito sunt laudande. Ex his ostendit̃ illos qui taliter iungunt̃ vt credant viz interemptum p ignorantiam. aliquam excusationem habere de peccato. ⁊ tm̃ primam copulam esse legitimam nõ secundam. veniã tm̃ habere si careat obprobrio male voluntatis. Sed si quis relicta in patria sua vxore in longinquã abiens regionẽ aliam ducat vxorẽ. deinde penitẽtia ductus eam dimittere velit asserens se aliam habuisse que viuit. nec ecclesia pmittat. que quod ille asserit ignorat. queritur an in hac secunda copula sit cõiugium. Sane dici potest nõ esse cõiugium. et mulierem de crimine excusari p ignorantiam. viz autem adulterium admisisse. Sed exquo ad primam redire volens nec valens. cogit̃ ecclesie discipli na hanc tenere. incipit excusari p obedientiam ⁊ timorẽ. de hoc q̃ poscenti mulieri debitum reddit. a qua ipse nunq̃ poscere debet. ⁊ sic de alijs huiusmodi sciendũ est.

Jsta est distinctio. xxxviij. huius quarti libri. In qua mgr̃ post q̃ supius determinauit de impedimẽto ordinis. Hic aũt determinat de ipedimẽto voti. Et tria facit. Primo enim distinctiõem voti p̃mittit. Secõ quale votũ matrimoniũ impediat subdit. Tertio qũo viri lõge a feminis ꝓpter captiuitatẽ sequestrati eas repetere possint subiũgit. Primũ facit a p̃ncipio dis. vsq; ibi. Qui em̃ soleñiter. Secõm vsq; ibi. Hic querit̃ de illis feminis. Tertiũ vsq; ad finẽ dis. In specialj sentẽtia magistri stat in tribus ꝓpõnibus quaz p̃ma est hec. Votũ cõmune est qđ oẽs accipiũt cũ sponsor diabolo ⁊ eius põpis renũciare. Singulare vero est cũ q̃s sponsor virginitatem seruare. Hanc mgr̃ insinuãs ꝓponit primo qđ sit votum. Et dicit q̃ votũ est testificatio quedã ꝓmissionis spõtanee que de his que dei sunt ꝓprie fieri debet. Sunt tm̃ aliqua stultoz vota que frangenda sunt. Postea distinguit de voto. ⁊ oñdit q̃ votum matrimoniũ impedit. ⁊ dicit q̃ votoz aliud est votum cõmune ⁊ aliud singulare. Cõmune est illud qđ in baptismo faciunt oẽs cũ sponsor se renunciare diabolo ⁊ põpis eius. Singulare est cũ q̃s sponte ꝓmittit virginitatẽ vel aliud hmõi. Item

voto3 singulariū aliud est p3iuatū vt illud qđ est factū in absconditō. Aliud solenne vt illud qđ est factū in facie ecclesie. P3iuatū autē votū si violet peccatū mortale est. Si autē solenne violet pctm mortale 7 scandalū est. Scđa ꝓpositio est hec. Omne qđ licite ꝓmittimus debemus seruare totū siue sit p3iuatū siue solenne votū. Hanc mgr insinuans dicit. q3 qui p3iuatū votū cōtinentie faciunt matrimoniū cōtrahere nō debent. q3 ꝓtrahē do mortaliter peccāt. Si aūt ꝓtrahūt nō sepanⁿ q3 ꝓhari nō pōt qđ occulte actū est. Qui aūt solēniter vouēt nullatenus inire queūt. Continentiaz igiⁿ vouētes siue sint v̄gines siue vidue siue velate siue nō velate. ꝓiugiū nullatenus sortiri pōt q3 qđ ante fuit licitū post votū fit illicitū. qđ autoritatibus cōfirmat. Postea dicit q3 isti qui cōtinētiā solēniter vouerūt si aliquo tpe ꝓtrahūt debēt ab ingressu ecclesie 7 a cetu fideliū separi. donec humiliter satisfaciant 7 ad bonū qđ ceperant siue inuite siue voluntarie redeant. qđ autoritatibus ꝓbat. Objcit tñ in cōtrarium p Innocentij autoritatē. qui dicit illos qui primo spūaliter nubent si postea publice nupserūt. nō solū ad ꝓiugium sed nec ad pniam recipiendos esse. nisi q̄bus se ꝓiunxerunt de mūdo recedāt. Et rñdet magister q3 intelligenda est autoritas Innocētij de illis qui ab incestus copula desistere nolūt qui nō sunt ad penitentiā admittendi tñ qui digne pniam agere volunt a pnia nō excludunⁿ 7 talibus ab illicitis cōplexibus recedētibꝰ illi quibꝰ se cōiunxerūt defuncti sunt. Postea dicit q3 qñ vir 7 mulier legitime sunt cōiuncti nō pōt alter altero viuente ad aliaz copulā transire. Alioquin adulteriū cōmittit qđ est grauissimū peccatū. licz grauius incestus 7 ad huc amplius vitū ꝓtra naturā. qđ autoritatibus ꝓbat. Ex p̄dictis infero. q3 tñ illud votū quod p̄ susceptōem sacri ordinis 7 ꝓfessionē est solenniza tū. dirimit matrimoniū cōtractū 7 nullū aliud q̄n tūcunq3 etiā sit publicatū. Tertia ꝓpositio est hec Viri redeuntes ex lōga captiuitate quos femine putabāt fore mortuos possunt vxores suas repetere ex iuris potestate. Hāc magister insinuās q̄rit ꝑ illis feminis que putātes viros suos interfectos in captiuitate vel nunq3 liberandos ad alios3 cōiugia transierūt. si illi qui putabanⁿ ꝓisse reme uerint. vt3 eis reddi debeant. 7 an ipse sunt rec adulterij. Et rñdet q3 prima copula legitima erat que tñ sic cōiungunⁿ ꝓpter ignorantiā habēt aliquā excusatōem de peccato. sed tñ nō caruerunt opprobrio male volūtatis. exigit ergo iusticia vt viris reuersis vxores reformenⁿ que si hoc voluerint laudande sunt. Si aūt ad legitimū ꝓsortiuz redire noluerint sed cū posterioribus viris remanere merito sunt excōmunicande. 7 ecclesiastica cōmunione p3iuāde q3 de re excusabili cōtaminatōem elegerūt criminis. 7 hoc autoritate ꝓfirmat Ultimo querit de isto qui vxore sua relicta in p3ia sua abit in longinquā regionē 7 ibi aliā ducit. penitentia ductus vult eā dimittere asserēs se habuisse aliā que viuit nec ecclesia ꝓmittat que qđ ille asserit ignorat. Querit vt3 in hac copula sit ꝓiugium. Et rñdet q3 nō. tñ mulier ꝓpter ignorantiam a crimine excusat. vir aūt cōmisit adulterium sed exquo vult ad primā redire nec pōt cogi iudicio ecclesie hanc tenere. 7 tunc p3 obedientiā 7 timorem incipit excusari. Vñ reddere debet ei debitum sed nunq3 debet ab ea exigere seu poscere. Et tñ in speciali.

De dispari cultu.

DI. XXXIX a

Post hec de dispari cultu videndū est. hec est em̄ vna de causis quibus ꝓsone illegitime fiunt ad ꝓtrahendū matrimoniū Nō em̄ licet christiano cū gentili vel iudea inire cōiugiū. q3 etiam in veteri testamento ꝓhibitū est fideles viros infideles ducere vxores. dño dicente. Nō accipias vxorē de filiabus alienigenaz filijs tuis. ne traducāt eos post deos suos. Juxta hoc dñi p̄ceptū iudeoz cōiugia cū alienis inita hesdras separauit. Hoc idez etiā in nouo testamēto seruat Vñ aug. Ne nubat femina nisi sue religionis viro. vel ne vir talē ducat vxorē Id em̄ vt dicis iubet dñs. docet apl's. vtrunq3 p̄cipit testamentū. Itē ambro. Caue christiane gētili vel iudeo filiā tuam tradere. caue ne gentilē vel iudeam vel alienigenā. i. hereticam 7 omnē alienam a fide tua vxorē accersias tibi. Itē si quis iudee siue christiana iudeo siue iudea christiano carnali cōsortio misceatur. quicunq3 tantū nephas admiserit a christiano cetu ꝓtinus segregeⁿ. Ex his alijsq3 pluribus testimonijs appet nō posse cōtrahi ꝓiugiū ab his qui sunt diuerse religionis 7 fidei.

Amb. in li. ꝺ pſiarchis.

De cōiugio fidelis 7 infidelis. 7 duoz infidelium. b

Huic autē videⁿ obuiare qđ apl's ait de imparibus cōiugijs. Ego dico nō dñs. Si quis frater habet vxorē infidelē 7 hec cōsentit habitare cū illo nō dimittat illā. 7 si qua mulier 7c. Sz aliud hoc esse aliud illud euidenter ostēdit aug. Ibi em̄ agit de illis cōiugijs fideliū 7 infideliū. que cōtrahūtur ab eis in dispari religione 7 fide manētibus. Apl's vero ait de illis que vnius eiusdēq3 infidelitatis fuerunt qñ cōiuncti sunt. Sed cū venisset euangeliuz alter sine altera credidit. Intellis ne q̄d dicā. Attende vt rem ipsaz diligentius explanem. Ecce cōiuges duo vnius infidelitatis fuerunt qñ cōiuncti sunt. nul

Aug. ad pollentium.

la ꝺ his queſtio eſt que ꝑtineat ad illud ꝓceptū veteris ⁊ noui teſtamēti. quo ꝓ hibet fidelis cū infideli copulare cōiugi um. Jā ſunt ꝓiuges ⁊ ambo adhuc ſunt infideles. Tales ſūt adhuc quales cō iuncti ſunt. Venitq; euangelij ꝓdicato credidit eoꝝ vnus vel vna. ſed ita vt in fidelis cū fideli habitare cōſentiat. nō iu bet dñs vt fidelis infidelē dimittat tali ter cōiunctum. Nec apl's iubet vt nō di mittat. ſed cōſulit. vt ſi quis aliter agat nō ſit tranſgreſſor. ſicut ⁊ de v̄ginibus cōſulit. Obonet autē quod eſt lucrandi occaſio cū poſſit licite relinquere ſed nō expedit. Tunc em̄ nō expedit id quod li citum eſt qñ ꝓmittit quidē. ſed impius vſus alijs aufert impedimentū ſalutis. ſicut diſceſſio fidelis ad infideli. quā nō ꝓhibet dñs. qꝝ coꝝam illo nō eſt iniuſta. ſed apl's ne fiat ꝓſilio charitatis ſuadet. vt nemo in ea re iuſſionis neceſſitate tenea. ſed cōſilij voluntate libere faciat.

¶ Ex his monſtra inter fideles cōiugi um eſſe. ⁊ ꝓſiliū apl'i nō obuiare ꝓcepto dñi. quo iubet fidelem nō iungi infideli. et ſi cōiuncti fuerint ſeparari. Legi em̄ q̄ heſdras ꝓpheta. imo dñs ꝑ eum iuſ/ ſit iſraelitis vxores dimittere alienige nas. ꝑ quas ibāt ad deos alienos. nō il le ꝑ maritos acquirebant deo. Recte hoc ꝓcepit. qꝝ ꝑ moyſen iuſſerat dñs ne quis vxorē alienigenā duceret. Oberi to ergo quas duxerant dño ꝓhibente. dño iubente dimiſerūt. qꝝ vt ait ambro. Non eſt imputandū matrimoniū qꝺ ex tra decretum dei factum eſt. ſed cogno ſcit emendandum. vt qñ fidelis infideli copula. Sed vt ait aug. cū cepiſſet gen tibus euangeliū ꝓdicari. iam cōiunctos gentiles gentilibus cōperit cōiugibus. ex q̄bus ſi nō ambo crederēt. ſed vnus vel vna. ⁊ infidelis cū fideli conſentiret habitare. nec ꝓhiberi a dño debuit fide lis infidelē dimittere nec iuberi. Jdeo nō ꝓhiberi. qꝝ iuſticia ꝓmittit a fornicā te diſcedere. Et infidelis hois fornicatio eſt maioꝝ in coꝝde. nec v̄a eius pudi citia cū cōiuge dici pōt. qꝝ omne qꝺ non eſt ex fide peccatū eſt. q̄uis verā fidelis habeat pudicitiā. etiam cū infideli cōiu ge que nō habet verā. Jdeo aūt nec iu beri. qui nec cōtra iuſſionē dñi gentiles fuerūt ambo cōiuncti. Licitū ergo erat ꝑ iuſticiā fideli infidelem dimittere. ſed

Ambroſi⁹

Aug. ad pol lentium.

Non eſt vera pudicitia fide lis cū infideli

licitum nō erat faciendū ꝓpter liberam beniuolentiā. ¶ Euidenter apparet et inter infideles cōiugiū eſſe. ⁊ apoſtoluꝫ de illis agere. q̄ in infidelitate ꝓiuncti fu erunt. ⁊ poſt alter ad fidā cōuerſus eſt. cū quo etiā fidelis habitare cōſenſit. et hunc nō dimittere fideli cōſulit apl's. qꝝ forte ꝑ fidem ſaluabit infidelis.

De fornicatiōe ſpūali ob quā po teſt dimitti cōiunx. c

Pōt tamen licite dimittere. qꝝ in infideli eſt fornicatio. ſi nō coꝝpis tm̄ mentis. Cauſam em̄ forni cationis dñs excepit. Fornicatiōem vo generalē ⁊ vniuerſalem intelligere cogi mur. nō modo ſcꝫ coꝝpalem. ſed ⁊ ſpūa lem. de qua aug. ait. Jdolatria ⁊ quelibet noxia ſupſtitio fornicatio eſt. Dñs aūt ꝓmiſit cauſa fornicationis vxorē di mitti. ſed nō iuſſit. ⁊ ſic dedit apl'o locuꝫ monendi. vt qui voluerit nō dimittat. poteſt tamen licite dimittere. Si em̄ for nicatio carnis deteſtanda eſt in cōiuge. quantomagis fornicatio mentis. id eſt infidelitatis.

Aug. in ſer mōe domini in monte.

Vxo q̄bus vitijs poſſit dimitti. d

Si aūt queris an ꝓpter aliud vitiū niſi ꝓpter infidelitatē vel ydolatriam poſſit dimitti. Attende quid aug⁹. ait. Si infidelitas fornicatio eſt. ⁊ ydolatria infidelitas. ⁊ auaricia ydolatria. nō eſt dubitandū ⁊ auariciaꝫ fornicatōem eſſe. Quis ergo q̄libet illi citam cōcupiſcentiā pōt a fornicationis genere ſepare. ſi auaricia fornicatio eſt. Ex quo intelligit q ꝓpter illicitas ꝓcu piſcentias nō tm̄ que in ſtuprīs cū alie nis viris vel feminis cōmittunt. ſed ob quaſlibet que aīam a lege dei aberrare faciunt ⁊ ꝓnicioſe coꝝrumpi. poſſit ſine crimine ⁊ vir vxorē ſuā dimittere ⁊ vxo viz. Jtem. Rectiſſime dimittit ſi vi ro ſuo dicat. nō ero vxor tua. niſi mihi de latrocinio diuitias cōgreges. vel niſi ſolita lenocinia exerceas. aut ſi q̄d aliud facinoroſum vel flagitioſum a viro ſuo expetat Tunc ille ſi ꝓpiciter penitēs eſt. habetq; fidē ꝑ dilectōem opantem. mē=

Aug. in li. de ſermone dñi in monte.

Aug. de fide et operibus.

brum qđ eũ scandalisat amputabit. Ex his appet q nõ solum infidelitas sed etiam quelibet cõcupiscentia que pniciose turpiterq corrumpit fornicatio spũalis est. p quã vir vxorẽ vel vxor vir dimittere põt. Consulit tñ apl'us ne fidelis dimittat infidelẽ volẽtem cohabitare. nec a deo reuocare.

Si fideli liceat aliã ducere infideli discedẽte vel dimissa e

Hic queritꝫ si fidelis dimittat infidelẽ. vel infidelis a fideli discedat. an liceat fideli aliam ducere. Videtꝫ autoritas testari q illa viuente alterã ducere nõ valeat. Ambr. em̃ vba apl'i exponẽs ait. Alioquin si discreditis ab inuicem t volẽtes cohabitare dimittis. t alijs vos copulatis. adulteri estis et filij vestri qui de hac copula nascunt. immundi. i. spurij sunt. Itẽ Si quis habuerit vxorẽ virginem ante baptismũ. viuente illa post baptismũ alteram habere nõ potest. Crimina em̃ i baptismo soluuntur nõ cõiugia.

Ambrosi⁹

Exacilio⁹ mel ensi.

Que pmissis cõtraria videntꝫ f

Sed econtra ambro. testatꝫ. Si infidelis dicit apl'o discedit. discedat. Nõ em̃ est seruituti subiectus frater aut soror in hmõi. q nõ debetur reuerẽtia ꝓiugij ei qui horet auctorem ꝓiugij. Non est em̃ ratũ matrimonium qđ sine deuotõe dei est. t ideo nõ est pctm̃ ei qui dimittit ꝓpter deũ. si alij se copulauerit. Contumelia em̃ creatoris soluit ius matrimonij circa eũ qui relinquit ne accusẽt alij copulat⁹. Infidelis aũt discedens t in deũ peccat t in matrimoniũ. nec est seruãda ei fides ꝓiugij. q iõ recessit ne audiret christũ eẽ deũ christianor ꝓiugior. Si vo ambo crediderint p cognitõem dei cõfirmatꝫ cõiugiũ.

Determinatio. g

Attende hic pdictis cõtraria posse videri. ita vt sibi ambrosius ꝓtradicere videatꝫ. Sed distinguendũ est hic aliud esse dimittere volẽtẽ cohabitare. aliud dimitti ꝓpter deuz ab illo qui horet nomen christi. Ibi em̃ lex beniuolẽtie nõ seruatꝫ. Hic veritas custoditꝫ. t ideo cũ liceat dimittere volẽtem cohabitare. nõ tñ ea viuẽte aliã ducere licet. Discedentẽ vo sequi nõ oportet. t ea viuẽte aliã ducere licet. Sed hꝫ nõ est intelligendũ nisi de his qui in infidelitate sibi copulati sunt. Sz si ad fidẽ vterq cõuersus est. vel si vterq fidelis matrimonio cõiunctus est. t post alter eor a fide discesserit t odio fidei cõiugẽ reliquerit. dimissus discedentẽ nõ comitabitꝫ. nec tñ illa viuente alterã ducere poterit. q inter eos fuerat ratum cõiugium. qđ nõ potest dissolui.

Quidã dicunt cõiugium nõ esse inter infideles. t quare. b

Sunt tñ nõnulli qui inter infideles asserunt nõ esse cõiugium. q nec rata nec legitima est eor copula. Rata nõ est. q solui põt. nec legitima. q apl's ait Omne qđ nõ est ex fide pctm̃ est. eor aũt ꝓiunctio nõ est ex fide et ideo pctm̃ est. Non est ergo cõiugiũ. q nullũ ꝓiugium peccatũ est. Aug. etiã dicit. q nõ est vа pudicitia infidelis cũ fideli Sed vera negatꝫ esse pudicitia. nõ q infideliũ cõiugium nõ sit vez. sed q nõ habet illud triplex bonũ qđ excusat coitũ t meretꝫ pmium. Item illud apl'i. Omne qđ nõ est ex fide peccatũ est. non ita intelligendũ est. vt q̃cquid fit ab infidelibus peccatũ sit. sed omne qđ fit cõtra fidem. id est cõscientiã male fit. t ad gehennã edificat. vel in omni eo qđ infidelis facit peccat. non q illud facit. sed q nõ eo modo illud facit quo debet. nõ referens ad debitũ finem.

Q legitimũ sit cõiugiũ infideliũ sed nõ ratum. t quare. i

Copula ergo maritalis que est inter infideles cõiugiũ est legitimũ. sed nõ ratuz. Legitimũ. q est inter legitimas psonas. sed nõ ratũ. q sine fide. Coniugiũ vero fideliũ est legitimũ t ratum. si tñ legitime sunt psone.

Aug. in li. de fide et op̃ibus

Q autē legitima sit infideliū cōiunctio. Aug. testat dicens. Uxor legitima societate cōiuncta sine vlla culpa relinquit si cū viro christiano pmanere noluerit. Ex hoc etiā pbat q̄ infideli ad fidem cōuerso aplūs cōsuluit infidelem nō dimittere. Qđ nō faceret. si nō esset inter eos legitimū cōiugiū. Legitimū est qđ legali institutōe vel puincie moribus nō cōtra iussionem dñi cōtrahit.

Ista est distinctio. xxxix. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̄ postq̄ supius determinauit de impedimētis matrimonij que faciūt psonā simpliciter illegitimā. Hic determinat de ipedimēto qđ facit eam illegitimā respectu alterius psone. Et tria facit. Primo enī oñdit q̄ dispar cultus psonas illegitimas facit ad cōtrahendū. Secūdo declarat vtr̄ duox infideliū matrimonialiter cōiunctox vnus ad fidez puersus posset relinquere nō cōuersum. Tertio qūo duox infideliuz nō possit esse verꝰ mr̄ionū. Prima ps vsq̄ ibi. Huic aūt videt obuiare. Scda vsq̄ ibi. Sz hoc nō est intelligēdū. Tertia vero vsq̄ ad finē dis. In spāli sentētia magistri stat in tribus. ppōibus quax p̄ma est hec. Diuerse religionis psone ad cōtrahēdū simul matrimonialiter sunt illegitime. Hāc magister ponēs. pponit primo q̄ matrimoniū cōtrahi nō pōt ab his q̄ sunt diuerse religionis. Dispar enī cultus facit psonas illegitimas ad cōtrahēdū. qđ pluribus autoritatibus. pbat. Postea obijcit in cōtrariū p aplm qui dicit q̄ si quis hz vxorē infidelē et hec psentit habitare cū isto. nō dimittet illā et silr dicit đ mulicre. Et rūdet q̄ qr illud dictū est scz q̄ q̄ sunt dispares in cultu ꝓtrahere nō pūt intelligendū est de illis q̄ existūt in dispari religione. cultu seu fide. q̄. s. sic manētes cōtrahere non possunt. Qđ aplūs ait intelligendū est de illis qui vnius infidelitatis fuerūt qñ ꝓiuncti sunt pꝰ modū vnꝰ sine altero ad fidē puersus est. qñ enī sic est. si infidelis cū fideli cohabitare psentit. tunc suadet aplūs fideli vt eā nō dimittat. qñ forte p fidelē saluāda est. pōt tñ licite fidelis infidelē dimittere. etiam cohabitare volentē. qr ipsa infidelitas est que dā fornicatio spūalis. ppter quā pōt vxor dimitti sicut. ppter fornicatiōem corpalē. que oia autoritatibus. pbat. Ex his infert scdam. ppositōem q̄ est. Fidelis vir pōt licite infidelē vxorē dimittere et ecōuerso. patet ex p̄missis. Postea querit Utr̄ ppter aliud vitiū q̄ infidelitatē possit dimitti. Et rūdet q̄ vir sine crimine pōt vxorem dimittere et ecōuerso vxor vtr̄ ppter quasdā ꝓcupiscētias q̄ aberrare faciunt aliam a lege dei et nō solū ppter infidelitatē. qđ autoritatibus. pbat. Postea q̄rit si fidelis infidelē dimittat vel infidelis a fideli recedat. vtr̄ liceat fideli aliam ducere Et arguit p autoritates ad vtrāq̄ ptē et ꝓrarietates dissoluens dicit. q̄ si fidelis dimittat infidelē volentē secū cohabitare siue ꝓtumelia saluatoris nō pōt alteram ducere ea viuēte. si vo infidelis discedat et dimittit fidelē volentē secū habitare nō tenet sequi discedentē sed licet ei alterā ducere. hoc aūt intelligendū est de illis q̄ i infidelitate cōiūcti sunt. sed si vterq̄ ad fidelitatē cōuersus est. vel si vterq̄ fidelis existēs matrimonio cōiunct⁹ et postea alter illorū a fidelitate discesserit et fidelē derelinq̄t nō dēt dimissus discedentē infidelē seq̄. tñ illa viuēte nō pōt aliā ducere. qr inter eos fuit ꝓiugiū ratū qđ dissolui nō pōt. Tertia ppō est hec. Cōiugiū infideliū minime esse ratū ptz ex hoc q̄ ois eox actio vilissime est pctī. Hāc mgr̄ insinuās dicit inter infideles nō esse cōiugia. qr eox copula nō est rata cū solui possit. nec eox cōiugia esse legitima. cū nō sint ex fide. oñe aūt qđ nō est ex fide pctī est fm aplm. Hoc idē etiā oñdit p Augꝰ. Mgr̄ aūt dicit q̄ inter fideles est legitimū matrimoniū qr est inter legitimas psonas. sed nō est ratū qr nō est cuz fide qđ p autoritates. pbat. Coniugiū aūt fideliū est legitimū et ratū si legitime sint psone. Et soluit dicēdo ad autoritatē beati Aug. Cōiugiū aūt infideliū vex est. sed nō hz illud triplex bonū qđ excusat coitū nec mereꝰ p̄miū. Exponit etiam illud aplī. omne qđ nō ex fide est pctī est. Et tñ in speciali de sentētia huius distinctōis.

De cognatiōe carnali et spūali et p̄ius de carnali.

DI. XL a

Hinc supest de cognatiōe aliquid dicere. Est aūt cognatio alia carnalis. alia spūalis. Primū de carnali cognatiōe et affinitate inspiciam⁹. Cognati ergo vel affines in septimo gradu vel infra copulari nō debēt. Unde Grego. Progeniem suā vnumquēq̄ vsq̄ ad septimā obseruare decernimus generatōz. et q̄diu se agnoscūt affinitate ppinquos. ad cōiugalem copulā accedere denegamus. qđ si fecerint. sepenū. Item Nicolaus papa. De cōsanguinitate sua nullus vxorē ducat vsq̄ post generatōem septimā vel quousq̄ pentela cognosci pōt. Itē. nulli ex ppinquitate sui sanguinis vsq̄ ad septimū gradum vxores ducāt. His autoritatibus alijsq̄ pluribus cōsanguineox cōiunctiones pbibenū vsq̄ ad septimū gradū. Quo aūt gdus ꝓsanguinitat cōputandi sint. Isidorus ostēdit sic.

Grego. epis gallilee.

De cōputatione graduū cōsanguinitatis. b

Series cōsanguinitatis sex gradibus dirimit hoc modo Filius et filia qđ est frater et sorox. sit ipe trunc⁹ illis seorsum seiūctis. Ex radice illius trūci egrediunt isti ramunculi. nepos et neptis pmus. pnepos et pneptis

Isidorus.

scōs. abnepos ⁊ abneptis tertius. adnepos ⁊ adneptis quartus. trinepos ⁊ trineptis q̄ntus. trinepotis nepos ⁊ trineptis neptis sextus. Attende q̄ sex g̃dus tm̃ ponit Jsidorus. q̄ truncum inter g̃dus nō cōputat. Alij vero qui septē gradus ponūt. truncū inter gradus cōputant. varie nanq; cōputanť gradus cōsanguinitatis. Alij cm̃ patrē in p̄mo g̃du. filios in scō ponūt. Alij p̄mū gradū filios appellant. negantes gradū cognatōis inter patrē ⁊ filiū esse. cū vna caro sint pater ⁊ filius. Autoritates ergo que cōsanguinitatis cautelā vsq; in septimū gradū ꝓhibent. patrē ponūt in p̄mo gradu. Jlle vo que vsq; ad sextum gradū ꝓhibent. p̄mū gradū filios appellāt. atq; ita fit vt eedē ꝑsone ꝑm hāc diuersitatē inueniank in. vj. ⁊. vij. g̃du. Patrē vo in p̄mo gradu ponit. qui fratres dicit esse p̄mū gradū. Hoc mō cōputat zacharias papa inquiēs. Parentele g̃dus talik cōputam⁹. Ego ⁊ frater meus vna generatio sum⁹. p̄mūq; g̃dū efficimus. Rursus filius me⁹ ⁊ fr̄is mei filius scḋa generatio sunt. ⁊ scōm gradū faciūt atq; ad hūc modū cetere successiones. Jnter illos vo q̄ sex cōputāt g̃dus et illos qui septē cōputāt gradus. nulla in sensu existit diuersitas. q̄uis i numero graduū varietas videak Ultima vo generatio si a fratribus sumat initiū numerandi septima inueniť.

Zacharias a ter cōputat

Quare sex gradus cōputanť.

C

Quare vo sex cōputet Jsidorus. ipse aperit dicēs. Consanguinitas dū se paulatim ꝓpaginum ordinibus dirimēs vsq; ad vltimū gradum ꝓtraxerit ⁊ ꝓpinquitas esse desierit. tunc p̄mū lex in matrimonij vinculū eam recipiet. ⁊ qdammodo incipiet reuocare fugientē Jdeo aūt vsq; ad sextum generis gradū cōsanguinitas ꝓstituta est. vt sicut. vj. etatibus mūdi generatio ⁊ hois status finiť. ita ꝓpinquitas generis tot g̃dibus terminet Jn his sex gradibus oia ꝓpinquitatū noīna cōtinenť. vltra q̄s nec affinitas inueniri nec successio pōt ampli⁹ ꝓpagari. Scōm alios septē g̃dus ideo cōputanť vt ita post septē gradus sponsus sponse iungať. sicut post hāc vitā que septē diebus agit ecc̄lia christo iungeť.

Quare septē

His aūt occurrit illō qō Greg. augustino angloꝝ ep̄o a quo req̄situs fuerat. q̄ta generatōe de beāt copulari. ſscribit sic. Quedā lex romana ꝓmittit. vt siue fratris vel sororis seu duoꝝ fratꝝ germanoꝝ seu duaꝝ soroꝝ. filius ⁊ filia misceanť. Sed experimēto didicimus ex tali cōiugio sobolez nō posse succrescere Vñ necesse est vt q̄rta vel q̄nta generatio fideliū licēter sibi cōiungať. Sed post multū tp̄is idē gregō. a felice messine sicilie p̄sule req̄situs. vt; augustino scripserit. vt angloꝝ q̄rta generatōe cōtracta m̄rimonia nō solueren. inter cetera talē reddidit rōem. Qō scripsi augustino angloꝝ ep̄o. ipsi etiā angloꝝ genti q̄ nup ad fidē venerat ne a bono qō ceperat metuēdo austeriora ſcederet. spāliter ⁊ nō generaliter me cognoscas scripsisse. Nec iō hec eis scripsi. vt postq̄ i fide fuerint solidati. si infra ꝓp̄iā ꝓsanguitatē inuēti fuerint nō sepeniť. aut infra affinitatis lineā. i. vsq; ad septimā generatōem iungaňť.

De dispensatōe grego. erga anglos.

Johannes chr̄isost. Constantinopolitan⁹ ep̄s.

Jsta est distinctio. xl. huius quarti libri. Jn qua mgr̄ postq̄ supius determinauit de ip̄edimētis matrimonij disparis cultus qō reddit p̄sonā illegitimā ad cōtrahendū respectu alicuius p̄sone ꝓpter distantiā ad ipsam. Hic determinat de ip̄edimētis matrimonij q̄ faciūt p̄sonā illegitimā ad cōtrahendū respectu alicuius p̄sone ꝓpť ꝓp̄inq̄tatē ad ipsam. Et tota sn̄ia magistri versať i hac distinctiōe circa hoc. s. q̄ cognatio carnalis ⁊ spūalis matrimoniū ip̄ediūt. Sententia i hac distinctōe stat in ista ꝓpositōe. Cognatio quedā ōr carnalis quedā vero spūalis. ⁊ infra quartū gradū nō p̄nt cognati inire m̄rimoniū. vt dic̄ decretalis. Hāc mgr̄ insinuās ꝓponit p̄mo de cognatōe ⁊ affinitate esse dicendū. ō q̄bus duab⁹ subdit q̄ cognati ⁊ affines in septimo g̃du ⁊ infra copulari nō p̄nt. qō p autoritates ꝓbat. Postea dicit q̄ gradus cōsanguinitatis a diuersis diuersi mode cōputanť. Quidā em̃ vt Jsiō. cōputat sex gradus. ipsum em̃ cōsanguinitatis truncū inter gradus nō cōputat q̄ inter patrē ⁊ filiū negat ee cōsanguitatis gradus. cū quasi sint vna caro. Si ergo supposito filio ⁊ filia fratre ⁊ sorore q̄si truncō. in p̄mo nepos ⁊ neptis. in scō. ꝓnepos ⁊ ꝓneptis. in tertio abnepos ⁊ abneptis. in q̄rto adnepos ⁊ adneptis. in q̄nto trinepos ⁊ trineptis. in sexto trinepotis nepos ⁊ trineptis neptis. Alij vero q̄ p̄rem in p̄mo gradu ponūt. inter patrē q̄dē ⁊ filiū ponūt ee cognatiōis gradū. Et hi septē gradus cōputāt. ⁊ q̄uis varij i nūero graduū inueniank. nulla tm̄ existit diuersitas q̄tū ad terminū sed tm̄ quantū ad .nitiū. Postea mgr̄ assignat huic cōputatiōis graduū rōem. Ultimo opponit in cōtrariū p Gregoriū q̄ scribēs Aug. anglicoꝝ ep̄o a quo requisitus fuerat quota generatione

deberent cõnubia fieri dicit q̃ possunt licite fieri in quarta ꝛ quinta generatõe Sed ad hoc rñdet ipsum dictũ Gregorij qui dicit se hoc nõ generali ter dixisse sed specialiter cõcessisse genti anglicoꝝ que nup ad fidẽ venerũt ne a bono qõ inceperãt metuendo austeriora recedãt. quibus tñ postea in fide solidatis dicit hoc nõ licite imo si infra consanguinitatis lineã ꝓpriã aut affinitatis lineam ꝓpriã septimã. s. generatõem inuenti fuerint copulati sepanꝫ. His dictis magistri addo ex dictis doctoꝝ alioꝝ q̃ magistri sentẽtia de gradibus cõsanguinitatis dudũ habita p̃ summũ pontificem est remota. Et tñ in speciali.

De gradibus affinitatis.

DI. XLI a

Hunc de affinitate videndum est. de qua Grego. ait. Porro de affinitate quã dicitis parentelã esse que ad virum ex pte vxoris seu que ex pte viri ad vxorem ptinet. manifesta ratio est. qꝛ si fm diuinã sententiã ego ꝛ vxor mea sumus vna caro. pfecto mihi ꝛ illi mea sua q̃ parentela ꝓpinquitas vna efficit. Quocirca ego ꝛ sororꝛ vxoris mee i vno et primo gradu erimus. filius vero eius scõo gradu erit a me. neptis vo in tertio Idq̃ vtrimq̃ in ceteris agendũ ẽ successionibus. Uxorẽ vero ꝓpinqui cuiuscũq̃ gradus sit. ita me oportet attendere. quẽadmodũ ipsius quoq̃ gradus aliq̃ femina ꝓprie ꝓpinquitatis sit. Nõ nimiꝝ vxori mee de ꝓpinq̃tate viri sui in cunctis cognationis gradibꝰ ꝓuenit obseruare. Qui vero aliorsum sentiũt antixp̃i sunt. Item iulius papa. Eq̃liter vir ꝓiungatur ꝓsanguineis ꝓp̃ijs et ꝓsanguineis vxoris. Itẽ ysidorus. Sane consanguinitas q̃ in ꝓprio viro confuãda est. etiã in vxoris parentela de lege nupciarũ custodienda est. quia constat eos duos fuisse in carne vna. Jdeoq̃ communis est illis vtraq̃ parentela. Item Julius papa. Nullũ in vtroq̃ sexu pmittimus ex ꝓpinquitate sui sanguinis vel vxoris vsq̃ in septimum generationis gradum vxorem ducere. vel incesti macula copulari. quia sicut non licet cuiq̃ de sua cõsanguinitate christiano. sic nec de cõsanguinitate vxoris coniugem ducere ꝓpter carnis vnitatem. Item gregorius. De affinitate cõsanguinitatis p̃ gradus cognationis placuit vsq̃ ad septimam generatiõem obseruare. Nã et hereditas rerum p̃ legales instrumẽtorum diffinitiones sancita. vsq̃ ad septimum gradum heredum ptendit successionem. Non eñ eis succederent. nisi de ꝓpagine cognatiõis deberẽt. His autoritatibus insinuat. ꝛ que sit affinitas ꝛ vsq̃ ad quem gradũ sit obseruanda scz vsq̃ ad septimũ.

In ꝯcilio mdensi.

Varie traditiones de affinitate. b

Sed alij videtur cõcedere in quinta generatiõe inter affines cõtrahi cõiugium. ꝛ in quarta etiaz si cõtractum fuerit nõ separari. Ait eñ Fabianus papa. De ꝓpinquis qui ad affinitatem p̃ virum ꝛ vxorem veniũt. defuncta vxore vel viro in quinta generatiõe iungant. In quarta si inuenti fuerint nõ separent. In tertia vero ꝓpinquitate nõ licet vxorem alterius accipere post obitũ eiꝰ. Equaliter vir iungat in matrimonio eis qui sibi cõsanguinei sunt. ꝛ vxoris sue consanguineis. post mortem vxoris. Ecce hic cõceditur in quinta vel quarta ꝓpinquitate affiniũ fieri cõiugium. Julius etiam papa ait. Statutũ est vt relictam patris vxoris sue. relictam fratris vxoris sue. relictaz filij vxoris sue. nemo sibi in matrimonium sumat. relictã vxorem cõsanguineorum vxoris sue vsq̃ in tertiã ꝓgeniem nemo in vxorẽ sumat. In quarta vero et quinta si inuenti fuerint nõ separent. Ecce q̃ varie de affinitatis obseruati/one loquũtur autores. Alij enim vsq̃ ad septimum gradũ eam obseruari sanciunt. Alij vero in quinto vel quarto matrimonia contracta non diuidunt. Sed illi veritatis rigorem. isti miseri/cordie dispensationem videnꝫ ꝓponere. Potest eñ ecclesia dispẽsare in copula affinium vsq̃ ad tertium gradũ. sicut grego. dispensauit in quarto gradu cõsanguinitatis. Illud autem nõ est p̃tereundum quod Grego. venerio epo scripsit. Sedem apostolicã cõsulere decreuisti. si mulier copula nuptiali extraneo

Fabianus ppa.

Julius papa

Gregoriꝰ.

Ex ꝯcilio maciensi.

viro cõiuncta cognationi eius ptineat. si eo defuncto cognatio maneat. vel sub alio viro cognatiõis vocabula dissoluãtur. vel si susceptę soboles possunt legitime ad priꝰis viri cognatiõis transire copulã. Si vna caro fuerit. qũo aliquis eoꝝ potest ꝑpinquus vni ptinere. nisi ptineat alteri. Hoc minime posse fieri credendũ est. Porro vno defuncto. in supstite affinitas nõ delet. nec alia copula cõiugalis affinitatem copule priꝰis soluere valet. sed nec alterius cõiunctionis soboles placet ad affinitatis priꝰis viri cõsortiũ transire. Si quis ergo sacrilego ⁊ temerario ausu i defuncto querit ꝑpinquitatẽ extinguere. vel sub altero affinitatis vocabula dissipare. vel susceptas soboles alterius copule ꝑpinq tati ꝓꝰis credit legitime sociari. hic negat dei verbũ validum esse quod dixit. Erũt duo in carne vna Ecce hic phibet si mortuo primo viro vxor eius alij nupserit. filios de secũdo viro genitos ducere vxores de cognatione priꝰis viri. qꝝ filij mediante matre ad cognatõnem priꝰis viri ptinent. cũ quo mater eorũ vna caro extiterat. Hoc idẽ etiam innocentius papa ait. Si qua mulier ad secũdas nuptias trãsierit. ⁊ ex eis sobolẽ genuerit. nullatenus põt ad cõsortium cognatiõis priꝰis viri ptingere. Hoc aũt obseruandũ est vsq; ad septimũ generis gradũ. sed maxime vsq; ad tertiũ et qr/tum sicut supra positũ est.

innocẽtius papa.

Si ꝯiugium sit inter eos qui nota ꝯsanguinitate diuidunt c

Item sciendũ est q; ecclesia infra ꝑdictos gradus cõsanguinitatis ꝯiunctos separat. Si autem ignoraãter cõiuncti fuerint in ꝯspectu ecclesie ⁊ postmodũ ꝓbata cõsanguinitate eiusdẽ iudicio sepati. Querit vtꝝ copula illa cõiugiũ fuerit. Quibusdã videt nõ fuisse cõiugium. qꝝ nõ erant legitime ꝑsone. sed tñ de crimine excusant ꝑ ignorantiã. ⁊ quasi cõiugiũ reputat. qꝝ bona fide ⁊ ꝑ manũ ecclesie ꝓuenerũt Vñ ⁊ filij eoꝝ legitimi habent.

Quibus ꝑsonis testificantibus sint diuidenda ꝯiugia. d

Alij vo dicunt fuisse ꝯiugium licet nõ essent legitime ꝑsone. qꝝ talium cõiunctiones vocant canones cõiugia. vbi de ꝑsonis agitur quarum testimonio cõsanguineoꝝ sit diri/menda ꝯiunctio. Vnde vrbanus papa Si duo viri vel tres ꝯsanguinitatẽ iure iurãdo firmauerint. vel ipsi forte cõfessi fuerint ꝯiugia dissoluant. Si vo neutꝝ ꝯtigerit epi eos ꝑ fidẽ christi obtestent. quatenus palã fateant si se recognoscũt ꝯsanguineos. si se iudicio epoꝝ segregauerint alia matrimonia nõ ꝓhibeant cõtrahere. Idẽ. Notificamus tibi vt cum tres vel duo ex ꝑpinqoribus eius ꝙ accusant hãc ꝑpinquitatẽ iuramẽto firmauerint. vel si duo vel tres ex antiqoribꝰ ianuẽsibus ꝙbus hec ꝑpinquitas est nota ꝙ bone fame ⁊ vacis testimonij sint. remoto amore. timore. pcio. ⁊ oi malo studio. ꝑdicta firmauerint. sine mora cõiugia dissoluant. Cõsanguineos vo extraneoꝝ nullus accuset. vel ꝯsanguinitatẽ in sinodo cõputet. sed ꝑpinqui ad quoꝝ noticiã ptinet. Si aũt pgenies tota defecerit. ab antiquioribus ⁊ vacioribus ꝙbus ꝑpinquitas tota nota sit. eps canonice requirat. ⁊ si inuẽta fuerit. separent. Ecce ꝙbus accusantibus ⁊ testificantibus dirimẽda sit cõsanguineoꝝ cõiunctio que cõiugium vocat.

Richario Januensi epo.

Distinctio vtilis. e

Hic dicendũ est q; aliud est fornicatio. aliud stupꝝ. aliud adulteriũ. aliud incestꝰ. aliud raptꝰ. Fornicatio licz sit genꝰ ois illiciti coitꝰ ꝙ fit extra vxorẽ. tñ spãliter intelligit in vsu viduaꝝ vel meretricũ vel ꝯcubinaꝝ. Stupꝝ ꝑprie est virginũ illicita defloratio. Adulteriũ est ꝙsi alieni thori violatio. vñ adulteriũ dr ꝙsi alteri thori accessio Incestꝰ est ꝯsanguineaꝝ vl affiniũ abusus. Vñ incestuosi dicũt ꝙ ꝯsanguineis vl affinibꝰ suis abutunt. Raptꝰ admittit cũ puella violent a domo pris educit. vt corrupta i vxorẽ habeat. siue puelle siue pentibꝰ vis illata ꝯstiterit. hic morte mulctat. sed si ad eccl̃am cũ rapta ꝯfugerit. ꝑ priuilegio eccl̃ie mortis impunitatẽ meret. Attendendũ est etiã illud alexãdri ꝙ ait. ex ff sorore ve vxoris tue ꝯgnati dicũt. eq̃uocatõis iur fit. ⁊ neces

Fabianus papa.

Quid sit fornicatio
Quid sit stupꝝum.
Quid sit adulterium.
Quid sit incestus.
Quid sit raptus.

sitate vulgaris appellationis potius q̄ vlla cognatiōis causa. Uxor em̄ fratris fratrissa potius q̄ cognata vocat Mariti frater leuir dicit. Duor fratr vxores. ianitrices vocant quasi eandem ianuam intrātes. Uiri sor glos appellatur. Sororis autē vir nō habet speciale nomen nec vxoris frater.

Jsta est distinctio. xlj. huius quarti libri. In qua mgr̄ postq̄ supius determinauit de impedimēto cōsanguinitatis. Nic determinat de impedimento affinitatis. Et tria facit. Primo em̄ ostendit q̄ affinitas matrimoniū impedit cōtrahendū z cōtractū dissoluit. Scō quedā vicia distinguit. Tertio noīa affinitatū adiungit. Primū facit vsq̄ ibi. Nic dicendū est. Scōm vsq̄ ibi. Attendendū est etiā illud Alexandri. Tertiū vero vsq̄ ad finē dis. In speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpōibus quar prima est hec. Qui infra affinitatis gradū ꝓhibitū cōiunguṅ habita noticia ab inuicē sepanṅ. z tm̄ eor filij legitimi habeanṅ. Hanc mgr̄ insinuans ꝓponit primo q̄d sit affinitas dicēs q̄ est pentela que ad vir ex pte vroris z ad vrorem ex pte viri ptinet qz em̄ vir et vxor vna sunt caro rōnabl'iter ꝓpinquitas z pentela vnius efficit alterius vt sit vna vtriusq̄. Ut vir z sor vroris sunt in primo gradu. filij vo sororis sunt in scō gradu a viro. neptis vo in tertio gradu z sic deiceps. Dicit em̄ q̄ affinitas vsq̄ ad septimū gradū generatōis matrimoniū ipedit sic z cōsanguinitas qō autoritatibus ꝓbat. Postea obijcit in cōtrariū p autoritates que dicūt q̄ inter affines pōt cōiugiū cōtrahi in quarto z q̄nto generatōe. Et rndet q̄ autoritates sunt intelligēde fm misericordie dispensatōem. pōt tm̄ etiaz dispensari in copula affiniū vsq̄ ad tertiū gradū. sicut etiā Gregorius dispēsauit in quarto gradu cōsanguinitatis. Postea querit vtr affinitas manēat q̄uis transeat matrimoniū. vt si mulier alicui viro copulata ad cognatōem eius ptineat vtr eo defuncto matrimoniū maneat vl dissoluat. Et determinat p plures autoritates q̄ maneat affinitas matrimonio trāscunte que affinitas impedit matrimoniū ad p̄determinatos gradus acsi matrimoniū ꝓmaneret. Postea dicit q̄ cōiunctos infra p̄dictos gradus cōsanguinitatis vel affinitatis ecclesia sepat. Querit etiā si ignorāter in conspectu ecclesie cōiunguṅ z postmodū cōsanguinitate ꝓbata eiusdē iudicio ecclesie sepanṅ vtr illa copula fuit cōiugiū. Et rndet q̄ quidā dicunt q̄ nō erant psone legitime ideo nō fuit cōiugiū. Excusaṅ tm̄ p ignorantiam a crimine. qz bona fide et p manū ecclesie cōueniunt. Un̄ z filij eor legitimi habenṅ. Alij vero dicunt fuisse cōiugiū q̄uis non fuerūt psone legitime qz canones tales cōiunctiones legitimas vocant Addit etiā quor testimonio hec cōiunctio sit diuidēda. z dicit q̄ p tres vl duos ex ꝓpinquioribus qui iuramento cōfirmāt hoc vr esse qō dicunt vel si ꝓgenies tota deficeret p antiquiores quibus tota ꝓpinquitas nota sit assertū fuerit q̄ affines sint. nō sine mora separandi sunt. qō autoritatibus ꝓbat. Scōa ꝓpositio est hec. Quc sit differentia inter stupr. adulteriū. incestum. z fornicatōem. hec lra dat sufficiēt̄ explanatōem. Hanc insinuās distinguit diuersa peccata scz fornicatōem. stupr. adulteriū. incestum z raptū dicens. q̄ q̄uis fornicatio sit genus oīs illicati coitus qui fit extra vxorē. tm̄ specialiter intelligenda est abusus viduar vel meretricū vel cōcubinar. Stupr vero est virginū illicita deloratio. Adulteriū est aliena thori violatio. Incestus vero est cōsanguinear vel affinium abusus. Raptus vero est cū puella violēter de domo p̄ris educit vt corrupta in vxorē habeat. Tertia ꝓpositio est hec. Ut cautius fiant cōiugia ponit mgr̄ quedā affinitatū noīa. que insinuās dicit q̄ frater vroris z sor eius dicunṅ cognati viri ꝓpter nominum carentiam. vxor vero fratris dicitur potius fratrissa q̄ cognata. Frater vero mariti dicitur leuir. vrores vero duorum fratrum ianitrices vocanṅ. quasi eandem ianuā intrātes. Sor vero viri vocat glos. vir aūt sororis nō habet spāle nomen nec sororis frater. Et nr notanter quedā affinitatū nomina. qm̄ nomina singulariū affinitatum nō sunt imposita ꝓpter occultas rer ꝓprietates nos latentes. sed circumloquunṅ alijs nominibus. ideo necesse est vnū nomen plura significare vt inquit Philosophus. Et tm̄ in speciali ō sentētia huius distinctionis.

De spūali cognatione.

DI. XLII a

De parentaliū graduū famosa questione aliquid licet minus sufficienter dixim̄us. Jam de spūali cognatiōe addamus. que etiā psonas impedit vt nō sint legitime ad ineūdas nuptias. Tria quedā sunt. cōsanguinitas. affinitas. et spūalis germanitas. Cōsanguinitas est inter eos qui iunguṅ fm lineā generis Affinitas inter eos qui genere quidē nō sunt cōiuncti. sed mediante genere sunt sociati. vbi gra. Uxor filij fratris mei q̄ nō est de genere meo. p ipsum q̄ est ō genere meo mihi affinis facta est z ego illi. Spūalis ꝓximitas est inter cōpatrē et cōmatrē. z inter eos q̄r vnus alter ō sacro fōte leuauit. vel in cathezizatōe aut cōfirmatōne tenuit. Est etiā inter filios eiusdē bois carnales z spūales.

Qui sint filij spūales. b

Spūales filij sūt q̄s de sacro fonte leuam⁹. vel in cathezizatōe seu cōfirmatōe tenem⁹. Filij etiā z filie spūales eor sunt. q̄ trine mersionis vocabulo eos sacro baptismate tingūt. Dicit etiam spūalis filia sacerdotis q̄ ei pctā sua cōfiteī. vnde Simachus papa

Oēs quos in penitētia suscipimus ita nostri spūales sunt filij. vt ⁊ ipsi qs vel nobis suscipiētibus vel sub trine mersionis vocabulo mergētibus vnda baptismi regenerauit. Siluester etiā ammonet vt ad suā filiā penitentialem nullus sacerdos accedat q⁹ scriptū est. Omnes quos in penitētia accepimus ita nostri filij sunt vt in baptismo suscepti. quoꝝ omniū flagitiosa est cōmixtio. Q⁹ autem cōpater ⁊ cōmater sibi iungi nequeant. nec pater spūalis nec mater filie vel filio spūali. ex cōcilio maguntinensi docet. De eo qō interrogasti si aliquis filiolaꝫ suā duxerit vxorem. ⁊ de eo qui cōcubuit cū matre spūali. ⁊ de eo qui filium suū baptisauit ⁊ vxor eius eū de fonte suscepit: hac causa vt discidiū fieret cōiugij: si post in tali copula possunt pmanere? sic respondendū est. Si filiolam aut cōmatrem suā aliquis in cōiugiū duxerit. separandos esse iudicamus. ⁊ graui penitentia plectēdos. Si vero cōiuges legitimi vel vnus vel ambo ex industria hoc fecerint vt filiū suum de fonte susciperent. si innupti manere voluerint bonum est. Sin aūt. grauis penitētia insidiatoꝛi iniungat ⁊ simul maneant. et si puaricatoꝛ cōiugij supuixerit. acerrima penitētia mulcteꝫ ⁊ sine spe cōiugij maneat. Ex his apparet q⁹ aliquis filiolaꝫ suam vel cōmatrem nō potest sibi copulare nuptialiter. ⁊ si pūmptum fuerit separandi sunt. Qui aūt legitime ꝯiuncti sunt nō ideo separandi sunt. q⁹ alter eorum insidiose filiū de fonte leuauit. Qō etiam nicolaus cōfirmat dicens. Nosse desideras vtꝝ mulier que viri filiuꝫ ex alia femina genitū de sacro fonte leuauerit postmodū possit cū eodem viro copulari. Quos ideo cōiungi posse decernimus. q⁹ fm canones sacros nisi amborum cōsensu. nullius religionis obtētu debet ꝯiunx dimittere ꝯiugem. cū apl's pcipiat. Nolite fraudari inuicē nisi forte ex cōsensu ad tēpus ⁊c. Item. Dictū est nobis quasdā feminas desidiose. q̄sdam vero fraudulēter vt a viris suis separentꝫ. pprios filios coram epis ad cōfirmandū tenuisse. Q̄ñ nos dignū duximus. vt si qua mulier filiū suum desidia aut aliqua fraude coraꝫ epo tenuerit ad cōfirmandū ꝓpter fallaciā vel fraudē. q̄diu viuat penitentiam agat. tñ a viro suo nō separeꝫ. Item iohes papa. Ad limina sancti petri homo noie stephanus veniēs. nostro pōsulatui innotuit q⁹ filiū suū in extremo vite positū nōdum baptismi vnda lotū. absentia sacerdotū cogente baptisauit. eūq⁹ pprijs manibus suscepit. atq⁹ p hmōi negocio. reuerentia tua pfatum hoiem a sua cōiuge iudicauit esse separandū. qō fieri nullatenꝰ debet dicēte scriptura. Qō deus cōiunxit homo nō sepet. Et dñs nō dimittere vxorē nisi causa fornicatōnis iubet. Et nos tāta autoꝛitate freti dicimus dimittendū esse et inculpabile iudicandū qō necessitas intulit. Nā baptisandi opus laicis fidelibus. si tñ necesse fuerit libere cōcedit. Q̄ñ si supradictus homo filiū morientē aspiciēs ne aiam ppetuo pire dimitteret. vnda baptismi lauit vt eū ō potestate mortis eripet. bene fecisse laudat. Ideoq⁹ sue vxori sibi iā oliz legitime sociate impune dū vixerit iudicamus manere ꝯiunctū. nec ob h̄ separi debere. His alijsq⁹ pl'ibus autoꝛitatibꝰ edocet ꝯiuges nō eē sepandos si post legitimā copulā alter alterius filiū de fonte leuauerit. vel in cōfirmatione tenuerit.

Johānes papa anselinocense ecclie episcopo.

Quid pmissis obuiet c

His aūt obuiare videt qō Beusdedit papa ait ꝓuenit ad nos oyaconus sanctitatis vre epl'aꝫ deferens q⁹ quidā viri ⁊ mulieres pterito sabbato pascali p magno populi incursu nesciētes filios suos suscepissent de lauacro. Cupis ergo scire an ppter hoc debeant viri ac mulieres ad pprium vsum redire vel nō. Nos vo hac re mesti. prioꝛ inquisiuimus dicta. ⁊ inuenimus in archinis. i. in armarijs apl'ice sedis. iam talia cōtigisse in pluribus ecclesijs. quaꝫ episcopis ab hac apl'ica sede volentibus scire vtꝝ viri ac mulieres redirent ad pprium thoꝝ. beate memorie sancti patres Julius papa Innocētius et celestinus cū epoꝝ plurimoꝝ cōsensu in apl'oꝝ principis ecclesia psidentes. talia rescripserunt ⁊ cōfirmauerunt. vt nullo modo se in cōiugio reciperent viri ac mulieres quicunq⁹ hac ratione susceperunt natos. sed separarent se. ne suadente diabolo tale vitiū inualescat.

Item si quis filiastr vel filiastram suaz ante epm tenuerit ad cõfirmationem. se pareꝯ ab vxore sua. ⁊ aliam nunq̃ accipiat. Hec aũt vel ad terroꝛez dicta sunt nõ q̃ ita esset faciendũ. sed ne illud fieret summo opere cauendũ. vel de illis est intelligendũ. qui priꝰ filios suos vicissim de fonte susceperunt. q̃ fierent cõiuges. Pꝛemissis aũt autoꝛitatibus oino cõsentiendũ est. vt siue ꝓpꝛiũ siue tm̃ viri filium. mulier de fonte susceperit nõ ideo a viro separeꝯ. Quod ⁊ de viro similiter optet intelligi.

De copula spũalium vel adoptiuoꝝ ⁊ naturaliũ filioꝛũ. d

Qꝛ aũt spirituales vel adoptiui filij naturalibus copulari nequeant. Nicolaus papa testaꝯ ita inquiẽs. Ita diligere debet homo eũ qui se susceꝑit de sacro fonte sicut patrem. Inter fratres ⁊ filios spũales gratuita et sancta cõmunio est. que dicenda non est cõsanguinitas sed habenda spũalis ꝓximitas. vñ inter eos arbitroꝛ nõ posse fieri legale cõiugiũ. qꝛ nec inter eos q̃ natura. ⁊ eos qui adoptiõe filij sunt. venerãde leges matrimonia cõtrahi pmittũt. Item si inter eos nõ cõtrahit matrimoniũ quos adoptio iungit. quãto potius a carnali optet inter se cõtubernio cessare. quos p celeste sacramentũ regeneratio sancti spũs vincit.

Nicolaus papa ad cõsulta bulgaroꝝ.

Si filij qui ante paternitatẽ vel post nati valent ꝓiungi e

Hoc autez quidã volunt intelligere de illis tm̃ filijs quibus cõpatres facti sunt. De alijs vero qui ante cõpaternitatem vel post geniti sunt cõcedunt q̃ legitime ⁊ licite iungi possunt. Quibus videtur cõsentire. Urbanus scõs dicens. Sup q̃bus cõsuluit nos tua dilectio. hic videt respondendũ vt ⁊ baptisimus sit. si instante necessitate femina puer in noie trinitatis baptisauerit. ⁊ q̃ spũaliũ pentũ filij vel filie. ante vel post cõpaternitatẽ genite possunt legitime cõiungi. ꝓter illã pso/nam qua cõpatres effecti sunt.

De copula filioꝝ qui ante cõpaternitatẽ vel post nati sunt. Urbanus papa.

Dascalis papa. f

Pascalis vero secundus. post cõpaternitatẽ genitos copulari phibet scribẽs regino epõ. Post susceptũ filiũ de fonte vel filiã spũalem q̃ ex cõpatre vel ex cõmatre fuerint nati matrimonio iungi nõ possunt. Illõ etiã notandũ est qõ in tribuensi cõcilio legit Si q̃s sue spũalis cõmatris filiã fortuitu ⁊ ita cõtingente rex casu in cõiugium duxerit. maturioꝛi seruato cõcilio habeat atq̃ legitimo cõnubio honeste operam det.

Ex tribuensi cõcilio.

Si quis ducere possit duas cõmatres alterã post alterã. g

Solet etiaz queri si cõmatrẽ vxoꝛis post eius obitũ q̃s ducere valeat. De hoc nicolaꝰ papa sic scribit. Sciscitaꝯ a nobis sanctitas vestra si quis duas ꝓmatres habere valeat. vnã post alterã. In q̃ meminisse debes scriptum esse. erũt duo in carne vna. Cũ ergo cõstet q̃ vir ⁊ mulier vna caro efficiunt. restat vir cõpatrem cõstitui mulieri. cuius assumpta vxoꝛ. cõmater erat. ⁊ ideo vir illi femine nõ posse ꝓiungi que cõmater eius erat. cuz qua idem fuerat vna caro effectus. Huic aũt illud cõtrarium videt. Qui spũalem hz cõpatrem cuius filiũ de lauacro acceperit. ⁊ vxoꝛ eius cõmater nõ est. licet ei defuncto cõpatre suo. eius viduã ducere in vxorẽ. quos nulla generatio spũalis secernit. Item ex epla pascalis pape. Post vxoris obitũ cũ cõmatre vxoris cõiugio copulari. nulla ratio vel autoꝛitas videt phibere. Non em̃ p carnis vnionẽ. ad vnionem spũs ptransit. Sed sciendum est q̃ autoꝛitas nicolai de illo ait qui vxoꝛi sue debitũ reddit postq̃ cõmater illius extitit. Alie vero autoꝛitates de illo agũt cuius vxoꝛ postq̃ a viro suo derelinquit illius cõmater efficit. nec post cõpaternitatem a viro suo agnoscit. vt de viro potius agunt. cuius vxoꝛ ante defungit q̃ ab eo agnoscat.

Ex tribuensi cõcilio.

Nicolaus papa Constañ. epõ.

Si vir ⁊ vxor possint simul tenere puer. h

Solet etiaz queri si vxor cū viro simul debeat in baptismo suscipe puer. de hoc Urbanus ait. Q vxor cū marito in baptismo simul nō debeat suscipe puer. nulla autoritate vidē vel reperiē phibitū. Sed vt ipsa puritas spūalis paternitatis ab omni labe et infamia cōseruē immunis. decreuimus vt vterqz simul ad hoc aspirare nō psumant. Quia vero piaculare flagitiū cōmisit qui duabus cōmatribus vel sororibus nupsit. magna penitētia debet ei iniungi.

Be secundis ⁊ tertijs nuptijs et deinceps. i

Sciendū est etiaz q nō solū prime vel scde nuptie sunt licite sed etiā tertie ⁊ quarte nō sunt dānande. Uñ Aug⁹. Secūdas nuptias omnino licitas apl's cōcedit. De tertijs aūt ⁊ quartis ⁊ de vltraqz pluribus nuptijs solēt hoies mouere questionē. Sed q̄s audeat diffinire qō nec apl'm video diffinisse. Ait em̄. Si dormierit vir eius cui vult nubat. Non dicit primus vel scds vel tertius vel q̄tuslibet. nec nobis diffiniendū est. qō nō diffinit apl'us. Uñ vt breuiter respondeā nec illas nuptias debeo damnare. nec eis verecundiā numerositatis auferre. nec cōtra humane verecūdie sensum audeo dicere. vt quotiens voluerint nubāt. nec ex meo corde p̄ter scripture autoritatē quotaslibz nuptias damnare. Jdē testaē hiero. Ego nunc libera voce exclamo nec dānari in ecclesia bigamā imo nec trigamā ⁊ ita licere quinto ⁊ sexto quēadmodū secūdo marito nubere. Apl'us tñ bigamos a sacerdotali honore excludit. Sed hoc nō facit p vitio bigamie. imo p sacramēti vtute. vt sit vna vnius sicut vnica vnici Illud tñ cesariēsis cōcilij videē innuere bigamiā esse peccatū. Presbiter inquit in nuptijs bigami prandere nō cōuenit qz cū pnia bigamus indigeat. quis erit p̄sbiter qui talibus nuptijs possit p̄bere ꝓsensum. Sed hoc de illo intelligi p̄t qui p̄me vxori insidiatus putaē desiderio scde. vel p signaculo sacramēti illud dicit. qō in bigamo nō seruaē. Ambro. etiā dicit. q prime nuptie tñ a dño sunt institute. scde vero sunt pmisse. ⁊ prime nuptie sub benedictione dei celebrant sublimiter Secūde vero etiaz in p̄senti carent gloria.

Aug. in li. de viduitate.

Amb. super epl'am ad Corinth.

Jsta est distinctio. xlij. huius quarti libri. In qua mgr̄ postq̄ supius egit de impedimēto ꝓpinquitatis carnalis. Hic aūt agit ō impedimento ꝓpinquitatis spūalis. Et quatuor circa hoc facit. Primo em̄ ostendit qūo cōsanguinitas ⁊ affinitas etiā cognatio spūalis impediunt matrimoniū. Secundo qūo ex baptismo ⁊ cōfirmatione cognatio quedā cōtrahitur ꝓpter quod matrimoniū iuste dissoluit. Tertio qūo vir ⁊ vxor licite de baptismo puer̄ simul leuare nō possunt. Quarto qūo tertie vel quarte nuptie nec phibite nec damnabiles existunt. Primū facit a principio distinctionis vsqz ibi. Spūales filij sunt. Secundū ab inde vsqz ibi. Solet etiam queri. Tertium vsqz ibi. Sciendū etiam. Quartū vsqz ad finē distinctionis. In speciali sentētia magistri stat in quatuor ꝓpositionbns quar̄ prima est hec. Matrimoniū impediunt cōsanguinitas ⁊ affinitas et etiam spūalis germanitas. Hanc magister insinuans ꝓponit primo post p̄dicta dicendum esse de cognatione spūali. que etiam reddit p̄sonas illegitimas ad cōtrahendum Distinguit aūtē tria que ꝓpinquitatē dicunt ⁊ matrimoniū impediunt. s. cōsanguinitatem ⁊ affinitatē ⁊ spūalem ꝓpinquitatem. Et dicit cōsanguinitas est inter eos q̄ iungunē sm lineam generis. Affines aūt sunt qui nō generatione sunt ꝓiuncti sed mediante cōiunctōe carnali sunt sociati. Sed spūalis ꝓpinquitas dicē illa que est inter cōpatrē pueri carnalem ⁊ cōmatrem spūalem. ⁊ inter illos quor̄ vnus alterū de sacro fonte leuauit. aut in cathezizatiōe vel in cōfirmatione tenuit. ⁊ inter filios eiusdē hominis carnales ⁊ spūales. Scda ꝓpositio est hec Duntaxat ex duobus sacramētis. s. baptismo ⁊ cōfirmatione spūalis cognatio oriē ex qua matrimonij cōtractus dissoluit. Hanc magister insinuans dicit q̄ spūales filij sunt quos de sacro fonte leuam⁹ vel quos in cōfirmatione tenemus. Dicitur filius vel filia spūalis ipsius sacerdotis qui vel que ei sua peccata cōfitetur vel quam baptisat. quod autoritatibus ꝓbat. Postea dicit q cōmater ⁊ pater sibi in matrimonio cōiungi non possunt. vt pater spiritualis filie spirituali. nec mater spūalis filio spirituali. ⁊ si factum fuerit debent separari. Si autem post legitimum matrimonium cōtractum alter cōiugum insidiose scilicet vt ab alio separetur filium de sacro fonte leuauerit aut in cōfirmatione tenuerit. non ꝓpter hoc sunt sepandi. qui aūt hoc fecerit pnīa castigādus est. Obijcit tñ cōtra hoc magister p quasdā autoritates quc exp̄sse dicūt eos q̄ de lauacro natos susceperūt sepandos esse. Mgr̄ aūt soluit illa dicta esse ad terroz̄

vt sine ope teneant nō aūt q ita sit faciendū. vel il le autoritates loquunt de illis qui prius q̄ iuges fierēt filios suos vel viroꝝ de fonte sacro suscepe rūt. Postea dicit q filij spūales vel adoptiui alicu ius naturalibus filijs nō possunt iungi in matri monio. qđ autoritatibus ꝓbat. Quidā tñ volūt tñ intelligere de illis filijs quibus cōpatres facti sunt. De illis vero qui ante cōpaternitatē vel post geniti sunt cōcedūt q licite ⁊ legitime cōiungi pos sunt. ⁊ ꝓ his facit autoritas vrbani pape. Quedam tñ autoritas dicit etiā post cōpaternitatē ge nitos copulare nō posse. Postea querit vtꝝ quis cōmatrē vxoris sue post eius obitū in vxorē duce re possit. Et rñdet q nō. quod autoritatibus cō firmat. Obijcit tñ cōtra hoc ꝓ quasdam autoritates quaꝝ dat intelligentiā. Tertia ꝓpositio ē hec Vir ⁊ mulier vxor eius nō possunt licite puerꝝ de baptismo suscipe. Hanc insinuās querit. Si vxor simul cū viro debeat in baptismo puerꝝ suscipere. Et rñdet ꝓ autoritatē vrbani pape q nō. Quarta ꝓpositio est hec. Tertie ⁊ quarte ⁊ quinte nup tie nō sunt damnande. tñ ꝑme sunt solēniter ve nerande. Hanc eñ ꝓpositōem mgr insinuans di cit. q nō solū ꝑme nuptie sunt licite. sed etiā se cunde nuptie ⁊ tertie quarte ⁊ quinte damnande nō sunt. Qđ etiam autoritatibus ꝓbat. Q autē apl's bigamos a sacerdotali honore excludit. hoc nō facit ꝓ tanto vitio bigamie. sed ꝓ sacramenti signaculo qđ ibi nō seruaꝝ. Vñ etiā ꝑme nuptie sub benedictōe celebrāntur. Et tñ in spāli.

De resurrectionis ⁊ iudicij cō ditione.

DI. XLIII a

Postremo de cōditione resurrectiōis ⁊ mō resurgentiū. necnō ⁊ de iudi cij ⁊ misericordie qualitate breuiter dis serendū est. Omnibus questiōibus que de hac remoueri solēt satisfacere nō va leo. resurrecturā tñ carnem oīm quicun q nati sunt atq nascentur ⁊ mortui sunt et morientur nullatenus ambigere debet christianus. Ait eñ Esaias. Resurgēt mortui. ⁊ resurgēt q̄ erant in sepulchris et apl's. Nolumus vos igno. fra. ō dor. vt nō cō. sicut ⁊ ceteri q̄ spem nō habent scz resur. Hoc eñ vobis di. in ver. do. qz nos qui vi. qui re. su. nō p̄. eos q̄ dor. Qñ ipse do. in iussu ⁊ in vo. ar. ⁊ in tu. dei des. de ce. ⁊ mor. qui in christo sunt re. primi. Deinde nos qui vi. qui relin. si. ra. cū illis in nu. obui. christo in aera. et sic semp cū dño erimus. His ꝝbis et ꝝitas resurrectōis ⁊ causa atq ordo re surgentiū p̄clarissime insinuaꝝ.

De voce tube. b

Causa enim resur rectionis mortuoꝝ erit vox tube que in aduentu iudicis ab oībus audiet. ⁊ cu ius virtute excitabunt mortui. ⁊ de mo numentis resurgent. Vñ ꝓpheta. Dabit voci sue vocē virtutis. i. effectū resu scitandi mortuos. Et iohes euāgelista ait. Venit hora in qua oēs qui in monu mentis sunt audient vocē filij dei ⁊ pce dent qui bona fecerūt in resurrectōnem vite. qui vero mala egerūt in resurrecti onem iudicij. Si vero querit cuius vel qualis erit vox illa. Apl's dicit q erit ar changeli. i. ipsius christi qui est ꝑnceps archangeloꝝ. Vel vox erit alicuius vel pluriū angeloꝝ. Eadēq dicit tuba. qz erit manifesta ⁊ nouissima. qz post eam nō erit alia. Hec tuba vt ait aug. est cla mor. de quo dicit in euāgelio. Media nocte clamor factus est. ecce spō. ve. ex. ob. ei. Tube nomine aliqđ euidens ⁊ ꝑ claꝝ signum intelligit. Qđ vox archan geli ⁊ tuba dei ab apl'o dicit. ⁊ in euāge lio vox filij dei. ⁊ clamor appellat. qđ si gnum mortui audiēt ⁊ resurgent.

De media nocte. c

Media aūt nocte dicit venturus vt ait aug. Non ꝓ hora tpis. sed qz tunc veniet cum nō sperat. Media ergo nocte scz cū valde obscuꝝ erit. i. occultum veniet. Dies eñ domi ni sicut fur in nocte ita veniet. Pōt tñ nō incōgrue intelligi medie noctis tpe venturus. qz vt ait Cassiodorus. hoc tē pore ꝑmogenita egypti ꝑcussa sunt. quā do etiā sponsus vēturus est. Pluribus etiam locis cōtestant autores q aduen tus christi dies dicit domini. nō ꝓ qua litate temporis sed rex. qz tunc cogitati ones ⁊ cōsilia singuloꝝ patebunt. Vñ in daniele. Vetustus dieꝝ sedit. ⁊ libri aperti sunt coram eo. Libri sunt cōscien tie singuloꝝ. que tunc aperient eis vel alijs. ⁊ tunc implebit. Nihil occultum quod nō reuelet. Aduenientе autem summo iudice. nō solū aeris tenebre illu minabunt. sed etiam abscondita cordiū manifestabuntur. Virtute ergo diuina

Cassiodorus sup octonari um.

siet vt cuicz opa sua bona vel mala cuncta in memoriam reuocenť. ⁊ meritis in tuitu mira celeritate cernanť vt accuset vel excuset hominem cõscientia. eacz te ste damnetur vel saluet.

De memoria electoꝝ̃ si tunc p̃cedentia mala teneat. d

Hic queriť vtruz electis tunc assit memoria p̃cedentium maloꝝ sicut bonoꝝ. Quedam autoritates videntur bonos tradere nõ habituros tũc memoriam p̃cedentium maloꝝ i. peccatoꝝ vel tormentoꝝ. Ait em̃ esaias. Ego creo celos nouos ⁊ terrã nouã et nõ erunt in memoria prioza. ⁊ nõ ascẽdent sup coꝛ. sed gaudebitis in eternuz. Item Obliuioni tradite sunt angustie prioꝛes ⁊ abscondite ab oculis nostris. Que de futuro exponẽs hiero. ait. Obliuioni tradenť prioꝛa mala. qꝛ forsitan in futuro pristine cõuersationis memoria omnino delebiť succedentibus bonis eternis. ne sit pars maloꝝ p̃oꝛis angustie memoꝛari. Sed hec ⁊ his similia possunt accipi sic vt nõ excludãt memoriam p̃cedentium maloꝝ. sed ex ea molestiam ⁊ lesionẽ amoueant. Non em̃ eorum memoria sanctos cõtristabit vel eorum beatitudinẽ obfuscabit. sed gratioꝛes deo reddet. Unde sup psal. lxxxvij ait Grego. Quomodo in eternũ misericordias dñi canit qui miserie nõ meminit. Quomodo autẽ plena beatitudo si memoria reatus mentẽ frangit. Sed sepe leti tristium meminimus. ⁊ sani doloꝝ̃ meminimus sine doloꝛe. et inde amplius leti ⁊ grati sumus. Ex his appaꝛet q̃ si prioꝝ maloꝝ memoriam sancti habebunt in futuro. nõ eis tñ erit ad penam vel glozie derogatõem sed ad gratiaꝝactionem. Si vero queriť vtruz peccata que fecerũt electi p̃deant tunc in noticiam omniũ. sicut mala damnandoꝝ omnibus erũt nota. Non legi hoc exp̃ssum in scriptura. Unde nõ irrationabiliter putari põt. pctã hic p penitẽtiã tecta ⁊ deleta. illic etiã tegi alijs. alia ꝯo cunctis ꝑpalari.

De his q̃ viui reperienť. e

Queri solet vtrũ illi quos viuos inueniet christus nunc̃z omnino mozituri sunt. an ipso tp̃is puncto quo rapienť obuiam christo. ad immortalitatẽ mira celeritate sint transituri. Non em̃ dicendũ est fieri nõ posse. vt p aera in sublime pozteně. in illo spatio et mozianě ⁊ reuiuiscant. Ad hunc aũt sensum quo estimemus illos in quo spatio et passuros mortẽ et accepturos immortalitatẽ. apl̃s nos vrgere videť vbi dicit. Omnes in christo viuificabimur. et alibi. Quod seminas nõ viuificať. nisi p̃ius moziať. Cur aũt nobis incredibile videať illam multitudinẽ coꝛpoꝛuz in aere qõammõ seminari. atcz ibi ꝑtinus immortaliter ⁊ incoꝛruptibiliter reuiuiscere. cũ credamus in ictu oculi futuram resurrectiõem ⁊ in membra sine fine victura. tãta velocitate redituꝝ antiquissimoꝝ cadaueꝝ puluerem. Sed vellem de his potius audire doctioꝛes. Si ergo sanctos qui reperienť christo veniente viuẽtes eicz obuiã rapienť crediderimus in eodẽ raptu ỏ mortalibus coꝛpoꝛibus exituros. ⁊ ad eadẽ mox immortalia facta redituros. nullas in verbis apl̃i patiemur angustias. generaliter accipiẽtes illud quod dictũ est. Omnes quidez resurgemus sc̃z tam boni q̃z mali. sed nõ omnes immutabimur sc̃z in solennitatem resurrectiõis. De hoc etiã ambꝛo. ait. In ipso raptu eoꝝ qui viui reperientur moꝛs erit ⁊ resurrectio. vbi anima quasi ꝑ sopoꝛem egressa de coꝛpoꝛe. eidem in momento reddať. Econtra vero scribens ad marcellam hiero. testari videť. dicens quosdam in fine seculi aduenięte christo nõ esse mozituros sed viuos reptos. in immortalitatem repente mutandos. Hoꝝ autẽ qõ verius sit. nõ est humani iudicij diffinire.

Quo intelligiť christus iudex viuoꝝ ⁊ moꝛtuoꝝ. f

His autẽ adijcien dum est dupliciter intelligi quod dicit christus iudicaturus viuos ⁊ moꝛtuos Aut em̃ viui accipiuntur qui in aduẽtu eius viui repiunť. licet in raptu moꝛian

p

tur. ⁊ mortui qui ante decesserāt. vel vi ui ⁊ mortui q̄ accipiunt iusti ⁊ iniusti.

¶ Quō omnes incorrupti. §

Cunqz ex p̄dictis sane credi valeat oēs resurrecturos. credendū est etiam q̄ omnes resurgent incorrupti nō vtiqz impassibiles q̄ mortem patient eternā. sed sine diminutiōe membrorū omnia humani corpis habituri mēbra. Nec tn̄ gloria ac specie im/passibilitatis inducent.

Jsta est distinctio .xliij. huius quarti libri. In qua mgr̄ post q̄ supius egit de sacramētis. Hic agit de resurrectiōe ⁊ gloria resurgentium ad quā sacramenta p̄ducunt. ⁊ etiam p oppositum de reprobor̄ pena. Et circa hoc tria facit. Primo em̄ ostendit resurrectiōis veritatem et eius tempus. Scōo subdit sanctos habere memoriam eor̄ que. ſ. hic sustinuerūt. Tertio annectit electorum peccata nō publicari que hic cōfessi fuerunt. Primū facit a principio distinctiōis vsq̄ ibi. Hic queritur vtr̄ electis. Secundū vsq̄ ibi. Si vero queritur. Tertiū vsq̄ ad finem distinctionis. Jnspeciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quar̄ prima est hec. Juxta fidem orthodoxā ⁊ puram debemus credere omnē carnem resurrecturā esse. Hanc magister insinuans ꝓponit primo resurrectōem futuram esse ⁊ fideles qui in christo dormierūt resurgent. q̄ō autoritate apostoli ꝓbat. Postea dicit q̄ causa resurrectiōis est vox tube. cuius virtute excitabunt mortui. que quidē vox dicit tuba. q̄ est oībus manifesta. dicit aūt nouissima q̄ post eā nō est alia. que quidē vox alibi clamor ⁊ alibi vox filij dei appellatur Vox aūt illa erit christi vel vnius vl plurimor̄ angelor̄. Postea ostendit resurrectiōis tps occultum esse ⁊ ignotū. ꝓpter q̄ō medie nocti cōparat cū dicit sponsus media nocte venturus. Scōa ꝓpositio est hec. Et si sancti primor̄ malor̄ memoriā habeant hoc tn̄ nō erit eis ad glorie derogatōez. sed magis ad cōgaudiū ⁊ gratiar̄actiōem. Hanc mgr̄ insinuans querit vtr̄ electi habeant memoriam p̄cedentiū malor̄. Et respondet q̄ habeant malor̄ p̄teritor̄ memoriā. ex quo tn̄ in nullo ꝓficient. nec eis erit ad penā vel glorie minoratio nem vel derogatōem sed gratiar̄actōem. Tertia ꝓpositio est hec. Elector̄ peccata p̄ pniam hic deleta ibi nō erūt alijs manifesta. Hanc mgr̄ insinuans subdit. q̄ etiā illo mō peccata tegunt que hic p̄ pniam sunt deleta. ita q̄ nullis manifestabunt. Vlia vō cunctis ꝓpalabunt. Postea dicit sibi incertū esse vtr̄ aliqui sine morte ad iudiciū pueniant. sicut videt dicere Hiero. de illis qui in aduētu viui rapient christo obuiā. Vel vtr̄ illi qui viui rapiunt subito moriant ⁊ sic ad resurrectiōem trāseant q̄ō magis videt velle ap̄lus. Ultimo dicit licet omnes resurgāt incorrupti. i. cū membror̄ integritate. nō tn̄ omnes resurgunt impassibiles in gloria. Et tn̄ in speciali.

De etate ⁊ statura resurgentiū.

DI. XLIII a

Volent autez nōnulli percontari et quere re an in eadez etate ⁊ statura corpis omnes resurrecturi sint. Quidā putauerunt oēs resurrecturos ſm mensurā etatis ⁊ stature christi. Jdeo quia ap̄s ait. Donec occurramus omnes in virū pfectum in mensurā etatis plenitudinis christi. Sed his verbis nō eadem resurgētibus assignat statura sed etas. Omnes em̄ in eadē etate resurgent. in qua christus mortuus est ⁊ resurrexit. cuiuscunq̄ etatis mortui fuerint. Virū aūt posuit nō vt distingueret sexuz. sed vt significaret pfectōem viriū quā tunc habebunt. sed nō oēs eandem staturam corpis obtinebunt. Ait aug⁹. Nō ait in mensuraz corpis vel stature sed etatis. q̄ vnusquisq̄ suā recipiet mensurā corporis. quā vel habuit in iuuentute etiā si senex obijt. vel fuerat habiturus. si ante est defunctus. Etas vero erit illa ad quā puenit christus scz iuuenilis vt circa .xxx. annos. Triginta em̄ duū annorum ⁊ trium mensiū erat etas christi in qua mortuus est ⁊ resurrexit. Nō est autem fas dicere q̄ in resurrectiōe accedat corpori magnitudo quā nec habuit hic nec erat habitur̄ diu viuendo. nec maiora corpora redigenda sunt ad modum dominici corporis. Periret em̄ multū de illis corporibus. cū nec periturus sit capillus vt ait dn̄s. Capillus de capite vestro nō pibit.

Augusti.

¶ Q̄ resurget q̄cquid fuit d̄ substātia ⁊ natura corporis ⁊ in eadez pte corporis. b

Nō enī perit deo terrena materies de qua mortaliū creat caro. sed in quēlibet puluerem cinerem ue soluat in quoslibet alitus auraſq̄ diffugiat. ⁊ in quācunq̄ alior̄ corpor̄ substantiam. vel in ipsa elementa vertat. in quor̄cunq̄ animaliū vel hoīm cibum carnemq̄ mutet. illi aie in puncto tpis redit. que illā carnez primitus vt homo

fieret creſceret viueret. animauit. Ipſa ergo terrena materies qua diſcedēte anima fit cadauer nō ita reſurrectiōe repabit vt ea qua dilabunt. et in alias atq alias rez ſpecies vtunt. quā uis ad corpus redeāt vnde dilapſa ſunt. ad eaſdē quoq corporis ptes vbi fuerunt redire neceſſe ſit. Alioquin ſi capillus redit qō tam crebra tōſura detraxit. ſi vnguibus qō totiens depſſit exectio immoderata et indecens cogitantibus reſurrectōem carnis. z ideo nō credētibus occurrit infirmitas. Sed quēadmodū ſi ſtatua cuiuſlibet ſolubilis metalli igne liqueſceret vel cōtereret in puluerē vel cōfunderetur in maſſam. z eā vellet artifex rurſum ex illius materia z quātitate reparare. nihil intereſſet ad eius integritatē que particula materie cui mēbro ſtatue redderet. dum tn totū ex quo cōſtituta fuerat reſtituta reſumeret Ita deus mirabiliter atq ineffabiliter artifex de toto quo caro noſtra extiterat. eā mirabili celeritate reſtituet. nec aliquid attinebit ad eius reintegratiōem. vt capilli ad capillos redeāt z vngues ad vngues an quicquid eor pierat mutet in carnē et in ptes alias corporis reuocet. curante artificis ꝓuidentia ne quid indecens fiat. Indecor quippe aliqd ibi nō erit. ſed quicquid futur eſt hoc decebit. qz nec futur eſt ſi nō decebit.

Cōgrua ſimi
itudo p exē-
plum ſtatuc.

Q ſancti ſine omni deformitate reſurgent. c

Hoc aūt in corpo-

Aug. im codē

ribus ſanctor intelligendū eſt. de qbus cōſequenter adiungit. Reſurgent ergo ſanctor corpora ſine vllo vicio. ſine vlla deformitate. ſicut ſine vlla corruptōe onere. difficultate. in qbus tanta facilitas quanta felicitas erit. ꝓpter qō z ſpiritualia dicta ſunt. cū ꝓculdubio corpa ſint futura nō ſpūs. Ex his apparet q vna erit etas oim reſurgentiū ſcz iuuenilis. ſtatura vero diuerſa ſcz quā quiſq habuerit in iuuenili etate vel erat habiturus. ſi ante eſt defunctus. Nec de ſubſtantia qua homis caro creat aliquid peribit. ſed omniū particular ante diſperſar collectione reintegrabit natural ſubſtantia corpis. Sanctorumq corpa ſine omni vicio fulgida ſicut ſol reſurgēt pciſis cunctis deformitatibus quas hic habuerunt.

Si mali tūc habeant quas hic habuerūt deformitates. d

De reprobis aūt

queri ſolet an cū deformitatibus hic habitis reſurgant. Hoc aūt Aug⁹. nō aſſerit. ſed dubiū relinquit ita inquiēs Qui cunq ab illa pditionis maſſa que p adā facta eſt nō liberant p chriſtum. reſurgent quidem etiā ipſi vnuſquiſq cū ſua carne. ſed vt cū diabolo eiuſq angelis puniant. vtr vero ipſi cū vicijs z deformitatibus ſuor corpor reſurgant quecunq in eis geſtarunt inquirendo laborare quid opus eſt. Nō em fatigare nos debet incerta eor habitudo vel pulchritudo. quor erit certa z ſempiterna damnatio. Ecce nō diffinit an tunc habeant deformitates quas hic habuerūt reprobor corpora.

Aug. i ench.

Q nō cōſumuntur corpa que tunc ardebunt. e

Si vo querit de

corporibus malor qūo in igne ardeant et nō cōſummant. Augu. varijs exemplis aſtruit z ſempiternis ignibus ea ardere z nō cōſumi illa cōbuſtione. ſic animus cuius ꝓtentia corpus viuit z dolorem pati pōt z mori nō pōt. Hoc etiam erit tunc in corpibus damnator qō nūc eſſe ſcimus in animis omniū.

Si demones corporali igne cremantur. f

Queri etiam ſolet

an demones corporali igne ardeāt. Ad qō aug. rndens ait. Cur nō dicamus q̄z uis miris veris tn modis etiam ſpūs incorpeos poſſe pena corpalis ignis affligi. ſi ſpūs hoim etiā ipſi incorpei z nūc potuerūt includi corpalibus mēbris. et tunc potuerūt corpor ſuor vinculis inſolubiliter alligari. Gehenna illa que

Augu ſuper Geneſim.

stagnū ignis ⁊ sulphuris dicta est. corporeus ignis erit. ⁊ cruciabit damnatorum corpora hominū vel demonū. sed solida hominū. aerea demonū. Unus em̄ vtriq; ignis erit vt veritas ait. De quo igne si querit. qualis vel vbi sit. aug. sic respōdet. Ignis eternus cuiusmodi sit ⁊ in qua mundi vel rep̄ pte futurus sit. hominē scire arbitror neminē. nisi forte cui sp̄us diuinus ostendit.

Qualis vel vbi sit ille ignis.

¶ Si anime sine corpibus sentiunt ignē corpalem. §

Cum autez cōstet animas igne materiali in corpibus cruciandas. queri solet. an interim ante resurrectionem corpor anime defunctor reprobor materiali igne cremētur. De hoc iulianus toletane ecclesie ep̄s gregorij dicta secutus ita scripsit. Si viuētis hominis incorporeus sp̄us tenet in corpe? cur nō post mortem etiam corporeo igne teneatur? Teneri aūt p ignem sp̄ūm dicimus vt in tormentis ignis sit. videndo atq; sentiendo. Q autem nō solum videndo sed etiā experiēdo anima ignis tormentum patiat. ex euangelio colligit vbi veritatis voce diues mortuus dicitur in inferno sepultus. cuius anima q̄ in igne teneat insinuat cū abraam dep̄catur dicens. Mitte lazarū vt intingat ex. di. s. in a. vt re. lin. m. qz cru. in hac fla. Dū ergo peccatorem diuitem damnatum in ignibus veritas phibet. quis sapiens reprobor animas teneri ignibus neget? p̄cipue cum humanam animā corporis similitudinem habere doceat aug. ita inquiens. Profiteri animam habere posse similitudinē corpis. et corporalium omnino membror quisquis renuit. pōt negare animaz esse que in somnis videt vel ambulare se vel sedere vel huc atq; illuc gressu vel etiam volatu ferri. hoc sine quadā similitudine corporis nō fit. Proinde si hanc similitudinem etiā apud inferos gerit. non corpalem sed corpori similem. ita etiam in locis videtur esse nō corporalibus. sed corporaliū similibus siue in requie siue in doloribus. In Cassiani etiaz vo-

Julianus

Augu. super Genesim.

luminibus legitur q̄ nō sint ociose. neq; nihil nō sentiant. cum diues ille in inferno se flamma cruciari clamat. Unde p̄batur animas defunctor nō solum suis sensibus nō priuari. sed nec istis affectibus scz spe. tristicia. gaudio ac metu carere. ⁊ ex his que sibi in illa generali examine reseruant. eas quedam iam incipere p̄gustare.

¶ De abortiuis fetibus ⁊ mōstris. b

Illud etiā inuestigari oportet. si abortiui fetus ⁊ monstra resurgent ⁊ qualia. De quo aug. ita ait. Occurrit de abortiuis fetibus questio qui iam nati sunt in vteris matz. sed nō ita vt iam possint renasci. Si em̄ resurrecturos eos dixerimus. De his qui iā formati sunt tolerari pōt vtcunq; quod dicit. Informes vero quis nō pcliuius perire arbitret. sicut semina que ꝓcepta simul nō fuerunt. Scrupulose quidem inter doctores queri ac disputari potest qñ incipit homo in vtero viuere. an sit quedam vita occulta que nōdum motibus viuentis appareat? Negare em̄ virisse puerperia que ideo mēbratim execantur vt ejciantur ex vteris p̄gnantium. ne matres etiam si mortua ibi relinquantur occidant. ipudentia nimia videtur. Ex quo aūt incipit homo viuere ex illo vtiq; iam mori pōt. mortuus vero vbicūq; illi potuit mors euenire quo modo ad resurrectionem nō pertineat. reperire nequeo. Neq; em̄ et monstra que nascunt ⁊ viuunt quantumlibet cito moriant. aut resurrectura negabuntur. aut ita resurrectura credenda sunt. Sed potius correcta eor emendataq; natura. Absit em̄ vt illum bimembrem quem nup natum in oriente fratres fidelissimi qui eum viderūt retulerūt. ⁊ sanctus hiero. scriptum reliquit. vt vnum hominem duplicem ac nō potius duos quod futuz erat. si gemini nascerentur resurrecturos estimemus. Ita ⁊ cetera que nimia deformitate monstra dicuntur. ad humane nature figurā resurrectione reuocabuntur.

Aug. i ench.

Attende.

De mōstris.

De bimēbre.

Jsta est distinctio .xliij. huiꝰ quarti libri. In qua mgr postꝙ determinauit de veritate resurrectois ⁊ eius cõditiõibus. Hic determinat de cõditione resurgentiũ. Et duo facit. Primo inuestigat qua etate resurgẽt. Secõ quo omnes resurgẽt i pfecta oim mẽbroꝝ integritate. Primũ vsqꝫ ibi. Nõ em perit. Scõm vsqꝫ ad finẽ distinctiõis. Jn speciali sentẽtia magistri stat in duabus ꝓpositionibꝰ quaꝝ prima est hec. Absqꝫ vlla ambiguitate omnes hoies resurgẽt in pfecta etate qua christus resurrexit sed nõ in eadẽ statura. Hanc mgr insinuans dicit ꝙ oẽs hoies resurgẽt in etate qua christus resurrexit. sed nõ in statura christi. sed quilibet in statura sua resurget. quã prius habuit in iuuenili etate. Vel quã si ante obijt habiturus erat circa. xxx. annũ. Scõa ꝓ positio est hec. Et si generaliter oẽs resurgent cũ omni mẽbroꝝ integritate. spãliter tñ electi absqꝫ vllo vicio resurgẽt ⁊ deformitate. Hanc mgr ponens dicit ꝙ omnes hoies cũ membroꝝ integrita te resurgent in qõcunqꝫ em elementũ transeat materia corpis humani. illi corpi reddeꝫ vbi prius fuit animata. ita tñ ꝙ nõ tota materia reddeꝫ illi pti. sed tota toti corpi reddeꝫ ordinata sine omni incidentia. Sicut em statua alicuius solubilis metalli igne liquescceret vel cõterek in puluerẽ. vel cõfunderek in massam. ⁊ eã vellet artifex rursum ex illius materia ⁊ quãtitate repare nihil interesset ad eius integritatẽ que materie pticula redderek illi vel illi mẽbro statue dum tñ totum ex quo ꝓsti tuta fuerat restituta resumeret. sic in resurrectõe nihil interest que ps materie ex qua corpus cõstiterat ad pticulam corpis redeat. exquo nihil de materia pibit sed tota materia toti corpi sine vlla indecentia reddeꝫ. Ultimo gloriam corporꝝ resurgentiũ ponit di. ꝙ corpa sanctoꝝ resurgent sine vlla corruptõe. qz incorruptibilia ⁊ impassibilia sine vlla oneris difficultate. qz erũt subtilia ⁊ agilia. Et addit mgr sine vicio ⁊ difformitate quia erũt sicut sol fulgida sine vlla corruptõe ⁊ẽ. Et addit mgr ꝙ damnati etiam cũ mẽbris suis resurgẽt incorrupti ⁊ cũ integritate membroꝝ. Utrꝫ aũt resurgent cũ deformitatibus quas prius habuerũt Aug. nõ vult determinare. nõ em ꝑm ipsum debet animos fatigare incerta coꝛhabitudo seu pulchritudo quoꝝ est certa ⁊ eterna damnatio. Ultimo querit vtrꝫ abortiui fetus ⁊ monstra resurgẽt Et rñdet dicens de abortiuis ꝙ si aliqñ vixerunt resurgent. alioquin nõ. de monstris etiam dicit ꝙ resurgent sed nõ monstra qz monstra fetus ⁊ abortiui resurgent absqꝫ deformitate ⁊ monstruositate. Et tñ in speciali

Be diuersis animaꝝ receptaculꝭ

DI. XLV a

Reterea sciẽdum est ꝙ oẽs anime. vt ait aug. cũ de hoc seculo exierint diuersas habent receptões. bone habẽt gaudiũ. male vero tormenta. Sed cũ facta fuerit resurrectio. ⁊ bonoꝝ gaudiũ amplius erit. ⁊ malorꝝ tormenta ꝯ qñ cum corpe torquebunt. Ex his ostẽdit ꝙ maius erit gaudiũ sanctoꝝ in resurrectiõe ⁊ post. qꝫ fuerit ante. ⁊ ꝙ diuersa receptacula habebũt aie sanctoꝝ. Aug. sup io.

Be quibus idez aug. ait. Tps qõ inter hominis mortẽ ⁊ vltimã resurrectiõem interpositũ est. animas abditis receptaculis cõtinet sicut vnaqueꝫ digna est vel requie vl'erumna ꝓ eo qõ sortita est in carne dũ viueret. Aug. de verbis apostoli.

Be suffragijs defunctoꝝ b

Neqz neganduz est vt ait aug. defunctoꝝ animas pietate suoꝝ viuentiũ releuari. cũ ꝓ illis sacrificium mediatori offert vel elemosine fiunt in ecclesia. Sed hec eis tñ ꝓsunt qꝫ cũ viuerent hec sibi vt postea possent ꝓ desse meruerunt. Aug⁹. in enchiri.

Quibus ꝓsint orões ⁊ elemosine ⁊ sacrificiũ ⁊ hmõi. c

Est enim quida vi-uendi modus nec tã bonus vt nõ requirat ista post mortẽ. nec tam malus vt ei nõ ꝓsint ista post mortẽ. Est vero talis in bono vt ista nõ requirat. ⁊ est rursus talis in malo vt nec his valeat. cum hec vita transierit. adiuuari. Quocirca hic omne meritum cõparaẽ quo possit post hanc vitã quispiã grauari vel releuari. Nemo aũt speret qõ hic neglexit cũ obierit apud deũ ꝓmereri. Non ergo ista que ꝓ defunctis cõmendandis frequẽtat ecclesia. illi apl'ice sunt aduersa sentẽtie qua dictũ est. Oẽs stabimus añ tribunal christi. vt referat vnusquisqꝫ ꝑm ea que ꝓ corpus gessit scz bona vel mala. qz etiam hoc meritũ sibi quisqꝫ cũ in corpore viueret cõparauit. vt possent ei ista ꝓdesse. Non em omnibus ꝓsunt. et quare? nõ nisi ꝓpter differẽtiã vite quã quisqꝫ gessit in corpe. Cũ ergo sacrificia siue altaris siue quarumcunqꝫ aliaꝝ elemosinaꝝ ꝓ baptizatis oĩbus offerunt. ꝓ valde bonis gratiaꝝactões sunt. ꝓ nõ valde malis sunt ꝓpiatões. Sed ꝓ valde malis. ⁊ si nulla sunt adiuuamẽta mortuoꝝ. tñ qualescunqꝫ viuoꝝ cõsolationes sunt. Quibus vo ꝓsunt. vel ad

hoc ꝓsunt vt sit plena remissio. vel certe vt tollerabilior sit ipsa dānatio. Orationibus ergo sancte ecclesie ⁊ sacrificio salutari ⁊ elemosinis que ꝓ eox spiritibus offerunt. nō est dubiū mortuos adiuuari. vt cū eis misericordius agatur a domino. q̄ eox peccata meruerūt. Hoc em̄ a patribus traditū tota obseruat ecclesia. vt ꝓ eis qui in cōmunione corporis ⁊ sanguinis dñi defuncti sunt. cum ad ipsum sacrificiū loco suo cōmemorentur. orēt ac ꝓ illis quoq; id offerri cōmorem. Non est ergo ambigendum ista ꝓdesse defunctis. sed talibus qui ita vixerunt ante mortē vt possint eis hec vtilia esse post mortem. Nam qui sine fide operante p dilectiōem eiusq; sacramentis de corpore exierunt. frustra illis a suis hmōi pietatis officia impendunt. cuius dum hic essent pignore caruerūt nō misericordiam sibi thezaurisantes. sed iram. Nō ergo mortuis noua merita cōparantur cū ꝓ eis aliquid boni operantur sui. sed eorum p̄cedentibus cōsequētia ista reddunt. Nam istam quisq; finiens vitā. nisi quod in ea quisq; meruerit nō poterit habere post eaz. Ecce quibus ⁊ q̄liter ꝓsint illa que ꝓ defunctis frequentat ecclesia. mediocriter malis suffragātur ad pene mitigationem. mediocriter bonis ad plenam absolutionem. qui nō habent tante ꝓfectionis merita. vt non indigeant iuuari ꝓ paupes quorum est regnum celox quos sibi fecerunt amicos de mammona iniquitatis. Quox tanta est ꝓfectio vt bis adiutorijs nō indigeant. quales sunt apostoli ⁊ martyres. Ut enim ait aug. Iniuria est ꝓ martyre orare in eccl'ia. cuius nos debemus orationibus cōmendare. pro alijs aūt defunctis oratur.

Augu. in sermone de verbis apli.

Aug. de verbis apostoli.

De officijs sepulture. o

De pompis vero

exequiaz. idem aug. ita dicit. Pompa funeris. agmina exequiaz. sumptuosa diligentia sepulture. viuoz sunt qualia cunq; solatia nō adiutoria mortuorum. quia si aliquid ꝓdest impio sepultura p̄ciosa. oberit pio vilis vel nulla. Pdeclaras exequias in cōspectu hominum purpurato illi diuiti exhibuit turba famuloz. sed multo clariores in cōspectu domini vlceroso illi pauperi ministeriū exhibuit angeloz. qui eum extulerunt nō in marmoreum tumulū. sed in abrae gremium. Sit tamen cura mortuos sepeliendi ⁊ sepulchra construendi. quia hec in scripturis sanctis inter bona opera deputata sunt. nec solum in corporibus patriarchaz aliorunq; sanctorum. sed etiam in ipsius dñi corpore. qui ista fecerunt laudati sunt. Impleant igitur homines erga suos officia postremi muneris ⁊ sui humani leuiamenta meroris Verum illa que adiuuant spūs defunctorum scz oblationes orationes multo obseruantius ꝓcurent.

Augu. in sermone de verbis apli.

Aug. in eod

De duobus bonis quorum alter plura post mortem habet auxilia. e

Bolz moueri que

stio de duobus vno diuite altero paupere pariter sed mediocriter bonis qui p̄dictis suffragijs indigent ⁊ meruerūt pariter post mortem iuuari. ꝓ altero vero. i. ꝓ diuite speciales ⁊ cōmunes fiunt orationes multeq; elemosinaz largitiones. ꝓ paupere vero nō fiunt nisi cōmunes largitiones ⁊ orationes. Querit ergo an tm̄ iuuetur paup pauciorib⁹ sb̄sidijs. q̄tum diues ampliorib⁹. Si qr nō pariter iuuatur. non ei redditur ſm merita. Meruit em̄ pariter iuuari. qr piter boni extiterūt. Si vero tantū suffragij cōsequitur q̄tum diues? quid cōtulerunt diuiti illa specialiter ꝓ eo facta Sane dici potest nō ei magis valuisse generalia ⁊ specialia q̄ pauperi sola generalia suffragia. ⁊ tamen ꝓfuerunt diuiti specialia non quidem ad aliud vel magis aliquid. sed ad idem ad quod generalia vt ex pluribus ⁊ diuersis causis vnum ꝓciperetur emolimētum Pdo test tamen dici aliter illa plura subsidia cōtulisse diuiti celeriorem absolutiōem nō pleniorem.

Respōsio

Scōa melior

Quibus suffragijs iuuabuntur mediocriter boni qui in fine inuenientur. f

Sed iterū querit de aliquo mediocriter bono qui talibus indigens suffragijs in ipso cōsummationis articulo cum reliquis migrabit? si saluus fuerit? Pro eo nō offertur vlterius sacrificium vel oratio vel elemosina. nec habebat tante perfectionis merita. que his suffragijs nō egerent. Nunquit ergo saluabitur. Estimo eum quasi p ignem transeuntē saluari meritis ⁊ intercessionibus celestis ecclesie. que p fidelibus semp intercedit voto ⁊ merito donec impleat̄ christus.

Quomodo sancti glorificati audiunt pces supplicantium et quomodo intercedunt p nobis ad dominum. ſ

Sed forte queris nunquit pces supplicantiū sancti audiunt. ⁊ vota postulantiū in eor noticiam ꝓueniunt. Non est incredibile animas sanctorū que in abscondito faciei dei veri luminis illustratione letant̄ in ipsius cōtemplatione ea que foris aguntur intelligere quantū vel illis ad gaudium vel nobis ad auxiliuz ꝓtinet. Sicut em̄ angelis ita et sanctis qui deo assistunt petitiones nostre innotescunt in verbo dei quod cōtemplantur. vnde ⁊ dicuntur angeli orationes ⁊ vota nostra offerre deo. non q̄ eum doceant. sed q̄ eius voluntatem super eis cōsulunt. Unde Aug⁹. Angelis qui sunt apud deum innotescunt petitiones nostre. vt quodammodo eas offerant deo. ⁊ de his cōsulant. ⁊ quod deo iubente implendum esse cognouerint. hoc nobis euidenter vel latenter reportent. Unde ⁊ angelus hominibus ait. cū oraretis orationem vestram obtuli deo. Ad omnia quidem scienda sufficit deo sua ꝓfectio. habet tamen nuncios. i. angelos non qui ei que nescit annuncient (Non em̄ sunt vlla que nesciat) sed bonum eorū est de operibus suis eius cōsulere veritat̄. ⁊ hoc est quod ei dicuntur nōnulla nunciare. nō vt ipse ab eis discat. sed vt ab eo ipsi p verbum eius sine corporali sono nunciant etiaz quod voluerit ab eo missi ad quos voluerit. totū ab illo p illud verbum eius audiētes. id est in eius veritate inueniētes. quid sibi faciendū? quid? quibus ⁊ quādo nunciandum sit. Nam et nos orantes eum. nō eum docemus. q̄ nouit (vt ait verbū eius) pater vester quid vobis necessariū sit priusq̄ petatis ab eo. Necista ex tpe cognouit. sed futura omnia tēporalia atq̄ in eis etiaz quid ⁊ quādo ab illo petituri fueramus et quos ⁊ de quibus rebus vel exauditurus vel nō exauditurus esset sine inicio ante p̄sciuit. Non ergo dicit̄ angelus orationes nostras offerre deo. quasi deus tunc nouerit quid velimus ⁊ quo indigeamus que oia anteq̄ fiant sicut ⁊ postq̄ facta sunt. nouit. sed quia necesse habet rōnalis creatura tpales causas ad eternam veritatem referre siue petēdo quid erga se fiat. siue cōsulendo quid faciat.

Aug. in li. 8 gen noui testamenti.

Quod dictū est de angelis attribuit sanctis animabus h

Si autez angelia deo p verbū eius discunt petitōnes nostras ⁊ quid de his implendū sit ⁊ quid nō. Cur nō credamus ⁊ animas sanctor dei faciem ꝓtemplantiū in eius veritate intelligere pces hoim. ⁊ que implende sint vel nō. Unde est q̄ deus dicit̄ exaudire pces quorundā. nō soluz qñ effectu mancipat. sed etiam qñ innotescit curie angelor ⁊ sanctar animar. quid inde futur sit vel nō. ⁊ quid cognoscūt in dei voluntate esse volunt ⁊ ipsi. Adeo em̄ supne voluntati addicti sunt. vt nihil p̄ter eius voluntatem queant velle. Intercedunt ergo ad deū p nobis sancti. ⁊ merito. dum illor merita suffragant̄ nobis. ⁊ affectu dum vota nostra cupiunt impleri. Quod tñ non faciunt nisi in voluntate dei implenda didicerint. Oramus ergo vt intercedāt p nobis. id est vt merita eor nobis suffragentur. ⁊ vt ipsi velint bonum nostr. quia eis volentibus deus vult ⁊ ita fiet. Ex p̄missis cōstat q̄ cū quibusdaz misericordius agit deus q̄ eor peccata meruerint scz cum mediocriter malis. qui suffragijs ecclesie iuuantur.

Aug. in li. 8 orādo ad deū

Aug. i li. xv de trinitate.

Jsta est distinctio. xlv. huius quarti libri In qua mgr̃ post̃ ostẽsum est ꝺ his que ad resurrectõem ptinent. Hic determinat de his que ptinent ad resurgentiũ remuneratõem ⁊ punitõem. Et circa hoc tria facit. Primo eñ ostẽdit qũo anie ꝙ cito a corpibus sepant̃ habitaculis iuxta sua merita vel demerita reddant̃. Scõo qũo defunctis exequie viuor̃ p eis facte suffragant̃. Tertio inquirit vtr̃ beati in patria p nobis depcent̃. Primũ facit vsq; ibi. De suffragijs defunctor̃. Scõm vsq; ibi. Sed forte queris. Tertium vsq; ad finẽ dis. In speciali snia magistri stat in tribus ppositionib⁹ quar̃ prima est hec. Quã cito anie in morte a suis corpibus sepant̃ mox p mõ suor̃ meritor̃ diuersis habitaculis reddent̃. Hanc mgr̃ ponẽs dicit ꝙ anime defunctor̃ iuxta sua merita diuersis habitaculis reddent̃ vsq; ad diẽ iudicij. Post iudiciũ vero ear̃ penalis gloria augebit̃. qõ autoritate beati Aug. ꝓbat Ũñ infero ꝙ sicut facta resurrectõe pena malorum auget̃ ita gloria seu beatorũ gaudiũ plus ꝓficiet̃. Scõa ppositio est hec. Jlli de oroibus ⁊ elemosinis ecclesie illic hunc pfectũ recipiũt qui hic talia vt eis pfecerint meruerũt. Hanc mgr̃ insinuans dicit mortuos viuorũ suffragijs iuuari si tñ hoc meruerunt dũ viuerent. Postea subdit ꝙ ista que hic p defunctis frequẽtat eccl̃ia mediocriter malis suffragant̃ ad pene mitigatõez. ⁊ mediocriter bonis ad pene absolutõem. Et facta p valde bonis qui suffragijs nõ indigent sunt gratiarũactiões ⁊ facta p summe malis qui iuuari nõ possunt. ꝙuis nõ sunt eis adiumẽta sunt tñ ad viuentẽ cõsolationem. qõ autoritate beati Aug. ꝓfirmat. Postea dicit ꝙ pompe que fiunt in obsequijs sunt ad viuorum solaciũ nõ ad mortuorũ suffragiũ laudabile tñ est circa mortuorũ sepulturã curã impendere. Postea mouet questionẽ de diuite ⁊ paupere quorũ vterq; cũ sit mediocriter bonus suffragijs indiget. ⁊ ambo piter post mortẽ meruerũt iuuari. ⁊ p diuite fiũt multa suffragia generalia ⁊ specialia. p paupe vero tñ generalia. vtrum iuuet paup paucioribus suffragijs quantũ diues amplioribus. Et videt̃ ꝙ sic eo ꝙ vterq; meruit iuuari et equaliter boni fuerũt. Cõtrarium aũt videt̃ qr alias nihil cõferret̃ specialia suffragia diuiti p eo facta. Et rñdet mgr̃ ꝙ tñ valent paupi sola generalia suffragia quantum diuiti generalia ⁊ spãlia suffragia. ⁊ tñ pfuerũt specialia suffragia diuiti nõ ad aliud vel ad maius aliquid sed ad idẽ ad qõ generalia vt ex pluribꝰ causis vnũ peciperet̃ emolimentum. Vel põt dici. illa plura suffragia diuiti cõtulisse celeriorẽ absolutõnem ⁊ nõ pleniorem. Postea querit de illo q̃ suffragijs indiget ⁊ moritur in ipsa cõsummatiõe seculi qñ vlterius suffragia impendi nõ poterũt. Utrũ talis saluabit̃. Et rñdet ꝙ talis p ignẽ tunc futurũ ⁊ p orationes celestis eccl̃ie saluabit̃. Tertia ppositio est hec. Angeli orationes nr̃as deo offerũt. ⁊ ea que hic apud nos agunt̃ recognoscũt. Hanc magister insinuans querit. vtrũ sancti pces nostras ⁊ vota sibi porrecta audiant ⁊ sciant. Et rñdet ꝙ angeli ⁊ sancti diuinã faciem videntes ea que apud nos gerunt̃ cognoscunt quantũ ad eorum gaudiũ pti net ⁊ nostrum auxiliũ. vnde ⁊ angeli dicunt̃ orationes nostras semp offerre deo. nõ tanꝙ deum instruentes sed quid circa nos agendũ sit ad eius veritatem ducentes. vnde pces nostre dicunt̃ exaudite quando celesti curie earũ exauditio innotescit seu earum euentus futurus manifestat̃. Et tñ in speciali.

Si valde malis detur mitigatio pene.

DI. XLVI 3

Sed queritur hic de valde malis vtr̃ ipsi in aliqua penar̃ mitigatione dei misericordiam sentiant vt minus ꝙ meruerint puniant̃. Unidam autumãt eos nullã releuatiõem pene habituros. quod cõfirmant iacobi autoritate dicentis. Judiciũ sine miſicordia fiet illi qui nõ fecit misericordiam. Aug. etiam ait. Misericordia hic. iudiciũ in futuro. Idem distinguens qũo omnes vie dñi sint misericordia ⁊ vitas. ait. Erga sanctos omnes vie dei misericordia. erga iniquos omnes veritas. qr ⁊ in iudicãdo subuenit. ⁊ ita nõ deest misericordia et in miserando id exhibet qõ pmisit. ne desit veritas. Erga omnes aũt quos liberat ⁊ damnat oẽs vie sunt misericordia ⁊ veritas. quia vbi nõ miseret̃. vindicte veritas dat̃. Dicens vbi nõ miseretur dat intelligi aliquid a deo fieri vt nõ miseretur. Sed his occurrit quod ait Cassiodorus sup psalmum. l. loquẽs de misericordia et pietate dei. Hec due inꝺt res iudicio dei semp adiuncte sunt Ergo ⁊ in punitione malorum nõ est iusticia sine misericordia. Idem de iudicio ⁊ misericordia ait. Hec duo mutua societate sibi iunguntur. In his breuiter omnia opera dei includit. Augustinus quoq; rñdens illis qui reprobor̃ supplicia finem habitura cõtendunt. ita illor̃ repellit opinionem. asserens reprobos ppetuo puniendos. vt eorum supplicia mitigari aliquatenus non neget. Frustra inquit nonnulli eternã damnãdorum penam ⁊ cruciatus sine intermissione ppetuos humano misereant̃ affectu. atq; ita futur̃ esse nõ credunt. Non quidez scripturis aduersando diuinis. sed pro suo motu dura queq; mollien/do ⁊ in leniorem flectendo sententiam. que putant in eis terribilius esse dicta

Aug⁹. super octonarium

Aug. i ench. cõtra illos q̃ asserunt malorũ cruciat⁹ terminãdos.

q̄ verius. Non em̄ inquiunt obliuiscet miserꝛi deus. aut cōtineat in ira sua miserꝛicordias suas. Hoc quidē in psalterio legit. sed de his intelligit qui sunt vasa miserꝛicordie. qꝛ ipsi nō p meritis suis sed deo miserante de miseria liberā tur. Aut si hoc ad omnes estimāt ptinere. nō ideo necesse est vt damnationem opinent finiri posse eoꝝ ꝺ quibus dictū est. Ibunt hij in supplicīū eternum. Ne hoc modo putet habitura finem felicitas eoꝝ. de quibus ecōtrario dictum est Justi autē in vitam eternam. Sed penas damnatoꝝ certis tempoꝛibus estiment (si hoc eis placet) aliquatenus mitigari. Et sic quippe intelligi pōt manere ira dei in illis. id est ipsa damnatio. Hec em̄ vocat ira dei non diuini animi pturbatio. vt in ira sua. i. manēte ira sua nō cōtineat miserationes suas. nō eterno supplicio finē dando. sed leuamē adhibendo vel interponēdo cruciatibus. qꝛ nec psalmus ait ad finiendā iram suā vel post irā suam. sed in ira sua. Que si sola esset alienari a regno ꝺi ⁊ carere magna multitudine dulcedinis dei. tā grādis tñ est pena. vt ei possint nulla tormēta que nouimus cōparari. si illa sit eterna. ista aūt sit quālibet multis seculis lōga. Manebit ergo sine fine moꝛs ppetua damnatoꝝ. ⁊ ipsa oībus erit cōmunis. sicut manebit cōmuniter oīm vita eterna sanctoꝝ. Ecce ita asserit hic penas repꝛoboꝝ nō esse finiendas. qō non improbat si dicat eoꝝ supplicio aliqō leuamen adhiberi. Unde nō incōgrue dici pōt deū. ⁊ si iuste id possit. nō omnino tñ punire malos in futuro quantū meruerūt. sed eis aliquid quantūcunq; mali sint de pena relaxare.

Beterminat p̄missas autoꝛitates. b

Quod ergo dictū est iudiciū sine miserꝛicordia fieri illi qui nō fecit miserꝛicordiā. ita intelligi pōt. Ꝙ iudiciū damnationis fiet illi qui nō fecit miserꝛicordiā. p eo q̄ fuit sine miserꝛicordia. vel fiet iudiciū ei sine miserꝛicordia. liberante ⁊ saluante. qui tñ in aliqua pene alleuiatione miserꝛicordiā dei sentiet. Ita cū dicit miserꝛicordia hic. iudiciū in futuro. nō negat quin in futuro sit miserꝛicordie effectus. ⁊ in electis qui p miserꝛicordiam ab omni miseria liberabunt. et in repꝛobis qui minus q̄ meruerint cruciabunt. Sed hic nō sine causa dicit fieri dei miserꝛicordia ⁊ iudiciū in futuro. qꝛ ⁊ hic multis modis miserebit deus quibus nō miserebitur tunc. Vocat em̄ deus nunc peccatoꝛes ⁊ iustificat. quod tunc nō faciet. ⁊ tūc reddet singulis ſm merita sua. manifeste iudicabit qui nūc occulte iudicat.

Be occulto iudicio dei. c

Cuius occultū iudicium vt ait Aug. intelligit pena qua quisq; vel exercet ad purgationem. vel mouet ad cōuersionem. vel si cōtemnit excecat ad damnatōem. Occultū ergo iudiciū dei pena dicit. qua iudicat purgando. cōuertendo. vel excecando. Judicia quoq; dei interdum appellant dispensatiōes eius de omnibus rebus. vñ Quā incōpꝛehensibilia sunt iudicia ei⁹. et iudicia eius abissus multa. Judiciuꝝ aūt quo in futuro iudicabit. intelligitur sentētia iudicis q̄ ventilabit area. i. diuident localiter boni a malis ministerio angeloꝝ. ⁊ isti in vitā ducent. illi in supplicīū mittent qui nūc sil'mixti sunt.

Augu. super psal. viij.

De sententia iudicis.

Be iustitia ⁊ miserꝛicordia dei. d

Sed qūo iustitiā dei ⁊ pietatē. id est miserꝛicordiam supꝛa Cassiodoꝛ⁹ duas esse res dixit. que semper adiuncte sunt iudicio dei. Justitia em̄ dei ⁊ miserꝛicordia nō due res sunt ſz vna res. i. vna diuina essentia est. sicut supꝛa pluribus autoꝛitatibus ostēsum ē Quia nō est deo aliud esse miserꝛicordez q̄ miserꝛicordiā. nec iustū q̄ iustitiā. sed idem pꝛsus. Nec aliud est ei esse miserꝛicordez q̄ iustū. vel miserꝛicordiā q̄ iustitiā. sed omnino idē est. qꝛ nō denominatiue sed essentialiter hec de deo dicunt. Cur ergo dicit scriptura de opibus dei quedam esse miserꝛicordie. quedam iustitie. Si enim iustitia dei miserꝛicordia est. quecunq; sunt opera miserꝛicordie. esse videntur iustitie et econuerso.

De opibus iustitie ⁊ miserꝛicordie dei et bonitatis.

Reſpõſio his reſponderi põt ſic. illis locutiõibus quibus hmõi opex fiunt diſtinctiones. vt alia miſericordie. alia iuſticie. alia bonitati attribuanť. nõ diuerſitas ſubiacẽtis. id eſt rei his vocabulis ſignificate exprimiť. ſed varietas ſenſuũ ⁊ effectuũ in creaturis mõſtrať. Cũ em̃ dicit deus iuſtus vel iuſticia. eſſentia diuina p̃dicatur. ⁊ etiã q ipſe ſit diſtributor ⁊ iudex meritox intelligi dať. Jta ⁊ cũ dicit miſericors. eſſentia diuina p̃dicať. ⁊ inſup q ipſe ſit miſerox liberator intelligi dať. Sil'r cũ dicit bonus. eſſentia diuina p̃dicať. vt cũ dicit deus. ⁊ inſup auctor omniũ bonox oſtendit. Jta ⁊ cũ dicit deꝰ. eſſentia diuina p̃dicať. ⁊ ipſe timendus oſtendit. Jnde ergo quedã opa miſericordie quedã iuſticie dicunť. nõ quin diuina eſſentia hec ⁊ illa opereť. ⁊ q̃n hec et illa ſint opa diuine eſſentie que dicit miſericordia ⁊ iuſticia. ſed q̃ quedã ſunt q̃bus oſtendit iudex ⁊ equus diſtributor. quedã quibus oſtendit miſerator. Miſericors em̃ dicit in natura. miſerator in exhibitiõe. ⁊ in quibuſdã opibus dr effectus eſſe miſericordie. i quibuſdã effectus iuſticie. nõ q aliud efficiat iuſticia. aliud miſericordia dei. ſi ad eſſentiã referas. ſed q̃ ex q̃buſdã effectibus intelligit iudex. ex q̃buſdã miſerator. vel vt quibuſdã placet iuſtus ⁊ miſericors.

Sed ſm hoc occurrit queſtio. qũo ex alijs oſtendať iuſtꝰ ⁊ ex alijs miſericors cũ ſit idẽ ei eſſe iuſtũ ⁊ eſſe miſericordẽ. Si em̃ ſm eandẽ rõem dicit iuſtus ⁊ miſericors. ex eo ope quo intelligit iuſtus intelligit miſericors ⁊ ecõuerſo Sz dixi ſupra q̃ cũ dr deus iuſtus ⁊ miſericors ita eadẽ diuina eſſentia ſignificať. ⁊ ſm eã idem p̃dicať vt etiã quedã diuerſa intelligaňť Intelligimus em̃ p hoc eũ eſſe miſeratorẽ ⁊ iuſtũ iudicẽ. Ad euidẽter Origenes oſtendit dicẽs. Omnia q̃ dei ſunt. chriſtus eſt. ipſe ſapiẽtia eius. ipſe fortitudo. iuſticia. ſanctitas. ipſe prudẽtia. Sed cũ vnũ ſit in ſubiacenti. p varietate ſenſuũ diuerſis nuncupať vocabulis. Aliud em̃ ſignificat ſapientia. aliud iuſticia. Añ em̃ ſapientia dr. diſciplinis te diuinax humanax q̃ rex inſtituere intelligit. Añ iuſticia. diſtributor vel iudex meritox inſinuať. Jta ⁊ prudentia cũ dr. doctor ⁊ demõſtrator bonax vel malax rex vel neutrax intelligit.

Autoritatibus ꝓbat quedam iuſticie. alia miſericordie. alia bonitati tribui. e

Q⁊ aũt quedã opa miſericordie. quedã iuſticie. quedã bonitati attribuanť. in ſcripturis facile eſt reperire. ⁊ de miſericordia quidẽ ⁊ iuſticia manifeſtũ eſt. de bonitate vero ⁊ miſericordia amplius latet. Sed aug. docet illa opa ꝓprie ad miſericordiã ptinere quibus aliquis a miſeria liberanť. Ad bonitatem vero nõ ſolũ illa. ſed facturã et gubernatõez naturaliũ ita dicẽs. Ad miſericordiã ptinet q̃ a peccatis mundat ⁊ de miſeria liberat. Ad bonitatem vero q̃ celum ⁊ terrã ⁊ omnia valde bona creauit vt eſſent. Jdem. Celi nõ indigẽt miſericordia. vbi nulla eſt miſeria. in terra homis abundat miſeria ⁊ ſupabundat dei miſericordia. Miſeria ergo hominis ⁊ miſericordia dei plena eſt terra nõ celi. qui nõ indigent miſericordia. indigent tamen regẽte dño. Omnia em̃ indigent dño ⁊ miſera ⁊ felicia. q̃ ſine illo miſer nõ ſubleuatur. felix nõ regitur. Jtem alibi. Miſericordia eſt erga miſeros. bonitas erga quoſlibet. Interdum tamen miſericordia large accipit vt bonitas.

Aug⁹. ſuper pſal. cxxxv.

Jdem ſuper pſal. xxxij.

Qũo vniuerſe vie dñi dicanť miſericordia ⁊ veritas. f

Poſt hec ꝓſiderari oportet. ex quo ſenſu vniuerſe vie dñi dicanť miſericordia ⁊ vitas. Hoc multiplicem recipit expoſitõez. Vniuerſe em̃ vie dñi miſericordia ⁊ vitas quibus ad nos venit. vt ait Aug. ſup pſalmum. intelliguňť duo aduẽtus. primus in quo manifeſtã ⁊ multiplicẽ miſericordiã nobis exhibuit. ⁊ ſecũdus in quo requirẽdo merita iuſticiã exhibebit. Vniuerſe etiã vie dñi. id eſt quibus ad dñm aſcendimus ſunt iuſticia qua a malo declinamus. ⁊ miſericordia qua bonũ facimus. Jn his em̃ duobus omne bonũ meritũ includit. Sed cũ ſupius Caſſiod. dixerit in his duobus omnia opa dei includi. merito queri põt an in omni ope dñi hec duo mutuo ſibi iungaňť? Quibuſ-

dã placuit nõ in omni ope dñi hec duo ꝯcurrere ſm effectũ dico. nam ſm eſſentiam nõ diuidit miſericordia a iuſticia. ſed vnũ eſt. Uex ſm effectũ nõ in omni ope dñi dicunt eſſe miſericordiã ⁊ iuſticiã. ſed in quibuſdam fatent tm miſericordiã ⁊ in alijs iuſticiã. atq; in alijs miſericordiã et iuſticiam. Fatent tm dñm omnia que fecit miſericorditer agere et iuſte. referentes rõem dicti ad dei volũtatem que iuſticia eſt ⁊ miſericordia. nõ ad effectus miſericordie ⁊ iuſticie q̃ ſunt in rebus. Alijs autẽ videt q; ſicut dicit deus omnia opa ſua iuſte facere ⁊ miſericorditer. ita ꝯcedendũ ſit in omni ope dei iuſticiã eſſe ⁊ miſericordiã. id eſt clementiam ſm effectũ vel ſignũ. q; nullũ opus dei eſt in quo nõ ſit effectus vel ſignum equitatis ⁊ clementie ſiue occulte ſiue apte. Aliquando em manifeſta eſt clemẽtia ſiue benignitas ⁊ occulta equitas. aliquando ecõuerſo.

Iſta eſt diſtinctio. xlvi. huiꝰ quarti libri. In qua mgr poſtq; ſupius determinauit de remuneratiõe ⁊ punitiõe aiaꝝ ante iudiciũ ⁊ reſurrectiõem. Hic determinat de diuina iuſticia ⁊ miſericordia q̃bus p̃dicta diſpenſant. Et ſentẽtia huius diſtinctiõis in ſpãli ſtat in iſta ꝓpoſitiõe. In p̃miatione damnatoꝝ hoĩm ⁊ angeloꝝ iuſticiã ⁊ miſericordiã ſeruat creatoꝛ eoꝝ. Hanc mgr inſinuans querit. vtꝝ circa damnatos ſit aliqua dei miſericordia. Et arguit ſm quoſdã q; nõ ꝑ plures autoꝛitates. Poſtea obiecit ꝑ quaſdam autoꝛitates ⁊ ꝓbat penas damnatoꝝ nunq; eſſe finiẽdas. Poſtea ſoluit dicẽs q; circa damnatos eſt aliqua dei miſericordia in pene impoſitiõe ⁊ mitigatiõe nõ tm penitus in abſolutione vel occulta peccatoꝝ reuocatiõne. ſicut cõtingit in p̃ſenti. Et ex hoc p̃t ſolui autoꝛitates in cõtrariũ adducte que nõ oĩno miſericordiã dei a dãnatis excludũt. Addit etiã quid ꝑ occultũ dei iudiciũ intelligat. qũq; em intelligit pena qua aliquis exercitat ad purgatiõem vel mouet ad cõuerſionẽ vel ſi cõtemnit excecat ad dammatiõez. qũq; em intelligit dei diſpoſitio de oĩbus rebus qũq; vero finalis ſentẽtia que in futuro malos a bonis ſepabit. Poſtea querit cũ dei miſericordia ⁊ iuſticia idẽ ſint qualiter quedã opa attribuunt miſericordie. ⁊ alia iuſticie. Et rñdet q; hoc eſt ꝓpter diuerſitatẽ cõnotatoꝝ vel diuerſaꝝ de deo ꝯceptionũ. ꝓpter quã etiã diuerſitatẽ aliqua diuine bonitati attribuunt alique miſericordie. bonitas em reſpicit gratuitã dei donatiõem. miſericordia ỽo a malo liberatiõz. Poſtea querit qũo intelligendũ ſit q; vniuerſe vie dñi ſunt miſericordia ⁊ ỽitas. Et rñdet q; hociõ dicit q; cũ ſit duplex aduẽtus dei. vnus miſericordiã alius iuſticiã reſpicit. vel hoc ꝑ tãto dicit. q; ad deũ minus mala declinando ꝑ iuſticiam. bona opa faciẽdo ꝑ miſericordiã. ⁊ ſic vniuerſe vie dñi miſericordia ⁊ ỽitas q̃bus ad deũ imus. Ultimo querit vtꝝ in oĩ ope dei miſericordia ⁊ veritas includant. Et rñdet ſm quoſdã q; nõ ſm effectum. ſed q; in quibuſdã ſit tm miſericordia ⁊ in q̃buſdã tm iuſticia. in quibuſdã miſericordia ⁊ iuſticia ſit. Dicũt tm in omni ope dei cõtineri ambo ſm eſſentiam. q; vna ⁊ eadẽ voluntas dei eſt iuſticia ⁊ miſericordia. Alij vero dicũt q; etiã ſm effectũ vel ſignũ in omni ope dei ꝯcurrunt ſimul miſericordia et iuſticia. ita q; nullũ opus dei ſit i quo nõ ſit effectus vel ſignũ eq̃tatis ⁊ miſericordie ſiue occulte ſiue apte. Et tm in ſpeciali.

De ſententia iudicij.

DI. XLVII a

Dolet etiã q̃rí qualiter dabit iudicij ſententia. Sed nõ eſt ꝓſpicuum id explicare. Non em ſcriptura apte diffinit an voce illa ꝓferant. Uenite benedicti. ⁊ ite maledicti. an ỽtute iudicis ita fiat ꝓſciẽtijs ſingulorꝝ ita atteſtantibus. vt mõ dicit futuꝝ vt iudicis potentie effectus. ipſiꝰ dictione ſignificet. Illa etiã. Eſuriui et nõ dediſtis mihi mãducare ⁊ hmõi. magis ꝓſcientijs exp̃imẽda plurimi putãt q̃ verbis. q; apl's in momento ⁊ in ictu oculi miſteriũ cõſumandũ tradit. Sed illud ad reſurrectiõis ſtatũ tm referunt nõ ad iudiciũ. qui alij iudicij ſententiã ⁊ malorꝝ increpationes ⁊ bonorꝝ p̃mia ỽbis exp̃imenda aſſerũt.

Q̃ iudicabunt ſancti ⁊ qũo. b

Non autez ſolus chriſtus iudicabit. ſed ⁊ ſancti cũ eo iudicabũt natiões. Ipſe em apl's ait. Sedebitis ⁊ vos ſup duodecim ſedes iudicãtes duodeciz tribus iſrael. Nec eſt putandũ q; duodecim apl'is tm hoc ꝓmiſerit chriſtus. Ubi em ſedebit paulus qui pl⁹ oĩbus laborauit ſi nõ ibi ſedebũt niſi. xij. ꝑ. xij. ergo ſedes pfectio tribunalis. i. vniuerſitas iudicãtiũ intelligit ſcz oẽs pfecti qui relictis oĩbus ſecuti ſunt chriſtũ. p duodecim tribus vniuerſitas iudicandoꝝ. Judicabũt vero eos ſancti nõ mõ coopatiõe. ſed etiã autoꝛitate ⁊ ptãte. vnde gladij ancipites i manibus eoꝝ. id eſt ſentẽtia de bonis ⁊ ỽ malis in poteſtate eoꝝ. Si ỽo querit q̃ erit eoꝝ poteſtas vel autoꝛitas in iudicãdo. Puto nõ ante poſſe ſciri q; videat. niſi diuina reuelatiõe quis didicerit.

De duodeciz ſedibus.

De ordinibus eorum qui iudicandi erunt. c

Erunt aũt quatuor ordines in iudicio. Hec quippe sunt ptes. electorũ scz ⁊ reproborũ vt Greg. in moral. ait. Sed boni ordines eisdẽ singulis ptibus cõtinentur. Alij em̃ iudicãtur ⁊ pereunt. alij nõ iudicant ⁊ peunt. Alij iudicant ⁊ regnant. alij nõ iudicantur ⁊ regnant. Judicant ⁊ pereunt quibus dominica inclamatione dicet. Esurui ⁊ nõ dedistis mihi mã. ⁊c. Non iudicant ⁊ pereunt quibus dñs ait. qui nõ credit iam iudicatus est. Eorum em̃ damnatio toti ecclesie nota est ⁊ certa. ⁊ ideo dicunt tunc non iudicari. quia ad cõspectum districti iudicis cum aperta damnatione sue infidelitatis accedent. Qui vero pfessionem fidei sine operibus habent iudicabunt ⁊ peribunt. i. redarguent vt pereant. Qui vero nec fidei sacramenta tenuerũt. increpationem iudicis in se fieri nõ audient. qz infidelitatis sue tenebris p̃iudicati. eius quẽ despexerunt inuectione redargui nõ merent. Illi autẽ saltem verba iudicis audient. qui eius fidem saltem verbo tenuerunt. Illi aũt in damnatione sua eterni iudicis nec verba pcipiẽt. qui eius reuerentiam nec verbotenus seruare voluerũt. et ideo illi iudicandi. isti non iudicandi dicunt. Ex electorũ vero parte alij iudicant ⁊ regnant scz qui vite maculas lachrymis tergunt. ⁊ elemosinarũ supinductione operiũt. quibus iudex veniẽs in dextra cõsistentibus dicet. Esurui et dedi. mihi man. Alij autẽ non iudicant et regnãt. qui etiam p̃cepta legis pfecti ori virtute transcendũt. qz nõ hoc solũ quod lex p̃cipit implere ꝓtenti sunt. sed et qõ ad pfectionem cõsulit implere student. de quibus ꝓpheta ait. Dñs ad iudiciũ veniet cũ senatoribus populi sui. Et salomon de eccle sponso loquẽs ait. Nobilis in portis vir eius qñ sederit cũ senatoribus terre. ⁊ Job ait. Nõ saluat impios ⁊ pauperibus iudiciũ tribuit. Hij ergo recte sub generali iudicio non tenent. sed iudices veniũt. qz et p̃cepta generalia viuendo vicerũt. et omnibus relictis christũ secuti sunt. Recte pauperibus iudiciũ tribuit. qui quãto huic mũdo magna humilitate despecti sunt. tanto tũc maiori culmine potestatis excrescent. De talibus dicit. Qui vicerit dabo ei sedere mecũ in throno meo sicut et ego vici ⁊ sedi cũ patre meo in throno eius. Vincens dñs cũ patre in throno sedit. qz post passionis certamen ⁊ resurrectionis palmã q̃ patri esset equalis. omnibus claruit. Nobis ꝓo in throno filij sedere. est ex eiusdẽ filij potestate iudicare. Quia em̃ iudicandi p̃incipatũ ex eius virtute pcipimus. quasi in throno eius residemus. Ex his appet q̃ etiã pfectiores sancti cũ christo iudicabunt potestate. ⁊ quare quidã dicunt iudicãdi. alij nõ iudicandi.

Greg. super Job.

Apoca. iij.

De ordine iudicij ⁊ ministerio angelorum. d

Cũ aũt in euangelio legatur. q̃ dñs mittet angelos suos qui colligent de regno eius omnia scandala. ⁊ mittẽt iniquos in caminũ ignis. Et item. Exibunt angeli et separabunt malos de medio iustorũ ⁊ mittent eos in caminum ignis. Et item. Mittet angelos suos cum tuba et cõgregabunt electos a quatuor ventis. ⁊ ꝓpheta dicit. Congregate illi sanctos eius. Ministerio angelorum illa impleri dubitandum nõ est. Domino em̃ veniente ad iudicium p̃cedet ante eum ignis quo comburetur facies mundi huius. ⁊ peribit celum et terra. nõ ſm substantiam. sed ſm speciem que immutabit. celum quidem aereum nõ ethereum. Tm̃ em̃ ascẽdet ignis in iudicio. quantũ ascendent aque in diluuio. Ille aũt ignis malis qui reperti fuerint viui. erit cõsumptio. bonis vero non. Ut em̃ ait augus. Hoc erit incendiũ mundi sanctis. quod fuit caminus tribus pueris. In quibus si aliquid purgandum fuerit. per illum ignem purgabit. Alijs vero nullam ingeret molestiam. Purgato vero q̃ ignẽ mundo. et ad iudicium veniente domino. emittetur vox illa magna qua resurgent omnes mortui. et tunc ministerio angelorũ ventilabit area. qz boni cõgregabunt ibi de quatuor partibus mũdi anglico ministerio. quo ⁊ rapient obuiam christo in aera. reprobis i terra quã

dilexerunt remanentibus. Et tunc ꝑconia illa bonorum esuriui ⁊ dedistis mihi manducare. ⁊ increpationes ille malorum. esuriui ⁊ nō dedistis mihi mādu care ⁊c. ꝓferentur. vel sono vocali. vel alio modo. Deniq; ꝓferet sententia super vtroſq;. Uenite benedicti. ⁊ ite ma. ⁊c. Et ministerio angelor̄ virtute dei cooperante. mittētur mali in caminum ignis. hoc est in infernū.

Si post iudiciū demones ꝑsūt hoibus ad puniendum. e

Et solet queri vtr̄ in inferno malis ad puniendum ꝑsint demones post iudiciū. quos carnifices tortoresq; animarum scriptura appellat. Apostolus dicit. q̄ christus tūc euacuabit omnem principatū ⁊ potestatem et virtutem. Cum enim durat mūdus. angeli angelis. demones demonibus. homines hominibus ꝑsunt. Sed omnibus collectis. iam omnis ꝑlatio cessabit. Hinc quidam putant post iudicium demones non habere potestates cruciandi homines sicut modo. Sed vt demones virtute dei cruciari sine creature ministerio asserunt. sic reprobos homines ibi non ꝑ operationem demonū. sed virtute diuina tantū eternis subijci cruciatibus. Premissa tamen autoritas non id cogit sentire. que et si asserat tūc nec demones demonibus. nec homines hominibus ꝑesse. non diffinit tamē an demones ꝓsint hominibus ad torquēdum. Unde quibusdam videt̄ eos sic cōstare hominibus tortores in pena. sicut extiterūt incentores in culpa.

Ista est distinctio. xlvij. huius quarti libri. In qua magister post̄q ostensum est de remuneratione ⁊ punitione ꝓcedente iudiciū generale. Hic vero determinat de ipso iudicio et ptinentibus ad ipsum. Et tria facit. Primo enim agit de modo iudicij ⁊ assessoribus. Scdo de angelis iudicandos ad iudiciū cōgregantibus. Tertio de demonibus damnatos punientibus. Primum vsq; ibi. Non autē solus christus. Secundū vsq; ibi. Et solet queri. Tertiū vero vsq; ad finez distinctionis. In speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quar̄ prima est hec. In extremo iudicio vniuersitas ꝓfectorū iudicabit collegium reproborum. Hanc magister insinuans ꝓponit primo q̄ quidam ponūt iudicium non voce vel scriptura ꝓferendum. q̄ apostolus dicit illud fieri in ictu oculi. Sed diuina virtute attestantibus cōscientijs singulorum qua pena vel quo p̄mio digni sunt. Alij vero cōtrarium ponunt ⁊ ꝝba p̄missa apostoli de resurrectionis statu ⁊ nō de iudicio intelligunt. Postea dicit q̄ nō solum christus iudicabit sed vniuersitas ꝓfectorum cum eo qui ꝑ duodecim sedes intelligunt̄ vt ꝑ duodecim tribus israel vniuersitas iudicandorum designatur. Judicabunt autem sancti nō solum cooperatione sed etiam autoritate ⁊ potestate. que tñ sit illa eorum potestas in iudicando ante q̄ videatur sciri nō potest. nisi quis hoc diuina reuelatione dicerit. Postea dicit q̄ quatuor erunt ordines in iudicio. Alij vero iudicantur ⁊ pereunt. Alij vero nō iudicant̄ ⁊ peunt. Alij vero iudicātur ⁊ saluātur. Alij nō iudicant̄ ⁊ saluantur sicut ꝑ exempla declarat. Secunda ꝓpositio est hec. Ministerio angelorum cōgregabuntur ad iudicium exercitus iudicandorum. Hanc magister ponēs ostendit quid angeli faciant. ⁊ dicit q̄ eorum ministerio cōgregabuntur omnes ad iudiciū quorum ministerio ignis ꝓflagrationis ꝓcedet quo cōburetur facies vniuersi sez huius mundi. ⁊ tantū ascendet quantum ascenderunt aque in diluuio. purgato autem ꝑ ignem mūdo diuina virtute ⁊ angelorum ministerio resurgent. boni vero angelor̄ ministerio rapient̄ obuiam christo in aera. Reprobi vero in terra quam dilexerūt remanebunt. Postea sequetur iudicium districtū ⁊ vltimum. vltima sentētia iudicis ꝓferetur qua ꝓlata iusti ibunt ad vitā eternam. Mali vero angelorum ministerio virtute dei cooperante mittentur in infernum. Tertia ꝓpositio est hec. Reprobi damnati post extremū iudicium punient̄ in inferno ministerio demonū. Hanc magister ponens querit. Utrum homines post iudicium puniant̄ in inferno virtute demonum. Et respondet ꝑm Jsiō. q̄ nō. quia post iudicium cessabit omnis ꝑlatio. Alij vo dicunt q̄ qui fuerūt incentores in culpa erunt tortores in pena Et tñ in speciali ⁊c.

De forma iudicis.

DI. XLVIII a

Solet etiam q̄ri in qua forma christus iudicabit. In forma vtiq; serui iudicabit. que omnibus in iudicio apparebit. vt videant mali in quem pupugerunt. Diuinitatem vero eius mali non videbunt. Unde Esaias. Tollat̄ impius ne videat gloriam dei. Humanitatē videbūt vt timeāt. diuinitatē vero nō. ne gaudeāt. Diuinitas em̄ sine gaudio videri nō potest.

Q̄ appebit tūc in forma serui b

Sed cuz in forma humana cõstat eum appariturum. querit an in forma illa gloriosa appareat sicut vere est. an in forma qualis in passione extitit? Quidam putant a malis talem videri qualem crucifixerunt. i. infirmam. quia dicit scriptura vt videant in quem pupugerũt? Sed aperte aug⁹. dicit formam serui glorificatam a bonis et a malis tunc videri. sic. Cũ in forma serui glorificata iudicantem viderint boni et mali. tolletur impius vt nõ videat claritatem dei que deus est. quã soli mundo corde videbunt. qõ erit eis vita eterna. Forma ergo humana in christo glorificata videbit a cunctis. vnde ꝛ christus dicit iudicaturus. quia filius hominis est. Ita eñ legit in euangelio iohannis. Et potestatem dedit ei iudiciũ facere. qz filius hominis est. Non q ipse ex ꝟtute hominis sit iudicaturus. vel q ipse solus sine patre ꝛ spiritusancto iudicium sit facturus. sed qz ipse solus in forma serui iudicans bonis et malis videbitur. Cum ergo pater nõ iudicat quẽq. sed omnẽ potestatem dedit filio. non ita est intelligendum quasi filius solus iudicet ꝛ non pater. se qz forma filij humana cunctis in iudicio apparebit. nõ in forma infima sed gloriosa. Judicabit aũt ex virtute diuinitatis nõ sine patre et spũsancto. ꝛ apparebit terribilis impijs. ꝛ mitis iustis. Erit eñ terror malis. ꝛ lumen iustis.

Aug. sup io.

Quare christus dicit iudicaturus.

Quare ſm formã ſui dicit christus ſuſcitaturus corpa. c

Et sicut dicit christus ſm formã serui iudicaturus ꝓpter causam ꝓmissam. ita etiam dicitur ſuſcitaturus corpora mortuoꝝ ſm humanitatem. cũ tamen virtute diuinitatis sit ſuſcitaturus. nõ humanitatis. Sed hac ratione illud dicit. qz in humanitate ſuscepit que est causa nostre resurrectõis. id est passionem ꝛ resurrectiõem. Jdeo eñ ascribitur ſm hominem ſuſcitatio mortuoꝝ. Unde aug. Per verbum filium dei fit animaꝝ resurrectio. Per verbum factum in carne filium hominis fit corpoꝝ resurrectio. Jtem. Judicat ꝛ ſuſcitat corpa nõ pater. sed filius ſm diſpẽſationem humanitatis in qua minor patre est christus. in eo qõ est filius dei. est vita que viuificat aias. Jn eo q est filius hominis. iudex. Ecce ſm formã humanitatis dicit ſuſcitaturus corpa ꝛ iudicaturus. Judicaturus autẽ qz illa forma cunctis in iudicio apparebit. ꝛ ſuſcitaturus qz in eadez forma meritũ ꝛ causam resurrectionis nostre ſuſcepit. ꝛ qz ſm eandem formã vocẽ dabit qua mortui de monumẽtis resurgent ꝛ ꝓcedent ſm q deus est. Uiuificat aias nõ pater tm̃. qz non tm̃ pater vita est. sed ꝛ filius cũ eo. ꝛ ſpũſſanctus eadem vita est que ptinet ad animã nõ ad corpus. Corpus eñ nõ sentit vitam sapientie. sed anima que illuminat a lumine eterno. Licet ergo christus potentia diuinitatis viuificet animas ꝛ ſuſcitet corpora ꝛ iudicet. nõ ociose tamen ꝛ ꝓter rationem ei ſm formam dei tribuit viuificatio animaꝝ et ſm formam serui iudiciũ ꝛ reſuſcitatio corporum.

Aug. sup io.

De loco iudicij. d

Putant quidam dominũ deſcenſuꝝ in vallẽ ioſaphat in iudicio. eo q ipſe ꝑ Johelem ꝓphetam sic loquit. Congregabo omnes gentes. et deducam eas in vallem ioſaphat. et diſceptabo ibi cũ eis. Jn cuius capituli expoſitione ita reperi. Hoc quidã pueriliter intelligũt q in valle que est in latere montis oliueti deſcenſurus sit dominus ad iudiciũ. quod friuoluz est. qz nõ in terra. sed in ſpacio huius aeris ſedebit cõtra locum montis oliueti ex quo aſcendit. ꝛ sicut Johãnes Chriſoſtom⁹ dicit. Angeli deferent ante eũ ſignũ crucis. vnde in euangelio veritas dicit. Et tunc apparebit ſignũ filij hominis ꝛc̃. Joſaphat autem interꝑtat iudiciũ domini. Jn vallẽ ergo Joſaphat. id est iudicij dñi cõgregabuntur omnes impij. Juſti vero nõ deſcendent in vallem iudicij. i. damnationis. sed in nubibus eleuabunt obuiam christo.

De qualitate luminariũ ꝛ temporis poſt iudicium. e

Veniente aũt ad iudicium dño in fortitudine ⁊ potestate magna. sol ⁊ luna dicunt obscurari. nõ sui luminis priuatione. sed supuenientẽ maioris luminis claritate. Virtutes quoq; celor. id est angeli dicunt moueri. nõ metu damnationis vel aliqua perturbatione pauoris. sed quadam ammiratione eor que viderint. Unde Job. Columne celi pauẽt aduentũ eius. Ante diem vero iudicij sol et luna eclipsim patient. sicut iohel testatur dicens. Sol cõuertetur in tenebras ⁊ luna in sanguinem anteq; veniet dies domini magn⁹ et horribilis. Magnus vero dicit propter magna que ibi fient. Cum aut factum fuerit celum nouum ⁊ terra noua. tunc erit lux lune sicut lux solis. testãte Esaia. et lux solis septempliciter .i. sicut lux septez dier. quia q̃tum luxit sol in prima ꝺditione septem dier ante peccatũ primi hominis. tantũ lucebit post iudicium. Minorata em fuit lux solis et lune aliorũq; siderum p peccatum primi hominis. sed tũc recipiet sol mercedem sui laboris. quia septupliciter lucebit. ⁊ tunc nõ erit vicissitudo diei et noctis. sed tm dies. Unde zacharias. Et erit dies vna que nota est dño. nõ dies neq; nox. ⁊ in tempore vesperi erit lux. quia tunc nõ erit varietas diei ⁊ noctis que modo est. sed cõtinua dies et lux. Esaias tamen videt dicere q̃ tunc nõ luceat sol vel luna loquens cõgregationi sanctor. Non erit tibi inquit amplius sol ad lucẽdum p diem. nec splendor lune illuminabit te. sed erit tibi dñs in lucem sempiternã. Sed his verbis nõ negat solem ⁊ lunam tũc lucere. sed significat his qui tunc erunt in eterna beatitudine. nullum lucis vsum p̃stare. quia vt ait hiero. sup eundem locum. Celi terre q; solis atq; lune nobis cessabit officiũ. et erit ipse dominus lumen suis in ꝑpetuum. Potest etiã intelligi illud esaie ea ratione dictũ. quia sol et luna tunc non habebunt ortum ⁊ occasum sicut nũc. Unde Jsiõ. illud esaie quasi exponens ait. Post iudiciũ sol laboris sui mercedem suscipiet. vnde ꝓpheta. Lucebit septemplicit̃ ⁊ nõ veniet ad occasum. nec sol nec luna. sed in ordine quo creati sunt stabunt. ne impij in tormentis sub terra positi fruant luce eor. vnde abacuc. Sol ⁊ luna steterunt in ordine suo. Ecce aperte dicit solem ⁊ lunam tũc lucere. sed stabiliter ꝑmanere. vbi etiam significat infernũ esse sub terra. Si vero queritur quis sit vsus lucis solis ⁊ lune tunc? fateor me ignorare. q; in scriptur s nõ memini me legisse.

Jsta est distinctio .xlviij. huiꝰ quarti libri. In qua magister postꝯ ostensum est quomodo fiet iudiciũ generale q̃tum ad modum iudicij ⁊ ministros iudicis. Hic agit de eo quantum ad psonam iudicis. Et tria facit. Primo eñ ostendit in qua forma christus ad iudiciũ veniens apparebit. Secundo subdit locũ vbi iudicabit. Tertio annectit quomodo cor̃ibus celestibus post iudiciũ maiorem claritatem dabit. Primũ vsq; ibi. Putant quidam Scõm vsq; ibi. Veniente autem ad iudiciũ. Tertium vsq; ad finem distinctionis. In speciali sentẽtia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quar prima est hec. Christus apparens in forma humana iudicabit vivos ⁊ mortuos virtute diuina. Hanc magister insinuans ꝓponit p̃mo christum ẽm formam hominis iudicaturꝝ esse. quia deitas a malis videri nõ potest. Postea dicit q; iudicabit in forma hominis gloriosa i qua deus a bonis ⁊ a malis videbit. Addit autem q; iudicabit virtute diuinitatis. vnde quod dicit in Johã. q; pater dedit potestatem filio iudiciũ facere. q; filius hominis est. nõ est tm intelligendum q; ex virtute humanitatis sit iudicaturus. vel q; ipse solus sine patre ⁊ spiritusancto iudiciuꝫ sit facturus. sed quia ipse solus in forma serui iudicãs a bonis ⁊ a malis videbit. ẽm quem etiam modũ intelligendum est q; pater nõ iudicabit quenq; sed omne iudiciũ dedit filio. Addit etiam q; christus apparebit terribilis impijs. iustis autem mitis. Erit eñ terror malis ⁊ lumen iustis. Postea declarat p simile quod dixerat. sicut eñ ẽm formam serui christus dicit iudicaturus ꝓpter dictam causam virtute quidez diuinitatis. ita etiã virtute diuinitatis ⁊ nõ humanitatis resuscitabit mortuos tũ ẽm formam humanam sibi suscitatio mortuor attribuit. quia in ea meritum ⁊ causam nostre resurrectionis sicut ⁊ etiã redemptionis accepit et passionem ⁊ resurrectionem. qõ autoritatibus cõfirmat. Secunda ꝓpositio est hec. Ut dicit iohel ꝓpheta vallis iosaphat est locus extremi iudicij. Hanc magister ponit autoritate Johel. ij. ca. vbi iohel dicit. Judicabit christus in valle iosaphat. q; in spacio illius aeris sedebit. vel q; ad litteram cũ multis ibi disceptabit in iudicio. Ponit etiam effectũ iudicis. q; eo veniente in fortitudine magna ⁊ potestate ad iudiciũ sol ⁊ luna dicunt obscurari nõ ꝓpter sui luminis priuatõnem sed ꝓpter claritatem iudicis supuenientem. Dicunt etiam v̄tutes celor. i. angelor moueri ex ammiratiõe vi sorum. nõ metu damnationis nec ꝑturbatione pauoris. Postea dicit. q; ante diem iudicij ad litterã stelle obscurabunt ⁊ eclipsim patient. vt ostendit autoritate Johelis dicẽtis. Sol cõuertetur in tenebras ⁊ luna in sanguinẽ anteq; veniat dies magna domini ⁊ horribilis. Tertia ꝓpositio est hec Celi luminaria facta in mũdi inuocatiõe erunt q̃ nunc sunt lucidiora. Hanc insinuans dicit. q; post

iudicium facta ímonatione mūdi huius luminaria maiorem claritatem recipiēt. quod autoritate esaie ꝓbat. Tertio videlicet erit lux lune sicut lux solis ⁊ lux solis septempliciter. Si cū omnia ꝓpter peccatum hominis deteriorata sunt. ita post reparatōem eius omnia meliorabunt. ⁊ si que autoritates videnᵗ dicere solem ⁊ lunam cessare. intelligendum est quantū ad motum vel q; beati eorum lumine nō indigebunt. Quis tamen tunc futurus sit vsus solis ⁊ lune dicit se ignorare. potest tamen dici ꝓbabiliter q est in decorem ⁊ pfectionem vniuersi ⁊ in manifestationem laudis. Et tm in speciali.

De differentia mansionum in celo ⁊ in inferno.

DI. XLIX. a

Aug. Ench. POst resurrectionem vero facto vniuerso impletoq; iudicio. suos fines habebūt ciuitates due. vna christi. alia diaboli. vna bonorum. altera malorū. vtraq; tamen angelor ⁊ hominū. Istis voluntas. illis facultas nō poterit esse peccandi vel vlla conditio moriendi. Istis in eterna vita feliciter viuētibus. illis infeliciter in eterna morte sine moriendi potestate durantibus. qm vtriq; sine fine. Sed i beatitudine isti. alius alio ꝑstabilius. in miseria vo illi. alius alio tolerabilius ꝑmanebunt. Ex his apparet q sicut boni differēter glorificabunᵗ alij magis. alij minus. ita ⁊ mali differēter in inferno punienᵗ. Sicut em in domo patris. id est in regno celor mansiones multe sunt. id est pmior differentie ita ⁊ in gehēna diuerse sunt mansiones. id est supplicior differentie. Omnes tamen eternam penam patienᵗ. sicut omnes electi eundem habebūt denarium quē paterfamilias dedit omnibus qui operati sunt in vinea. Nomine denarij aliquid omnibus electis cōmune intelligitur scz vita eterna deus ipse quo omnes fruentur. sed impariter. Nam sicut erit differens clarificatio corpor. ita differens gloria erit animar. Stella em a stella. id est electus ab electo differt in claritate mētis ⁊ corporis. Alij em alijs vicinius clariusq; dei speciem cōtemplabunᵗ. ⁊ ipsa cōtemplandi differentia diuersitas mansionum vocaᵗ. Homus ergo est vna. i. denarius est vnus. sed diuersitas est ibi māsionum. i. differentia claritatis. qr vnum est ⁊ summū bonu beatitudo ⁊ vita omniū. id est deus ipse. Hoc bono omnes electi ꝓfruuntur. sed alij alijs plenius. Perfruenᵗ vero videndo p speciem nō p speculum in enigmate. Habere ergo vitā est videre vitam. id est cognoscere deū in specie. Unde veritas ait in euangelio. Hec est vita eterna vt cognoscant te. ⁊ quem misisti iesum christū esse vnum ⁊ solum verum deum. hoc est habere vitam. i. cognoscere te. nō est ipsa cognitio que tu es. sed p cognitiōem habere bonū quod tu es. id est vita.

Cassiodorus

Si omnes homines volūt esse beati. b

Solet etiaz queri de beatitudine vtz eam omnes velint ⁊ sciant que sit vera beatitudo. De hoc augus. in. xiij. li. de trinitate ita differit. Utrum est cū capescende retinendeq; beatitudinis volūtas vna sit omniū. vnde tanta existat de ipsa beatitudine rursus diuersitas voluntatum. nō q eā aliquis nolit. sed q nō omnes eam norint. Si em eam omnes noscerēt. nō ab alijs putareᵗ esse in virtute animi. ab alijs in voluptate corpis. ab alijs atq; alijs alibi atq; alibi. Quo ergo omnes amant quod nō omnes sciunt. Quis pōt amare qđ nescit sicut supra disputaui. Cur ergo beatitudo amaᵗ ab omnibus. nec tamen scit ab omnibus. an forte sciunt oēs que ipsa sit. sed nō omnes sciūt vbi sit. ⁊ inde cōtentio est. An forte falsum est quod ꝓ vero posuimus. beate viuere omnes homines velle. Si em beate viuere est (verbi gratia) fm animi vtutez viuere. quomodo beate viuere vult qui hoc nō vult. Nonne verius diximᵘ homo ille nō vult beate viuere. quia nō vult fm virtutem viuere. quod solū est beate viuere. Nō ergo omnes beate viuere volūt. imo pauci hoc volunt. si nō est beate viuere nisi fm vtutē animi viuere quod multi nolunt. Ita ne falsum erit. vnde nec ipse cicero dubitauit. Ait em. Beati certe omnes esse volumus. absit vt hoc falsum esse dicamus. Quid

Augus. in li xiij. de trini

ergo. an dicendum est etiã si nihil aliud sit beate viuere q̃ ꝑm virtutẽ animi viuere. tamẽ ⁊ qui hoc nõ vult. beate viuere vult. Nimis quidẽ hoc videt absurdum. Tale em̃ est ac si dicamus. qui nõ vult viuere beate. beate vult viuere. Istam repugnantiã quis audiat? quis ferat? ⁊ tñ ad hanc cõtrudit necessitas. si ⁊ omnes beate viuere velle vez est. et nõ omnes volunt sic viuere. qũo solum viuit beate. An illud ab his angustijs poterit nos eruere. si dicamus nihil esse beate viuere nisi viuere ꝑm delectationem suam. ⁊ ideo falsum nõ esse q̃ omnes beate viuere velint. qz oẽs ita volũt vt quẽq̃ delectat. Sed id quidem falsum est. Uelle em̃ quod nõ deceat. est esse miserrimũ. Nec tam miserum est non adipisci quod velis q̃ adipisci velle qõ nõ oporteat. Quis ita cecus sit vt dicat aliquem ideo beatũ. quia viuit vt vult. cum ꝓfecto et si miser esset. Minus tñ esset ⁊ si nihil eoz que ꝑperam voluisset habere. potuisset. Mala em̃ voluntate vel sola. miser quisq̃ efficit. sed miserior cum desideriũ male voluntatis implet. Qua ꝓpter qm̃ vez est q̃ omnes homines esse beati velint. idq̃ ardentissimo amore appetant. ⁊ ꝓpter hoc cetera que cunq̃ appetunt. nec quisq̃ põt amare quod omnino quid vel quale sit nescit. nec põt nescire quid sit qõ se velle scit? sequit vt omnes beatam vitam sciant. Omnes aũt beati habent quod volũt. q̃uis nõ omnes qui habẽt quod volũt. cõtinuo sint beati. Continuo aũt miseri sunt qui vel nõ habent quod volũt. vel id habent quod nõ recte volunt. Beatus ergo nõ est nisi qui et habet omnia que vult. ⁊ nihil vult male. Ille quippe beate viuit qui viuit vt vult. nec male aliquid vult. Cum ergo ex his duobus cõstet beata vita. licet in malis sit aliq̃s bonus. nõ tamẽ nisi finitis omnibus malis est beatus. Cũ ergo ex hac vita. qui in his miserijs fidelis ⁊ bonus est venerit ad beatã vitam. tunc erit vere quod nũc nullo modo esse põt. vt sic homo viuat qũo vult. Non em̃ ibi volet male viuere. aut volet aliquid quod deerit. aut deerit aliquid quod voluerit. quicquid amabit aderit. nec desiderabitur quod nõ aderit. Et omne quod ibi erit bonuz erit. ⁊ summus deus summũ bonũ erit. et quod est omnino beatissimũ. ita semꝑ fore certũ erit. Beatos autem esse se velle omniũ hominũ est. beatos se esse velle omnes in corde suo vident. nec tamẽ omnium est fides qua ad beatitudinem peruenitur.

Quid sit beatus.

Si quid de deo cognoscit aliq̃s qõ ibi nõ intelligant oẽs. c

Uolet etiaz queri

vtz aliquid de deo cognoscat aliq̃s magis meritus vt petrus. qõ nõ cognoscat aliquis minus meritus vt linus. Pluribus videt q̃ omnia de deo ad beatitudinem spectantia oẽs cõmuniter electi cognoscant. sed differenter. Nihil em̃ in deo noscibile maius digniusq̃ videt q̃ eum intelligere trinũ ⁊ vnũ. Hoc autẽ omnes tũc ꝑ speciem cognoscent Unde sequitur vt nõ sit aliquid beatitudini ꝑtinens incognitũ alicui beatoz. Omẽs ergo cuncta illa videbũt quoz cognitio seruit beatitudini. sed in mõ videdi different. Alius em̃ alio magis. alius alio minus fulgebit.

De paritate gaudij. d

Uolet etiaz queri

an in gaudio dispares sint. sicut in claritate cognitionis differũt. De hoc Aug. ait Multe mãsiones in vna domo erũt sz varie ꝑmioz dignitates. Sz vbi deus erit omnia in omnibus erit. etiã in dispari claritate par gaudiũ. vt quod habebũt singuli. cõmune sit omnibus. qz etiã gloria capitis omniũ erit ꝑ vinculũ charitatis. Ex his datur intelligi q̃ par gaudiũ omnes habebũt. ⁊ si disparem cognitiõis claritatẽ. qz ꝑ charitatẽ que in singulis erit ꝓfecta. tm̃ quisq̃ gaudebit de bono alterius. q̃tum gauderet si in seipso haberet. Sed si par erit cunctorum gaudiũ. videt q̃ par sit omniũ beatitudo. qõ cõstat omnino nõ esse. Ad qõ dici põt q̃ beatitudo par esset si ita esset par gaudiũ. vt etiam par esset cognitio. sed qz hoc nõ erit. nõ faciet paritas gaudij paritatẽ beatitudinis. Põt etiam sic accipi par gaudiũ. vt non referat pitas

Aug. in li. de ciuitate dei.

ad intentionem affectionis gaudentiũ. sed ad vniuersitatẽ rex de quibus gaudebit. qz de omni re vnde gaudebit vnus. gaudebũt omnes.

Si maior sit beatitudo sanctor post iudicium. e

Post hoc queri solet si beatitudo sanctor maior sit futura post iudiciũ q̃ interim. Sine omni scrupulo credendũ est eos habituros maiorem gloriã post iudiciũ q̃ ante. qz tm maius erit gaudium eor. vt supra testatus est Augus. tm amplior erit eor cognitio. Unde hiero. Peracto iudicio ampliorẽ gloriã sue claritatis deus demonstrabit electis. Si quẽ mouet quid opus sit spiritibus defunctor corpa sua in resurrectione recipe. si eis põt sine corporibus summa beatitudo pberi. Difficilis questio est. nec põt a nobis pfecte diffiniri. sed tñ dubium nõ est tm raptam a carnis sensibus hominis mentẽ. tm post mortez ipsa carne deposita nõ sic videre posse incõmutabilem substantiã .i. deũ. sicut sancti angeli vident. siue alia latentiori causa. siue ideo qz inest ei naturalis quidam appetitus corpus amministrãdi. quo retardat quodammodo ne tota intentione pgat in illud summũ celum. do nec ille appetitus cõquiescat. Porro si tale sit corpus cuius sit difficilis tm gũis amministratio sicut hec caro que corrũpitur. multomagis auertit mens ab illa visione summi celi. Proinde cũ hoc corpus iam nõ animale sed spirituale receperit equata angelis. habebit pfectum nature sue modũ obediens tm imperãs viuificata. tm viuificãs tã ineffabili facultate. vt sit ei glorie qõ fuit sarcine.

Hiero. super Osee.

Ista est distinctio. xlix. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̃ postq̃ ostensum est de ptinentibus ad iudiciũ generale. Hic eñ cõsequẽter agit de finali remuneratione bonor. Et circa hoc tria facit. Primo eñ distinguit remunerandorum scz bonor tm malor meritum Secũdo quidem subdit qũo omnibus inest beatitudinis desiderium. Tertio etiam cõsequenter annectit non omnes equaliter habere beatitudinis pmũ. Primum vsq; ibi. Solet etiam queri. Secundũ vsq; ibi. Sed si par erit cunctor. Tertium vsq; ad finem distinctionis. In speciali sententia magistr̃ stat in tribus ppositionibus quar prima est hec. Ut ciuitas bonor post iudicium cõsummanda est in gloria tra malor in miseria. Hanc magister insinuans dicit post iudiciũ ciuitatem bonorum cõsummãdam esse in gratia. ciuitatem malor in pena. que tamen pena tm gloria diuersimode a diuersis participabuntur. Secunda ppositio est hec. Constat omnem hominem naturalẽ petere beatitudinem. Hanc magister ponẽs querit Quomodo sit intelligendum qm omnes appetũt beatitudinem. cum nõ omnes cognoscũt beatitudinem mirum est quomodo eam appetũt. Et videt respondere magister. qm omnes sciunt que sit beatitudinis ratio. nesciũt tamen vbi talis ratio inueniat. Subdit qm nõ sit vera beatitudinis ratio. habere quod delectat. sed habere quod homo vult tm nihil mali velle. quod auctoritatibus pbat. Querit postea. Utr inter bonos vnus alio in deo plura recognoscat. tm respondet qm nõ saltem de ptinentibus ad beatitudinem. sed in modo cognoscendi est differentia. Tertia ppositio est hec. In regno celorum nõ est omnino equalis beatitudo elector Hanc magister ponens querit. Utr differenter deum videntium equale sit gaudium. Et respondet fm quosdam qm sic. nõ tamen erit beatitudo equalis que nõ solum in gaudio sed etiaz in cognitione cõsistit. fm alios vero equale est gaudium quo ad omnia de quibus gaudendũ est. nõ tamen quo ad modũ gaudendi. nec quo ad intentionem affectionum gaudentiũ. Postea dicit qm sine dubio beatitudo sanctor post iudicium maior erit q̃ ante. qz maius est gaudium tm pfectior erit cognitio. Et tñ in speciali tẽ.

Si mali in inferno peccabunt.

DI. L a

Nic orit̃ questio ex p̃missis ducens originem. Supra eñ aug. loquẽs de malis in inferno damnatis. et bonis in celo glorificatis. dixit. qm nec bonis voluntas. nec malis facultas esse peccandi poterit. Et de bonis quidem constat. sed de malis a quibus voluntatem malam nõ remouet queritur? quomodo sit verum eos non posse peccare imo quomodo verum sit eos nõ peccare cũ malam habeant voluntatem?. Quidaz autumant illam malam voluntatem nõ esse peccatum. sed supplicium tñ. Alij vero peccatum esse fatentur. sed per illud eos nõ mereri aliquam penam. qz nõ est ibi locus merendi. Illud ergo peccatum dicunt nõ esse meritum supplicij sed supplicium mali meriti quod in hac

Soluit fm diuersos.

Aug. in li. de fide ad petr.

vita p̃cessit. De hoc autem aug⁹. ita dicit. Tempus acquirendi vitam eternã in hac tm̃ vita deus hominibus dedit. vbi voluit etiã penitentiam esse fructuosam. ideo hic penitentia fructuosa est. ꝙa põt hic homo deposita nequicia bene viuere. ⁊ mutata volũtate. merita simul opaq; mutare. ⁊ ea gerere que deo placeant. Quod qui in hac vita nõ fecerit. habebit quidem penitentiã in futuro seculo de malis suis. sed indulgentiam in cõspectu domini nõ inueniet. qz ⁊ si erit ibi stimulus penitudinis. tm̃ nulla erit ibi correctio voluntatis. A talib⁹ em̃ ita culpabit iniquitas sua. vt nullatenus ab eis possit vel diligi vel desiderari iusticia. Voluntas em̃ eorum talis erit vt habeat semp̃ in se malignitatis sue suppliciũ. nunq̃ tamen recipere possit bonitatis affectũ. Quia sicut illi qui cũ christo regnabũt nullas in se male voluntatis reliquias habebunt. ita illi qui erunt in supplicio eterni ignis cũ diabolo ⁊ angelis eius deputati. sicut nullam habebũt vlterius requiem. sic bonam nullatenus poterũt habere voluntatẽ. Et sicut coheredibus christi dabit pfectio gratie ad eternam gloriã. ita cõsortibus diaboli cumulabit ipsa malignitas penam. qñ exterioribus deputati tenebris nullo illustrabunt interiori lumine veritatis. Ex his apparet reprobos in inferno penitentiã sic gesturos. vt p eã prauam voluntatẽ nõ deserãt. ⁊ illa maligna voluntas erit eis ad cumulũ pene p̃ quam tm̃ nõ merebunt. qz nullus meret nisi in hac vita.

Quare dicuntur tenebre exteriores. b

Hic queri potest quare ille tenebre ꝙbus inuoluent mali in gehenna. dicunt tenebre exteriores. Quia tũc mali penitus extra lucem corporalem ⁊ spũalem scz dñi erunt. Nũc em̃ ⁊ si patiant tenebras in cecitate mentis. non tamen penitus extra lucem dei sunt. nec corpali luce priuant. De hoc Aug. sic ait. Ira dei ⁊ in iudicio erit. et hic est in cecitate mentis cum dant mali in reprobũ sensum. Ibi exteriores tenebre erũt. qz tũc peccatores penitus erũt extra deũ. Quid est em̃ penitus esse extra deũ nisi esse in summa cecitate. Siquidem habitat deus lucẽ inaccessibilẽ Hee aũt tenebre hic iam incipiũt in peccante cum ab interiori dei luce secludit. sed nõ penitus dum in hac vita est. Ecce quare ibi peccator dicit pati exteriores tenebras ⁊ nõ hic. qz ibi secludet penitus a luce dei. quod nõ hic. Sed qũo intelligenda est illa seclusio? an quia nõ videbunt deum p̃ speciem? Sed nec alii quis videt hic deum p̃ speciem. An per dissimilitudinem quã facit peccatũ inter deũ ⁊ hominem? Sed ⁊ hic multi p̃ grauia peccata elongat a deo. An quia deum odiunt ita vt velint eum nõ esse? Sed ⁊ hic multi deum oderunt. de quibus scriptum est. Superbia eorũ qui te oderunt ascendit semp̃. Que est ergo illa elongatio? Sane exteriores tenebre intelligi possunt quedã malignitas odij et voluntatis que tunc excrescet in mentibus reprobor̃. ⁊ quedam obliuio dei. qz tormentorum interior̃ ⁊ exteriorum doloribus adeo afficient ⁊ turbabunt. vt ab illis ad cogitandum aliquid de deo vix vel raro vel nunq̃ mentem reuocent. Ut qui nimio premuntur pondere. adeo stupescunt ⁊ turbantur. vt interim in alia cogitationem nõ extendant. sed illuc tendit impetus cogitationis vbi sentit vis doloris. Sed in hac vita nullus adeo malus est. vt penitus secludat a cogitatione dei. qui necdum pdit appetitum beatitudinis ⁊ quendã boni amorem quẽ naturaliter habet rationalis creatura. Illas aũt exteriores et pfundissimas tenebras reprobos perpessuros post iudicium dicit aug. opponens de illo diuite qui in inferno positus eleuans oculos vidit abraam ⁊ in sinu eius lazar̃. cuius cõparatione coactus est cõfiteri mala sua vsq; adeo vt et fratres roget ab his p̃moneri. Quod ante iudicium factum legitur. sed post iudicium in pfundioribus tenebris erũt impij. vt nullam dei lucem videbũt cui cõfiteantur.

Aug. super psal. vj.

De animabus damnatorũ. si quam habent noticiam eorum que hic fiunt. c

Augu. super psal. cviij.

Preterea q̄ri solz si reprobor anime que nunc in inferno cruciant. noticiam habent eor que circa suos in hac vita gerunt? et si aliquo modo doleant sup infortunijs suor caror? Hanc questionē aug⁹. cōmemorat ex pte eam explicans. ex pte vero insolutam relin quēs. Ait em̄. Queret aliqs an vllus dolor tangat mortuos de his que in suis post mortē ptingūt. vel qūo ea que circa nos agunt nouerint spirit⁹ defunctor. Cui respondeo magnā esse questionē nec in p̄senti disserendā. Ueruntn̄ breuiter dici pōt q̄ est cura mortuis de suis caris. vt de diuite legitur qui dum tormēta apud inferos pateret. leuauit oculos ad abraā. et inter alia dixit Habeo em̄ quinq; fratres mitte aliquē ex mortuis vt testet illis ne et ipsi veniant in hunc locū tormentor. Habēt em̄ mortui curā de viuis quos sciunt viuere. q? nec in locis penar vident eos. vbi diues sine fratribus erat. nec in requie beator vbi lazar et abraam q̄uis lōge agnoscebat. Non tn̄ ideo cōsequens est eos scire que circa caros suos aguntur hic vel leta vel tristia.

Qūo accipienda sunt que de lazaro et diuite legunt. d

Si quis autē querat quomodo intelligat quod de lazaro et diuite legit. audiat augustini respon sum dicētis. Si quis putat animas corpore exutas locis corpalibus cōtineri cū sint sine corpore. nō deerunt qui faueant et diuitem sitientē in loco corporali fuisse cōtendant. ipsamq; animā corpoream p̄parasse linguam. et stillam de lazari digito cupijsse. Sed melius est dubitare de occultis q̄ litigare de incertis diuitē in supplicio. pauperē in refrigerio esse nō dubito. Sed qūo intelligatur diuitis lingua. digitus lazari. flāma inferni. sinus abrae. et hmōi. vix a mansuetis. a cōtentiosis nunq; inuenit.

Si se vident boni et mali. e

Queri etiam solet vtr vicissim se videant illi qui sunt in inferno et illi qui sunt in gl'ia. Sicut sancti tradunt. et boni malos. et mali bonos vident vsq; ad iudiciū. Post iudiciū vero boni videbunt malos. sed non mali bonos. Unde Grego. Infideles in imo positi ante diem iudicij fideles sup se in requie attendunt. quor gaudia post cō templari nō possunt.

Grego. sup lucam.

De chaos inter bonos et malos f

Sed cū sancti malos in tormentis videant. nōne aliqua cōpassione erga eos mouent Nōne eos de tormentis liberari cupiunt. Recole illud euangelicū quod abraam diuiti respōdit. Inter nos et vos chaos magnū firmatū est. vt hi qui volunt hinc transire ad vos nō possunt. neq; inde huc trāsmeare. Quid est illō chaos inter bonos et malos. nisi hinc iusticia. inde iniquitas. que nullatenus sociari valēt. Adeo em̄ sancti dei iusticie addicti sunt. vt nulla cōpassione ad reprobos transire valeant. et nulla p eis inter sanctos fiat intercessio. Qūo ergo inde volunt aliqui trāsire ad illos sed nō possunt. q? si dei iusticia admitteret. nō fieret eis molesta liberatio eor. Uel ita dicunt velle et nō posse. nō quia velint et nō possint. sed q? et si vellent nō possent eos iuuare. De hoc ita Greg. ait. Sicut reprobi a penis ad gloriam sanctor transire volunt et non possunt. ita et iusti p misericordiā mente ire volunt ad positos in tormentis vt eos liberent sed nō possunt. quia iustor anime et si nature sue bonitate misericordiam habent. iam tunc auctoris sui iusticie cōiuncte tanta rectitudine cōstringūtur. vt nulla ad reprobos compassione moueantur.

Greg. super Lucam.

Q̄ visa impior pena nō minuit beator gloriam. g

Postremo queritur. an pena reprobozum vita decoloret gloriā beator? an eor beatitudini p̄fici at? De hoc ita grego. ait. Apud animū iustorum nō obfuscat beatitudinē aspecta pena reprobor. q? iam vbi cōpassio

Greg. super Lucam.

miserie nō erit. minuere beatorum leticiam non valebit. Et licet iustis sua gaudia sufficiant. ad maiorem tñ gloriam vident penas malox quas p gratiam euaserunt. q: qui dei claritatem vident. nil in creatura agitur quod videre nō possint. Non est autem mirandum si sancti iam immortales reprobos videant mentis intelligentia. cum pphete mortales adhuc videre hec omnia meruerunt. Egredientur ergo electi nō loco sed intelligentia. vel visione manifesta ad videndum impiox cruciatus. quos vidētes nō dolore afficientur. sed leticia saturabuntur agentes gratias de sua liberatione visa impiox ineffabili calamitate. Unde Esaias impiox tormenta describens ⁊ ex eox visione leticiam bonorux exprimens ait. Egredientur electi scilicet ⁊ videbūt cadauera virox qui p̄uaricati sunt in me. vermis eox non morietur. ⁊ ignis nō extinguetur. ⁊ erunt vsq; ad sacietatem visionis omni carni. id est electis. Letabitur enim iustus cum viderit vindictam.

Hec de pedibus sedentis sup solium excelsux quos seraphin duabus alis velabant. scriptori ⁊ si non auditori cōmemorasse sufficit. qui a facie exorsus sedētis per media ad pedes vsq; via duce peruenit.

Ista est distinctio .l. ⁊ vltima huius quarti libri. In qua magister postq; determinauit de gloria beatorum. Hic cōsequenter declarat de pena malox. Et circa hoc in hac vltima distinctione tria facit. Primo eñ inquirit an damnati habeant facultatem peccandi. Secūdo an sciant ea que agunt in hoc mundo. Tertio an sancti in celo videant damnatox penam in inferno. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Preterea queri solet. Secundū ab inde vsq; ibi. Postremo querit. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et tñ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus ppositionibus quax prima est hec. Mala voluntas damnatox put existit extra merendi statum est pena ⁊ nō culpa nec peccatū. Hanc magister insinuans querit primo vtr verū sit quod dicit aug⁹. q in malis ⁊ damnatis nō est facultas peccandi. cum tñ cōtinue habeant malā voluntatem. Et respōdet sm quosdam q illa mala voluntas nō est peccatum sed pena. Sm alios vero est culpa sed p eam nihil demerent. quia nō sunt in statu demerendi. Magister autē primam opinionem approbat. s. q talis volūtas sit pena. q: sicut cedit bonis ad gloriam q nō possunt habere malam voluntatem ita malis in penam q nō possunt habere bonam voluntatē. Postea querit cur mali dicunt esse in tenebris exterioribus. Et respondet q hoc ideo dicit. q: penitus erunt a visione excluſi. tum ppter maliciam voluntatis. tū ppter obliuionem quā in eis causabit gravitas tormentox. Ante iudicium tamen nō tam pfundas penas patient sicut post iudicium. Secunda ppositio est hec. Damnati qui in inferno tormentum patiunt nō recognoscunt ea que in mundo aguntur. Hāc magister ponens querit. vtr damnati cognoscunt ea que in mundo agunt. Et respondet q nō habent tamē curam aliquam de suis notis quando nō vident eos secum in tormentis nec in gloria cum beatis. Ubi etiam subdit q anime a corpibus separate in locis corporalibus possunt detineri ad penam. ⁊ ponit exemplum de diuite damnato. Qualiter autem sint intelligenda de diuite ⁊ lazaro dicit esse dubium ⁊ incertū. Tertia ppositio est hec. Ante extremum iudiciū beati in celo absq; cōpassione vident damnatos ⁊ eox tormenta in inferno. Hanc magister insinuans querit. an illi qui sunt in inferno ⁊ qui sunt in gloria se vicissim ⁊ mutuo videant. Et respondet q ante iudicium boni malos ⁊ mali bonos videbunt. Post iudicium vero tñ boni malos videbūt et nō econuerso. Postea querit quomodo boni possunt videre damnatos absq; cōpassione. Et respondet q hoc ideo est. q: voluntas eox pfecta est ⁊ cōformis diuine voluntati ⁊ iusticie. Postea querit vtr ex hoc q sancti vident penas damnatorum eox gloria minuatur vel gaudium augeat. Et respondet q ex hoc eox gloria ⁊ gaudium augebitur. quod pluribus auctoritatibus pbat. Ultimo magister epilogat finem opi imponēs ⁊ tangit Esaie visionem. vj. ca. qui dicit. Vidi dominū sedētem sup solium excelsum ⁊ eleuatum ⁊ plena erat omnis terra. i. domus a maiestate eius ⁊ ea que sub ipso erāt replebāt templum seraphin stabant sup illud. sex ale vni ⁊ sex ale alteri duabus velabant faciem eius ⁊ duabus velabant pedes eius ⁊ duabus volabant ⁊ clamabant alter ad alterum ⁊ dicebant. Sanctus sanctus sanctus dñs deus exercituum. plena est omnis terra gl'ia eius que quidem visio a dyonisio sic exponit. p sedentem in solio dicit designari ipsum deum. p solium excelsum ipsam eminentiā diuine nature. p domū supiorem significātur excelsiores nature deo magis ppinque que eius maiestatē plenius repsentant. p templum vero inferiores creature. s. corporales que inferiori modo diuinā pticipant bonitatem. Huius autem sedentis sup thronū facies ipsam diuinam essentiā significat. ⁊ ea que in eius eternitate fuerunt ante cōstitutionem mundi. Per pedes vero significant ea que post finem mundi erunt in gloria beatox ⁊ in penis damnatox. p media vero que cursu medij temporis agūtur. Seraphin autē facies sedentis supra thronū et pedes eius velare dicunt. q: misterium eterne diuinitatis ⁊ future beatitudinis ⁊ miserie ad plenum nō revelant. sed duabus alis velabant q: de his que medio tpe agunt nos quantū opus est misterio angelox instruimur. inter quos seraphin primatum tenent. Eorumq; volatus p pcessum revelationis eorum in nos demonstrant. Sic igitur magister breuiter ⁊ subtiliter epilogat specialiter quantum ad vltimam ptem huius quarti libri. dicens sibi sufficere commemorasse predicta de pedibus sedentis manentis in maiestate trinitatis super solium excelsum. id est de his que

fiunt in tempore iudicij quos pedes seraphin duabus alis velabant ꝛ eorum ministerio nō sunt adplenū reuelata. Secūdo epilogat generaliter ꝙntum ad totius libri ꝓcessum dicēs qꝛ ipse exorsus et incipiens a facie sedentis sup solium excelsum i. ab ipsa deitate trinitatis de qua in primo libro egit ꝓcedit ꝑ media que de duratione mūdi aguntur. que sunt creature ꝛ peccata ō quibus egit in secundo Reparatio ꝛ virtutes de quibus egit in tertio libro. ꝛ ecclesiastica sacramenta de quibus egit in prima ꝑte huius quarti libri. duce christo qui est via ꝓueniendi vsqꝫ ad pedes .i. vsqꝫ ad ea que in fine mundi ꝛ etiam que post mundum agūtur. sicut resurrectio corporum. punitio damnatorum ꝛ gloria bonorum que in delectatione ꝛ cognitione dei cōsistit. vt sic a deo incipiens eius doctrina terminetur in deo qui est causa a qua omnia et finis ad quem omnia ordinantur. Cui est honor et gloria decus et imperium in secula seculorum. Amen.

Liber sententiaꝝ magistri Petri lom. vna cū cōclusionibus magistri henrici gorichem sacraꝝ litteraꝝ interptis eximij. varijs in pūctis acuratissime emendatus. Impensis operaqꝫ laboriosa. necnō singulari cura spectabilis viri Nicolai Keslers. Basilieñ. incole et cōciuis. In singulare ꝓconium sancte ꝛ individue trinitatis. totiꝰqꝫ celestis curie. In maiusqꝫ ꝑsidium orthodoxe fidei catholice. his eneis caracteribus effigiatus cōsumatus ꝛ ꝑfectus. Anno legisgr̃e millesimo quadringentesimooctuagesimoseptimo. Decimo kalendas Junij.

Cartusiensis in Basilea

